MIHAIL JOLDEA

DETAȘAMENTUL DE SACRIFICIU

MIHAIL JOLDEA

Detaşamentul de sacrificiu

MIHAIL JOLDEA

Detașamentul de sacrificiu

roman

EDITURA MILITARĂ, BUCUREȘTI, 1979

Coperta : L. DUMITRESCU

Am ajuns în sfîrșit acasă. Mama rostuiește prin bucătărie. Nu m-a auzit. O privesc prin geamul cu perdeluță de la ușă. A îmbătrînit mai mult și s-a făcut mai mică. Pare îngîndurată și tristă. Mă știe departe. Nici n-am mai scris acasă de multă vreme. N-am avut timp.

Îmi zăresc chipul în geamul din ușa bucătăriei. Sînt jigărit ca un ogar. Uniforma mi-e largă. Cînd 'am plecat la școala militară eram un băieţandru stropit cu pistrui căruia încă îi plăcea să se joace de-a armata. Ne-au instruit repede. Aveam grad de elev plutonier.

Mama taie cartofii în felii, îi așază în cratiță, apoi pune un rînd de brînză și toarnă ulei. Am nimerit peste mîncarea mea preferată. Mă cuprinde o bucurie aproape nefirească. Acasă !...

În tren n-am făcut altceva decît să visez. Planuri peste planuri. Serviciu, căsătoria cu Ana, căminul. Căminul unde va fi cald. Mai ales, cald. Niciodată n-am suferit mai grozav de frig decît la școală. Promoţia noastră îngheța într-o fostă cazarmă cu ziduri reci. Așteptam să termin școala, să-mi iau gradul de sublocotenent de rezervă și să-mi văd de treabă. Faptul că nemții vor pierde războiul devenise o certitudine. Comunicatele din ziare, de-a dreptul ridicole. „Retragerile elastice", „poziții dinainte stabilite". Ne umfla rîsul. Soldaţii ? Unii dezertau. Îmi trece prin minte, așa ca un fulger, execuţia a trei soldaţi. Sîntem adunaţi cu toţii în careu. Cei trei

sînt aduși între baionete. Au căciuli pe cap și sînt fără mantale. Aflu că toți sînt țărani. Au făcut propagandă împotriva războiului și împotriva lui Antonescu. Le văd chipurile pe care nu pot citi nimic. Nici ură, nici teamă. O aparentă nepăsare. Unul dintre ei are ochii foarte albaștri. Se uită în jurul lui cum se agită toți, ca și cum ar fi vorba despre alții nu de el. Se dă citire acuzării : doi l-au ajutat pe cel cu ochi albaștri să dezerteze, mai bine spus au încercat, fiindcă au fost prinși toți trei. La anchetă s-a dovedit că cel cu ochi de cicoare era comunist, că mai fusese închis și condamnat la moarte pentru activitate revoluționară. Era tîmplar de meserie. Cei doi i-au făcut rost de haine civile și acte false, parcă așa citea ofițerul procuror. Sentința ? Moarte prin împușcare.

I-am văzut prăbușindu-se sub gloanțe cu aceleași fețe nemișcate. În fața cadavrelor ni s-a vorbit îndelung de datorie, de patrie și de nu mai știu ce. M-a cuprins o scîrbă grozavă.

Închid ochii pentru a alunga aducerea aminte. Apăs clanța și mama se întoarce tresărind. La vederea mea rămîne încremenită. Nu spune nimic. Nu face nici o mișcare. Îi șiroiesc lacrimile, iar mie mi se împăienjenește vederea. O iau în brațe, îi sărut ochii, și fruntea, și părul, o strîng la piept cu disperare, de parcă ar fi pentru ultima oară cînd o văd. O vreme nu sîntem în stare să scoatem o vorbă.

— Parcă am știut că vii. Pregăteam cartofi cu brînză. Ție îți plac atît de mult.

Dau din mînă și continuu să o privesc. Îmi scot pachetul de țigări.

— Mai pleci ?...

E buimăcită încă. Nu găsește cuvintele pe care ar dori să le rostească.

— Nu știu. Cred că nu.

— Ți-a fost frig ? mă întreabă așa cum mă întreba cînd eram mic și mă întorceam de la școală. Atunci îmi freca mîinile. Și acum face la fel.

— Mi-a fost, răspund eu și tac iar.

Doamne ! Ce e cu mine ? În tren, pe drum aveam atîtea de spus. Dar nu sînt în stare să scot o vorbă ! Mama mă înțelege. Îmi ridică ușor capul și se uită în ochii mei

cu atîta dragoste, încît simt sîngele cum aleargă nebuneşte prin tot corpul.

— Să mergem în casă, zice ea şi mă ia de mînă.

— Da. Să mergem. Adică, să mai stăm puţin aici. Nu-mi vine să mă mai mişc. Mi se pare că, părăsind locul din bucătărie, sînt smuls din nou şi dus în altă parte unde e urît, şi frig, şi moarte, dus fără încuviinţarea mea.

— Cînd te-o vedea tată-tău...

— Ce face ?... întreb eu cu creierul golit.

— Cum îl ştii.

Deodată îşi lasă capul pe pieptul meu şi începe să plîngă. Are un plîns văicărit şi tînguitor aşa cum numai bătrînii îl au. Trecuse anestezia revederii. Urma şocul. Dur, violent, clănţănitor. O ţin în braţe şi caut s-o liniştesc.

O mîngîi cu dragoste. Umerii firavi se zgîlţîie. Şi cum stă aşa plecată pe pieptul meu îi zăresc, pe la ceafă în jos, vertebrele noduroase ieşite mult în afară. Doamne, cît a îmbătrînit !... O mînă de om.

— Să nu mai pleci, Adrian. Să nu mai pleci !...

Faţa îi e udă de lacrimi. Îi tremură bărbia, iar ochii, albaştri odinioară, acum spălăciţi şi apoşi, au firişoare de sînge în ei.

— Aşa-i că nu mai pleci ? stăruie ea.

— Nu mai plec, îi răspund ca s-o liniştesc. Parcă treaba asta ar depinde de mine ! Tata e în casă ? întreb ea să schimb vorba.

— Nu ştiu. Nu ştiu dacă s-a întors. A plecat să facă rost de nişte bani.

— Nu-i merg bine treburile ?

— Cine mai acordează piane pe vremurile astea ?

Tata era acordor de piane. Cînd eram mic mă lua cu el pe la casele celor avuţi. În timp ce acorda pianul, cînta. Îmi plăcea cum cînta. Apoi se uita la mine care îl ascultam cu gura căscată şi începea să rîdă. „Ce-ai rămas aşa, cavalerule ?“ mă întreba şi mă ciupea uşor de obraz. „Ei, să fi avut eu bani, azi aş fi dat concerte“, spunea el şi se posomora. Era convins că ar fi putut ajunge un mare pianist. Ştiu că făcuse conservatorul, dar nici pînă în ziua de astăzi n-am înţeles pentru ce a ajuns meseriaş. Pare-se că părinţii l-au dezmoştenit fiindcă a luat-o pe

mama împotriva voinței lor. N-am întrebat niciodată. Am impresia că aș fi zgîndărit o rană inutil.

— De ce nu-i cere unchiului Paul ? întreb eu.

Unchiul Paul era fratele tatei.

— Unchiu-tău este în lagăr de două luni de zile...

— Cum ?

Nu înțeleg nimic.

— I-a înjurat pe nemți și pe Antonescu în fața unei băcănii. L-a auzit cineva și l-au ridicat...

— Chiar așa ? întreb înlemnit.

— Chiar așa. Știi că Paul nu-și prea ținea gura.

Intrăm în sălița care duce înspre sufragerie, după ce mama își spală mîinile și închide ușa bucătăriei. Ca de obicei, sălița friguroasă. Dedesubt e pivnița. Mă opresc din nou. Mama se întoarce mirată. Nu sînt în stare să-i spun de ce m-am oprit. Mă mulțumesc să șurîd prosteşte. Privesc totul în jurul meu ca și cum m-aș fi ridicat după o boală grea.

Sufrageria, cum o numea tata, ziua, și dormitor, noaptea, m-a primit cu un aer nostalgic. Același bufet vechi cu oglindă rotundă la mijloc, aceeași masă, același pat mare în care dormeau părinții. E drept, o cameră mare, chiar foarte mare, care putea fi împărțită în alte două mai mici.

— Dar podul ? o întreb pe mama.

— Ce e cu podul ?

— Vreau să spun, e întreg ? Nu i s-a întîmplat nimic ?

Mama surîde. Știe de ce o întreb de pod. Acolo stăteam toată ziua bună ziua cînd eram mic. Era locul meu de joacă. Tata avea două florete cu care duelam. Și mai era ceva : tabloul unei femei pe care o poreclisem „Ugulele". Mi se părea că nu există alt nume mai mîngîietor pentru o femeie. Odată, tata, veșnic în căutare de bani, a vrut să-l vîndă. Atîta am plîns și atîta l-am rugat încît a renunțat, mai ales că mama stăruise și ea. Podul a fost copilăria mea. Acolo mă refugiam și stăteam de vorbă ore întregi cu tabloul acelei femei necunoscute. Mai tîrziu, cînd m-am făcut mare, am aflat că femeia din tablou era o soră a tatei. O chema Fany, trăise o tristă poveste de dragoste, cu un om foarte bogat, care după ce o batjocorise își văzuse de treaba lui. Fany fugise de-acasă.

De-atunci nimeni n-a mai știut de ea. Bunicul a scos tabloul din perete și l-a urcat în pod.

— Și „Ugulele" e acolo, îmi spune mama și zîmbește.

Nimeni nu poate ști cît valorează zîmbetul unei mame pentru soldatul întors după o vreme îndelungată. Auzim cum se trîntește portița și glasul tatei. Cîntă melodia pe care o aud de ani și ani de zile. Intră în odaie. La vederea mea se oprește mirat.

— He, he, cavalere ! VenișI ?

Îmi strînge mîna gata să mi-o sfărîme.

— Am venit.

— A venit Adrian, spune mama fără nici un rost. Sau poate ca o atestare a prezenței mele acasă. Ai găsit bani ?

Tata face un gest cu mîna ca și cum ar fi spus : „Lasă astea acum."

— Ei ? Cum a fost ?

Mă chestionează ca pe un copil care se întoarce de la cinema.

— Cum să fie ! ? îi răspund eu cu o mare oboseală în glas. Școală militară : Drepți ! Culcat ! 'Napoi, fuga marș ! La mine, fuga marș !

— Ce tot vorbești, băiete ! Asta e tot ?

— Ce-ai mai vrea să fie ? Concert de Bach ? Avem ofițeri germani care ne instruiesc și ne supraveghează.

Îl privesc cu milă. Văd cum se întristează. Ridică din umărul drept. Vechiul lui tic. Îl avea din 1916. Făcuse războiul. La Mărășești îl îngropase un obuz. A fost salvat cu greu. De-atunci a rămas cu ticul ăsta, care îi revine numai cînd este enervat.

Tata se uită la mine cu neîncredere. Își scoate ochelarii și îi șterge. Semn că e foarte emoționat.

— Atunci, în '16, n-am crezut în ei, spune el. Dar acuma...

— Nu vezi că nu găsești nimic ? îi spune mama. Că au luat tot ? Că ne dau atît cît să nu murim de foame ?...

— Asta e drept, mormăie tata.

Își ia pipa și o îndeasă cu tutun.

— Adrian, du-te și spală-te pe mîini. Mîncăm...

— Una scriu ăştia prin gazete şi altu-i adevărul, bombăne tata. Tace o vreme. Mă uit la el. Mi se pare foarte slăbit şi obosit.

— Ai găsit bani, tată ? repet cuvintele mamei.

Mă priveşte cu un aer distrat sau se face. Nu-mi dau seama.

— Aţi făcut aplicaţii de luptă ? spune fără să se osteneaască să-mi răspundă la întrebare.

— Am făcut.

— Şi cum ţi s-au părut ?

— Cum să mi se pară ? Pregătiri pentru moarte !

Mama îşi înghite lacrimile.

— Copii..., şopteşte ea cu o mare durere.

Tăcem toţi trei. Mă cuprinde o silă de mine, de viaţă, de tot ce mă înconjoară.

— Sper că mai ţii minte odaia ta ? zice mama.

Fac cîţiva paşi nehotărîţi. Vreau să mă întorc. S-o întreb dacă a dormit cineva în ea de cînd am plecat. Surîd la gîndul ăsta copilăresc. Deschid uşa şi mă izbeşte un iz de aer închis. Mă uit în jur cu sfială. Mă tem să nu alung cu prezenţa mea fluturii copilăriei. Mobilă veche. Un pat cu noptieră şi o masă care a fost cîndva birou. Biroul bunicului meu. Pentru că era foarte lung, tata l-a tăiat în două. A adăugat două picioare, aşa că m-am ales cu o masă pătrată şi două sertare. Mă trîntesc pe pat îmbrăcat. Mă primeşte cu moliciunea de totdeauna. Stau cu mîinile sub cap gata să urmăresc capul de voievod care mi se năzărea, cînd eram mic, că apare în zugrăveală. Îl caut un timp cu privirea cînd în stînga, cînd în dreapta. În sfîrşit, fantezia mi-l aduce înainte. Uite-i barba, nasul vulturesc, ochii aţintiţi asupra depărtărilor, coiful cu penaj...

Îmi întorc privirea şi mi-o opresc pe comutatorul alb ieşit din perete. În jurul lui, murdăria degetelor mele. Pe etajeră, cîteva cărţi : „Nuntă în cer", „Lumina ce se stinge", „Huliganii", „Logodnicii"... Copilăria se estompează uşor de parcă n-ar vrea să mă supere. Deodată îmi apare ca o izbitură în inimă chipul Anei, cu frumuseţea ei stranie. Îi zăresc ochii duşi în fundul capului. Sînt cînd de un albastru închis, cînd verzi ca lacurile neaflate încă de muritori. Ochii ei rotunzi ca ai copiilor lui Tonitza.

Trebuie s-o văd imediat. Simt cum mi se istovește sufletul de dor și de dragoste.

Din stradă nu vine nici un zgomot. Nu-mi place tăcerea asta de cavou ! Ce se întîmplă aici, în București ?...

Dinspre ușă vine un miros ușor, proaspăt de levănțică. Pe umeraș sînt hainele mele civile. Mă dezbrac de uniforma care miroase a pămînt și îmbrac costumul civil. Parcă sînt în pielea goală, așa îl simt de ușor. Îmi dau seama cît de mult am slăbit. Gulerul de la cămașă e larg de poți băga, între el și gît, trei degete.

La masă mama îmi pune dinainte tot ce are mai bun în casă. Mă îndoapă. Tata înfige în vătraiul de la sobă cîteva felioare de slăninuță. Privesc focul care le rumenește și care izbucnește cu furie la fiecare picătură de grăsime căzută.

— Crezi că nemții pierd partida ? mă descoase tata.

— Da, îi răspund eu fără chef.

— În orice caz, c-o fi așa sau nu, părerea mea e să-ți ții gura !

Nu răspund. Mă uit la el cu o milă nesfîrșită. Știu că a muncit toată viața, că se zbate și la bătrînețe... Mai știu că nu i-a iubit pe nemți niciodată. Stă aplecat deasupra frigării și îi tremură mîna. Părul alb e netuns de multă vreme.

— Dar oamenii de-aci ce spun ? întreb.

— Despre ce ?...

— Despre mizeria asta !

— Eh, oamenii !... Treaba lor ! spune fără să se întoarcă.

Îmi dau seama cît este de îngrozit. Probabil de la arestarea unchiului Paul. Mă cuprinde un frig nervos. Îmi tremură bărbia. Dîrdîi din toate încheieturile. Este o consecință a bombardamentelor. Înainte de alarmă mă apuca acest clănțănit pe care nu-l puteam curma. Alții vomau sau îi apuca pîntecăraia. Eram cu toții foarte tineri și neobișnuiți cu moartea. Care avea vreo sticlă de coniac o bea aproape în întregime, după care îl apucau accesele de eroism. Vorbea tare, amenința cu pușca înspre cerul de unde se ivea moartea, pe urmă începea să plîngă. Unul dintre plîngăreți era Stelică Stătescu. Seseul, cum îl porecliseră băieții. Era mic și firav. Cînd intra cu bocancii

în noroi, d-abia își mai tîra picioarele. Se temea de moarte și nu de puține ori îl găseam noaptea plîngînd pe înfundate. Atunci îi cuprindeam cu brațele umerii slăbuți și căutam să-l liniștesc. Mă privea cu ochii lui mari de copil speriat, ochi încercănați de oboseală și spaimă.

Ultima oară, cînd ne prinsese un bombardament năprasnic îndreptat asupra uzinei lîngă care ne adăpostisem, m-am trezit cu el alături.

— Adrian, mi-a zis, desfăcîndu-și încet cureluța de la mînă. Ține ceasul. Să-l duci acasă...

— Ce-s prostiile astea ? l-am certat moale. Gîndește-te că vei avea sub comanda ta treizeci de oameni !

Totuși am luat ceasul. Chipul lui Sese era galben ca moartea. Pe față îi șiroia sudoarea. Casca i se clătina pe cap. În stînga mea, Dodo Feld se tîra lipindu-și fața de pămînt. O clipă privirile ni se încrucișară și ne zîmbirăm. Sese se duse la plutonul lui. Deodată, căpitanul Mavrodineanu izbucni în picioare, drept ca luminarea. Ne făcu semn unde să ne adăpostim. Am sărit cu toții alergînd înainte. Pămîntul se cutremura. Exploziile ne asurzeau. Cînd atacul aerian s-a isprăvit, ne-am ridicat din gropi plini de noroi, gîfîind și înjurînd. Sese era rănit. Avea dureri îngrozitoare.

— Ai văzut ? mă întrebă el privindu-mă cu ochii aceia mari de copil speriat, mulțumit că a avut dreptate.

— N-ai nimic, Sese. O rană oarecare...

— S-a terminat, șopti. Ceasul...

— Nu fi copil, Sese. Ai să fii trimis la sanatoriu și, după ce te faci bine, te duci iar la pescuit. O să pescuiești lostrițe și păstrăvi și o să mi-i gătești tu, cu mîna ta...

Îi știam pasiunea și îi vorbeam ca unui copil. M-am aplecat deasupra lui. Abia mai răsufla. Obrajii îi erau plini de lacrimi. Cine dracu m-a pus să-i amintesc de viața frumoasă care se scurgea din el ca dintr-un vas găurit. Deodată începu să horcăie și să se schimbe la față.

— Ceasul..., șoptea ca o obsesie.

Cîțiva din plutonul lui veniră să-și ia colegul. Zadarnic. Sese a rămas cu ochii deschiși înspre cer, cu aerul acela mirat al tînărului lăsat o clipă în viață ca apoi să fie smuls de o mînă brutală și aruncat în întunecata vecie...

Continuu să dîrdîi ca un apucat. Mama îmi pune mîna pe frunte.

— Ți-e frig ? mă întreabă îngrijorată.

— Nu, răspund stăpînindu-mă cu greu.

— Să nu fi răcit cumva pe drum, se alarmează ea.

— N-are nimic, intervine tata.

Îmi toarnă un păhăruț de țuică. Băutura îmi face bine. Îmi revin și îi privesc pe amîndoi cu tăria omului tînăr. Așa nemișcați, tata cu mîinile încrucișate pe burtă și mama cu mîinile în poală, îmi par un tablou zugrăvit de acel pictor ciudat, Breugel. Nu știu de ce îmi amintesc cuvintele lui Ghiță Pantea : „Copiii sînt adevărații părinți ai părinților".

Mîncăm toți trei în tăcere. Tata își mai umple farfuria cu supă. Mă vede zîmbind și zîmbește și el.

— Ce vrei ? zice el ca un fel de scuză. De la o anumită vîrstă nu-ți mai rămîne decît mîncarea...

Vorbește cu oarecare tristețe. Ochii duși în fundul capului clipesc des. Îndată după masă mă ridic grăbit. Toate gîndurile sînt la Ana. Ies pe poartă aproape alergînd, gata-gata să mă izbesc de un ofițer german. Mormăi un fel de scuză și îmi văd de drum. Trec strada și mă opresc în prima florărie. Renunț la rest. Ajuns în fața casei ei, mă opresc o clipă. Inima îmi bate puternic. Sun de două ori și aștept. Aud pași de femeie și îmi închipui că e ea. De după ușă, vocea mamei întreabă :

— Cine-i acolo ?

— Adrian, răspund eu.

— Ana , Ana ! strigă vocea bătrînei.

Îmi deschide Ana. O clipă ne privim, apoi ne luăm în brațe învîrtindu-ne ca statuetele înlănțuite care ornamentează ceasornicele de epocă. Mai lipsesc cele cîteva măsuri de clavecin.

În hol, părinții ei mă privesc surîzînd. În casă miroase a sarmale și e cald. Sînt cuprins de aceeași neputință de a scoate o vorbă.

— Cînd ai venit ? mă întreabă.

— Acum cîteva ore.

Aș fi vrut s-o sărut, să-i șoptesc vorbe de dragoste, dar ai ei parcă sînt bătuți în cuie.

— Ai fost și acasă ? mă întreabă ușor ironic și insinuant tatăl ei.

— Firește, răspund enervat. Doar n-am venit de la școală în haine civile. Mă indispune grosolănia întrebării.

— Și cu nemții cum stăm ? întreabă el nesimțind enervarea mea. E adevărat că nu mai pot opune nici o rezistență ?

— Adevărat, adevărat, spun descotorosindu-mă de el cu ochii în ochii Anei.

— Și-atunci ce-i de făcut ? aud iar glasul pițigăiat.

Ridic din umeri fără să răspund. De unde să știu eu ce-i de făcut ?

— Tată, crezi că Adrian a venit să discute cu tine problema războiului ? intervine Ana jumătate în glumă, jumătate în serios.

Îi mulțumesc în gînd Anei din tot sufletul. Aici fiecare te întreabă despre război, despre cum merge frontul. De parcă noi, elevii, am fi foarte informați ! Oamenii din țară nu mai cred probabil în comunicate. Tatăl Anei e nemulțumit de felul cum a intervenit fiică-sa. Își ia soția de braț și se retrage ostentativ. Din ușă se întoarce măsurîndu-mă de sus pînă jos.

— Cînd vei avea timp sau cînd îți va îngădui Ana, poate stai și cu mine de vorbă !

— Desigur, răspund plin de mulțumire.

De îndată ce i-am văzut pe bătrîni ieșind, ne-am pornit amîndoi pe topăială. Ne luăm în brațe, ne sărutăm, ne frecăm obrajii și iar ne sărutăm și ne mîngîiem. Mă opresc privind-o cu flăcări în ochi. Ana mă înțelege. Mă ia de mînă și ieșim pe coridor. Urcăm scărița înspre odaia ei. Sus, Ana răsucește cheia de două ori și pune pe clanță o basma. O dezbrac cu mîinile tremurînde de emoție. Trupul cu pielea mătăsoasă, cu sînii drepți și tari rămîne nemișcat ca o vietate de pradă la pîndă. Mă las în genunchi cu mîinile lunecînd pe coapsele ei ca în veneratia mută a unei zeități. Îmi lipesc obrazul de pîntec, înflorîndu-l cu un sărut. Nu știu cît a durat nebunia. Fata ardea toată ca un rug.

Rămînem istoviți unul în brațele celuilalt. Afară, ziua a început să scadă. O rază de soare se strecoară printre jaluzelele coborîte, oprindu-se pe sutienul Anei, unde lasă

semn un ultim diamant de lumină. Aşteptăm seara care nu întîrzie. Focul din sobă îşi joacă umbrele pe pereţi. Soba mică, de teracotă verde, dogoreşte. Rămînem singuri, fiecare cu gîndurile lui. Ne-am descleştat şi acum stăm pe spate, urmărind joaca focului pe pereţii cu tapet vişiniu.

— Tu... mai trebuie să te întorci ? mă întreabă fără a pomeni cuvîntul şcoală.

— Înainte de a pleca, aş dori să ne căsătorim... Ana nu răspunde. Tu nu vrei ? insist.

— Ba da, ba da, răspunde ea şi mă sărută.

Mi se pare prea detaşată. Tăcem iar.

— Ştii ce senzaţie am, Adrian ?

Văd cum îi curg lacrimile şiroaie.

— Mi se pare, continuă ea, că sîntem hoţii unei vieţi la care n-avem dreptul să aspirăm. De parcă n-am fi venit pe lume decît ca umbre. O dată ajunşi aici, cineva ne-a descoperit şi, punîndu-ne mîna în gît, ne-a întrebat : „Ce-i cu voi ? Cu ce drept aţi venit pe pămînt ? Şi cu ce drept vă bucuraţi de viaţă ?“

— Tu crezi în viaţa de apoi, Ana ?

— Nu cred. Trăim o singură dată, după asta nu mai e nimic.

O iau în braţe. Îi şterg lacrimile cu palma. Aşa goi cum sîntem, ca primii oameni în faţa unui dumnezeu nevăzut, ne ruşinăm pentru îndrăzneala de a trăi. Am ajuns să fim sătui de bîjbîiala asta, tot căutînd să înlăturăm o ceaţă lăptoasă şi murdară ce pare că se numeşte viaţă.

— Tu n-ai de unde să ţii minte, îi spun Anei. În ultimele clase de liceu făceam premilitara. Ne puneau să cîntăm : „Ce veseli sîntem noi, cînd mergem la război. Luptăm ca bravi eroi, luptăm ca bravi eroi. Victoria-i cu noi !...“ Cuvinte idioate ! Cum să fiu vesel cînd mă trimite să crăp ! Ba mai trecea cîte un bătrîn care se oprea pe trotuar şi ne admira dînd cu invidie din cap. „He, he ! Frumoasă e tinereţea ! Aveţi viaţa înainte !“ părea că spun ochii lui. Cîţi din noi vom mai trăi ?...

Rămîn pe spate, cu mîna sub cap. Pe tăcute mă podideşte şi pe mine plînsul. Plînsul acela amar al copilului care trebuie jertfit pe altarul unor zei demenţi, pentru

ca după arderea trupului ucis, fumul să ajungă la nasurile divine, îmblînzindu-i și domolind pedepsele nedrepte.

— Adrian, îmi șoptește Ana, să nu mai murim !

Mă ridic în capul oaselor. O privesc lung, buimăcit de cuvintele ei.

— Să nu mai murim, Ana, îi răspund ca un legămînt.

Parcă s-a dat o perdea mare și groasă de catifea neagră la o parte. În fața ochilor minții noastre se făcea un cer sau o mare albastră fără de sfîrșit.

— Ieșim în oraș ? mă întreabă.

Fără să mai aștepte răspuns, sare pe mine, mă bușește cu pumnii, mă trage de urechi și mă mușcă așa, ca un cățel. Nu mai are nimic trist în priviri. Sau nu-mi dau eu seama. Ne îmbrăcăm în grabă. Încerc să-mi scot țigările din buzunar și dau peste ceasul lui Sese. Răceala metalului îmi dă senzația atingerii mîinii lui.

— Ce-i cu tine ? mă întreabă Ana.

Îi povestesc totul și o rog să mă însoțească pînă la părinții lui. Mergem pe stradă fără nici un chef. Din cauza întunericului și a camuflajului nu disting figurile oamenilor. Le aud doar pașii nehotărîți și obosiți.

— Ana, oamenii nu mai au nimic viguros în ei. Îi simt după mers.

— Aproape fiecare familie a avut cîte un doliu.

Străzile încep să devină pustii. Îmi aud pașii lovind caldarîmul. Găsim cu greu casa lui Sese. E o casă mică, gospodărească. Din grădină se repede la noi un cîine. Latră stîrnind toți cîinii de prin curți. Sun și simt cum mă cuprinde o șfîrșeală scîrboasă. În definitiv, nu fac altceva decît să dau ceasul cuiva din casă, mamei sau tatălui... Desigur că școala a anunțat moartea lui Sese. Și dacă voi fi eu cel care le va anunța acest lucru ? Ce oroare ! Mi se face teamă. Vreau să mă întorc și să fug. Prea tîrziu. Se deschide ușa din față. La lumină o recunosc pe maică-sa. Gonește cîinele și se apropie. Nu vede bine.

— Cine-i acolo ? întreabă ea.

— Eu, doamnă Stătescu, Adrian.

— Ah, dumneata ești, domnule Adrian ?...

Fața i se luminează. Parcă l-ar fi văzut pe Sese. N-apuc să-i sărut mîna că mă cuprinde în brațe fericită. I-o prezint pe Ana. O sărută și pe ea apoi ne poftește în casă.

— A venit domnul Adrian, strigă la o ușă.

Ne invită să luăm loc. Inima îmi bate nebunește. Nu mă întreabă nimic. Așteaptă. Așa fac toți cei de-aici. Așteaptă vești.

— Ce face Stelică ? zice ea în cele din urmă.

Înlemnesc. Vasăzică nu știe nimic ! Noroc că javra aia de cățel se repede la picioarele Anei. Doamna Stătescu îl alungă apoi revine și se așază. Mă privește întrebător. Nu apuc să răspund. Din camera alăturată apar tatăl și sora lui Sese, o fată nespus de frumoasă, de vreo optsprezece ani. Tatăl, un bătrînel simpatic, chel, cu un pîntec cam mare și cu un început de parchinson. Amîndoi mă îmbrățișează cu dragoste.

— Tițo, îi spune mama, pune de cafea și adu dulceața de caise verzi.

— Nu vă mai deranjați, doamnă..., bîlbîi eu.

— Nici un deranj, sare Tița, vă rog să mă așteptați și pe mine.

Mama și tatăl lui Sese se așază mai bine în scaune. Surprind privirea înghețată a Anei.

— Cînd ai venit ? începe femeia.

— Astăzi dimineață.

— Numai mata ai venit ? mă chestionează ea și nu îndrăznește să întrebe mai mult.

— Numai eu. Am o sesiune de examene !...

Mi se usucă gura. Tița intră cu cafelele și cu dulcețurile. Apoi se așază și îmi zîmbește mie și Anei. Biata fată !

— Sper că n-ați început fără mine ? glumește ea.

— Nu, nu, răspund.

Mă trec fiori reci de durere. Dacă nu făceau atîtea pregătiri poate mi-ar fi fost mai ușor.

— Pot să aprind o țigară ?

— Te rog ! mă invită bătrînul.

Aprind și îmi fac de lucru cu cafeaua și țigara. Toți sînt cu ochii pe mine. Gust din dulceață.

— Asta-i dulceața preferată a lui Stelică, îmi spune mama.

— N-are gust rău Sese, răspund eu.

Rîdem cu toții. Mă uit la Ana. Se chinuiește să nu plîngă.

— Ei, ce face băiatul nostru ? întreabă bătrînul. Nu ți-a dat vreo scrisoare pentru noi ?

— N-a prea avut timp, spun și mă uit în pămînt.

Ce-ar fi dacă i-aș mînți și le-aș spune că Sese e bine sănătos. Poate le va veni telegrama de la școală. Simt că mă apucă acel tremurat cumplit. D-abia mă stăpînesc.

— Și Stelică al nostru cum se descurcă ? întreabă doamna Stătescu.

— Se descurca bine, răspund eu la timpul trecut ca să am o portiță.

Le povestesc fel de fel de isprăvi de-ale lui Sese. Rid toți de se prăpădesc. Din nou tăcere penibilă. Acum ! Acum le voi spune adevărul. Îi las să se liniștească, apoi îmi iau inima în dinți.

— Doamnă, mă adresez eu mamei, Sese a fost rănit în ultimul bombardament aerian.

Mă privește deodată cu ochii măriți. Nu-i vine să creadă. Tița izbucnește în plîns.

— Desigur că nu-i o rană gravă, spune tatăl foindu-se pe scaun.

— La ce spital e ? mă întreabă mama.

Privirea devine crîncenă. Nu mai am ce face. Scot ceasul și îl pun pe masă fără să răspund.

— Cum vine asta ?

Sînt năuciți. Tița iese plîngînd în hohote.

— Nu înțeleg, șoptește bătrînelul. Nu înțeleg !

— A murit, spune deodată mama brutal. Copilul meu a murit. Ce nu înțelegi ?

Tăcem toți. Ana tremură.

— Doamnă...

Vreau s-o liniștesc, dar nu-mi vine nici un cuvînt în minte.

— Ce vrei, domnule Adrian ? Să mă consolezi ? Să-mi spui că așa e viața ? Că și alte mame și-au pierdut copiii ?...

Tac încurcat. Cuvintele mi se par inutile.

— L-ai văzut dumneata ? insistă bătrînul cu voce ascuțită. Ochii îi sînt roșii și umezi. Capul îi tremură mai tare. Așa e că nu l-ai văzut ?... Că ți s-a spus și ți s-a dat ceasul... Dacă era mort ar fi venit adresă de la școală... De multe ori se produc confuzii...

Vrea să o liniștească pe bătrînă. Și pe el. Din camera de-alături auzim hohotele Tiței. Nu mai suport.

— L-am văzut, spun eu.

— Dacă l-ai văzut, spune-mi, s-a chinuit mult ?

— Nu, doamnă. A murit pe loc. A fost lovit drept în inimă.

— Jură-mi !

— Jur !

Bătrînul și-a cuprins fața în mîini. Cea mai tare e mama. Durerea a împietrit-o. Îi sărut mîna de nenumărate ori de parcă i-aș fi cerut iertare. Mă gîndesc la ai mei. Același lucru s-ar fi întîmplat și cu ei dacă un camarad le-ar fi anunțat moartea mea. Ne sculăm și plecăm. Nu ne conduce nimeni. Au rămas cu durerea lor. Peste casa lui Sese suferința a căzut ca o bombă năprasnică. În poartă ne ciocnim cu poștașul. Mergem tăcuți o bucată de vreme. Tinerețea noastră devine apăsătoare și mohorîtă ca o zi cu lapoviță și ninsoare. Ne răscolim sufletele căutînd în ele un strop de liniște. Nu găsim decît un hău negru în care nu putem zări nimic. Ana mă ține de braț de parcă i-ar fi teamă să nu mă piardă.

— Poate ar fi bine să nu mai pleci, zice într-un tîrziu, continuînd să mă țină strîns de braț. O privesc speriat.

— Nu se poate, Ana. Ar însemna să mă dea dezertor. De-abia ne-au repartizat la regimente !

— Ba se poate, îmi șuieră la ureche.

Nu mai vorbim. Poate și-a dat și ea seama că nu se poate. Străzile sînt pustii. De nicăieri nici o lumină. Orașul pare mort. Cîte o umbră trece grăbită pe lîngă noi.

— Parcă nu era așa orașul. îi spun Anei.

— Nu era.

În cuvinte simt o totală neatenție sau indiferență.

— Și oamenii erau altfel, continuu eu.

— Erau altfel, zice Ana ca un ecou. Adrian, pe prietenul ăsta al tău l-ai văzut murind sau...

— L-am văzut. Și pe el și pe atîția alții. Unul singur a fost executat de nemți : Victor Pamfile.

— Cum să-l execute nemții ?

— A venit într-o permisie de cîteva zile. Acasă a găsit-o pe nevastă-sa în pat cu un ofițer german. Turbat,

i-a omorît pe amîndoi. Adică noi sîntem buni să murim pe front, iar nevestele noastre sînt bune pentru ei...

— Ai început să vorbeşti ca un comunist, spune Ana şi rîde uşor.

— Nu sînt comunist, dar ăsta e adevărul.

Trecem prin faţa prăvăliei lui nea Sandu cizmarul. Are o liotă de copii. Îi văd silueta în pragul uşii. Stă rezemat şi fumează.

— Să trăieşti, nea Sandule !

— Să trăieşti şi dumneata, domnule Adrian. Ce e nou ?

— Ce să fie, nea Sandule ?...

— Aşa... Cu toate !

— Stăm bine, răspund făcînd pe prostul.

— Ei, cum adică ?

— Aşa ! Cum se stă bine.

— Las-o moartă, domnu Adrian !

— De, nea Sandule, ştiu eu ce să-ţi spun ? !

— Ce să mai spui ? Asta e ! Dacă ne place ! Noapte bună, domnu Adrian, îmi urează el şi intră în prăvălie.

Din casa alăturată răzbat muzică de dans şi voci. Voci bărbăteşti, lăbărţate, sparte de beţie. Deslușesc tangoul „Zaraza".

„Şi pe tine or să te doară
Remuşcări de dor"...

Pe vremuri, pe-aici era o casă de toleranţă. De cîte ori treceam prin faţa ei, grăbeam pasul. Îmi era ruşine şi frică. Mai ales cînd una dintre fete m-a prins de braţ cu gîndul de a mă trage înăuntru. Îmi amintesc şi acum chipul ei. Ne dădeam bună seara şi ne zîmbeam. Era slăbuţă, cu obrazul lat în fălci ca fetele de ţară şi tuşea mereu. Dinăuntru se auzea la patefon un tangou la modă şi venea miros de parfum prost. Cînd am mai crescut am intrat şi eu acolo, în casa cu plăceri plătite. Fata aceea nu mai era. Am întrebat de ea. Mi s-a spus că a murit de oftică şi că era o mîrţoagă bătrînă...

— La ce te gîndeşti, Adrian ? mă întreabă Ana.

— La „Zaraza".

Tot oraşul mi se pare cenuşiu-murdar ca o gaură de şobolan în care viermuim noi, oamenii. În tinereţea mea

s-a împlîntat adînc incertitudinea. Nu știu de ce trebuie să trăiesc, cui îi folosește viața mea. Biologic sînt foarte tînăr, dar sufletește mi se pare că am trecut de o sută de ani.

— Mă întreb care-i rostul nostru pe pămînt, Ana ?

— Va trebui să ne oprim înainte de a ne rostogoli în prăpastie.

Îmi vede nedumerirea pe față și zîmbește. Nu înțeleg nimic.

— Încotro mergem, Adrian ?...

— Nu știu. Nicăieri.

Vorbim două limbi diferite.

— Va trebui să ne căsătorim, îi spun cu hotărîre în glas.

— Da, da, răspunde ea vag.

— Ai tăi au ceva împotrivă ?

— Nimic.

O conduc pînă acasă. În dreptul porții o sărut cu tandrețea bărbatului istovit de dragoste. Îmi răspunde cu gingășia moale a femeii.

— Pe mîine.

Îi mai zăresc o dată silueta în pragul ușii. Mă întorc cu gîndul de a merge acasă. Străzile sînt pustii. Din cînd în cînd se aude fluieratul unui sergent. Gîndurile mi-l aduc pe Sese dinaintea ochilor. Și pe maică-sa. Și toată familia aceea înfricoșată de aripa morții. La naiba cu toate ! Faptul că mă însor cu Ana mă face să cînt. Merg pe lîngă ziduri, pe care sînt o mulțime de afișe. Pe unul, vopseaua parcă a lăsat dîre de sînge. „Jos guvernul Antonescu", „Afară cu nemții din țară", „Moarte fasciștilor". Lozincile sînt scrise proaspăt. Nu-mi displac. Cei care au scris aceste lucruri își riscă viața, mă gîndesc. Trec mai departe și simt o ușurare. Cineva poartă grija acestei țări. Din întuneric se desprinde o umbră. Mă ciocnesc de ea.

— Deschide ochii bine, îmi spune omul.

— Uită-te pe unde calci, îi răspund eu gata de scandal.

Gata, gata să ne încăierăm. Deodată ne oprim amîndoi încremeniți. E Ghiță Pantea, „Filosoful", cum îl porecliseră băieții. Am fost colegi de liceu. Pe urmă a dispărut. Am auzit că nu s-a prezentat la regiment. Îl dădusem uitării. Ne îmbrățișăm cu dragoste.

— Adrian, să nu spui nimănui că m-ai văzut.

— N-avea grijă.

— De unde vii la ora asta ?

— Am condus pe cineva.

— Miroși a femeie de la o poștă, îmi zice el.

— Mă însor, Ghiță, îi spun simțind nevoia unei destăinuiri.

— De ce o faci ? Ca să rămînă o văduvă în plus pe pămînt, îmi răspunde cu cinism. În orice caz, să fie într-un ceas bun.

— Poate că lucrurile se vor termina într-un fel.

— Or să se termine într-un fel, firește, repetă el.

Nici n-am observat cînd au apărut în jurul nostru cîțiva civili.

— Actele dumneavoastră !

Îmi cercetează actele, uitîndu-se de cîteva ori la mine și confruntîndu-mă cu fotografia. Ghiță întinde liniștit actele.

— Cum te numești ? întreabă unul dintre ei.

— Scrie acolo, răspunde Ghiță cu indiferență.

— Moldovăț Gheorghe ?

— Exact.

Ne înapoiază actele după ce ne mai cercetează cu privirea. Rămînem singuri.

— Ghiță, tu ai acte false ?

— Nu-ți dai seama că altfel mă înhățau ?

— Ghiță, dacă ai vreodată nevoie de o cameră, vino la mine. Mama te va ascunde în odaia mea.

— Mulțumesc, Adrian, dar am unde să mă ascund. Dealtfel nici nu cred să mai fie mult...

— Cum adică ?

— Tu nu vezi că frontul a ajuns lîngă frontiera noastră ?... Mă îmbrățișează scurt. O să ne mai vedem, Adrian.

Dispare în întuneric. Am observat lucruri ciudate. Noaptea, mai ales. Ziua, niște civili ștergeau și curățau zidurile de „fluturași" și lozinci. Patrule din ce în ce mai multe străbăteau străzile înspre cartierele mărginașe. Zvonuri și șoapte despre niște acțiuni de sabotaj. Trenuri întregi cu petrol sau alimente azvîrlite în aer. Ofițeri germani cărora li se făcea de petrecanie. O luptă crîncenă, surdă, necunoscută se purta în fiecare noapte

cînd oamenii își odihneau sufletele chinuite de spaimă. Erau două forțe care se înfruntau : poporul condus de partidul comunist și forțele fasciste.

Mă prezint la examene. Înghit ceva la bufetul facultății și intru în sală. Nu am nici o emoție. De ce aș avea ? Mi se pare ridicol cînd văd cîte un coleg mai tînăr care tremură din tot corpul de i se aude clănțănitul dinților. Cîțiva sînt în uniforme militare. Nici nu știu cînd a intrat profesorul examinator. Mă gîndeam la Sese, la Ghiță Pantea, la viața noastră, la Ana. Aud vocea profesorului răstindu-se la un student invalid, în uniformă :

— Dumneata crezi că dacă n-ai mînă mă impresionezi?

Mă uit la studentul care își privește profesorul cu o scîrbă imensă. Apoi se scoală și iese. Examen la Drept ! Hm ! Drept ! Al cui ? Ce-i aia Drept ? Dreptul presupune o situație clară, algebrică, în care nu se desfășoară abuzul și teroarea. Mintea îmi umblă nebunește. Îmi pare rău că n-am venit amețit de alcool. Tinerețea și-ar fi zvîrlit mantaua timidității și m-aș fi ridicat înaintea profesorului meu explicîndu-i că pe lumea asta nu trebuie să existe nici forță, nici violență, nici convingere cu bombe... Ah ! Cine naiba a spus că la început a fost cuvîntul ? Atunci pentru ce s-a ajuns ca acest cuvînt să nu mai folosească nici cît o ceapă degerată ? Cuvîntul și-l spun mitraliera, și grenada, și odioasele bombardamente, și cuțitul !

Cineva îmi face semn cu cotul. Îmi aud numele și mă ridic în picioare. Aud întrebarea profesorului : „Cambia și Trata". Hîrtii cu care se apără cămătarii, acțiuni împotriva celui strîns cu ușa, polițe, falimente frauduloase. Un sistem tehnic de jupuire a omului de către om. Știu să răspund, dar mi-e rușine. Vocea profesorului sună convențional :

— Îmi pare rău, domnule student ! Ai bilă neagră !

M-a trîntit. Părăsesc sala fără nici un regret. Aproape de facultate mă așteaptă Ana. Și mai departe războiul. Dragostea și moartea. Iar eu, trupul care le primește cu același fior și aceeași teamă.

Am hoinărit cu Ana peste tot. Mă ceartă cu blîndețe, așa cum mă ceartă întotdeauna, fiindcă am căzut la examen. Ridic din umeri cu nepăsare. Nu ne întoarcem acasă

decît atunci cînd ne răzbește frigul. Am hotărît amîndoi să ne facem toate formele mîine dimineață și să ne căsătorim. Nu știu de ce îi vorbesc de Ghiță Pantea. Nu-i spun că l-am întîlnit, nici că are acte false. Ci că a dezertat. Că ar putea fi prins și condamnat. Asta apropo de propunerea Anei de a nu mă mai întoarce la unitate.

Ne despărțim rămînînd să ne vedem mîine dimineață. Mă întorc acasă. Tata mă așteptă. Mă întreabă ce-am făcut la examen. Îi spun deschis că am căzut. Nu zice nimic. Tace și mă privește îngîndurat.

— D-aia te-am așteptat. Ca să știu ce-ai făcut !

— Acum știi ce-am făcut, îi răspund nervos.

— Faptul că ai căzut la examen e rău, nu-i așa ?

— Nici rău, nici bine. O să-l mai dau o dată. Asta e !

Mama îmi spune că mi-a pus mîncarea în odaie. Mă duc direct în camera mea. Sînt furios pe mine, pe ei !... Nu știu. Mă dezbrac și mă bag în pat. Cred că am adormit foarte repede. Visez că demonul pe care nu-l vedeam, dar îl simțeam, venea dintr-o mare de flăcări strîngîndu-mi mîna. Strig după ajutor. Nu m-aude nimeni. Și vreau să fug, dar picioarele nu se pot mișca decît foarte încet. Mă trezesc lac de sudoare. Adorm iar către ziuă.

La zece dimineața sînt în fața casei Anei. Sun. După o îndelungă așteptare aud pașii înceți ai maică-sii. Îmi deschide cu o figură descompusă de nesomn și de teamă. O salut și o întreb dacă Ana s-a sculat. Nu-mi răspunde. Continuă să mă privească năucă. Gheața fricii mi se strecoară în suflet.

— Ana..., bîiguie ea.

— Da, Ana.

— A plecat.

— A plecat ? Cînd ? Unde ? Doar am rămas înțeleși să mă aștepte ! În spate văd chipul tatălui Anei la fel de înspăimîntat.

— Potfim înăuntru, mă îmbie el cu vocea aceea piți-găiată.

Nu știu ce să fac. Simt că s-a întîmplat ceva cu Ana și îmi vine să înnebunesc. Totuși intru. În casă o dezordine grozavă.

— Ce s-a întîmplat ? întreb cu sufletul la gură.

— Au ridicat-o, îmi spune tatăl. Maică-sa începe să plîngă încet.

— Cine ?

Nu înțeleg nimic.

— Ce mai întrebi și dumneata ? Parcă n-ai ști cine ? Siguranța !

— Pentru ce ? spun cu vocea stinsă.

Bătrînii ridică din umeri.

— După ce ne-au dat casa peste cap, unul dintre agenți a zis că e vorba doar de o simplă formalitate, povestește maică-sa. Că să nu mă sperii. În cîteva ore va fi acasă...

— Asta s-o crezi tu ! țipă tatăl. Îi cunosc eu pe porcii ăștia !

— Ce căutau ?

— Dracu să-i ia ! Manifeste sau mai știu eu ce, continuă bătrînul.

— Ana era ?... întreb eu mirat.

— Nu știm.

Plec de-acolo cu senzația unui gol imens în suflet. Pe mijlocul străzii, o companie de soldați nemți trece în „pas de gîscă" cîntînd „Erika". Oamenii merg cu capul în jos, fără să le dea atenție. Urc spre Calea Plevnei. N-am nici o țintă. Pe cîmpul de instrucție, cîteva plutoane de recruți bat pasul ridicîndu-l pînă la centură, așa cum au văzut la nemți. Ofițerii strigă, recruții se încurcă. Se execută salutul din mers. „Pas alergător", „Pe loc, stai", „Drepți !", „Culcat !", „'N-apoi fuga, marș !", „La mine, fuga, marș !"...

Deși sînt foarte amărît, nu mă pot opri să nu surîd. Cui vor folosi toate astea acolo ? Unde se va lucra cu lopata Linemann, cu baioneta și grenada fără să se mai țină seama de comenzi, de ordine. După un copac, un recrut își face mica nevoie, uitîndu-se în toate părțile. Fața îi e congestionată de atîta alergătură.

Acasă o întîlnesc pe vară-mea. E plînsă și îmbrăcată în doliu. Aflu că i-a murit soțul pe front. Mama vrea s-o oprească la masă, dar ea refuză.

Îi telefonez lui Ghiță Pantea. Îmi răspunde maică-sa. Mă roagă să nu-i mai dau telefon și să nu-l mai caut. Nu mai înțeleg nimic. Mă îmbrac cu intenția de a mă duce la el. Stă undeva pe Moșilor, colț cu Ardeleni. Casa e bă-

trînească și făcută negustorește. Urc la mansarda care nu se mai termină. Culoare, uși, closete. Acum îmi amintesc că Ghiță mi-a spus că stă ascuns. Deci, logic, nu poate fi acasă sau să fi dormit acasă. Bat în ușă și îmi deschide maică-sa. Are aceeași față speriată ca și părinții Anei. Mă recunoaște, dar nu mă poftește înăuntru. Îmi spune din ușă :

— Nu mai sta ! Pleacă ! Pe Ghiță l-au ridicat !

— L-au găsit acasă ? mă interesez eu.

— Venise să-și ia cîteva rufe. L-au urmărit se vede treaba. Acuma du-te.

Îmi închide ușa în nas. Cobor treptele în fugă. Cîteva uși se deschid și cîteva perechi de ochi mă urmăresc. Ajuns în stradă am senzația unei mari nenorociri care mă pîndește. Prin minte îmi umblă fel de fel de gînduri. Ce să fac pentru a o scăpa pe Ana ? O clipă îmi trece prin cap ideea de a organiza o evadare. Sînt de-a dreptul idiot. O evadare nu se poate organiza de unul singur. Mă gîndesc la altă variantă. Dacă aș merge la prefectură ? Voi spune că sînt o rudă a Anei. Poate voi putea afla ceva. Deși și această variantă este tot atît de naivă ca și prima, mi se pare mai realizabilă. Poate ar fi bine să trec mai întîi pe-acasă. Să le spun alor mei ce intenții am. În caz că nu mă mai întorc să știe de ce. Ajung acasă. Mama este plecată în tîrg, cum îi place ei să numească orașul. Nu e decît tata. Îi spun că Ana e arestată și că am de gînd să mă interesez la prefectură. Tata mă face nebun. E speriat rău de tot de cînd cu unchiul Paul. Fuge de complicații. Dacă vreau să o caut pe Ana, n-am decît. El va spune că nu știe nimic.

— Cum pot s-o las în mîinile lor ? îl întreb revoltat de lașitatea lui.

— Crezi că o scapi ?

— Încerc. E datoria mea să încerc.

— Crezi că ăia or să-ți facă o primire triumfală ?

— Poate aflu ceva despre ea.

— Afli pe dracu ! Nici nu te lasă să intri.

— Ba or să mă lase.

— Cum să nu ! Cine ești tu, mă ? Crezi că prefectura cade în fund dinaintea ta ?

— Sînt un soldat care își caută logodnica. Poate avem și noi drept...

Tata mă privește cu milă. Apoi începe să rîdă. Un rîs nervos, batjocoritor, care îmi zgîrie nervii.

— Tu n-ai decît un singur drept, Adrian.

— Care, tată ?

— Acela de a muri pentru țară.

În glasul lui surprind ironia amară a omului sărman lipsit de apărare.

— Ești tare fricos, tată !

— Fă cum crezi, îmi răspunde el. Dar să nu ne bagi pe mine și pe mamă-ta în bucluc.

Mă răsucesc pe călcîie să ies. Tata mă oprește în ușă. Se uită o clipă la mine, mă mîngîie fără să spună o vorbă, apoi îmi bagă niște bani în mînă.

— Să ai la tine. Cine știe ce se poate întîmpla.

Plec. Pe drum mă frămînt ce să spun acolo. Că sînt o rudă ? Sau un prieten ? Sau...

Îmi răsucesc gîndurile cînd așa, cînd așa. Nici nu știu cînd am ajuns în dreptul prefecturii.

— Tu ce vrei ? mă întreabă sergentul de la poartă privindu-mă lung.

— Cu mine vorbiți ? întreb mirat de tutuiala lui.

— Cu tine. Că doar n-oi vorbi singur !

— Am o fată aici...

— Aici nu mai e nici o fată, rîde el cu înțeles.

Brusc îmi trece prin cap o idee.

— Mi-a dispărut logodnica, spun cu tonul cel mai serios din lume.

— O fi fugit cu altul, zice continuînd să facă haz.

— Domnule sergent, spun eu stăpînindu-mă cît pot. Aș vrea să mă interesez aici la dumneavoastră.

Omul devine serios.

— Ai căutat-o pe la spitale ?

— Am căutat-o, mint eu.

— Hai cu mine.

Urcăm scările, străbatem culoare și iar scări. Mă trezesc într-o cameră mică în care sînt două birouri și două dulapuri de metal. Interior de administrație financiară. La unul din birouri stă un bărbat în civil, smead la față, cu

părul negru, des și cîrlionțat, ca al unui papuaș. Nu-mi dă nici o atenție. Scrie ceva de zor și mușcă dintr-o chiflă. Sergentul care m-a adus dispare. Stau liniștit și aștept uitîndu-mă prin cameră. Pe pereți, portretul regelui și al lui Antonescu. Unul din dulapuri are o ușă deschisă. Înăuntru sînt o mulțime de dosare.

— Vă ascult, îmi spune politicos după un timp.

— Domnule comisar, logodnica mea a dispărut de-acasă..., intru eu direct în subiect.

— Cînd ?

— Ieri noapte.

— Locuiește cu dumneavoastră ?

— Nu. Stă cu familia ei.

Mi se pare binevoitor.

— Cum se numește ?

— Ana Ieronima Tîrnă.

— Cum ați spus ?

Cu toată bunăvoința de care dă dovadă, pe chipul smead i se citește sîcîiala.

— Ana Ieronima Tîrnă, repet eu.

— Unde lucrează ?

— E studentă.

— Aha !

Scoate din dulap un registru mare cu scoarțe de carton. Întoarce foaie după foaie. Din cînd în cînd trage cu coada ochiului la mine.

— Nu e ! spune ridicînd privirea din registru. Să știți că nu e la noi. Ați căutat-o pe la spitale ?

— Ce să caute la spitale ?

— Se întîmplă atîtea accidente. Sau... cine știe !... Noi avem aici mai multe secții.

Îmi zîmbește cu aroganță. Înțeleg aluzia.

— Domnule comisar, logodnica mea nu e femeie de stradă, i-o retez furios.

— Dar cine spune asta ? Cine a spus așa ceva ? mă întreabă el mieros.

Pe mine mă apucă greața. Se ridică de pe scaun și iese fără nici o vorbă. Mă caut de țigări prin buzunare. Am uitat pachetul acasă. Trec strada pînă la debit și mă întorc, îmi propun. Vreau să ies, dar în fața ușii stă un sergent înalt și foarte voinic.

— Încotro ? mă întreabă.

— Să-mi iau ţigări.

— Las' că-ţi dăm noi ţigări, spune el cu ironie în glas, împingîndu-mă înapoi în cameră.

După aproape vreo oră se întoarce şi papuaşul. E vesel nevoie mare şi nespus de politicos. Mă invită să iau loc. Mă aşez în vreme ce el ocoleşte biroul venind în faţa mea.

— Deci sînteţi logodnicul domnişoarei Ana Ieronima Tîrnă !...

— Da.

— Şi... v-aţi logodit de mult ?

— Nu ştiu la ce vă foloseşte data logodnei.

— Ah, aşa, informativ.

Îi citesc în priviri cruzimea de bestie.

— Am hotărît să ne căsătorim, adaug eu spre a-l îmblînzi prin tonul uşor de intimitate şi prietenie.

— Aşa şi trebuie, îmi răspunde. E creştineşte, adaugă el şi rînjeşte. Şi dumneavoastră ce profesiune aveţi ?

— Student.

— La ce facultate ?

— La Drept.

— Vreţi să deveniţi avocat ?

— Da.

— E o meserie frumoasă şi aduce bani.

Mi se pare că s-a creat acea uşoară intimitate de care vorbeam.

— Şi eu aş fi vrut să urmez facultatea de drept, dar nu s-a putut...

Rămîne pe gînduri. Poate că am exagerat. Nu mi se mai pare o bestie, ci un om nevoit să-şi facă o datorie pe care n-o iubeşte. Îl scuz în minte. Atîţia infractori, ticăloşi... În astfel de cazuri îţi pierzi orice urmă de sensibilitate, mă gîndesc.

— V-aş ruga...

Nu mă aude sau se face că nu mă aude. Îmi vorbeşte de farmecul studenţiei cu nostalgie în priviri.

— Cînd se întîmplă să arestez cîte un tînăr din ăsta, mi se rupe sufletul, vă jur, îmi spune.

Totuşi o teamă neînţeleasă ascunsă în fundul sufletului iese la iveală. Îl ascult cu nerăbdare.

— Aţi dat de urma logodnicei mele ? întreb eu prinzînd momentul prielnic.

— De ce vă grăbiţi aşa ? mă întreabă el mirat.

— Dumneavoastră dacă aţi fi în locul meu nu v-aţi grăbi ?

— Firește. Dar avem atîta timp ! Mai stăm de vorbă... Rînjește lăsînd să i se vadă gingia.

— Nu e bine să te grăbeşti, adaugă. Vorba aceea : „Lucru bun la nouă luni".

Zîmbesc ca să-i fac plăcere şi aştept ca pe ghimpi. Mă vede nervos şi am impresia că se bucură, uitîndu-se la mine ca la o năpîrcă pe care nu are decît să pună piciorul şi să o strivească. Scoate foarte tacticos un pachet de ţigări din buzunar şi mi-l întinde. Plin de condescendenţă îmi aprinde ţigara cu bricheta. Mă destind puţin şi îi povestesc păţania cu sergentul care nu mi-a dat voie să-mi cumpăr ţigări.

— Mi-a dat impresia că sînt arestat, îi spun eu.

Rîde şi ochii îi joacă veseli în cap. Îmi cere buletinul de identitate. Nu-l am la mine. Îi întind livretul militar. Îl răsfoieşte cu atenţie şi fluieră mirat.

— Sînteţi notat bine.

— Da.

— Ce chestie !

Mă priveşte, am impresia, deodată amuzat.

— Pe domnişoara unde aţi cunoscut-o ?

— Ne cunoaştem din copilărie.

— Ce politică faceţi ?

— Nici una.

— Nu se poate.

— De ce să nu se poată ?

— Pentru că trebuie să faceţi o politică. Mai ales dumneavoastră care aţi văzut atîtea...

— V-am spus că nu fac politică, stărui eu.

— Desigur că aveţi şi comunişti printre dumneavoastră...

— Nu ştiu. Nu-mi aduc aminte.

— Eh !... Încercaţi ! mă sfătuieşte cu duhul blîndeţii.

— V-am spus că nu-mi amintesc.

— Nu e bine, spune și se ridică de la birou. Nu e bine deloc, repetă el și începe să se plimbe prin cameră cu mîinile în buzunare. Vă rog să mă credeți că vă voi fi recunoscător...

Mă privește. Parcă acum mă vede pentru prima oară. Încetează să se mai plimbe. Se oprește în fața mea.

— Domnule comisar..., încep eu.

Voiam să-l rog să-mi înapoieze livretul militar pe care îl băgase într-unul din sertarele biroului.

— Ia mai du-te-n p... mă-tii ! mă înjură pe neașteptate și mă pălmuiește.

Îmi pierd echilibrul, mă răstorn cu scaun cu tot. Mă ridic și mă reped la el. Ca din pămînt, răsar vreo trei inși. Nu mai știu ce fac. Dau cu pumnii și cu picioarele. Pe unul îl văd cu sîngele năvălindu-i pe nas. Îmi pierd cunoștința sub ploaia de lovituri. Mă trezesc undeva într-un pat. O lumină crudă mă face să închid ochii pentru o clipă. Caut să-mi reamintesc ce s-a întîmplat cu mine. Durerea cumplită îmi sfîșie creierii. Doi bărbați stau pe paturile lor, privindu-mă cu indiferență. Nu știu dacă e noapte sau zi. Unde o fi Ana ?...

— Dom'șef, mi se adresează unul dintre ei, dacă și la noapte ai de gînd să ne ții treji cu văicărelile tale, ai rupt cuiu !

— Vă rog, unde mă aflu ?

— La palat, înălțime, mi se răspunde.

Tac fiindcă îmi dau seama că orice discuție e zadarnică.

— Cu ce-i supărași pe gabori de te aduseră în cearșafuri, mă întreabă al doilea, unul roșcovan și spînatec.

— Manglitor ? insistă primul.

— Am venit să mă interesez de logodnica mea, zic eu cu un aer atît de candid, încît cei doi izbucnesc în rîs.

— Asta ne ia drept gorobeți.

— Lasă povestea cu logodnica și spune adevărul.

Vreau să răspund, dar se deschide ușa și sînt chemat sus. Am fost dus la același birou. Pe urmă scos afară și ținut la ușă. Comisarul, care mă bătuse și pe care am aflat mai tîrziu că îl chema Nelu Aghiosu, era furios. În cameră se mai găsea un haidamac. Avea un început de chelie și o ceafă de taur. Era congestionat la față de parcă ar fi

stat toată viața cu capul în jos și cu picioarele în sus. Din cameră aud vocea lui Aghiosu :

— Ascultă, Olarule, cine mămițica mă-tii te-a făcut pe tine om ?

— Dumneavoastră, don'șef, zise cel ce se numea Olaru.

— Și cum mi-ai răspuns tu mie la tot ce-am făcut pentru tine ? îl întreabă Aghiosu.

— Don'șef...

— Faci rapoarte, Olarule ?... Îmi aduci manifeste, Olarule ? Și pe urmă ce-mi faci, Olarule ? Te vîri în vreo crîșmă cu vreo pipiță, două și lasă-l pe Aghiosu să se descurce !...

Vocea lui Aghiosu tremura de furie.

— Permiteți..., îndrăzni Olaru.

— Ce mă-ta vrei să-ți permit, Olarule ? Să-mi raportezi cîte manifeste ai găsit pe ziduri și cîte etichete pe burlane ? Asta vrei să-ți permit ? Sau vrei să-mi raportezi că ai arestat doi prăpădiți de adventiști ?... Ce ți-ai zis tu în capul ăla sec ?... Adventiști, comuniști, tot aia e ! Ei, nu-i tot aia, băiete ! S-o știi de la mine. I-ai umplut de palme ca să afli ce, Olarule ? Ce-au declarat la anchetă ? Că nu cred în sfîntul duh cum nu credeam eu în măgăreața popii de la noi din sat ? Ai găsit manifeste ?

— Nu, don'șef. La ce să..., se auzea vocea lui Olaru.

— Păi atunci ?

— Dacă am văzut c-o iau la fugă...

— Ce ți-ai zis ?... Comuniștii ! Pă ei, fraților ! În vreme ce comuniștii își vedeau liniștiți de treabă. În loc să-ți răspîndești oamenii pe la fabrici, la „Haug", sau „Gralex", sau „Grivița", i-ai blocat pe la papetării ca să vezi cine cumpără etichete multe. Pentru asta ai umflat un profesor de naturale, un bătrîn maniac care își făcuse din casă muzeu... Păi ce paștele mă-tii, Olarule ?... Să știi că dacă în trei zile nu mi-i scoți pe ăștia care agită lumea, te-ai ras ! Poți să-ți înaintezi demisia și să-ți faci bagajele. M-am săturat să tot primesc picioare în fund de la ministru !

Cel care se numea Olaru iese de la Aghiosu roșu la față. Îi spune unui agent să-l cheme la el în birou pe Tache Pisică.

Cînd Aghiosu mă vede, îmi surîde cu toată gura și mă invită să iau loc.

— Îmi pare rău de tot ce s-a întîmplat. Am fost și eu nervos... Dar și dumneata... În loc să te liniștești, ai început să dai cu pumnii și picioarele.

Se oprește și așteaptă. Tac de parcă n-aș fi auzit nimic.

— De cînd ești comunist ? mă ia direct.

Continuu să tac. Aghiosu bate tactul pe birou și așteaptă. Poate să aștepte mult și bine.

— Să știi că te batem, insistă, pînă cînd spui și laptele pe care l-ai supt la mămițica ! Iar dacă nu merge cu bătaia, avem alte sisteme... Tace și iar se uită la mine. Dacă dai cîteva nume și ceva adrese, pleci liniștit și tu și fetița de care vorbeai... Așteaptă. Ei ? Te-ai decis ?...

Sînt hotărît să-mi bat joc de el. Mă sucesc și îl privesc drept în ochi.

— Luați un toc și scrieți, zic eu.

Gura lui Aghiosu se lățește pînă la urechi.

— Vezi că ne putem înțelege ?... Scoate stiloul și așteaptă. Ei ? ...

— Scrieți !

— Dă-i drumul !

— Ionescu, Popescu, Dumitrescu, Ștefănescu..., dictez cu pe nerăsuflate.

— Ho, bă, mai încet, îmi atrage el atenția.

Deodată se oprește cu tocul în mînă. Își dă seama că îmi bat joc de el.

— Cristoșii și dumnezeii mă-tii ! Mă iei peste picior ? Tu, mă ? Ei, lasă că te învață Aghiosu minte !...

Formează un interior la telefon. Nu înțeleg prea bine ce spune. Închide telefonul și se lasă mai adînc în fotoliu. Doamne ! De-aș avea eu această ploșniță sub comanda mea !...

Nu mult după telefonul dat, este adusă Ana. Încremenesc. E slăbită și trasă la față. Are obrazul drept învinețit de lovituri. Aghiosu o ține în picioare.

— Îl cunoști pe cavalerul ăsta ? o întreabă Aghiosu arătîndu-mă.

Ana întoarce spre mine o față străină.

— Nu-l cunosc.

— Cum se poate să nu-l cunoşti, domnişoară. Doar ţi-e logodnic ! Viitor soţ...

— Nu-l cunosc, repetă ea.

— Ce-ai de spus, şefule ? mă ia Aghiosu de sus.

Tac din gură. Îmi dau seama că am făcut o imprudenţă. Mă uit la Ana şi mi se rupe sufletul. Nici o clipă n-aş fi crezut că mîndreţea asta de fată, cu mers mîndru şi drept, cu ochii vii şi inteligenţi, poate fi adusă în starea asta de istovire fizică şi morală.

— Vasăzică nu-l cunoşti ? o mai întreabă o dată Aghiosu.

— Am spus că nu-l cunosc, repetă Ana cu vocea stinsă.

— Atunci de ce te dai drept prietenul fetii, bă ? se răţoieşte la mine. Cum îţi permiţi tu să-i strici reputaţia ?...

Simţeam cum îşi bate joc de amîndoi şi îmi venea să turbez. În vreme ce vorbea, mă lovea cu palma uşor peste obraz.

— Cînd nu cunoşti un om nu te dai drept cunoştinţa lui. Nu e cinstit.

La fiecare cuvînt mă cîrpeşte peste faţă. Nu fac nici cea mai mică mişcare să mă apăr. O clipă îmi încrucişez privirea cu a Anei. E gata să plîngă, dar se abţine din răsputeri.

— Aaa, dacă te-ai culcat cu ea, atunci se schimbă lucrurile, zice continuînd să mă lovească.

Aghiosu e numai nervi. Îl simt şi mă bucur.

— Nu vrei să scapi de-aici ? mă întreabă el. Nu mă mai loveşte. Spune-i, domnişoară, să vorbească, o îndeamnă pe Ana. E spre binele lui !

Tăcerea mea şi a Anei îl înnebuneşte.

— Vorbeşte odată, crucea mămiţichii care te-a legănat !

Mă înjură ca la uşa cortului.

— Ce să spun ? îl întreb cu o candoare prefăcută.

Mă loveşte cu pumnul peste gură. Tac şi rabd. Simt sîngele, sărătură dulceagă, prelingîndu-se pe la comisuri. Prind din nou privirea îndurerată a Anei. Ochii mei îi surîd şi o încurajează. Ana se întoarce cu faţa spre fereastră şi plînge. Mă gîndesc să mă reped asupra lui şi să-l izbesc cu capul în burtă. Asta ar fi rău pentru mine. Într-un minut şi-ar chema zdrahonii care m-ar călca în picioare.

Singura soluție este aceea de a mă preface leșinat. Mă rostogolesc de pe scaun cu un geamăt slab.

— Domnule comisar, este o barbarie !...

E vocea Anei zgîlțîită de plîns.

— Du-te-n mă-ta ! o înjură el.

Sună. Aud pași și pe Aghiosu :

— Duce-ți-l jos !

N-am mai văzut-o pe Ana. Au dus-o oare într-un lagăr ? Mi-au dat drumul ceva mai tîrziu decît aș fi crezut. Neavînd probe împotriva mea, m-au lăsat în pace.

Văzîndu-mă liber, dau fuga la părinții Anei. N-aveau nici o veste. Le spun că am văzut-o, că e bine, că va veni curînd acasă... Îmi merge gura ca o morișcă. Maică-sa începe să plîngă. Disperarea mă încolțește și pe mine din toate unghiurile simțirii. Nici o lumină, nici o perspectivă, nici o poartă deschisă. Mă gîndesc la frontul măcinat sub șenilele tancurilor, la sutele de mii de oameni căzuți într-un vălmășag demențial. Cui folosesc atîția morți ?

Plec de la părinții Anei făgăduind că voi reveni. Merg pe stradă cu o liniște suspectă în toată ființa. Trec pe lîngă niște tufe îmbobocite și mă trezesc vorbindu-le ca unor oameni : „Într-o zi, veți vedea, peste mugurii voștri va cădea fumul negru și împuțit al exploziei. Vă va sufoca. Și veți muri și voi așa cum murim noi".

N-am auzit cînd a sunat alarma. Ridic ochii și văd cerul de un albastru trist și gol. De undeva duduie zgomotul înfundat al avioanelor. Încă nu le zăresc. Deodată o bubuitură cumplită zguduie pămîntul. Urmează altele și altele. Oamenii înspăimîntați încep să alerge în toate părțile. Mă uit pe cer și le văd. Vin în formație de luptă. Zboară foarte sus. Strălucesc în bătaia soarelui ca niște fluturi de argint. Antiaeriana noastră trage de zor. În dreapta mea se năruie o casă de parcă ar fi izbit-o un pumn nevăzut. E o casă veche, bătrînească. Din mijlocul molozului țîșnesc limbi de foc. Alerg spre adăpost. Pe parcurs îmi schimb gîndul. Trebuie să ajung acasă. Un sergent mă fluieră și îmi face semn. Alerg ca ieșit din minți. Trec pe strada pe care locuiește Ana. Grozăvie ! Majoritatea caselor au fost rase de pe fața pămîntului. Exploziile și uruitul acela monoton continuă. Un ursuleț de catifea, cu una dintre urechi

roasă, stă pe trotuar cu burta în sus. Mă uit cu grijă înapoi dacă nu cumva am trecut de casa Anei. N-am trecut. Dar unde e ? Parcă aici. Ba nu. Dincolo. Recunosc locul după un ciot de scară. Aici a fost. Scotocesc printre dărîmături. Poate mai pot face ceva sau poate mai supraviețuiește cineva.

— E cineva ? strig cu toată puterea.

Disting un zgomot de tinichea lovită. Sunetul e ritmic. De sus se aude uruitul unui nou val de avioane care se năpustește asupra noastră. Un lanț de explozii mă face să mă trîntesc printre dărîmăturile casei iubitei mele. Știu ca orice luptător că bombele nu cad în același loc în care au mai căzut. Uruitul încetează. Odată cu el și exploziile și antiaeriana noastră. Tot orașul este acoperit de fum și flăcări. De undeva se aud mașinile pompierilor. Mă ridic. Trebuie să ajung acasă. Aici nu mai e nimic de făcut. Probabil că părinții Anei s-au dus la vreun adăpost. Înainte de a pleca scot o hîrtie din buzunar și scriu mare : „Dacă mai sînteți în viață dați-mi de veste". Semnez citeț. Găsesc o stinghie pe care o despic la un capăt, așez hîrtia în despicătură și înfig lemnul în moloz. Hîrtia se zbate ca un drapel. În cale dau peste tinicheaua care lovește ritmic o țițînă de fier. În mijlocul străzii o groapă uriașă mă face să mă înfior. Cu ce fel de bombe aruncă ăștia ?

Mă uit de-a lungul străzii și mă cutremur. Totul n-a durat decît cîteva minute, în care s-au irosit munca și truda de o viață !

La mine găsesc casa întreagă. Slavă domnului ! Geamurile sînt deschise. Nu e nimeni. Oamenii comentează pe trotuare. Vorbesc toți, tare, aproape că strigă. Cîteva femei plîng. Aud că Grivița ar fi fost rasă de pe fața pămîntului. Pornesc într-acolo. Mașinile Salvării și dubele mortuare trec în goana mare. Clopotele de pe mașinile pompierilor îmi biciuie urechile. Ceva compact și tulbure mă învăluie. Praf ? Fum ? Ca la lumina unui fulger cald, zăresc chipul încremenit, alb, cu ochii holbați și gura căscată a unui necunoscut, apoi dispare. Praful e ca o ceață. Miroase a trotil. În dinți, în urechi, pe guler simt pămînt cu nisip. În mijlocul unei ogrăzi, cioburi de farfurii și pahare, băltoace cu ciorbă. Masa lungă e răsturnată cu picioarele

în sus. Ceva mai încolo niște zdrențe negre. Lîngă un bărbat, o femeie cu voalul de mireasă pe ea. Toate geamurile sînt sparte. Îmi aprind o țigară. După două fumuri o arunc. E amară. Privesc gara. Arde și mi se strînge sufletul. Aud lîngă mine o voce groasă și liniștită :

— Hai că-și lăsară ouăle și plecară.

Mă întorc. Un cetățean numai în cămașă îi urmărește cu privirea. Avioanele zboară la mare înălțime, făcînd cale întoarsă. În jurul meu, dezastru. Ajut voluntar echipele de salvare. Într-o casă găsim un bărbat în genunchi, cu mîinile încleștate pe țevile caloriferului. Îl întreb ceva. Mă privește năuc. Din ochii mari, deschiși n-a fugit încă spaima. Îmi arată cu degetul adăpostul de vizavi făcut zob. Face doar „hm-hm". Nu înțeleg. Încerc să-l ajut să se ridice. Nu vrea. Rămîne mai departe în genunchi. Și iarăși îmi arată adăpostul de vizavi și iarăși acel „hmm-hmm" căruia nu-i pot da nici o interpretare. Cîțiva civili sapă în adăpostul pe care îl privește bărbatul cu ochii înghețați. Acolo îi fuseseră ucise soția și fata. Încercăm să-i desfacem mîinile încleștate. Imposibil. Omul se zbate și urlă îngrozitor. Cineva îl lovește peste degete. Instinctiv, bărbatul își retrage mîinile. Cîțiva îl apucă și îl duc cu forța într-una din mașinile salvării. Săpătorii răscolesc pămîntul adăpostului mai departe. Pe o lopată se rostogolește o mînă murdară de noroi și sînge. E o mînă micuță de femeie.

Un oarecare este prins jefuind o casă. Soldații îl aduc în fața ofițerului. Omul se vaită și plînge. C-o fi, c-o păți, că e una, că e alta. Ofițerul scoate liniștit revolverul. Aud două împușcături. Omul se ridică încercînd să fugă. Se ține cu mîna de stomac. Se lasă în genunchi, în patru labe, apoi se rostogolește rămînînd nemișcat.

Patru aprilie, orele paisprezece, una mie nouă sute patruzeci și patru ! Pentru toți cei rămași în viață această dată a fost ca un fier înroșit pus pe inimi. Și sfîrîitul cărnii arse l-am auzit.

Ajung acasă cu sufletul acrit. Ai mei stăteau în jurul mesei fără să scoată o vorbă.

— Unde ai fost ? mă întreabă mama.

— Am ajutat echipele de salvare. A murit multă lume.

— S-a prăpădit și unchiu-tău Paul, spune tata.

— Cum s-a prăpădit ? întreb nevenindu-mi să cred. Îl știam în lagăr.

— A încercat să evadeze. L-au împușcat !

— De unde știți ?

— Am aflat, zice tata uitîndu-se în altă parte.

Îi văd chipul întunecat. Mă cuprinde o milă nespusă. Îl iubea pe unchiul Paul. Acest om ciudat, fratele tatei, m-a făcut întotdeauna să-l stimez, să-l respect. Ironic cu cei din preajma lui, emfatic, uneori ușor arogant, vorbăreț și pus veșnic pe glume, cu cioculețul său tăiat scurt pe care și-l mîngîia întotdeauna înainte de a vorbi, a dispărut dintre noi într-un mod stupid. Rămăsese cu ura împotriva nemților din '916. De la tata am înțeles că ar fi rămas la Odesa și ar fi luptat alături de Roșii împotriva Albilor. După război n-a mai știut nimeni de el. Ani de zile n-a scris un rînd. Tata și mama îl credeau mort. Cînd s-a întors, ne-a spus că a fost în Asia și Africa. Ce-a făcut acolo a rămas un mister pentru toată familia. Am mai aflat că a fost căsătorit cu o femeie foarte frumoasă care s-a prăpădit. Unchiul Paul nu s-a mai însurat niciodată. Venea pe la noi destul de rar și atunci foarte grăbit. Cred că mă iubea. De cîte ori mă vedea, mă săruta și îmi strecura în buzunarul hainei fie o ciocolată, fie bomboane, fie cîțiva lei. Cînd m-am făcut mare, l-am rugat să-mi povestească viața lui. A surîs. După ce și-a mîngîiat cioculețul, mi-a spus :

— Ești prea mic pentru o viață atît de mare.

Știu că era ceasornicar de meserie și cîștiga bine. Moartea unchiului Paul mă îndurerează profund. Nu cred că ar fi încercat să evadeze. Mai degrabă că l-au făcut „scăpat" și l-au împușcat. Merg cu tata la el acasă. Stă undeva pe Căuzași. Are o cameră mare, deasupra unui garaj. Înăuntru, o dezordine de nedescris. Reviste, ziare, cărți, unele peste altele. Într-unul din sertarele unui mic birou găsesc o fotografie de-a mea de cînd eram de-o șchioapă și un caiet cu însemnări. Pe copertă, scris cu roșu : 1917. Subliniat de două ori. Răsfoiesc caietul și îmi dau seama că e un fel de jurnal de război. Cum a scăpat de ochii celor care au făcut percheziție ? Tot în caiet găsesc și fotografia unei femei nespus de frumoase. Pe spatele fotografiei, un singur cuvînt : Maria.

Nu dorm toată noaptea. Dinaintea ochilor nu-l am decît pe unchiul Paul și fotografia femeii necunoscute. Soția ? Cine știe ?

A doua zi primesc vizita unui bărbat pe care îl văd pentru prima dată. Îmi spune că are să-mi comunice ceva strict confidențial. Îl poftesc în camera mea. E un bărbat robust, cu părul numai inele, privire aspră. Fălcile masive se termină într-o bărbie ascuțită.

Îl poftesc să ia loc. Refuză și rămîne în picioare.

— Despre ce este vorba ? îl întreb grăbit să scap de el.

— Despre Ana, mă lămurește.

— Ana ?

Fac ochii mari și inima mi-o ia razna.

— Ați văzut-o ? Unde e ? Ce face ? Pot să-i trimit un pachet ?

— Deocamdată e sănătoasă, îmi spune el. Nu-i trimiteți nimic.

— De ce ? întreb mirat.

— Pentru că tot nu-l primește.

— Credeți că autoritățile nu i-l vor da ?

— Sînteți liber să procedați așa cum credeți.

— V-am întrebat fiindcă nu știu cum se procedează.

— V-am spus o dată.

— Iertați-mă, nu știu cu cine stau de vorbă !

— Nici nu e nevoie, îmi răspunde îndreptîndu-se spre ușă.

Are în el ceva care te îngheață. Aș fi vrut să-l întreb mai multe despre Ana, dar necunoscutul dă semne de nerăbdare.

— Credeți că-i vor da drumul curînd ?

Omul ridică din umeri și surîde.

— Dacă vă pot fi cu ceva de folos..., insist eu.

— Vă mulțumesc. Nu am nevoie de nimic.

Îl conduc pînă la poartă. Nu scoatem nici un cuvînt. Pare un tip morocănos. Ne strîngem cu putere mîinile. Necunoscutul dispare după colț.

— Cine e ăsta ? mă întreabă mama.

— O cunoștință, îi răspund.

De cînd am fost arestat, se teme de oricine. Nu-mi spune, dar simt eu. Caut s-o liniștesc îndrugîndu-i verzi și

uscate. Nu crede nimic. Aș fi vrut să-l rog pe tata să-i explice că nu mai e nici un pericol, dar de la moartea unchiului Paul e dărîmat complet. Mă tem pentru liniștea și viața părinților mei. Știu că în curînd va trebui să mă prezint la regiment. Dacă ar fi fost Ana liberă, aș fi rugat-o să mai aibă grijă de ei.

A venit timpul să plec. Mama a îngălbenit și și-a dus mîna la inimă. Tata îmi surîde încurajator, cu gîndurile aiurea.

Deocamdată rămîn în București la un regiment de cavalerie, unde sînt avansat la gradul de sublocotenent. Sînt repartizat la escadronul de armament greu. Mi se dă în primire un pluton de „boboci". Îmi pun tresele pe umăr imediat și mă prezint comandantului de escadron. Nu e prea înalt și nici voinic. Are o privire blîndă și surîzătoare.

— Domnule căpitan, am onoarea să mă prezint !

Îi spun numele și plutonul pe care îl comand.

— Îs căpitanul Petre Manoliu, se prezintă și el. Îmi strînge mîna. Mi se mai zice și „Pepenel" di cătră blăstămații ăștia di soldați.

Începe să rîdă. De la început mi-e foarte simpatic. E de pe undeva de prin părțile Iașului.

— Di unde ești, bădie ? mă întreabă el.

— Sînt bucureștean, domnule căpitan.

— Apăi ie-ți plutonul și ieși la instrucție.

— Am înțeles, domnule căpitan.

Îmi mai strînge o dată mîna, fac stînga împrejur și mă îndrept spre pluton. Îl văd pe subofițer mustruluind oamenii. E mic de statură și cărăcănat.

— Plutoon ! Drepți ! Pluton pentru onor înainte prezentați arm' ! ordonă el.

Primesc raportul și iau comanda plecînd cu plutonul spre cîmpul de instrucție. De la una dintre ferestre comandantul regimentului privea undeva departe.

— Stîng, drept, stîngu'. Stîng, drept, stîngu'. Sus piciorul, mă trezesc eu urlînd. Nu știu de ce.

Pe lîngă mine trece un ofițer german. Subofițerul îmi face semn. Mă fac că nu observ. Continuu să urlu la plu-

ton comandă după comandă. Îl pornesc, îl opresc. Iar îl pornesc pînă mi se pare că sînt ridicol şi că toţi civilii care trec zîmbesc ironic.

— Pas de manevră ! comand eu.

Cizmele răpăie, apoi devin lălîi, aritmice. Ofiţerul german se apropie de mine. E un colonel de aviaţie. Îl salut fără a-i da onorul cu întreg plutonul. Îmi cere numele şi unitatea. Mă fac că nu pricep, deşi ştiam germana din liceu. Subofiţerul a încremenit. Ofiţerul se uită la mine cu dispreţ şi mormăie ceva pe limba lui. Îl bag în mă-sa cu vocea cea mai liniştită de pe pămînt. Întreg plutonul urmăreşte scena şi văd pe chipurile soldaţi or o vie satisfacţie. Singurul neliniştit şi speriat e subofiţerul. Termin instrucţia şi mă reîntorc cu plutonul în cazarmă. Nici n-apuc să ordon „dezechiparea" că mă trezesc chemat la colonelul comandant.

— Bine, domnule sublocotenent, mă întîmpină el cu un potop de cuvinte, fără să mă lase măcar să-l salut. Ai înnebunit ? Aţi înnebunit cu toţii ? Cînd te-am primit în regimentul meu am crezut că eşti un băiat de treabă...

— Nu ştiu cu ce m-am făcut vinovat, domnule colonel!

— Cu ce ? Auzi ! Mă mai întrebi cu ce ? Vă luaţi cu ofiţerii germani la harţă ca să vină ăia pe capul meu cu plîngerile !

Foloseşte pluralul. Înseamnă că au mai fost cazuri. După felul cum se răţoieşte la mine înţeleg că nici el nu-i înghite. Oftează ridicînd, într-un gest caraghios, braţele a neputinţă. După cîteva clipe i se descreţeşte fruntea şi mă invită să iau loc.

— Cum s-au petrecut lucrurile ? mă întreabă.

— Permiteţi să raportez ! Mergeam cu plutonul spre cîmpul de instrucţie... Nu l-am observat pe domnul colonel german...

— Păi da, pufneşte el, nu ştiu cum dracu faceţi că de la o vreme nu-i mai observaţi deloc. Cînd trec pe lîngă voi, vă întoarceţi privirile spre cîte un salcîm, de parcă ar fi prima dată cînd zăriţi un asemenea copac ! Potoliţi-vă, măi băieţi, că de nu, dăm de dracu toţi. Ne belesc ăştia şi atunci să vedem pe unde scoatem cămaşa !...

Pare un om blajin și fricos. Am aflat apoi că făcea ce făcea și aducea în țară o mulțime de soldați sub diferite pretexte, că amîna formele de urmărire și aducere în fața Curții Marțiale ale celor ce nu se prezentau la unitate. Era de lîngă Slatina.

— Ce naiba, domnule sublocotenent, vă e atît de greu să-i salutați ?

— Nu l-am observat, o țin eu una și bună.

— Nu l-ai observat, mă imită el plictisit. Te rog, pe viitor să nu se mai întîmple.

Ies din cabinetul colonelului foarte bine dispus. Subofițerul mă aștepta. E speriat rău. Îmi iau o figură cît mai întunecată.

— Ce spuse, don'sublocotinent ? mă întreabă cu sufletul la gură.

— Spuse că ne trimite pe amîndoi la Curtea Marțială.

O clipă mă privește uluit, apoi înghite în sec. Nu-i vine să creadă. Mă stăpînesc să nu pufnesc de rîs.

— Păi de ce don' sublocotinent ? stăruie el.

— Iac' așa ! Învățătură de minte ca altă dată să-i saluți pe domnii ofițeri germani, aliații noștri, frații de arme...

— Îi salut, don' sublocotinent. Îi salut lua-i-ar...

Se oprește cu ochii în ochii mei. Nici nu clipesc măcar.

— Nu-i iubești, Manasia, nu-i iubești.

Par foarte îndurerat.

— Ba îi iubesc, don' sublocotinent. Îi iubesc dacă așa zice ordinul.

— Nu din ordin trebuie să-i iubești, Manasia, ci din inimă ! mă zborșesc eu la el.

— Am înțeles, don' sublocotinent. Din inimă, să trăiți!

— Poți să pleci, Manasia !

Subofițerul salută și pleacă. Cred că n-a dormit toată noaptea. La grajd mă ia în primire căpitanul „Pepenel". Tot regimentul a aflat isprava mea.

— Bine, bădie, ce-ai făcut ? Colonelul îi făcut Dunăre pe mata.

— Am fost la domnul colonel, domnule căpitan, raportez eu.

— Te-o mustrat rău ?

— Așa și așa !

— Îi om bun saracu ! Nu trebuie să-i îngreunăm și noi zilele, îmi spune cu glasul acela domol de moldovean așezat.

Îmi place căpitanul Manoliu, ba chiar începe să-mi devină drag. Soldații îl iubesc. Sînt gata să intre în foc pentru el. Dă învoiri, cum s-ar spune, pe „barba lui". Nici un soldat n-a întîrziat și nici n-a dezertat.

E o zi frumoasă cu soare bogat. Plec de la regiment cu pas liniștit. Străzile sînt pline de oameni. Trec din nou pe strada Anei. Casa, o movilă de moloz. Hîrtia mea a dispărut. Probabil a rupt-o vîntul. Cunosc aproape fiecare casă. Aci, la numărul 19, locuia o paralitică. La fiecare sfîrșit de primăvară ieșea cu căruciorul în poartă. Cînd mă vedea cu Ana, ne surîdea prietenos. În colțul de acolo se oprea flașnetarul. Punea muzicuța cu cele trei picioare pe caldarîm și învîrtea manivela. Streșinile curgeau, șoricelul alb scotea „planeta norocoasă". La numărul 21 locuia o familie numeroasă, cu niște copii foarte gălăgioși care se jucau pînă tîrziu în mijlocul drumului. Ceva mai departe stătea un croitor. Avea și firmă afară. O firmă care scîrțiia îngrozitor la fiecare adiere de vînt. Nevastă-sa era grasă cît un butoi, iar el slab ca un țipar. Întotdeauna m-am întrebat cum or fi fost nopțile lor de tandrețe.

Ajung la depozitul de gaz. Hărmălaie de nedescris. O mulțime de oameni se zbuciumă cu bidoanele în mîini.. Lîngă trotuar se oprește o mașină foarte elegantă, tip sport. O conduce prefectul Capitalei. Lîngă el, pe scaunul din față, un cîine cît un vițel. Domnul prefect e indignat de dezordinea pe care o vede. Vociferează, înjură, amenință, făgăduiește că va lua măsuri drastice împotriva celor ce așteaptă gazul cu bidoanele în mîini. E gras și foarte elegant. Poartă uniforma de cavalerist. În vreme ce mașina se depărtează, oamenii huiduie :

— Huo, porcule ! Îți plesnesc pantalonii în c... de gras și de bine ce ești trăit !

Mă întorc acasă cu o silă uriașă. M-am săturat pînă în gît. Sînt atîtea abuzuri și nedreptăți, încît îmi vine să scot revolverul. Cît am lipsit din București nu știam nimic, nu vedeam nimic din frămîntarea celor de-acasă.

Mănînc fără nici un chef. Nu bag de seamă că mama mi-a făcut iar mîncarea preferată : cartofi cu brînză, la cuptor. Stau toată după-amiaza acasă. Cu tata nu știu dacă am schimbat zece cuvinte. Se plînge de ameţeli. Mama muncește, dar vorba ei : „Nu mai pot s-o duc așa". Nu le pot ușura viața. Nu am vreme.

A doua zi ies la instrucție cu plutonul. La orele zece sună alarma. Văitătură lugubră, miorlăită care îți înfioară ființa. Oamenii încep să alerge înspăimîntați sau se opresc o clipă cercetînd cerul. Adăposturile devin neîncăpătoare. Toți se ceartă, înjură, se îmbulzesc. Mașinile și căruțele gonesc spre bariera orașului. Căpitanul Pepenel n-a venit la regiment. Mă tem să nu i se fi întîmplat ceva. Sublocotenentul Dantopol crede că a fost arestat. A refuzat să plece pe front. În poarta regimentului îl întîlnesc pe maiorul Dragomirescu. S-a întors de pe front de vreo trei zile. Are pieptul plin de decorații. Îmi spunea la popotă că războiul este pierdut pentru nemți „iar pe noi ne tîrăsc ăștia ca pe o mașină atîrnată de un camion de mare tonaj". Asta era expresia lui. Nimeni n-a îndrăznit să-l contrazică. Luptase ca un brav. Siguranța a aflat totuși și a trimis un agent la colonel. Colonelul l-a dat pur și simplu afară.

— Eu nu-mi urmăresc ofițerii întorși de pe front și decorați de statul român ! i-a strigat el agentului trîntind ușa.

Dragomirescu mă poftește într-un adăpost făcut de soldații escadronului său. Îl refuz. Cînd văd că bombardamentul se înteţește, mă trîntesc lîngă poarta regimentului. Uruitul neîntrerupt al avioanelor îmi macină nervii. Îl văd pe maior cum trece strada alergînd cu pași mari spre adăpost. Aud fluieratul șuierat al proiectilului și îmi vine să mă lipesc de caldarîm. Ba, de-aș putea, m-aș băga în fundul pămîntului. Într-un moment de liniște ridic capul și privesc în jur. În mijlocul străzii o groapă uriașă. La început nu înțeleg. Văd doar niște cizme, nu și corpul. Parcă ar fi ceva zdrențe de stofă... Atît a mai rămas din maiorul Dragomirescu.

Bombardamentul continuă. Lîngă mine se așază sublocotenentul Dantopol. E de un calm exasperant. Stă pe burtă și citește din John Keats.

— Ai înnebunit ? îl întreb.

— De ce ?

— Nu vezi ce-i pe sus ?

— Adevărat. Aştia ne omoară.

Închide cartea şi o bagă în buzunarul tunicii. Lîngă noi se mai pripăşesc doi soldaţi tanchişti germani.

— Hai de-aici. Ne aduc ghinion, spune Dantopol.

Îmi vine să rîd. Nemţii sînt şi ei îngroziţi. Cînd sună încetarea alarmei răsuflăm uşuraţi. Ne ridicăm scuturîndu-ne uniformele de praf. Pe lîngă noi trec cîţiva bărbaţi înjurînd de mama focului.

— Ce zici, mă întreabă Dantopol rîzînd. Îi arestăm sau le facem cinste cu o bere ?

Am şi uitat că sînt ofiţer de serviciu pe regiment. După cîteva ore sînt aduşi în cazarmă trei piloţi americani. Unul dintre ei e rănit la picior. Doi sînt americani, al treilea canadian. Canadianul e brun, cu mustăcioară tunsă scurt. Ceilalţi doi, blonzi şi înalţi. Toţi trei sînt foarte tineri. Chem doctorul să-l consulte pe rănit. Vine îmbufnat. În timp ce se uită la piciorul americanului, bombăne furios :

— Mama voastră de yankei, după ce m-aţi făcut să mă c... pe mine în fundul adăpostului, vă mai dau şi asistenţă medicală !

Canadianul îmi face semn dacă n-am să le dau ceva de băut. Trimit soldatul la popotă. Le aduce bere de la gheaţă. Beau cu nesaţ mulţumindu-mi de mii de ori. Îi închid în arestul trupei şi le pun santinelă. Dantopol nu are de lucru. Intră peste ei şi le spune că neavînd unde să culce nişte ofiţeri germani, vor fi obligaţi să doarmă împreună. Dantopol vorbeşte perfect englezeşte. Unul dintre prizonieri îi răspunde că dacă n-are ceva mai bun de făcut să-i culce pe nemţi cu ei. „Mîine, zice el, îi găsiţi la gunoi".

Dantopol rîde de se prăpădeşte.

După-amiază, pe poarta regimentului intră un Mercedes plin cu ofiţeri germani. Au aflat că la regiment sînt trei prizonieri americani şi au venit să-i ridice. Cer să-i vadă. Îi duc în arest. Americanii nici nu se sinchisesc de ei. Colonelul german spumegă. Le ordonă să se ridice în picioare. Ţi-ai găsit. Stau mai departe cu picioarele pe masă fără să se clintească. Le atrag atenţia nemţilor să nu răcnească aşa că sînt tot ofiţeri. Parcă erau cîinele şi pisica ! Colo-

nelul neamț cere să vorbească cu comandantul regimentului. Solicită predarea prizonierilor. Comandantul se face că nu înțelege și spune că fără ordin scris nu-i poate preda. Nemții amenință, înjură în limba lor, dar colonelul se face că plouă. Nu-i pasă.

A doua zi ies din serviciu. Sînt nerăbdător să ajung acasă. Mama nu se mai sperie ca înainte. Cînd aude prealarma stinge focul, tata deschide ferestrele, trec strada și intră în adăpostul de pămînt din parc. Tata îmi povestește că în clipa cînd șuieră bomba mama se vîră cu capul în subțioara lui, convinsă fiind că acolo e în siguranță. Bieții de ei ! Prin cîte le este dat să treacă la bătrînețe !

Bombardamentele se întețesc. Regimentul se dispersează. O parte în comuna Progresul și alta în Pantelimon. Sîntem încartiruiți prin diferite case. N-avem ce face toată ziua. Între două alarme se joacă table. Cînd plouă e o fericire. Nu vin avioanele. Dimineața ieșim la instrucție cu plutoanele. În pauza pentru fumat stau de vorbă cu soldații. Unii sînt foarte tineri, alții sînt concentrați, „tătucii" cum sînt porecliți. Sînt sătui de război pînă în gît. Instrucția o fac cu silnicie. Visează casa, copiii, femeia, pămîntul rămas nemuncit...

Toți mă întreabă același lucru : cînd se termină războiul ? Parcă eu aș fi Antonescu ! Majoritatea sînt țărani. Nu de puține ori, în timpul repausului, îi surprind mîngîind pămîntul ca pe un copil. Ceva mai departe de plutonul meu e cel al lui Dantopol. Dă repaus și vine, vorba lui, „la o tacla". De la el aflu că fiecărui pluton îi este repartizat cîte un subofițer neamț. Chipurile pentru instrucție. Asta ne mai trebuia. Nu-mi vine să cred. Pentru ce ?

— Pentru că nu mai au încredere în români, îmi spune Dantopol. Acum ai înțeles ? Văzîndu-mă atît de mirat, izbucnește în rîs.

— Ce ? Nu știai ? mă întreabă.

Ridic din umeri. Dacă nu mai au încredere în români, înseamnă că vor lua măsuri serioase împotriva noastră. Dantopol își aprinde țigara slobozind o trîmbă de fum pe nările păroase. E un băiat simpatic și vioi la minte. Are un unchi general pe la statul major. Îmi povestește istoria cu fostul comandant al regimentului. Un colonel plin de el și

dornic de decorații. A făcut tot ce i-a stat în putință pentru a trimite regimentul pe front. A dat ordin să se adune regimentul în careu după care a ținut o cuvîntare. Îl copia pe Antonescu. „Colonelul vostru vă ordonă", „Să fiți primii pe crucea neamului". Fel de fel de cuvinte pompoase și goale. Soldații ascultau cu indiferența celui sătul de mizerie. Murmurau între ei : „N-are decît să fie el primul pe crucea neamului". Ofițerii se făceau că nu aud comentariile. Se obținuse garnitura de vagoane. Se încărcase furajul. Ultimul vagon era încărcat cu sicrie și cruci noi nouțe.

Spre furia colonelului, un ordin venit de sus demobiliza regimentul. După cîte am înțeles opera era a lui Dantopol care vorbise cu unchiu-său, generalul.

În vreme ce Dantopol sporovăie, soldații stau toropiți de o arșiță venită din lăuntrul lor. Doar cîțiva vorbesc între ei. Ceilalți, cu brațele strînse în jurul genunchilor, privesc undeva departe. Eu îmi lovesc cizmele cu un bețișor pe care l-am găsit lîngă mine.

— Îl știi pe Rațiu ? turuie Dantopol.

— Care Rațiu ?

— Sublocotenentul de rezervă de la al patrulea... Ăla care zice că se trage din Gheorghe Rață, căpitanul lui Mihai Viteazul...

— Ce-i cu el ? întreb fără nici un chef.

— Tipul e întotdeauna bine informat. El susține că războiul se va termina mai degrabă decît credem noi...

— Se poate, răspund cu dorința vădită de a fi lăsat în pace.

Trebuie să fii bine informat ca să-ți dai seama că nemții se tot retrag pe „poziții dinainte stabilite", că sabotajele s-au întețit îngrijorător, că soldații dezertează sau se ascund neprezentîndu-se la concentrare ? Pentru toate astea e nevoie să fii bine informat ? Zvonurile bîntuie cu iuțeala fulgerului. Se aude că armata română va fi dezarmată și băgată în lagăr, că toți românii pun la cale o mare răscoală, c-o fi una, c-o fi alta... Ceva precis nu știe nimeni. Pescuitorii în apă tulbure aruncă momeala minciunii. Se mai zvonește că palatul ar pregăti ceva cu cîteva partide de opoziție. Care este adevărul ? Zice-se că cineva ar fi plecat în Turcia să medieze pacea cu anglo-americanii. Că Anto-

nescu ar fi oferit conducerea statului partidelor țărănesc și liberal. Că Maniu stă în expectativă... Că împreună cu Brătianu vor să se formeze mai întîi un guvern de militari și pe urmă să prăia puterea... Care este adevărul ? Ce nu trebuie să știm noi, cei mici, buni numai pentru sacrificiu. Ce avem voie să știm ?

Îmi aprind a nu știu cîta țigară. Dantopol fredonează un cîntec la modă. Soldații răsucesc țigări groase ca la țară la ei. Soarele arde îngrozitor. Din pămînt se văd ieșind aburi de căldură. În fața ochilor îmi tot joacă ceva.

— Ce trebuie să fie la mare acum ?! se minunează Dantopol. Ce cadîne ! Ce apă albastră !... Ce șprițuri reci ca gheața !...

Înghite în sec. Nu mi se mai pare atît de interesant. Un tip suficient. Dinspre București se aude văicăreala sirenelor. Mă uit la șosea. Zeci de mașini gonesc către Bragadiru. Camioane, căruțe, claxoane, țipete. Dantopol a devenit serios. Fuge la plutonul lui. Mă uit la oameni. Cei mai în vîrstă sînt total indiferenți. Cei mai tineri, îngrijorați. Ascund plutonul sub frunzișul unui stejar uriaș. La puțină vreme se aude uruitul înfundat al avioanelor. Antiaeriana scuipă cîțiva nourași albi în albastrul acela fără de sfîrșit. Nu știu ce anume îmi dă impresia că fizic nu mai fac parte din lumea asta. Sîntem împinși ca să ucidem și să fim uciși, sîntem trimiși calculat la moarte. Îmi sînt ochii inundați de lumina cu pîlpîiri amăgitoare și fluide. Privesc prin binoclu înspre București. Arde. Pămîntul se cutremură de atîtea explozii. Par un șir neîntrerupt de bubuituri. Zgomotul motoarelor se aude din ce în ce mai apropiat. Le ordon soldaților să-și pună căștile pe cap. De sus începe să cadă beteală de mireasă. Antiaeriana trage nebunește. Bombele au început să fluiere în apropierea noastră. Pe cer izbucnește o flacără gălbuie uriașă. Un avion e frînt în două. De parcă o mînă nevăzută l-a apucat de coadă și l-a rupt. Cu ochii pe cer nici nu bag de seamă că un avion de vînătoare american ne ia în focuri. Zboară foarte jos. Alergăm în jurul copacului ca chiorii. Văd mutra pilotului. Face haz. Furtuna exploziilor cu fulgere lungi se mută dintr-o parte în alta a cerului. Manasia îmi cere permisiunea să tragă în avion. Poate îl nimerește. Știu că e inutil, așa că

nu-i dau voie. Avionul s-a depărtat. Nu trece multă vreme și îl vedem din nou venind asupra noastră. Ne botează cu o rafală lungă de mitralieră. Gloanțele groase și mari lovesc pămîntul fluierînd. Pînă la urmă tot va omorî cîțiva dintre noi. Deodată în spatele americanului se înșurubează un avion de luptă german. Americanul ne lasă în pace și încearcă să se descurce cum poate cu neamțul. Nici el nu are prea multă liniște. Asupra neamțului se năpustește al doilea avion american, care, la rîndul lui, e atacat de un avion de luptă românesc. Spectacol apocaliptic. Cei patru se aruncă unul asupra celuilalt, se înalță, coboară în picaj, se mitraliază cu dărnicie, pînă cînd din coada avionului american țîșnește o jerbă de flăcări. Aripile îi fluieră a pagubă. Cînd se izbește de pămînt explodează. Neamțul are aceeași soartă după cîteva minute. Românul mai atacă, mai se face că atacă, trece prin fața americanului ca un scafandru pe dinaintea hubloului unui submarin. Își repede roțile în sus, revine în flancul avionului american care, năucit, trage o rafală lungă fără nici un rezultat. Lupta ni se pare crîncenă. Aud cum îi bîlbîie motorul americanului. Înseamnă că al nostru l-a atins. Trage din toate armele de bord. Românul ia foc. Americanul se depărtează. Un fum subțire îi învăluie ampenajul. Românul își duce ușor spre pămînt avionul în flăcări.

— Hai, băieți ! strig eu la soldați, repezindu-ne cu toții spre locul unde a căzut românul.

Avionul arde. Ceva mai departe, sus, pe cer, face explozie și avionul american. Pilotul nostru e scos de cîțiva soldați din carlingă. Începuseră să-i ardă cizmele. E un băiat tînăr, cu o mutră de fetiță supărată, palid ca un mort. Îmi cere o țigară pe care abia nimerește s-o bage în gură. Ne uităm la americanul care a sărit cu parașuta. Cei din plutonul lui Dantopol aleargă să pună mîna pe el. După puțină vreme, Dantopol îl aduce pe pilotul american cu el, acum prizonier. E cam de aceeași vîrstă cu pilotul român. Cei doi nu se uită unul la altul. Parcă le-ar fi rușine.

— Copchii, bombăne Zavedeu, un concentrat din plutonul meu. Pînă la urmă își dau mîna. Americanul îi oferă românului o țigară. Puștiul refuză cu demnitate. Mi-a plăcut. Mă uit la al nostru cu mutrișoara lui de fată și mă

întreb în numele cărei raţiuni ne supunem morţii şi acestor zguduiri sufleteşti îngrozitoare !

Ce se întîmplă pe lumea asta ? Parcă cineva din eter a pornit un mecanism care dezlănţuie nebunia. Am ajuns să fim singuri, să pierim singuri, ca nişte paiaţe de lemn schilodite de un copil rău. Parcă ne tîrîm afară din scorburi, rîmoşi, către întunecimi de miazănoapte.

Timpul se scurge îngrozitor de încet. Pare ceva urît care nu se mai termină. Uneori, cînd mă uit în actul meu de naştere şi citesc că sînt născut în 1919, îmi vine să rîd. Nu se poate. Sînt mult mai bătrîn. Parcă aş avea o sută de ani. Cînd şi unde mi-am risipit tinereţea ? Am avut-o vreodată ? Sau cineva a dispus de ea după bunul lui plac?...

Noaptea ne liniştim cu toţii. O lună decolorată, din altă lume, ne face semne în vis.

Duminică mă învoiesc şi plec la Bucureşti. Îl găsesc pe tata foarte schimbat. Toată ziua înjură războiul şi pe nemţi. Nu se mai fereşte. Mama se vaită că nu se mai găseşte nimic în piaţă. Sînt morocănoşi. Nu mai au chef de nimic. De data asta îi sfătuiesc eu să-şi ţină gura.

— Ce or să ne facă ? sare mama. Să ne împuşte ? Atîta pagubă ! Scăpăm de ei şi ei de noi !

Nu o mai recunosc. Mama era un om foarte liniştit. Rezerva de răbdare de care dispunea, probabil se terminase. Dorm acasă. Am visat-o pe Ana. Era frumoasă şi nespus de veselă. M-a sărutat. Mi-a făgăduit că ne vom vedea în cîteva zile. Pe urmă a dispărut ca un abur. În somn îmi permit să fiu fericit.

Mă scol cu noaptea în cap ca să ajung la unitate. Zilele trec searbede, mohorîte, lipsite de sens. De cîte ori plec la Bucureşti am parte de cîte o alarmă aeriană. Nu scap nici un bombardament. Mă interesez de fiecare dată de Ana şi de părinţii ei. Nu aflu mare lucru. Un cunoscut îmi aduce la cunoştinţă, spre disperarea mea, că Ana s-ar fi sinucis în închisoare. Asta e o versiune. Alta e mai crudă. Ana ar fi fost siluită de Aghiosu după care ar fi fost zvîrlită pe fereastră. Nu-mi vine să cred. Dar acest fapt monstruos mi-l mai confirmă cineva care îmi aduce şi ineluşul de aur pe care i-l dăruisem. Deci bestiile au omorît-o ! Mă gîndesc dacă n-ar fi bine să-l împuşc pe Aghiosu. Mă duc la ei, îl

caut, scot revolverul și îl împușc. Îi spun celui ce mi-a adus vestea intenția mea. Nu-mi răspunde nici da, nici nu. Pleacă grăbit de parcă îl urmărește careva.

Peste cîteva zile, primesc vizita lui Ghiță Pantea. Scăpase. Aflase adresa mea și a venit să mă caute. Îmi face o mare bucurie. Îi povestesc despre Ana. Ghiță tace. Într-un tîrziu îmi spune că s-ar putea ca totul să fie o înscenare a siguranței, iar cel ce mi-a adus inelul să nu fie altceva decît un agent.

— Ce nevoie are siguranța să-mi trimită mie agenți ?

— Nu te-a surprins faptul că inelul ți-l aduce un bărbat și nu o femeie ? mă întreabă mîngîindu-și barba. Îți amintești dacă s-a interesat și de altceva ?

— M-a întrebat dacă nu vreau să mă înscriu în partid. Că de vreme ce o cunosc pe „tovarășa Ana" e foarte ușor să cunosc și alți „tovarăși".

— Și tu ce i-ai răspuns ?

— Că nu fac politică. Eram atît de tulburat de vestea morții cumplite a Anei, încît mi-o doream pe-a mea.

Pantea îmi dă niște speranțe vagi, cu jumătate de glas, pentru care îl îmbrățișez și îi mulțumesc. Îl conduc cîțiva pași.

— Cînd ne mai vedem, Ghiță ?

— Iată o întrebare la care nu pot să răspund.

Îi urmăresc silueta care se depărtează pe aleea cu plopi, pînă dispare. Mă întorc murmurînd încontinuu.

— S-ar putea ca Ana să trăiască. S-ar putea ca Ana să trăiască !

Zile întregi mă gîndesc numai la ea. Dantopol îmi spune ultima noutate. Vom pleca pe front și vom rezista cu orice preț. Mă lasă rece treaba asta. Seara beau pînă mi se face rău. Fac crize de nervi. Trec de la o stare la alta. De la rîs la plîns, de la calm suspect la isterie. Mă plimb singur, vorbesc singur. Începe să-mi fie teamă de mine. Ai mei sînt disperați. Îl caut pe Ghiță Pantea, dar acesta a dispărut de-acasă de mai multe zile. L-or fi arestat din nou. Maică-sa nu știe nimic.

Le spun părinților că plecăm pe front unde vom rezista pînă la unul. Mama începe să plîngă. Tata se uită țintă la mine sprijinindu-și bărbia în pumn. Îmi face impresia că

nu-l interesează nimic. Umblu pe străzi fără nici un rost. Mă opresc la vitrine pe care nu le văd, fumez țigară după țigară. Mă gîndesc că dacă plecăm pe front, va fi imposibil să scap. Trebuie să ne jertfim cu toții pentru ca trupele germane să se poată retrage în „ordine" și mai ales fără pierderi. Cu astfel de frămîntări mă îndrept spre unitate. Orașul pare liniștit. Sau poate că veghează. Nu-mi dau seama. În orice caz niciodată nu mi s-a părut mai calm ca acum. E cald al naibii ! De sub cozoroc, pe lîngă tîmple, mi se prelinge sudoarea. Poate dau de Dantopol la popotă. O fi aflat ceva nou. S-a întunecat. La popotă, nimeni. Sala e pustie. Un artelnic îmi spune că trupa și comandanții sînt la Băneasa. Sînt uimit.

— Ce să caute, mă, acum noaptea, la Băneasa ? îl întreb eu pe soldat.

— Să trăiți, don'sublocotinent, nu știu !

— Exerciții de noapte ?

Soldatul ridică din umeri.

— E un soldat din plutonul lui don'sublocotinent Dantopol care pleacă acuma cu o căruță într-acolo, adaugă el.

Ies și îl găsesc. Tocmai înhăma caii. Văd căruța încărcată cu lăzi de muniție.

— Unde duci lăzile astea, soldat ? îl întreb eu.

— Să trăiți, don'sublocotinent, la șușea... Sînt proiectile de Bofors și încărcătoare de mitralieră.

— Unde e plutonul meu ?

— E cu al domnului sublocotenent Dantopol, spune omul.

Pornim la „șușea". Eu, cocoțat pe lăzi, și soldatul pe capră. Aproape de cinematograful Scala aud cîntîndu-se „Deșteaptă-te Române" și „Marseilleza". Oamenii se îmbrățișează, vociferează. Văd niște mașini pline cu ofițeri germani pornind în goană din dreptul hotelului Ambasador. O voce de crainic răsună peste oraș : ...„Vești importante pentru țară"... Caii merg la trap. Căruța îmi zgîlțîie măruntaiele. Cerul e plin cu stele. La capătul orașului, soldații stau cu căștile pe cap tăcuți și înverșunați. La statuia Aviatorilor dau peste Dantopol.

— Cred că știi, îmi spune el, că am divorțat de nemți.

— Și ? întreb eu nevenindu-mi să cred.

— Şi... ne batem, îmi răspunde în felul lui zeflemitor.
— Guvernul ?
— E pus bine. Ştii cine e aici între noi şi a luat comanda escadronului nostru ?
— Habar n-am !
— Căpitanul Manoliu.
— Pepenel ?
— Exact.

Vestea mă bucură nespus. Toată schimbarea asta mi se pare că s-a făcut în vis. Că nu poate fi realitate. Apariţia, în dimineaţa zilei de 24 august 1944, a primului număr legal al ziarului „România Liberă" mă trezeşte ca dintr-un somn adînc şi nefericit.

Marea răfuială cu cei ce voiau internarea României în lagăr a început !

Am ajuns la frontiera dintre Ungaria şi Cehoslovacia, depăşind-o în dimineaţa zilei de 18 decembrie 1944. Nu întîmpinăm nici o rezistenţă. Oamenii sînt bine dispuşi, fac glume, rîd de parcă n-ar merge la război. Au venit ca voluntari o mulţime.

Ana a murit cu puţin înainte de 23 August. Am aflat adevărul. A fost siluită şi azvîrlită pe fereastră. Mîrşăvia lui Aghiosu. L-am căutat cu disperare, dar s-a ascuns. Merg în fruntea plutonului cu „trăgaciul" pe umăr ţinut cu ţeava în jos. Rîsetele soldaţilor mă mai scot din toropeală. Lîngă mine, în dreapta, se află sergentul rezervist Gheorghiu Nicolae. Soldaţii l-au poreclit „Somnorosu'". E înalt, slab, cu faţa măslinie şi pometii mari. Părul şaten, tuns scurt aduce a perie. Rosteşte vorbele pe jumătate. În viaţa civilă e funcţionar la o întreprindere particulară. Pare căzut într-o permanentă visare. Aşa cum este i-a tras patru perechi de palme unui ofiţer german care se legase de nevastă-sa. Ăla a vrut să scoată revolverul, dar Năica, „Somnorosu'", născut şi crescut prin Ferentari, i-a mai croit una de i-a sărit neamţului pistolul la marginea trotuarului. A fost arestat şi gata-gata să fie împuşcat. A scăpat ca prin urechile acului. Acum merge lîngă mine şi, curios ! Nu dor-

mitează deloc. Ba chiar mormăie un cîntec. Are ceva în el din modestia micului funcționar cu zîmbetul reținut și ușor trist. Tată-său a fost sifonar. Maică-sa spăla rufe pe la casele înstărite. L-au ținut în școală pînă ce și-a dat bacalaureatul. În anul acela i s-a prăpădit tatăl. Maică-sa nu l-a mai putut ține și în facultate. Și-a luat un serviciu din care o întreținea și pe bătrînă. Oameni necăjiți ! S-a căsătorit cu o femeie cumsecade cu care are un copil de vreo doi ani. E tăcut ca un dovleac. Cînd vorbește cu cîte cineva despre soție, mamă, copil i se luminează fața. Poartă cu el o muzicuță de buzunar cu care ne mai distrează. E supărăcios. Nu prea poți glumi cu el. Împarte mîncarea sau pachetul venit de-acasă cu oricine.

Grupa a doua e comandată de sergentul Arapi Victor. A venit voluntar. Un drac și jumătate, pus pe glume și farse. Nu-i spusese el Somnorosului, pe cînd luptam în Ungaria, că îl cheamă coloneiul regimentului nostru, de s-a dus Năică și era să cadă în mîinile nemților ? A trebuit să mă așez între ei, că Năică să pregătea să-l rupă. Vucă, cum îi spunem noi lui Arapi, e mic de statură, cu ochii vii și negri. Are fruntea frumoasă, puțin bombată, gura senzuală ca de femeie. Cînd se enervează vorbește repede, de nu înțelege nimeni nimic. Iar cînd face cîte o ispravă, și știe el că a „încurcat-o", o ia cu „Să vedeți... Eu am crezut... mi s-a părut", în timp ce-și rotește ochii în cap atît de caraghios, că pînă și căpitanul Pepenel abia se stăpînește să nu izbucnească în rîs. Uneori, căpitanul îl cheamă pe Arapi și îl acuză de cîte o greșeală. Vucă face mai întîi ochii mari, după care începe să se jure : „Să fiu al dracului, să n-am parte dacă eu am făcut și am dres". Vucă e băiatul unei văduve de război din 1918. Femeia o ducea greu, reușind anevoie să-și dea băiatul la carte. După bacalaureat Vucă a găsit un serviciu destul de mărunt la registratura tribunalului de pe cheiul Dîmboviței. Mai tîrziu s-a mutat la notariatul judecătoriei de pe Știrbei vodă. Acolo l-a prins războiul ca soldat în termen. Îi place să se laude puțin. „Noi oamenii de lege", spune de cîte ori e vorba de legi sau de alte probleme de drept.

Nu este căsătorit și în afară de maică-sa nu are pe nimeni. Îmi spune ades :

— În toate scrisorile o duc pe bătrîna că aici e un trai grozav și că nu se aude un foc de armă... Ce să fac, don' sublocotenent ? Îi scriu și eu pînă cînd oi mierli-o ! Că e bătrînă și mi-e milă de ea !

Oamenii îl iubesc și îl ascultă fiindcă e în permanență vesel, cu rîsul pe buze. În acțiunile cele mai îndrăznețe, știe să-și încurajeze soldații :

— Ce-i măi, fraților ? Vă e teamă voua de cîțiva Friți acolo ?...

Cînd vrea să afle ceva, încearcă să mă tragă de limbă. „E adevărat don'sublocotenent că mergem spre cutare punct ?" Asta pentru ca eu să-i răspund : „E adevărat sau nu-i adevărat". Îl las în pace și mă fac că nu-l aud, spre necazul lui. Mi-e drag pentru firea lui hazlie și fiindcă știe să se descurce admirabil în orice acțiune. Nu mi-e teamă cu el.

În urma mea calcă greoi Mandache Troacă. E veșnic înfometat. Se ceartă mereu cu bucătarul și cu artelnicii. Țăran de prin părțile Romanaților, cu o liotă de copii destul de mari. Unul dintre ei, Ieremia, își face stagiul odată cu tată-său. Soldații l-au poreclit „Foametea lumii". Îi aud călcătura apăsată, ursească, de țăran obișnuit să pună laba în pămînt cu siguranță și tărie. În nopțile liniștite, destul de rar, „Foametea lumii" cîntă din fluierul de care nu se desparte niciodată. Și cîntecul lui e învăluit într-o tristețe nostalgică de parcă din el se revarsă toată suferința acestui neam. Dacă avem unde să ne odihnim oasele și e liniște, „Foametea lumii" stă pe spate cu ochii duși undeva în vinețiia cerului. Atunci cîntecul lui văicărit e totuși plăcut. Curge ușor ca o apă limpede printre stînci nerăzbite de pași. La o vreme tace și rămîne cu liniștile lui. Povestește unuia sau altuia că muierea se fură, nu se cere de la părinți. Că el așa a furat-o pe Lisaveta. Cînd l-a prins tată-său, i-a tras o bătaie soră cu moartea, fiindcă Lisaveta era fată săracă, și bătrînilor nu le surîdea să li se aducă încă un mîncău pe cuptor. Pe urmă se potoliseră, spunea el, „Că am muncit cu muierea de dam în brînci..."

— Da pă mine de ce nu mă lași tălică să iau pă cine mi-e drag ? îl întreabă fie-său, Ieremia.

— Tu mai întîi să termini războiul ăsta și p-ormă ăi lua muiere, îl repede tată-său în hazul soldaților.

Revine la poveștile lui. Cum l-a alungat pe arendaș cu toporul.

— Că ăl mic, fecioru-meu Ichimie, era de o șchioapă și sta în curte culcat pe un țol. Îl zării venind spre mine pe unul Tică a lu' Zorzoliu... După ce l-am gonit pe domn' Notta, că așa se chema arendașul, m-am apucat să cioplesc un cap de oiște ca să-mi treacă năduful.

— Tu dă ce nu venișI la curte ? mă întrebă Zorzoliu și să sprijoni cu coatele de ulucă.

— Dă'oț, îi răspunsei eu pus pe harță.

— Te ții fudul, hai ? mă zgîndări el.

Nu-i răspunsei nimic.

— Ne dete scuteală și rachiu, mai zisę el și își dădu căciula pă ceafă.

— Vă dete pă dracu !

Știam eu dă ce le da arendașul scuteală și rachiu. Le-a dat ca să-i facă din proști și mai proști. Ichimie fiu-meu sta tologit pe țol și se uita la mine cu gura căscată cum mă încontram cu Zorzoliu.

— Ăi fi tu deșteptul satului, zise Zorzoliu și începu să rîdă.

Simțeam cum fierbe sîngele în mine. Îmi venea să-i dau una în cap da mi-era că-l plătesc de bun...

Mandache vorbește întruna. Cel de lîngă el îl ascultă și fluieră din cînd în cînd mirat. Capul coloanei mărește pasul. Noi, cei de pe urmă, aproape că începem să alergăm. Aud cum îmi lovește mînerul baionetei patul automatului. Zdrăngăne ca o tinichea legată de coada unui cîine. Mă trezesc lîngă mine cu Vasilescu Anton căruia soldații îi spun „Limbosu'". Merge gheboșat și pierde cadența mereu. După cîte știu are sau avea un mic atelier de reparat automobile undeva prin gura Oborului. Îmi spune că a avut mari neplăceri cu nemții acum doi ani.

— Ce fel de neplăceri ? îl întreb.

— Într-o noapte, acum vreo doi ani, eram de sentinelă în schimbul doi, la un depozit de muniție. Pe la vreo unu noaptea, aud un fel de mormăit. Mă, ce dracu să fie asta, mă întreb eu. Mă uit în stînga, nimic. Mă uit în dreapta, nimic. Mai trece ce mai trece și iar aud mormăitul. Deodată, din ceață, că era o ceață de nu vedeai la doi pași, îmi apare

o matahală. Speriat, îl somez să stea. Ți-ai găsit ! Matahala venea spre mine fără să-i pese de somații. Dacă am văzut așa, am tras în plin. Tărăboi mare. Comandantul companiei, ofițeri, soldați. Eu stăteam într-un genunchi cu arma întinsă. Ceva mai departe, un ofițer din „Luftwafe", tînăr, dacă avea douăzeci de ani, horcăia. Glontele meu îl lovise în carotidă. Horcăiala încetă. Neamțul se întinse ca după un somn lung apoi rămase nemișcat. Urmară cercetările... Medicul german se lăsă în genunchi la căpătîiul mortului. Îi ridică pleoapele, îl deschise la gît, îl mirosi. Fără să spună o vorbă ordonă unor soldați de-ai lor să ridice mortul și să-l așeze în camion. În vremea asta, un colonel german își fuma țigara nervos. O cam băgasem pe mînecă ! Ceva mai la o parte, stătea comandantul meu de companie și ceilalți ofițeri. M-au pus să povestesc încă o dată cum s-au petrecut lucrurile. Colonelul german i-a făcut cunoscut comandantului meu că, de voi fi găsit vinovat, voi fi executat. Mi se răciseră mîinile și picioarele. Spre norocul meu, cercetările au dat la iveală vinovăția ofițerului ucis. Venea de la o drăguță și era beat mort. Eu îmi făcusem datoria. Mi s-au dat douăzeci de zile concediu. Nu m-am mai întors acolo, mai ales cînd am aflat că unitatea mea plecase pe front. Cît privește atelierul, mi l-a făcut praf bombardamentul german din 24 august.

Nu-l mai întreb nimic. Merge tăcut lîngă mine. Are casca trasă pe ochi și suflă ca o batoză. Mie îmi spusese Arapi că Limbosu' intrase în legătură cu niște oameni care îi schimbaseră actele, dîndu-i altă identitate. Arapi crede că Limbosu' e comunist și că a luat parte de multe ori la acțiuni de sabotaj. Cisterne incendiate, trenuri deraiate, vagoane cu alimente distruse...

Mergem în marș forțat. În locul lui Năică Gheorghiu, care rămîne în urmă, îl zăresc pe Mircea Lindburg.

— Ce-i Alifie ? îl întreb. Cum ai ajuns aici ?

— Au luat-o la picior cei dinaintea mea și m-am trezit lîngă dumneavoastră.

E un băiat slăbuț, cu gît lung, are ochi albaștri și fața cu trăsături de femeie. Casca i se clatină cînd într-o parte, cînd în alta. Pare un ceaun pus într-un par. Carîmbii cizmelor îi sînt largi, iar pantalonii îi vin ca niște șalvari. E un

băiat bun, gata să sară în ajutorul oricui. L-au poreclit „Alifie“ pentru că are la el fel de fel de borcane și borcănele. Dacă-l vedea pe vreunul ros de cizmă, sărea imediat: „Am eu o alifie grozavă !“ A venit de puțină vreme printre noi și fiindcă era atît de slăbuț îl priveam cu milă. Pepenel după ce l-a măsurat din priviri, i s-a adresat nemulțumit :

— Ce să fac cu tine, bre ? La ce ai venit aici ?

— Să lupt, a răspuns Alifie cu o voce pițigăiată, dar așa de hotărîtă că de la căpitan pînă la ultimul soldat ne-am prăpădit de rîs.

Este cel mai tînăr dintre noi. Așa că toți căutăm să-l protejăm. Comandanții de grupe nu-l trimit în cercetare. Cînd ne iau nemții în focuri, toți îl căutăm pe Alifie. Pînă și „Foametea lumii“ îi mai bagă două-trei linguri de mîncare în gamelă :

— Na, bă Alifie, să mai prinzi și tu putere, îi spune el.

Alifie mulțumește de fiecare dată zîmbind cu toți dinții lui mici ca de șoarece.

Îmi spune că visul lui era să se facă muzicant, dar s-a făcut medic veterinar. Îi plac animalele. Îndeosebi caii. Se apropie de ei, le vorbește, îi mîngîie lipindu-și obrazul de boturile lor calde și sforăitoare, îi sărută. Îmi aduc aminte că după un bombardament aerian, Alifie alerga printre caii răniți. Unul avea piciorul rupt. Animalul trebuia sacrificat. Pepenel i-a ordonat unui soldat să-l împuște. Alifie s-a rugat plîngînd, pînă ce l-a convins pe căpitan să lase calul în seama lui. După ce i-a scos schija din picior, i-a pus fel de fel de creme tămăduitoare. În scurtă vreme, calul a putut să se țină mai departe după noi. Alifie era în culmea fericirii.

În momentele de liniște, destul de rare, Alifie cîntă din vioara de care nu se desparte nici o clipă. Cîntă cu ochii închiși, cu obrazul stîng culcat pe trupul viorii. Arcușul pare mînuit de un vrăjitor...

Îl privesc cum își saltă carabina, își trage nasul mic și îmi vine să rîd. Îmi aduc aminte de dîrzenia cu care îi explica lui Pepenel că a venit să lupte...

Mergem chinuiți de somn. La oboseala noastră contribuie și liniștea de care ne dezobișnuisem. Ninge ca în basmele lui Andersen. Fulgi mari și leneși. Vîntul îi răscolește uneori șuierîndu-și bicele. Înaintăm și gîndurile se răsucesc fuior înspre țară. Văd ochii soldaților și îmi par ecrane rotunde pe care se derulează amintirile ca în filmele mute.

Aud în spatele plutonului glasuri.

— Ăsta e plutonul trei ? întreabă cineva.

Voce cunoscută. Un soldat bărbos trece grăbit printre oameni. Mă caută. Ajuns în fața mea, încremenește. Ghiță Pantea!

— Să trăiți, domnule sublocotenent, sînt sergentul T. R. Pantea Gheorghe, repartizat la plutonul dumneavoastră.

Îmi vine să-l iau în brațe și să-l sărut. Am senzația că e cineva de-acasă, de la mine, de la Ana... Mă stăpînesc și îi întind mîna. Comandantul grupei a treia din plutonul meu este un caporal, unul Dinică. Băiat bun, dar moale. Îi dau lui Ghiță grupa în primire. Apoi îl chem să meargă alături de mine. Îmi povestește ce s-a întîmplat de cînd a dispărut. Vorbește mult și plăcut. Dîn cînd în cînd își scoate ochelarii, și-i șterge cu batista. Este o fire ironică, meditativă. Băieții îl porecliseră „Filosoful". Citea mult. Era ambițios și tenace. După terminarea liceului s-a înscris la facultatea de filosofie. A pierdut vreo doi ani, fiind exmatriculat pentru activitate subversivă contra siguranței statului. A stat multă vreme ascuns. Deși a trecut prin primejdii mari, e de un calm revoltător. Nu s-a schimbat deloc.

În timpul mersului prinde fulgii din zbor cu limba. Se pare că treaba asta îi face mare plăcere. De Ana nu-l întreb. Mi-e teamă. Știu adevărul și totuși mai am un dram de speranță. N-aș vrea să mi-o spulbere. Dealtfel nici el nu pomenește nimic.

Zăpada s-a așezat pe mantăile noastre și pe căști, dîndu-ne înfățișări absurde. Parcă sîntem niște fotografii alb-negru.

— Sîntem în țara lui Stasek, spune Ghiță cu vocea lui de bas profund.

— Stasek ? întreb eu nedumerit.

— Scriitor ceh, îmi răspunde cu un ușor dispreț.

De la o vreme tăcerea pune stăpînire pe toți. Nu se mai aude decît scîrțîitul zăpezii strivite sub bocanci și zdroncăniturile gamelelor și bidoanelor. Îmi simt automatul greu pe umăr. Îl salt de cîteva ori și senzația de greutate dispare. Mă uit la ceas. Nouă fără zece. Gestul este nemotivat. Pe front orele nu interesează decît la comandamente. Pentru noi timpul a murit de mult sau s-a făcut fuior de fum, înălțîndu-se spre zări albastre. pe care le tot vedem cînd ridicăm ochii și care nu există decît în noi, fiindcă cerul e plumburiu și gol. Cîmpul începe să se înalțe.

Din cînd în cînd simt nevoia să închid ochii. Îmi trag casca pe ochi și bag bărbia în piept. Drumul devine anevoios. Mă surprind gîndindu-mă acasă. Fără nici un regret, fără nici un dor. La ora asta tata citește jurnalul, iar mama trebuie să fie dusă în „tîrg". Cu ochii minții văd casa Anei, munte de moloz, și bățul meu cu hîrtia fluturînd, înfiptă în el... Deși e moartă, refuz să cred. Prefer să mă fi uitat. Mă trezesc vorbind singur. N-am mai primit vești de la ea de mult... A plecat cu părinții în provincie...

— Ascultă Ghiță, o femeie te poate uita așa.. din sfîntul senin ?...

— Dacă pe sfîntul senin îl cheamă Costică sau Mitică și e lîngă ea, s-ar putea..., îmi răspunde el privind înainte. Despre ce femeie e vorba ?

— N-are importanță.

Mi-e rușine să-i spun că mă joc cu visele și cu bietul meu suflet. Îmi devine antipatic. Pentru ce mă întreabă despre cine este vorba ? Mă năpădește un val de tristețe. Poate se va sfîrși cu mine pe-aci, prin munți ! Oare cum s-ar asocia Ana cu frigul ? Ar fi o statuie de gheață de care mi-aș lipi carnea tînără și fierbinte. Îngheț eu sau se dezgheață Ana ? Parcă mă apropii de un lac de lumină. Mă clatin amețit. Nu mai e nimeni lîngă mine ? Ana apare în fața mea cu o grație somnoroasă. Mi se pare că vine de-a dreptul spre mine. O spaimă subită ia locul vrajei.

— Mai repede ! Mai repede ! aud vocea cuiva.

Abia țin ochii deschiși. Cine strigă ? Îl caut pe Pantea și nu-l văd. A rămas în urmă discret. M-a lăsat singur cu

ființa Anei măcinată de pământ. Sau s-a temut. Zdrong, zdrong, zdrong, fac bidoanele și gamelele. Zgomotul mă trezește. Merg prin zăpada care mi-a trecut de glezne. Cine a spus că sînt singur ? Poate Ana a căutat să mă despartă de oamenii ăștia vii și să-mi sufle în față fiorul înghețat al morții....

Simt în coșul pieptului un gol adînc. Atît. Ana urcă munții ușoară ca fulgul pînă nu o mai văd. Pînă devine zăpadă sau se amestecă cu zăpada.

— Mai repede, mai repede !

Parcă ar fi vocea lui Pepenel. Grăbim pasul. La rîndul meu îmi zoresc plutonul. Am trecut de mult bariera cu însemnele statului cehoslovac. Mergem înainte. Drumul ni se pare fără de sfîrșit. Ai noștri sînt în plină ofensivă. Nu știu prea multe, dar se pare că o grupare principală a noastră va continua ofensiva în direcția Rojniova, iar o grupare secundară va acționa în direcția Kosice.

— Ce naiba ne lasă ăștia să înaintăm ca în brînză ? mă întreabă Filosoful.

Nu răspund. Mă mulțumesc să ridic din umeri. Și pe mine mă îngrijorează liniștea suspectă. Mă tem de o încercuire. Nu apuc să-mi termin gîndul cînd, deodată, aud artileria și rafalele armelor automate.

— Ți-era că înaintăm ca în brînză ? îl întreb la rîndul meu pe Pantea.

Din față, căpitanul face semne de împrăștiere. Alerg cîțiva pași și mă trîntesc la pămînt. Aud fluieratul proiectilelor. Îmi dau seama că dușmanul bate mult în spatele nostru.

— Ăștia își reglează tirul, îmi șoptește Pantea.

Scot automatul și aștept. Doamne, că și căpitanul nostru nu mai dă ordin de deschidere a focului. Artileria dușmană își întețește tragerea. Acum proiectilele cad aproape. Din ce în ce mai aproape. Una-două-trei lovituri. Pămîntul tresaltă. O jerbă lungă se prăbușește cu plescăituri. Fără voie privirea mi se întîlnește cu a lui Troacă. „Foametea lumii" îmbucă dintr-o bucată de pîine, parcă nu se întîmplă nimic.

Din spusele căpitanului Pepenel, în fața noastră s-ar afla trei mari unități dușmane. E vorba de Divizia 24 infanterie ungară, Brigada 1 munte ungară și Divizia 4 vînă-

tori germani. Mai sînt și alte unități și subunități care ocupă o poziție puternic întărită pe malul sudic al canalului dintre rîurile Turna și Ida și pe malul de nord al rîului Turna.

Și-au amenajat o linie de fortificații la frontiera de sud a Cehoslovaciei încă din timpul păcii, organizîndu-le pentru lupta de încercuire. Cît privește fîșia de acțiune a Armatei Române, dușmanul a întărit puternic localitățile Sena, Perin, Buzica (Buzița) și Turna, acestea formînd principalele puncte de rezistență ale lui.

Acum ne lovesc cu tunurile cînd pe dreapta, cînd pe stînga, cînd înainte, cînd înapoi. În față se zăresc niște punctulețe albe, mișcătoare. Se comunică ordinul căpitanului Pepenel din om în om. Nimeni nu deschide focul decît la comandă. Stăm ca pe ghimpi. Patul automatului e plin de zăpadă. Îl șterg cu mîneca și verific încărcătorul. Troacă a isprăvit de mîncat. Își aprinde o țigară și fumează liniștit ca la maică-sa pe cuptor. Lîngă el vine tîrîș fie-său. Îi aud pe amîndoi șopotind :

— Tătică, spune Ieremia, de-o fi să mor, fă tălică așa fel ca să rămînă și amărîta aia de muiere a mea, pe care vreau s-o iau, batîr cu o pensie...

— Ieremio, tată, prost te făcu mă-ta.... îl ceartă Troacă. Adicătelea tu mori, și eu trăiesc !...

— Nu să știe, tătică... Cum ne-o fi norocul !

— Apăi, vezi ? Așa zi-i ! Cum ne-o fi scris !

Tac amîndoi. Somnorosu' este mai treaz ca niciodată. Alifie dîrdîie ca apucat de friguri. Mă uit mai bine la el și mă înfior. Seamănă grozav cu Sese. Aceiași ochi speriați, același gît subțire, aceeași teamă. Vucă se ridică ușor în coate și scrutează depărtările.

— Dacă ajung la Berlin teafăr, îmi șoptește Filosoful, primul lucru pe care-l fac e să caut lucrările lui Ludwig Klages.

— Știi care sînt ?

— Cum să nu ! „Der Geist als Widersacher der Seele". Cartea a apărut la Leipzig în 932...

Deodată mîna căpitanului Manoliu se saltă, apoi se lasă în jos ca un zvîcnet. Tragem toți nebunește. Văd chipurile îngrozite. Unii se prăbușesc, alții se întorc și fug aplecați. O mitralieră de dincolo trage bezmetică. Un inamic se

ridică în genunchi și se pregătește să arunce grenada. L-au ochit. Omul se lasă cuminte la pămînt. După o clipă aud și văd explozia grenadei. Neamțul n-a apucat s-o arunce.

Ne ridicăm pornind mai departe. Filosoful gîndindu-se desigur la Klages al lui, Troacă la prostia lui fie-său, Alifie la mai știu eu ce. Impactul cu inamicul nu ne-a prea surprins. Sînt destui care au mai fost pe front. Îmi șiroiește sudoarea pe față. Grăbim pasul din nou pînă aproape de fugă. De cè naiba alergăm ? Nu pot merge mai încet, cei din capul coloanei ?...

După un marș istovitor ne apropiem de Buzica. Orășelul prinde a se desluși în calea noastră. Cercetașii se întorc și raportează că e pustiu. Ajungem aproape de periferie. Nimeni. Case curățate peste tot. O liniște suspectă ne apasă pe toți. Nici țipenie de om. Nici fum care să iasă pe hornul vreunei case. Înaintăm prudenți și ne pregătim să intrăm în oraș. Nu depășim bine primele case că ne trezim primiți din toate părțile cu un foc viu de arme automate. Apucăm să ne trîntim la pămînt. Mulți dintre ai noștri plătesc cu viața plimbarea asta-amară în Cehoslovacia. Tragem la întîmplare. Focurile vin din față și din spate. Ne-au încolțit bine. La una din ferestre mi se pare că zăresc o cască. Mă rostogolesc ținînd strîns automatul în brațe... Sub fereastră e adăpost bun. Scot cuiul de la grenadă, mă salt puțin și o arunc prin geam. O explozie puternică și o jerbă de foc albastru-roșieric se înalță pînă la tavan. Mă reped în casă izbind ușa cu piciorul. Somnorosu' e după mine. Cu automatul întins și cu degetul pe trăgaci intru în odaia plină de fum. Nu văd aproape nimic. Cînd se mai risipește fumul zăresc doi nemți trîntiți pe podea. Somnorosu' îi întoarce cu piciorul. Sînt morți amîndoi. Ceva mai departe, al treilea, cu mîinile pe cască, semn că se predă, mă privește cu ochii măriți de spaimă. Fața îi sîngerează. Nu îndrăznește să se miște. Îi fac semn cu automatul să iasă afară. De undeva se aude țăcănit de mitralieră. Snopurile de gloanțe îmbrățișează strada răscolind caldarîmul. Ca prin ceață văd un soldat de-al meu, nici nu mai știu cum îl cheamă, ducîndu-și mîna la frunte de parcă l-ar fi apucat durerea de cap. Casca se rostogolește și mîna i se înroșește de sînge. Se lasă încet pe burtă, cu brațele întinse. Gemete, înjurături. Am impresia că n-am să mai scap din iadul ăsta. Neamțul

meu iese în cadrul ușii. O rafală de armă automată îl desface în două. Se prăbușește ca o viță înjunghiată. În dreapta mea arde o casă. Trosnesc lemnele. Pojarul ei mă încălzește. Filosoful lovește în geam cu patul armei. Un fum gros și negru năvălește pe fereastră.

După cîteva ore de luptă îndîrjită, periferia orașului e curățată. Respirăm ușurați. Armele au încetat. Ici, colo se mai aude cîte un foc. Dintr-o casă, „Foametea lumii" iese cu două cutii de conserve. Se așază țărănește pe caldarîm și îl cheamă pe fiu-său.

Au căzut mulți. Din plutonul meu doar unul. Tudor Zavelcă. Cei mai mulți sînt din plutonul lui Dantopol. Cînd să ne pregătim de un pic de odihnă, ne trezim cu un agent care ne informează că centrul orașului este ocupat de trupe germane ce dispun din plin de armament antitanc și antiaerian. Apucăm totuși să îmbucăm cîte ceva. „Foametea lumii" se ceartă cu un artelnic cerînd ca porțiile celor căzuți să se împartă celor scăpați cu zile.

Nici n-am isprăvit bine de mîncat. Ne pomenim cu artileria germană peste noi. Se prăbușesc casele, ard acoperișurile, se fac pulbere zidurile. Iadul pe pămînt ! Mă arunc în prima groapă de obuz. Acolo dau peste Filosof și peste un soldat din plutonul întîi.

— S-au supărătără pe noi, spune soldatul.

Nu-i răspundem. Ne gîndim ce posibilități avem să scăpăm cu zile.

— Ar fi cazul să pornim mai departe, zice Filosoful. Numai așa putem ieși din raza lor de bombardament.

Explozie. Ne lipim obrazul de pămîntul înghețat. Groapa tremură cu noi de parcă ar vrea să ne scuipe afară. În sfîrșit, după vreo cincisprezece minute, se potolesc.

— Ce i-o fi apucat, măiculiță ? se întreabă năuc „Foametea lumii". Venise lîngă mine. Nici nu mă lăsară să-mi tihnească masa, se vaită el.

Mă uit în jurul meu. Din căsuțele acelea cu acoperiș de turtă dulce au rămas doar ziduri năruite. Altele ard ca niște făclii uriașe. Flăcările mistuie încet agoniseala și munca celor ce au visat un cămin liniștit.

Îl văd pe Vucă strîngînd pumnul și amenințînd :

— Arză-v-ar focul să vă arză ! Praful să se aleagă de Berlinul vostru !

Limbosu' se uită la Vucă și zîmbește. Trec peste niște bîrne care mai fumegă. Printre ele, o păpușă cu părul ars, cu ochii mari, fixează cerul. Un cer întunecat și dușmănos. Au fost oare vremuri cînd copilul se putea juca liniștit ? Nu-mi vine să cred. Pacea a ajuns ceva ireal, fantomatic, o nălucire. Războiul ! Iată realitatea demențială a lumii ! Cineva a găsit că parcurile sînt prea pline de rîs și de dragoste, că frumusețea gingașă a femeii strică estetica lumii, că înțelepții gîndesc cam mult la fericirea oamenilor, că pămîntul altora trebuie smuls prin silnicie... Prin cioburile hîde ale morții, pacea, umbră a seninului, se vede mult prea urît !

Mă gîndesc la cuvîntul „fericire" și nu-i mai înțeleg sensurile. Nu știu ce ar vrea să însemne sau dacă mai înseamnă ceva.

Aș vrea să mă gîndesc la altceva, dar gîndurile nebune și fierbinți se întorc iar aici. Am obosit. Sau am văzut prea multe...

— Numai sărmanii au conștiință, spune Ghiță.

— Și ce-i cu asta ?

— Nimic. Ceva dintr-o lucrare de a mea. Războiul trebuie desființat total. E anacronic și putred. Viața nu va mai permite rezolvarea gravelor ei ecuații cu bombele și mitralierele. Ai să vezi !... Vom fi ultima generație care plătește tribut de sînge. Na ! Miroase pămîntul ăsta ! Îmi întinde un pumn de pămînt răscolit de bombardament. Puțe. Nu-i așa că pute ? Unde sînt rădăcinile florilor ? Și moliciunea humei din care se fac chipuri dumnezeiești ? E inert. Rigid ca mortăciunile pe care i le dăm noi...

Îl privesc cu atenție. E palid și îngîndurat. Tot ce a spus, a spus fără poză, fără teatru. Celelalte plutoane și-au adunat oamenii. Fac și eu același lucru. Pornim mai departe. Înspre centru. Acolo va fi de lucru, nu jucărie ! Curios ! N-am nici un fel de teamă. În treacăt îl zăresc pe căpitanul Manoliu. Pepenel. Unul dintre cei mai buni oameni de pe pămînt. Nu exagerez deloc. L-am văzut gata să-și dea viața pentru a o salva pe aceea a vreunui soldat. În Ungaria s-a tîrît nu știu cît pentru a aduce în liniile românești un rănit. Horthyștii l-au simțit și au deschis focul. Cum a făcut, cum a dres, s-a întors teafăr cu soldatul atîrnat de gîtul lui. Cîteodată îi sosea cîte un pachet de-acasă. Își aduna oamenii și,

după ce le zîmbea ca la niște copii, începea să împartă tot. Țigări, prăjituri, slănină afumată, cozonac, ouă, mă rog !... Tot ce primea. Și nu de puține ori se întîmpla să rămînă fără nimic. Atunci începea să rîdă, adresîndu-se soldaților :

— Bine, bre, dreptate e aiasta ? Eu să n-apuc nimic ?

Nu l-am văzut supărat niciodată. Cînd făcea cineva vreo poznă, îl chema la el și-l mustra între patru ochi. Niciodată nu certa omul în fața frontului.

Trece grăbit pe lîngă noi. Ne face semn de înaintare. Mergem cu prudență și verificăm casă cu casă. Deodată aud în spatele nostru gălăgie. Deslușesc vocea furioasă a „Foametei lumii". Aduce un civil găsit într-o casă, care protestează în limba lui. Se răstește la Troacă, dar el îi vîră arma sub nas. „Foametea lumii" mi-l dă plocon. Civilul vorbește întruna. Nu înțeleg nimic.

— Asta-i șpion, don'sublocotinent, mă asigură Troacă convins. Îl ducem mai colo și îi facem seama !

— Măi, care dintre voi știe ceha ? îmi întreb soldații.

Oamenii ridică din umeri. Ghiță Pantea îi vorbește franțuzește. Civilul ridică din umeri. Nu știe nici germana. Sau se preface că nu știe. Îmi face semne cu mîna arătîndu-se pe el, apoi întinde mîna arătîndu-mi drumul. Nu înțelegem nimic. Îl duc înaintea lui Pepenel.

— Ce-i cu aista, bre ? mă întreabă căpitanul uitîndu-se curios la civil.

— L-a găsit soldatul Troacă din plutonul meu ascuns în podul unei case, îi explic căpitanului.

— Unde era, bre Troacă ?

— Să trăiți, don'căpitan, sta chircit după niște țoale. Cînd auzii mișcarea, crezui că e vreun guzgan. Gîndeam să-l lovesc, cînd colo ieși boierul ăsta !...

Civilul încearcă să-i explice ceva lui Pepenel. Căpitanul răspunde cu „da", „da" și aprobă din cap. Credeam cu toții că înțelege tot ce turuie civilul.

— Habar n-am ce vrea ! ne spune Pepenel cu un aer atît de nenorocit de parcă ar fi fost vinovat că nu știe limba cehă.

De căpitan se apropie sublocotenentul Conțescu. E un bărbat înalt, oacheș, cu părul negru, creț și înfoiat.

— Permiteți, domnule căpitan, intervine Conțescu ridicînd din sprîncenele negre și stufoase.

— Știi ceha, bre Conțescule ? îl întreabă Pepenel.

— Nu știu nici o cehă, domnule căpitan, dar cred că tipul e suspect. Dacă ăsta nu-i o iscoadă a nemților, îmi pun capul. În locul dumneavoastră l-aș curăța de nu s-ar vedea !

— Ușurel, bădie, ușurel, caută să-l liniștească Pepenel. Nu se curăță un om cu una cu două... Trebuie să cercetăm, să vedem...

Cît se ciorovăiau cei doi, civilul se uita cînd la unul, cînd la altul.

— Ești spion, bădie ? îl întreabă Pepenel pe civil.

Acesta surîde și dă din cap aprobînd.

— Vezi, bădie ? i se adresează căpitanul lui Conțescu. Nenorocitul de el habar n-are despre ce se vorbește aici.

Deodată îi arată automatul, apoi își îndreaptă arătătorul înspre el.

— Arme ai ? strigă Pepenel, convins fiind că vorbind tare va pricepe.

Omul n-a înțeles întrebarea, dar a înțeles gestul. Scoate imediat din buzunarul de la piept un „Parabellum" pe care îl întinde căpitanului zîmbind cu toată gura. Pepenel fluieră mirat.

— Cum naiba să ascundă un „tun" ca ăsta ? se miră Pepenel. Bine bre, omule, umbli cu arme la dumneata ?

— Ați văzut, domnule căpitan ? zice triumfător Conțescu. Tipul e spion cum vă văd și mă vedeți.

— Și eu am spus asta, mormăie „Foametea lumii".

Cehul turuie pe limba lui. Pepenel îi ia revolverul și-l dă unuia dintre sergenți. Nu știe ce să facă. Mă apropii de ceh și îl apuc de reverul șubei.

— Partizanski ? îl întreb.

Cehul aprobă și începe să rîdă fericit că l-am înțeles. Îl apucă pe căpitan de o mînă, pe mine de alta, trăgîndu-ne după el înspre casa unde l-a găsit Mandache Troacă. Urcăm în pod. Într-un colț, sub o claie de fîn uscat, ne arată un aparat de emisie-recepție și un automat cu mai multe încărcătoare. Sublocotenentul Conțescu e totuși suspicios.

— Totuși, domnule căpitan, cred că e cazul să-l ținem sub observație.

Pepenel face un gest a lehamite.

— Prea ne speriem din toate, intervine și Dantopol care a tăcut tot timpul. Mai mult ca sigur că nu e spion.

— Și dacă e ? insistă Conțescu. Răspunzi dumneata ?

— Devenim exigenți..., mîrîie Dantopol și îi întoarce spatele.

Niciodată nu s-au împăcat acești doi oameni. Nu cunosc motivele. Pe civil îl luăm cu noi. Pornim mai departe. Străbatem cîteva străzi care dau în centru, furișîndu-ne pe lîngă case. Cehul merge lîngă mine cu automatul în mînă, gata să tragă. Cînd să cotim pe a treia stradă, cehul mă apucă de mînă. Îmi face semn că nu e bine pe unde am luat-o.

— Dacă ne atrage într-o cursă ? îmi șuieră Conțescu la ureche. Îl fac ciur !

Pepenel îmi spune să merg pe unde îmi arată cehul. Omul ne duce prin dosul străzii, astfel că ajungem perfect, prin spate, în ogrăzile părăsite. Cele două plutoane, al lui Conțescu și al lui Dantopol, sînt întîmpinate cu un foc nimicitor. Oamenii se trîntesc la pămînt, cei mai mulți rămînînd pentru totdeauna acolo. Îl văd pe Dantopol cum se ridică țîșnind înainte, ca să se trîntească din nou. Conțescu trage din mers, urmat de soldați. O mitralieră bate undeva într-o cadență leneșă. Îl văd pentru ultima oară pe Dantopol. Pune mîna pe gard, vrea să sară, dar mîinile i se chircesc și se lasă ușor pe caldarîm. Pe gard rămîne o dîră de sînge. Doi soldați din plutonul lui îl trag de-o parte. Mă strecor cu cehul și cu ai mei printre garduri. Nu am în fața ochilor decît imaginea lui Dantopol. Cehul e primul care năvălește în casă. Trage o ploaie de gloanțe pe nevăzute. Îl urmăm în fugă. În cameră, cîțiva nemți se tăvălesc pe jos. Unul urlă și își acoperă fața cu mîinile. Cehul ne face semn arătîndu-ne podul. Vucă și Limbosu' se reped pe scări. Aud rafalele armelor automate, vocea lui Vucă înjurînd și pași grăbiți pe scară. Vucă și Limbosu' apar cu trei nemți după ei. Stau cu mîinile pe căști, uitîndu-se speriați în toate părțile.

Continuăm curățitul caselor. Inamicul rezistă cu îndîrjire. Se trage de peste tot. Din curți, de la ferestre, din poduri Se aude și bubuitul înfundat al tunurilor antitanc. Alifie și-a proptit automatul între două uluci, ochind o fereastră. Un cap cu cască germană rămîne spînzurat afară.

Nici Filosoful nu stă cu mîinile în sîn. Aruncă o grenadă pe geamlîcul deschis al unei pivnițe. Se aude un urlet de spaimă. Urmează explozia. Ieremia Troacă vine cu un neamț, scos cine știe de pe unde. Îl înjură și-l sorcovește de toate neamurile. Neamțul nu spune altceva decît „Kamerad, Kamerad". Îl privește pe Troacă îngrozit. Mă întorc să dau un ordin. Cineva mă îmbrîncește la pămînt. Șuieratul glonțului se stinge într-un perete. Mă ridic înjurînd. Cehul meu rîde. Ne oprește o perdea de foc. N-am întîlnit niciodată o rezistență atît de puternică. Ne aruncăm la pămînt tîrîndu-ne pe burtă, așa cum fac cîinii de vînătoare. Nu putem face nici o mișcare. Văd înaintea mea tălpile unor bocanci. Cehul se ridică pentru a arunca o grenadă. Apucă să o arunce, dar se prăbușește cu fruntea lovită de glonț. Îl trag lîngă mine și încerc să văd dacă se mai poate face ceva. Mă privește cu un ochi tulbure. Celălalt e închis și năclăit de sînge. Caut să văd dacă n-are acte. Poate, odată, le voi trimite acasă, la el. Nu are nimic asupra lui, în afară de un plic în care e o floare uscată. Îl bag înapoi în buzunar.

— L-au curățat, mama lor de porci, spune Conțescu convins acum că cehul a fost un partizan cinstit și viteaz. Se tîrăște spre oamenii lui.

Auzim din stînga și din dreapta noastră focuri de automat. Conțescu se oprește, privindu-mă mirat. Nu-mi dau seama ce poate fi !... Ghiță se apropie tîrîș.

— Am dat-o dracului ! Ăștia ne bagă în pungă și ne halesc ca pe semințe !

Mă uit la el. Nasul i s-a lungit și i s-a înroșit. Împușcăturile continuă cu violență, ba parcă s-au mai întețit. Ieremia Troacă rămîne descumpănit în mijlocul străzii.

— La pămînt ! urlu-eu.

Se întoarce să vadă cine strigă. De undeva, fîlfîind ca niște păsări de noapte, țîșnesc gloanțele. Ieremia se îndoaie, ținîndu-se cu mîinile de burtă. „Foametea lumii" aruncă arma și se repede la fie-său. Cei doi sînt depășiți de ceilalți soldați.

— Don' sublocotenent, să ne retragem, îmi spune Limbosu'.

— Nici gînd, îi răspund eu. Mergem înainte.

— Unde înainte, don'sublocotenent, că ne prăpădesc ăştia !

Privesc în urmă. Celelalte plutoane stau cu faţa la pămînt. Un soldat se bîţîie ritmic, odată cu rafalele de mitralieră. Gloanţele măturâ totul. Deodată îl zăresc pe Pepenel ţîşnind în picioare şi descărcîndu-şi automatul din fugă.

— Salt înainte ! urlu din tot pieptul.

Mai facem cîţiva paşi. Din stînga mea se trage cu gloanţe trasoare. Care o fi bestia ? Aud o voce care strigă româneşte :

— Pune mîna pe el, plutonier !

Mă ridic puţin. E un căpitan înalt, cu ochii negri ca smoala. Are ceva de asirian în înfăţişare. Plutonierul căruia îi ordonase era unul gras. Cu tot frigul, curg sudorile pe el. Mînă de la spate, cu patul automatului, un soldat neamţ, sfrijit ca o stafidă, ce îşi şterge ochelarii de manta.

— Ţi se aburiră lentilili, Franţ ? îl zeflemiseşte grăsunul.

— Was, was ?

Cineva ordonă cu voce de tunet încetarea focului. Ne dumirim. Aflăm că cei ce trăgeau în flancuri erau soldaţi din Regimentul 90 infanterie română.

Nemţii, încolţiţi, nu mai pot rezista. Părăsesc Buzica şi se retrag pe Vel Ida, înălţimi ce domină dinspre nord depresiunea prin care trece canalul. Zona Perin e întărită şi duşmanul o ţine zdravăn. Gîfîi ca un astmatic. Încet-încet îmi adun oamenii. Sînt storşi de vlagă şi amestecaţi cu cei din Regimentul 90. Îl găsesc pe „Foametea lumii" rezemat de un gard. Îl strig şi nu mă aude. Mă opresc lîngă el. Plînge.

— Unde e Ieremia, Troacă ? îl întreb.

— Îl duseră...

— E rănit rău ?

— Îl plesniră în burtă. Acu să vedem ce zic doftorii... Unu îmi spuse că scapă... Ştiu eu !

— Scapă, mă, Troacă. Dacă e lovit în burtă şi nu s-a curăţat, scapă.

— Să v-audă dumnezeu, don'sublocotinent, că Ieremia era nădejdea mea...

Plînge copleşit de amărăciune. Ne pregătim să ne odihnim. Îl întîlnesc pe căpitan în mijlocul soldaţilor. Spune

ceva și rîde cu ei. E murdar pe obrazul stîng. Își scoate casca și își trece mîna prin părul ud de sudoare.

— Bre, Adriene, îmi spune el văzîndu-mă, intră cu oamenii matale într-unul din cotețele astea.

Îmi arată casele pustii și lovite de gloanțe care seamănă cu niște obraji mîncați de ciumă. Mă grăbesc să-l ascult, mai ales că sînt mort de oboseală. Nici mîncare nu-mi mai trebuie. Măcar o oră de somn.

— Plutonul trei, adunarea ! comand eu.

N-apucă oamenii să se încoloneze. Auzim o explozie puternică. Sîntem cu toții gata de apărare, cu armele în mîini. De pe una din străzi zărim un soldat venind în fugă.

— Să trăiți, domnule căpitan, salută el cînd ajunge în fața lui Pepenel. A murit don'sublocotenent Conțescu !

— Ce faceee ? !

Pepenel aleargă alături de soldat. Cu toată oboseala mă iau după ei. Ocolim pe a doua stradă la stînga. Soldatul ne arată casa. Ușa e smulsă din balamale, geamurile sparte. Călcăm pe cioburi. Soldații l-au întins pe o canapea mare, acoperită cu husă albă. Conțescu e alb ca hîrtia. Ne apropiem de el cu o strîngere de inimă explicabilă. Are carotida atinsă de a schijă și cîteva răni superficiale în obraz. Tunica îi e desfăcută. În dreptul inimii cămașa e plină de sînge.

— Cum s-a întîmplat ? îl întreabă Pepenel pe un gradat.

— Să trăiți, don'căpitan, am vrut să intrăm într-o casă ca să mai respirăm oleacă și don'sublocotinent a pus mîna pe clanță și a apăsat. Pe cîțiva dintre noi explozia i-a trîntit la pămînt. Pe don'sublocotinent am mai apucat să-l văd ducîndu-și mîinile la față... Cînd ne-am apropiat de dumnealui era mort...

Pepenel se uită în jur. Parcă ar căuta ceva de care să se sprijine. Cîțiva soldați plîng pe înfundate. Din ordinul căpitanului se sapă o groapă în fundul grădinii. Toată compania e adunată. Se trag salvele de armă obișnuite pentru ofițerii ce cad. Conțescu este așezat pe o foaie de cort și îngropat. Moartea acestui ofițer serios și viteaz ne indispune pe toți. Pepenel, moldovean sentimental, este zdruncinat de-a binelea. Le spune ceva soldaților cu vocea întretăiată de lacrimi.

Ne răspîndim în tăcere. Găsesc o casă care pare să fi rămas întreagă. Mă apropii cu prudență de ușă. După nenorocirea cu Conțescu sîntem foarte prevăzători. Descarc cîteva focuri de automat în broasca ușii. Nu se întîmplă nimic. Ușa se deschide încet, scîrțîind. Soldații adună cîteva frînturi de gard, ceva vreascuri, ca să putem încropi un foc în sobele rămase întregi ca prin minune. Dînd de căldură, Somnorosului i s-au muiat oasele și a început să picotească. Din cînd în cînd își trage nasul. Nu-mi mai arde de nimic. Mi-a trecut și somn și tot. Afară ninge liniștit, aproape ireal. Fulgi enormi se zbat leneși pînă să cadă. Ne uităm la minunea de-afară cu ochii măriți. Filosoful privește pe fereastră de parcă a plecat dintre noi.

— La ce te gîndești Ghiță ? îl întreb moleșit.

— Cu o asemenea ninsoare nici nu ți-e permis să te gîndești. Te duce singură peste lume, iar tu simți cum zbori și te trezești fulg ca toți fulgii ăștia...

Somnorosu' se trezește deschizînd un ochi

— Căzuși în melancolie, Ghiță ? îl ironizează el.

Ghiță îl privește în silă, fără să-l învrednicească măcar cu o vorbă. Ne-am lungit fiecare pe unde am apucat. Alifie se scoală și se îndreaptă spre ușă.

— Încotro, Alifie ? îl întreb.

— Caut un W.C., răspunde el și se face roșu la față.

— Te-apucară nevoile ? îi aruncă Limbosu' în treacăt.

Părea că doarme. Ninsoarea de afară îmi răsucește gîndurile și îmi răscolește amintirile... Ana... Colegii de liceu... Profesorii... Ca prin vis aud clopoțelul sunînd. Recreația s-a sfîrșit...

Trăiesc o altă viață, mă răsucesc înlăuntrul ființei, întors spre începuturile mele. Cu mulți ani. Oare cîți mai trăiesc dintre aceia cu care am împărțit pîinea internatului ? Pînă și bunicii, plecați de mult în alte lumi, parcă șterg cu mîinile lor un fel de abur sau negură de pe o fereastră în spatele căreia stau și îmi fac semn să mă grăbesc. Iar eu alerg prin nămeți înspre ei și cu cît înaintez mă fac mai mic, tot mai mic. Dispar sub sclipirile amețitoare ale zăpezii, unde mă zbat sufocîndu-mă... O mînă mă prinde de umăr și mă scutură zdravăn.

— Ce-i ? Ce s-a întîmplat ? sar eu ca ars.

— Strigarăți prin somn și ne-am gîndit că visați ceva urît, îmi zice Andone Vieru, fruntaș în grupa lui Vucă.

N-avem parte de odihnă prea multă. Cucerisem jumătate din localitatea Turna. O parte din gruparea inamică mai rezista încă. Un soldat de-al căpitanului Manoliu ne trezește. Avem ordin să-i scoatem pe nemți de prin case. Ieșim din căldura camerei năuciți de oboseală și de nesomn. Ce ușor ! Cuceriți casă cu casă ! Ne scuturăm de frig. Parcă sîntem niște pisici plouate. Somnorosu' cască de-i trosnesc fălcile. Mi-e milă de el. Grupa lui Gheorghiu ajunge la prima casă. Nu se aude nici cea mai mică mișcare. Somnorosu' izbește în geam cu patul armei. Îl face țăndări. Dinăuntru răpăie gloanțe. Ne trîntim la pămînt.

— Cine naiba te-a pus să-i zgîndări, boule ? îl ocărăște Vucă.

Furios, Somnorosu' bagă țeava puștii pe geam și trage la nimereală. Cîțiva soldați își pregătesc grenadele. Din casă ne gîdilă urechile cîteva înjurături românești.

— Încetați tragerea ! ordon eu.

Împing ușa cu piciorul.

— E cineva ? strig eu gata să trag.

— Este. Mama mă-tii de idiot ! mă înjură cineva.

Era un sergent din plutonul lui Conțescu. Cînd mă vede, se face roșu la față și încremenește. Soldații rîd de se prăpădesc. Rîd și eu auzindu-l cum bîiguie un „Să trăiți... Eu... Să iertați". Îl las să se bîlbîie liniștit și pornim mai departe. Afară începe să se întunece. Pînă în centrul orașului nu se mai întîmplă nimic. Casele sînt pustii și nu mai oferă surprize. În schimb, cînd ajungem în centru, se întinde peste noi o pînză de foc. Toacă mitralierele, zboară grenadele și bolovanii cît capul, iar lumina roșietică a proiectilelor care se încrucișează pare un joc de artificii.

— Acolo, don' sublocotinent ! mă strigă „Foametea lumii", arătîndu-mi cu mîna un fel de vilă de unde porneau gloanțele incandescente.

Ne trîntim, ne ridicăm, alergăm, iar ne trîntim, pînă ajungem în fața casei. Dinăuntru zboară grenade nemțești. Explodează repede și fac un zgomot infernal. „Foametea lumii" se repede primul pe ușă. Se încaieră cu un neamț voinic cu părul roșu. Pe noi ne iau în primire alții. Ne apă-

răm cum putem. Vreau să mă întorc ca să sar în ajutorul unui soldat, dar mă trezesc în circă cu cineva care încearcă să mă sugrume. Mă trîntesc cu el la pămînt, făcîndu-l să-şi piardă echilibrul. Nu-l mai las să se ridice. Îl înjunghii. Vucă se bate cu pumnii, se apleacă şi se repede cu capul în pintecul duşmanului. Apoi îl aruncă pe umăr şi dă cu el de-a azvîrlita. Ceva mai încolo un soldat de-al meu, Vasile Roman, căruia îi spuneau „Adventistul" pentru că nu înjura, nu vorbea porcării, se zvîrcoleşte cu un neamţ în braţe. N-am vreme să intervin. Neamţul îl loveşte de două ori cu cuţitul în piept. Abia se ridică neamţul, că Ghiţă Filosoful îl pocneşte cu patul armei peste cap.

— Nu există poliţă fără scadenţă, bombăne Ghiţă.

Pe la opt seara oraşul Turna este în mîinile noastre. Ne înghesuim cum putem într-o vilă cu etaj şi parter. Ne este foame. N-avem nici unul nimic la noi. Încercăm să scăpăm de foame dormind. Dar cine poate ? Nervii sînt suprasolicitaţi. Îmi întorc buzunarele pe dos în căutarea unei ţigări. Nu găsesc. Somnorosu' îşi rupe ţigara în două şi îmi dă jumătate. Fumez cu o plăcere deosebită. Soldaţii pălăvrăgesc între ei. Vucă muşcă totuşi dintr-un pesmet. Somnorosu' şi-a lăsat nasul în piept şi a început să sforăie. Chiştocul lui de ţigară trece de la unul la altul. Cîte un fum fiecare.

— Se ia puiul, şi după ce l-ai uns cu grăsime, se bagă în frigare. Focul să fie scăzut, îi povesteşte Filosoful Limbosului. În timp ce-l învîrteşti cu dreapta, cu stînga îl mîngîi mereu cu o pană muiată în zeamă sărată şi usturoi pisat...

Limbosu' înghite de cîteva ori în sec. Îşi şterge gura cu dosul palmei.

— Se ţine pe frigare pînă se rumeneşte bine, continuă Ghiţă cu sadism.

„Foametea lumii" înjură şi scuipă de poftă. Limbosu' se ridică şi se aşază în colţul celălalt al camerei. Filosoful se reazemă de perete legănîndu-şi capul. Sînt gata să aţipesc. Îl văd pe „Foametea lumii" ridicîndu-se ca şi cum a luat o hotărîre mare.

— Încotro, Troacă ? îl întreb.

— Mă'c să caut ceva de mîncare, don'sublocotinent.

Iese zorit. Somnorosu' sforăie țeapăn. Alifie îl trage ușor de mînă. Somnorosu' se încruntă, spune ceva și se întorce pe partea cealaltă.

— Tu nu dormi, Vucă ? îl întreb eu văzîndu-l treaz.

— Îl aștept pe „Foametea lumii".

— De unde vrei să aducă mîncare ?

— Cine ? Ăla ? Dacă n-o aduce mîncare, să fiu eu al naibii ! Urc munții în patru labe, spune el și începe să rîdă.

De afară nu se mai aude nimic. Din cînd în cînd șuieră vîntul ca un bici. Mi-a trecut somnul. Ceilalți dorm de-a binelea. Mă uit prin cameră și gîndul mă duce la cel ce a stat în casa asta. Poate aici a fost dormitorul cu patul mare și moale. Bărbatul stingea lampa, apoi se întorcea înspre femeia pe jumătate adormită. Îi vorbea în șoaptă, să nu-i sperie somnul. Ar fi mîngîiat-o... Așa aș fi făcut și eu cu Ana... cu Ana mea !... Unul din băieți își scoate bocancii, în somn, apoi își ia arma în brațe ca pe o iubită. Fața de adolescent se destinde într-un surîs de ușurare. Alifie și-a făcut din cască pernă. De undeva mi se pare că aud tic-tacul unui ceasornic. Sînt sigur că e o iluzie și totuși, nu știu de ce, mă înfior. Pe unde o umbla „Foametea lumii ?" Sînt gata să adorm. Aud pași pe scară. Ușa se dă de perete și apare matahala. Să nu-l recunosc. În mîna dreaptă are o cască germană plină ochi cu fasole și slănină. Sub braț, trei pîini mari. În stînga mai are o gamelă cu fasole. Sînt încremenit. Vucă își lărgește gura pînă la urechi. Mă privește triumfător. Ne scoatem fiecare lingurile și începem să hăpăim.

— De unde le luași, măi Troacă ? îl întreb.

„Foametea lumii" rînjește mulțumit văzînd mirarea mea și a celorlalți.

— E poveste mare, don'sublocotinent. Cînd am ieșit pe ușă, nu știam încotro s-o iau. Și cum stam așa, îmi vine deodată un miros de fasole cu slănină. Măi să fie ! Mă iau după miros. Și cum mergeam eu mai mult pitulat, văz înaintea mea sentinela germană. Mă dau repede după colț și o pîndesc. Cînd mi-a venit bine, dintr-o lovitură l-am pus jos. I-am luat casca și mantaua și ține-te Mandache după miros ! N-am mers prea mult. În bucătăria lor nu era decît un artlenic, și ăla dormea. Am luat tot ce tre-

buie. Nu m-a simțit nici musca. Am adus și țigări, zice Mandache și scoate din mantaua neamțului un pachet întreg.

Mîncăm pînă ne umflăm burțile. Pe urmă aprindem țigările. Începem să ne dezmorțim. Nu trece mult și adormim buștean. O oră ? Două ? Trei ? Nu știu. Ne trezește un bombardament teribil. Casa se clatină. Sărim cu toții în picioare. Afară, lumina exploziilor și rachetelor apare și dispare. Ca la fotograf. Nemții atacă îndîrjiți pentru a recuceri întreg orașul și a degaja astfel comunicația Košiće-Rožňova.

În graba de a ieși din casă, mă împiedic de Somnorosu' care înjură furios :

— Ăștia sînt nebuni ! Să tabere peste noi în miez de noapte !...

În stradă ne țineam unul lîngă altul. În stînga noastră zărim niște umbre. Somnorosu', încă buimac, se pregătește să le arunce în cap o grenadă. Îl opresc și fac bine. Sînt soldați din plutonul lui Conțescu. Pe lîngă ei se strecoară căpitanul Pepenel.

— Mata ești, Adrian ? mă întreabă și nu înțeleg de ce în șoaptă.

— Eu, domnule căpitan.

— Încearcă să ne scoată din Turna.

Exploziile și mitralierele nu mai contenesc. Vucă mă trage de mînecă. Sînt gata să-l trimit la toți dracii neștiind ce vrea. Îmi face semn să mă uit pe dreapta. Cîțiva nemți caută să se infiltreze cu o mitralieră în flancul nostru. Îi ordon lui Vucă să-și ia oamenii și să le cadă în spate. Pornește tîrîndu-se pe lîngă ziduri. Îl văd ocolind casa din față și dispărînd după colț. Toate mișcările lui Vucă sînt atît de grațioase, încît ai impresia că e felină. N-a luat cu el decît doi soldați. O clipă mă tem pentru viața lui. Dar Vucă nu-i omul care să rămînă agățat undeva. Știe el să se descurce. Într-adevăr, nu trece mult timp și apare cu o mitralieră germană pe umeri. Pe uliță și printre case, cu toată apărarea noastră îndîrjită, s-a infiltrat inamicul. Rachetele luminează cerul ca ziua. Alifie mi-l arată pe Costescu, unul dintre soldații mei. Îmi dau seama că a făcut o sincopă. Își mușcă buzele, încleștează pumnii. Crede că nu-l văd. Se ridică în picioare cu intenția de a fugi aiurea.

— Hei, Costescule ! Încotro ! îl întreb și țin arma îndreptată spre el. Bîlbîie ceva din care nu înțeleg nimic și țîșnește înainte ca un arc. Cîțiva soldați îl prind răsucindu-i mîinile la spate. Omul înjură, mușcă, se zbate, după care se liniștește. Profită de neatenția lor de o clipă și se avîntă nebunește. Doi soldați se reped după el. Auzim șuieratul gloanțelor și îl vedem cum alunecă ușor de tot, zgîriind cu unghiile peretele unei case. Se întinde pentru a nu se mai scula niciodată.

Dimineața, atacul dușman se zdrobește de rezistența noastră. Nemții își iau catrafusele și se retrag. Nu am decît doi răniți, Pavel Fiul și Tudose Dumitru. Fiul e lovit în burtă. Cere apă încontinuu. Știu că cei răniți în stomac nu au voie să bea apă. Îl mint că nu am nici un strop, că am trimis pe cineva care va veni îndată. Nu mă crede. Se uită în ochii mei și începe să plîngă. Aștept să vină sanitarii să-l ridice. Pepenel se interesează cîți morți și cîți răniți am. Cînd aude că nu am decît doi răniți, nu-i vine să creadă. Îngenunchează lîngă Fiul care se vaită și îi mîngîie fruntea umedă de sudoare.

— Taci cu tata ! caută să-l liniștească Pepenel. Te faci bine, apoi pleci în concediu. Ce-ți mai pasă ?... Poate că între timp se termină războiul...

— Apă, scîncește Fiul și chipul i se face galben ca ceara.

— Dați-i apă, îmi spune Pepenel.

— Domnule căpitan...

Vreau să-i spun unde e lovit. Pepenel se uită cu înțeles la mine. Fiul își plimbă privirea de la unul la altul. E suspicios. Cer bidonul unui ostaș și i-l întind căpitanului. Pepenel bagă mîna sub ceafa rănitului și îi arată bidonul așa cum arăți o jucărie unui copil. Fiul surîde. Vrea să spună ceva. Din gură nu-i iese nici un sunet. Pepenel îi lipește bidonul de buze, dar apa curge pe lături. Fiul a rămas cu ochii ațintiți în ochii lui Pepenel. Nu-l mai privește decît de dincolo de viață. Căpitanul oftează. Celălalt, Tudose Dumitru, are două gloanțe în coloana vertebrală. Stă pe burtă și scoate din gură un fel de a-a-a-a-a lung. Pepenel îl întreabă dacă dorește apă. Rănitul face semn că

nu. Din nou același a-a-a-a-a-a sfîșietor. Căpitanul clatină din cap cu tristețe.

— Bestiile, mormăie el încetișor.

Pe Tudose îl iau sanitarii cu brancarda. Fiul e îngropat repede.

— Auzii, don'sublocotenent, că ne schimbă ăia din 21 infanterie, îmi spune Vucă.

— De unde știi tu ?

— Păi... nu', pe cine auzii !

— N-ai auzit pe nimeni, nu-i așa ?

— Am auzit, don'sublocotenent. Zău am auzit ! Să mă trăsnească dacă n-am auzit...

— Lasă ! Vrei să mă tragi de limbă. Atîta tot.

Vucă începe să rîdă. Rîd și eu, deși nu-mi arde. Sînt rupt de foame. Îmi vine să mănînc pereții. Aștept masa ca niciodată. N-apuc să mă liniștesc. Mă trezesc chemat la căpitan. Pepenel stă în poarta unei case cu o hartă dinainte. Închide telefonul.

— Ordonați ! spun eu morocănos.

— Ce-ai, bre ? Parcă ai fi cu fundul în sus !

— Nu sînt, domnule căpitan.

— Ei, atunci e bine. Bre, Adrian, vezi tu dealul ceia ?

— Îl văd, domnule căpitan.

— Și cetatea ?

— Și cetatea.

— Iaca, acolo s-or strîns năpîrcile și tare mă tem c-om ave de furcă cu ei dacă nu le luăm noi piuitul mai întîi. Ce zici ?...

Pepenel nu ordona niciodată. Îl punea în temă pe soldat sau pe ofițer și pe urmă îi cerea părerea.

— Eu știu, domnule căpitan ! zic eu fără nici un chef. Mi-e foame și somn.

— Ia repezi-te matale, fă ce-i face și vezi de n-ăi putea să-i alungi pe netrebnicii ceia. Că tare mă tem că s-or întări în cetate și-apăi scoate-i de mai poți !...

Vorbea moldovenească lui frumoasă, și așezată, și cît ai fi fost de furios și de turbat, tot nu-ți venea să nu răspunzi la rugămintea lui. „Ia repezi-te mata", de parcă m-ar fi trimis în oraș după un pachet cu țigări.

— Am înțeles, domnule căpitan, spun și vreau să plec.

— Apăi stai, măi tată, că nu-i așa de ușor cum crezi matale.

Le vorbește cu „matale" și ofițerilor și soldaților. După ce vede că ești gata să-ți îndeplinești misiunea, te oprește și începe să-ți spună ce ai de făcut.

Îmi explică liniștit, cu experiența lui de soldat de carieră, arătîndu-mi pe unde să o iau. cum să-mi împrăștii grupele, cum să-i înșel... Apoi îmi strînge mîna.

— Vezi, fii atent. Adrian ! Matale ești încă tînăr în ale războiului și nu-i cunoști pe farmazonii ceia !

Are ceva de părinte și de prieten mai mare. Zîmbesc aducîndu-mi aminte de un recrut de-al meu, Toma Smintilă, căzut într-o ambuscadă. Într-o zi îi ordon să se prezinte la „domnul căpitan Pepenel". Uit că Smintilă habar n-avea că pe căpitan îl chema Manoliu. Smintilă dă fuga și, luînd poziția de drepți, strigă din adîncul plămînilor :

— Să trăiți, don'căpitan Pepenel !

Ceilalți au înlemnit. Manoliu, care se odihnea. s-a ridicat în capul oaselor. l-a privit lung pe Smintilă. apoi i-a zis rar și apăsat :

— Măi, tată, Manoliu m-o chema, da „Pepenel" ba ! Ai înțeles matale ? Ori ăl de te-o botezat ți-o zis Smintilă de smintit ce ești ? !

Imposibil să nu-l iubești pe căpitanul Manoliu. Îl iubim toți. Și ofițeri și soldați. Îl iubim pentru firea deschisă și cinstită, pentru omenia și bunătatea pe care o arată oricui fără precupețire. Fiu de țăran, a reușit să absolve școala militară cu nota cea mai mare. Pentru soldații și ofițerii din compania lui se ia la harță cu ofițerii superiori, nu de puține ori ajungînd pînă la general. Ochii căprui de culoarea mierii de toamnă clipesc mereu. Parcă s-ar teme să nu-l lovească cineva. Cînd privește ceva cu luare-aminte, face ochii mari ca țăranul care se minunează în fața vreunei comedii. Buzele îi sînt veșnic crăpate. Își rupe cu dinții pielița de pe ele. Îi urăște pe fasciști de moarte.

— Nemții n-au nici o vină, spune el, vina o poartă doar bestiile nebune care conduc destinele Germaniei, mînîndu-i pe nefericiții ăștia într-un război nimicitor.

Pentru fiecare soldat ucis, Pepenel suferă îngrozitor. Se închide în firea lui aspră de ţăran şi plînge ca un om care şi-a pierdut fratele.

Nu-l ştiu de prea multă vreme şi totuşi parcă l-aş cunoaşte de o veşnicie.

Mă uit încă o dată la cetatea cu „năpîrci". E bine aşezată. Domină totul în jurul ei.

— L-aş fi trimis pe sublocotenentul Walter, spune Pepenel, dar abia îi venit în locul bietului Conţescu şi nu ştie de niciunele...

— Domnule căpitan, permiteţi : N-ar fi bine să o atacăm mai întîi cu artileria ?

— De unde artilerie, bădie ? Am putut-o urca prin munţii aiştea ? Să nu crezi matale că stăm pe roze. Proiectilele arucătoarelor uşoare, transportate cu mare greutate, nu explodează din cauza zăpezii...

Ştiam. Aprovizionarea şi evacuările se făceau numai cu braţele, iar în cîteva puncte cu ajutorul scărilor. Îmi adun plutonul. Le arăt comandanţilor de grupe obiectivul. Vom aştepta pînă la noapte. Mîncăm bine. Pînă la căderea nopţii mai este. Unii scriu acasă, alţii fumează. Închid ochii, fiindcă soarele galopează peste genele mele obosite. Nu ştiu ce neguri de suflet îmi aduc în faţa ochilor minţii canalia acea sinistră, tip de criminal înnăscut, comisarul Aghiosu. Alung imaginea cu oroare. Ceva mai departe de mine, Ghiţă şi Vucă joacă cărţi. Aştept cu nerăbdare să se întunece mai repede. Stau cu gîndurile vraişte, avînd senzaţia unei nesfîrşite singurătăţi. Deodată aud de undeva, interpretat la vioară, „Tangoul clasic" al lui Albéniz. Privesc în jurul meu. Cu obrazul lipit de vioară, cu ochii închişi, Alifie cîntă atît de frumos, încît îmi dau lacrimile. Nu mai suflă nimeni. Vucă şi Filosoful au lăsat cărţile. În faţa ochilor mei obosiţi apare năluca Anei. Nu dorm şi nu visez. Totuşi cineva m-a luat în braţe. Peretele din faţa mea curge într-un joc fără de sfîrşit. Vreau să-mi duc mîna la frunte şi nu pot. Alifie cîntă fără întrerupere... „Să nu-ţi fie frică, iubitul meu ! Orice ar fi să fie, să ştii că viaţa ta mi-e foarte scumpă. Voi veni mereu din lumea mea îndepărtată să te ţin în braţe... Să crezi în mine, dragostea mea !..." E vocea Anei. Clară, melodioasă, plină de vibraţie. Năluca dreaptă, înaltă are aceiaşi ochi enigma-

tici. Fără să-mi dau seama întind brațele. Simt în nări parfumul ei. „Doamne numai de n-aș înnebuni !“ Cuvintele îmi vin pe buze fără să le fi chemat. Năluca Anei mă învăluie cu tristețe. „Vede răceala mea înspăimîntată și de aceea este atît de tristă.“ Nu sînt cuvintele mele. Parcă altcineva mi le șoptește. Alifie sfîrșește cîntecul. În locul Anei a rămas o pată albă de lumină.

Acum fac legătura dintre „Tangoul clasic“ al lui Albéniz și Ana. Era cîntecul ei preferat. Mi-l cînta la chitară, stînd întinsă pe pat. Mă caut în buzunarul de la piept. Acolo am niște scrisori către părinții ei care mi s-au returnat cu mențiunea : „Adresantul plecat“. La fotografia ei nu mă uit. Are ceva prea pămîntesc în ea. Îmi place mai mult năluca.

Începe să ningă. Ziua se stinge încet ca o lampă de țară care nu mai are gaz. Mă gîndesc la misiunea încredințată și mi se pare nespus de grea. Îmi trece prin minte gîndul că Pepenel a făcut-o intenționat. Ca să mă curăț. Îmi devine teribil de antipatic. Pentru cîteva minute. Ar fi trebuit să le scriu bătrînilor. S-ar putea să nu mă mai întorc ! Ce să le scriu ? Că s-ar putea să mor ? Că m-așteaptă o misiune grea ? Că îmi pare rău că-i amărăsc ? Sau poate că n-ar fi rău să le scriu o pagină de eroism... Urăsc războiul și pe cei ce l-au dezlănțuit din toate fibrele ființei mele. Unii au venit să-și apere libertățile de curînd cucerite, alții să răzbune niște morți dragi, alții să lichideze odată pentru totdeauna noțiunea de fascism...

O împușcătură hăuie prin munți. Îmi întrerupe gîndurile. Soldatul raportează că pe cer s-au văzut cinci stele roșii. Cu sacii plini cu grenade și încărcătoare pentru cele două puști-mitralieră pornim după ce ne îmbrăcăm mantăile albe de camuflaj. Trăncănim vrute și nevrute.

— Alifie, ți-a sunat ceasul ! Sînt fantoma contelui de Covasna, spune cu o voce cavernoasă Vucă.

Alifie rîde cu rîsul său ascuțit.

— După mine Greta Garbo e cea mai mare actriță a lumii dacă vrei să știi, îi spune Limbosu' Filosofului, ca și cum acesta l-ar fi contrazis.

— Don'sublocotenent, oare om găsi cald la amărîții ăia din cetate ? mă întreabă Somnorosu' îngrijorat serios.

— Ar fi trebuit să le dăm un telefon, Năică ! Să facă și paturile ! îl iau eu peste picior.

Privesc în urmă. Am făcut o bună bucată de drum.

— Cînd s-o face pace, jur că am să dorm șase zile și șase nopți, spune Somnorosu' solemn.

— Năică, îl dojenesc eu, să știi că viața nu-i făcută numai din somn...

— Așa o fi, dar e unul din lucrurile cele mai importante. Dacă ne gîndim bine...

Ascult cu o ureche la ce sporovăiește Somnorosu'. Cu cealaltă sînt atent la marșul soldaților. Începem să urcăm. Luna răsare lăptoasă. Aud un zgomot de sus. Par niște pași ce rostogolesc pietrele în mersul lor. Fac semn oamenilor să nu mai vorbească și să nu mai miște. Ascultăm cu sufletul la gură. Nu e nimic. Mi s-a părut. Dealtfel cum să aud pietrele căzînd cînd totul este acoperit cu zăpadă ! Urcușul devine anevoios. Bocancii alunecă, zăpada ne îngreunează mersul. „Aici ar trebui să acționăm pe grupe, îmi spun, deși planul îl stabilisem mai dinainte. A rămas de ales doar locul unde ne despărțim. Ghiță mă privește. A înțeles. Își ia grupa și se îndepărtează. Îi mai zăresc barba, cînd se întoarce o clipă. Vucă își adună grupa. Pornește spre stînga. Văd cum își înfășoară cureaua pușții peste brat, fără grabă, fără emoție. Luna se ascunde în nori. Asta e o treabă bună. Putem înainta liniștiți. Mai avem cale lungă de mers. Oamenii își feresc echipamentul ca să nu facă zgomot. Gîndul meu luminează casa Anei ca lanterna unui necunoscut intrat înăuntru. „Să nu mă lași, dragul meu ! Numai tu mă poți scăpa !" Simt un val de sînge năvălindu-mi în obraji. Teamă ? Oboseală ? De sus măturâ munții un jet de lumină. Reflectorul ! Oamenii se trîntesc la pămînt fără comandă. După ce pipăie cu lumina lui rece toate cărările, se stinge. Ne ridicăm și pornim mai departe. Călcăm ca pe vată. Zăpada pufoasă ne intră în bocanci. Îmi simt ciorapii uzi. Lîngă mine aud gîfîitul lui Alifie. Urcă greu. Are sacul cu muniții plin, bașca încărcătoarele. Mi-e milă de el, dar n-am cum să-l ajut. Reflectorul se aprinde din nou, întorcîndu-se pe cărări ca un om care a uitat ceva. Ne trîntim din nou. În cădere zăpada îmi intră în gură și pe la gît. Îi simt răceala înghețată și mă scutur ca de un fior. Frigul începe să se înte-

țească. Deși am mănuși, îmi înțepenesc mîinile. String degetele ca să mi le dezmorțesc. Ciudat. Deși mîinile și picioarele sînt înghețate, trupul îmi arde de parcă am patruzeci de grade. Gîtul mi-e uscat și mi-e sete. Îmi bag gura în zăpadă. Mușc din ea. Cît mai au ăștia de gînd să ne țină cu botul în pămînt ?

— Don' sublocotenent, dați-mi voie să curăț reflectorul ăla, băga-l-aș în mă-sa... Ăștia ne țin în zăpadă toată noaptea ! spune Somnorosu'.

— Nu se poate, Năică !

— De ce, don' sublocotenent ?

— Pentru că ne descoperim.

— Și așa credeți că facem vreo brînză ? Or să înghețe și mațele în noi.

Ce e de făcut ? Îmi dau seama că are dreptate. Dar dacă îl ținem îi facem atenți pe Friți și atunci, adio cetate ! Reflectorul se mai plimbă peste noi, apoi se stinge și iar se aprinde. Are toane. Cineva trebuie să-i vină de hac. Nici nu știu cîtă trupă adăpostește cetatea. Îmi trebuie un om de acțiune, hotărît și îndrăzneț, care să se strecoare pînă la reflector. Mă gîndesc la Vucă. Trimit după el. Nu trec nici zece minute și mă trezesc cu Vucă în fața mea.

— Don' sublocotenent, dacă nu distrugem reflectorul nu putem face un pas înainte ! Mă apucă toți dracii. Uite cine ne face probleme !

— Ești în stare să-l lichidezi ? îl întreb.

— Cred că da.

— Vucă, îți trebuie o îndemînare nemaipomenită.

— Am să încerc. Iau un om cu mine ca să mă ajute și cred că mă descurc !

După plecarea lui îmi fac procese de conștiință. Am impresia că l-am trimis la moarte sigură. Cum va putea să se cațăre pe zid pînă sus, ca acolo să distrugă un reflector pe care îl deservesc cîțiva oameni ? Frigul îmi străbate corpul ca un cuțit de gheață. Încep să dîrdîi. Mă supără grozav faptul că nu-mi pot stăpîni clănțănitul dinților. Știu că nu-i decît ceva nervos. Blestematul de reflector se aprinde iarăși. Sînt din nou la pămînt. Grupa lui Vucă mi se alătură. Jetul de lumină se plimbă cu încetineală de

melc, trădînd totuşi nervozitatea mînuitorului. Somnorosu' vine lîngă mine. Îi ies aburi groşi din gură.

— Ce facem, don'sublocotenent ? Aşa nu mai mişcăm. Ne ţin ăştia pînă la ziuă !

Peste cască şi-a tras gluga de camuflaj strînsă sub bărbie. Are o figură de babă trezită din somn. Reflectorul se stinge din nou. Respirăm uşuraţi. Dar cît va sta stins ? Şi în cît timp va putea Vucă să ajungă sus ? Înaintăm cu greu. Începe să ningă zdravăn, ba chiar să viscolească. Oamenii sînt obosiţi şi de drum, şi de încordare. Pas cu pas, cărările se astupă cu zăpadă. Nu se mai vede la doi metri. Vucă o fi ajuns ? Pe de o parte vremea asta burzuluită ne este favorabilă, dar frigul şi zăpada, care se tot depune, ne istovesc. Alunecăm în permanenţă. Limbosu' îmi spune că nu mai e mult. Încerc să desluşesc ceva. Nu se vede nimic. Acum avem nevoie de reflector. Ne putem orienta cu ajutorul lui. Unul din oameni se rostogoleşte cu un ţipăt înfundat. Mi se pare că Pepenel nu şi-a dat seama cît de anevoioasă este această acţiune. Reflectorul se aprinde iar. De data asta nu-l mai drăcuie nimeni. Ne trîntim în zăpadă. În lumina crudă, fulgii dansează învîrtiţi de vînt. Vedem zidurile cetăţii, poarta. Dacă n-ar fi reflectorul, aş crede că cetatea e părăsită. Poarta e neagră şi masivă. Se văd pătrăţelele întunecate ale ferestrelor. Ceva mai departe zăresc nişte mogîldeţe albe — grupa lui Ghiţă. Reflectorul s-a stins brusc. N-are decît. Am văzut ce aveam de văzut. Îmi pare rău că l-am mai trimis pe Vucă. Ne ridicăm şi alergăm ca să cîştigăm timp. Acum totul se vede bine. Executăm un salt. Şi încă unul. Reflectorul se aprinde ca să se stingă imediat. De sus vedem ceva negru care cade şi se izbeşte de pămînt. E corpul unui om. Rămîne nemişcat. Înaintăm aproape în picioare. Nu ne opreşte nimeni. Nici reflectorul. Trecem pe lîngă corpul căzut. E al unui soldat german. Trebuie să fie isprava lui Vucă. Ne oprim încremeniţi. În stînga noastră, santinela germană. Se opreşte pe loc. Parcă ar fi auzit ceva. Numai de n-ar da peste cel căzut de sus. Se uită atent în toate părţile. Ne ascundem după o ieşitură din zid. Ghiţă, cu grupa lui, trece mult în dreapta noastră. Comunic din om în om, în şoaptă, să fie trimis la mine „Foametea lumii". Nimeni nu ştie să lucreze ca el cu baioneta şi cu-

ţitul. Îi spun ce are de făcut. Troacă aprobă tăcut şi începe să se tîrască repede. Nervii ne sînt încordaţi la maximum. Dacă „Foametea lumii" ratează lovitura, sîntem pierduţi. Neamţul se bate peste braţe ca să se încălzească. Troacă se ghemuieşte la pămînt. Se pregăteşte. Apoi îi sare santinelei drept în spate. O clipă rămîn nemişcaţi, ca într-o lungă îmbrăţişare. Troacă îi dă drumul. Neamţul se lasă încet la pămînt. „Foametea lumii" a lucrat magnific. Nu s-a auzit nici cel mai mic geamăt. Unul din băieţi sparge broasca porţii cu o împuşcătură. Intrăm înăuntru cu grenadele pregătite. Exploziile luminează zidurile întunecate. De sus, de pe scări şi de la etaj, se porneşte o grindină de foc pe capul nostru. Primul care pătrunde în cetate e „Foametea lumii". Aleargă crăcănat, trăgînd din mers. Îi urmăm eu şi un soldat căruia nu-i deslueşesc faţa prea bine. La poarta dinspre răsărit a cetăţii, germanii s-au încăierat cu grupa lui Ghiţă. Atenţia nemţilor scade pentru grupa mea care atacă frontal. Din stînga aud împuşcături şi vaietele celor loviţi. Holul în care am pătruns e uriaş. Ne ferim fiecare cum putem. Încercăm să urcăm treptele, dar ne întîmpină un foc viu de armă automat. Ne tragem înapoi, răsfirîndu-ne. Somnorosu', ascuns după un cavaler în armură, îl ia la ochi pe cel ce ne barează calea. O împuşcătură şi germanul se rostogoleşte ca un sac. Urcăm scările în goană. Cîţiva ne primesc cu focuri înteţite. Cade Tudor Velicu, un soldat liniştit, foarte blajin. Lîngă mine se zvîrcoleşte Alucreţiei. E lovit în piept. Smîntînescu alunecă peste balustradă. Explozia unei grenade ne ţiuie în urechi. Nu mai văd nimic. Holul şi scara sînt pline de fum. În dinţi îmi scîrţîie sticlă sau piatră. Peste o clipă fumul se risipeşte. Stăm cu automatele gata de tras. De sus, mînaţi din spate de Vucă, cu mîinile pe cască, coboară cei ce mi-au ucis soldaţii. Sînt vreo cinci-şase. Tineri, blonzi, cu priviri de fiare încolţite. Vucă îi îndeamnă să se grăbească. Fără să-mi dau seama, fac o mişcare rapidă, îndreptînd arma spre ei cu gîndul de a-i ucide. Primul vede gestul şi îşi astupă faţa. Mă stăpînesc şi nu trag.

Cetatea se cutremură din temelii. Exploziile grenadelor au o rezonanţă înspăimîntătoare. Alunec pe o băltoacă de sînge cu piciorul stîng înainte şi cu dreptul în urmă.

Am senzația că m-am rupt în două. De-abia reușesc să mă adun. Lumina exploziilor îmi arată într-un vitraliu chipul unui călugăr care întinde cuiva un vas. Noaptea s-a făcut urlet și trăsnet. Ne privim în văpăile de o clipă și ne zărim chipurile palide de fantome cu buzele încleștate într-o amarnică așteptare. Pe la ferestre se prelinge o lumină cenușiu-murdară. Fulgerele exploziilor au mai pălit. Se naște o dimineață cețoasă. Am impresia că nu mai poate veni amiaza și nici seara. Nu mai poate veni nimic. Îmi arunc privirea pe dușumeaua din bucăți de piatră. E sfîrtecată, plesnită, ca mîncată de vărsat. Un picior de armură zace ceva mai încolo ca un burlan. Îmi ling buzele uscate ca iasca. Limba îmi zgîrie cerul gurii. Capul mi se clatină tulbure. De sufletul meu se agață stăruitor imaginea dușumelelor de piatră sfîrtecate cu soldați morți sau care se mai zbat încă în febra prevestitoare a morții ca și cum așa ar fi firesc să fie ! Niște febre cu înfățișări de oameni trec prin fața ochilor mei. Zgud, Mănescu, Hartulian... Colegi din clasele primare. Ce caută aici ?

Mă aplec deasupra lui Vasiloiu. Îl sprijin, îl așez mai bine. Vorbește. Privirea îi e lucioasă ca oglinda. Și arde. Arde ca flacăra. Spune ceva unui profesor, apoi ascultă răspunsul umbrei. Discută cu amintirile, năluci fără de glas, pline de tăceri, gesturi mute care mă cutremură și pe mine.

În dimineața sălcie care se lasă, mîinile mi se răcesc, pielea mi-o simt înfiorîndu-se. Vreau să mă întorc. Privirea se izbește de un neamț căzut. Văd ceața cum se lipește de trupul lui, de parcă i-ar suge oasele. Mîine va fi palid, mai palid, ochii îi vor aluneca în gropile orbitelor ca într-un joc de bile. Pe urmă se va umfla și se va înverzi... Biată ființă, în care ne adăpostim pînă într-o zi, cînd cîteva gloanțe ne fac să plecăm undeva...

Văd umbre multe prin fața ferestrelor cu vitralii. Sînt prizonieri germani. O voce cunoscută mă face să tresar :

— Intră și mata în coloană.

E glasul căpitanului nostru. Bietul Pepenel ! Vorbește frumos cu toată lumea.

Grupa lui Ghiță Filosoful este aproape întreagă. Are doar trei răniți. Grupa lui Vucă vine fără comandant. Nu

l-a văzut nimeni. Mă surprinde prezența lui Pepenel. Sau poate m-a înșelat vocea pe care am auzit-o. Îmi frămînt mintea. Dau ordin să fie căutat Vucă. Nu-l găsește nimeni. Asta înseamnă că zace pe undeva, prin vreo groapă, dacă nu, în prăpastie. Sînt întors pe dos. Ies afară. Văd coloana de prizonieri gata de drum. Stau cu gulerele ridicate, cu mîinile în buzunarele mantăilor, zgribuliți de frig. Unii și-au înfășurat capul în fularul de lînă peste care au pus casca.

Cineva comandă „drepți". Spre uimirea mea, în dreptul coloanei se oprește căpitanul Pepenel. Mă vede și îmi surîde.

— Ai făcut treabă bună, Adrian ! mă felicită el strîngîndu-mi mîna.

Apoi văzînd privirea mea uimită :

— Ce-ai rămas așa ?...

— A fost vorba să merg numai eu, domnule căpitan, îi spun cu un ușor reproș.

Pepenel își dă casca pe ceafă și începe să rîdă.

— Păi de te lăsam singur te făceau dumnealor ferfeniță. Și pe mata și soldații matale ! S-o știi de la mine, mînzule !...

— Atunci de ce nu mi-ați spus de la bun început că mă veți sprijini ? îl întreb eu cu părere de rău că s-a amestecat.

— Ca să nu te lași în nădejdea mea, rîde el. Să acționezi singur. Vreau să zic, să te descurci...

Hotărît lucru, căpitanul nostru este o figură deosebită ! Noaptea îl visez pe Vucă. Ține casca de curelușă și o tot leagănă. Nu știu ce îl întreb. Nu-mi răspunde. Rîde. Strig la el, făcîndu-l atent că sînt superiorul lui. Dă din mînă a nepăsare, apoi dispare. Rămîn în imensitatea unei cîmpii acoperite cu zăpadă. Icoana Anei răzbate de undeva de foarte departe. Imaginea se tulbură și lasă pe zăpadă un fel de urmă deznădăjduită.

Mă trezesc cu gîndul la Vucă și la Ana. Mă uit la ceas : cinci și treizeci dimineața. Aud gălăgie. Oameni care se ceartă, vociferează. Dau fuga să văd ce este. Vucă, sergentul meu de grupă, aducea în dispozitivul românesc vreo șaisprezece vlăjgani nemți fără centuri. Îmi vine să rîd cu sughițuri, dar mă stăpînesc. Îmi iau o mutră serioasă

și mă prostăpesc în fața lui fără să scot o vorbă. Vucă face ochii mari, așa cum îi e obiceiul. Mișcă buzele. Parcă vrea să spună ceva.

— Unde ai fost, sergent ? mă răstoiesc eu la el.

— Să trăiți, don'sublocotenent, am adus prizonieri...

— Eu nu te întreb de prizonieri. Eu te întreb unde ai fost, sergent ?

Îmi muște buzele să nu rîd. Vucă se uită la mine să vadă dacă vorbesc serios sau nu.

— Să trăiți, don'sublocotenent, am căzut prizonier...

— Cum ai căzut prizonier, sergent ? Cum vine asta ?

Mă furnică prin tot corpul o căldură de mulțumire. S-a întors Vucă. Continuu să-l privesc cu severitate.

— Să trăiți, don'sublocotenent, să vedeți cum a fost... După ce am distrus reflectorul, au tăbărît pe mine vreo șase inși și m-au închis într-o odaie. Unul a vrut să mă împuște, p-ormă s-a luat cu altele și a uitat. Camera avea o fereastră ce dădea spre o stîncă mare de tot. La început am stat liniștit, da m-am plictisit... Am spart fereastra și de-acolo am căzut, nu știu cum s-a făcut, peste unul pe care am fost nevoit să-l trimit pe lumea cealaltă. I-am luat automatul și grenadele de la brîu și v-am așteptat pe dumneavoastră. V-am văzut cînd ați intrat în cetate, i-am curățat pe cei ce trăgeau de sus, p-ormă m-am rătăcit prin subsoluri. N-am știut pe unde să ies. Am luat-o pe un coridor lung de tot. Parcă nu mai avea sfîrșit. Sus nu se mai auzea nici o împușcătură. Fie ce o fi, mi-am zis eu și am mers mai departe. Am văzut cu surprindere că cetatea avea niște ieșiri și niște cotloane de nu le mai dădea nici dracu de cap ! Vreau să mă întorc, dar mă trezesc în fața unei uși masive. Dinăuntru se auzeau șoapte. Vorbeau între ei cei ce au mai scăpat. Am împins ușa cu automatul întins. Cînd m-au văzut ăștia, au sărtat labele. I-am invitat să vină cu mine pînă la noi. După cum vedeți, au primit invitația...

— Du-te și dă-i în primire, sergent, îi ordon eu.

Ceilalți se uitau la noi. Scot o țigară. Un neamț se repede cu bricheta să mi-o aprindă. „Foametea lumii", nici una nici două, îi înhață bricheta și îi dă cutia lui de chibrituri. Neamțul îl privește uluit.

— Dă-i bricheta înapoi imediat.

— Nu-i păcat, don'sublocotenent ?... Frumușețe de brichetă.

— Fără vorbă ! Dă-i bricheta. Nu ți-e rușine ?

— Da lor nu le fu rușine să ne ia tot ? Și n-a venitără nimeni din ăia mari de la ei să ne dea tot ce ne-a furat înapoi. La țară pustiu, la oraș știți mai bine ce-au făcut !... Bombănind și înjurînd îi dă neamțului bricheta. Na, mă ! Ia-ți-o înapoi, lua-te-ar naiba !

Neamțul nu înțelege nimic. E sfrijit, cu un nas cît un castravete. Sînt furios pe „Foametea lumii". Vocea lătrătoare a lui Troacă mă face să-i ordon cincizeci de culcări. Troacă se trage ceva mai la o parte și își începe pedeapsa bodogănind. Vucă pleacă să predea prizonierii. Mă întorc înspre munți. Zăpada strălucește în bătaia soarelui. Acolo sus nu-i nimic murdar. Limbosu' rîde pînă își scrîntește falca. Filosoful i-o pune la loc cu un pumn.

Zilele trec, aproape liniștite. Nu se semnalează nimic important. Din cînd în cînd aviația lor de recunoaștere trece peste noi. Nu se mai aude nici un zgomot de automat sau grenadă. Incepem să ne lenevim, să ne plictisim. Nu se mai face instrucție. Oamenii se plimbă, stau de vorbă, rîd, joacă țintar, scriu acasă... Îndeletniciri din vremuri de pace ! Dorm cu plutonul într-un fel de hangar pe care Filosoful l-a poreclit pompos „Palatul de iarnă". Are acoperiș, nimic de zis, dar geamurile sînt sparte, așa că tot frigul năvălește înăuntru. Soba din mijloc împrăștie căldura doar pînă la primele paturi din apropiere. Geamurile sparte sînt înlocuite cu scînduri și cartoane. De bine, de rău mai țin piept frigului. Somnorosu' și-a așezat boarfele în primul pat de lîngă sobă. Lîngă el s-a repartizat cu de la sine putere Limbosu'. La căpătîi, bătută în cuie, fotografia Gretei Garbo, marea pasiune a lui. Filosoful și-a pus și boarfele alături. Ceea ce numesc eu pat nu este decît locul, bineînțeles. De unde paturi ? Partea dinspre răsărit este repartizată plutonului lui Walter. Acesta și-a făcut rost de rastele. Soldații lui își așază armele fiecare la numărul său. Toată ziua fac ordine. Curăță, mătură, spală, cîrpesc, merg în pas alergător... Așa sînt dispozițiile lui Walter. Dimineața își scoală plutonul cu un sfert de oră

mai devreme, apoi, goi pînă la brîu, fac cu toţii exerciţii de înviorare. Ai mei holbează ochii cît cepele şi se închină. Somnorosu' tremură numai văzîndu-i. Limbosu' îl întreabă mirat pe unul unde aleargă aşa. El îi răspunde din fugă : „La closet". Şi „afară" trebuiau să meargă în pas alergător. Pe ai mei îi las de capul lor. Ştiu eu cîtă vreme ne vom bucura de linişte ?... Filosoful stă lungit şi citeşte. Alifie îşi controlează tuburile şi borcănaşele cu diferite creme. Vucă a găsit un ziar ceh şi se tot uită pe el fără să înţeleagă ceva. Cîteodată ne mai vin ziare şi scrisori din ţară. Cînd le primim, ne cuprinde emoţia. Hîrtia şi literele sînt din ţară. De departe, Ţara ne apără şi ne încurajează. „Foametea lumii" se apropie de Ghiţă şi se lasă pe vine lîngă el.

— Don' sergent, îi spune Troacă. Dumneavoastră care sîntăraţi cu carte multă, nu ca mine un prost, spuneţi-mi şi mie de ce facem noi război ? Adicătelea de ce nu să duce ăi mari să stea faţă în faţă cu steagurile în vînt şi cîntînd din trompete. Şi să să bată comandirii între ei. Care-i mai tare, ăla să fie stăpîn...

— Comandirii ăi mari n-au ce căuta pe front, măi Troacă, răspunde Filosoful.

Ţăranul îl priveşte cu gura uşor întredeschisă.

— Mă înţelegi ? adaugă Ghiţă.

— Ba.

— Măi Troacă, războaiele le fac naţiunile. Şefii de state le declară şi naţiunile le înfăptuiesc. Acuma ai înţeles ?

— Ba.

— S-o luăm altfel, zice Filosoful calm. Tu n-ai nimic de revendicat de la nemţi ?...

— Adicătelea cum ?

— Adică n-ai nimic de cerut de la ei ?

— Ce să le cer, mama lor de 'oţi ! N-aţi văzutără că luai bricheta unuia şi don'sublocotinent mă pedepsi tot pă mine...

Filosoful se căznea să-i explice lui Troacă pentru ce ducem noi războiul împotriva fasciştilor, pentru ce ne dăm zilele sau rămînem infirmi pe viaţă. Nu ştiu dacă „Foametea lumii" a înţeles ceva.

Programul administrativ l-am cam dat uitării. Nici căpitanul Pepenel nu prea face caz. Mîncarea e din ce în ce mai bună. Ne este dor de ţară. Nu de puţine ori, după ce ne culcăm, aud pe cîte unul plîngînd pe înfundate. Bă se mai apucă şi „Foametea lumii" să cînte din fluier. Asta le mai trebuie oamenilor !

Sînt în stare să stea ore întregi de vorbă despre ograda sau casa lor. După aceea rămîn duşi pe gînduri.

Au sosit scrisori din ţară. Majoritatea soldaţilor au primit. Şi eu am primit. Singurul care nu primeşte niciodată este Alifie. Nu are cine să-i scrie. Nu are nici părinţi, nici rude. E singur cuc ! Mi se face milă de el cînd îi văd privirea tristă trecînd de la unul la altul. Fiecare îşi manifestă bucuria într-un fel. Unii citesc tare, alţii îşi cheamă cîte un confident, sînt veseli, îşi întind pachetul de ţigări unul altuia, numai Alifie se uită lung, oftează şi se plimbă cu mîinile la spate.

— Ce e, Troacă ? îl întreb eu pe „Foametea lumii" care se proţăpeşte dinaintea mea.

— Să trăiţi, don'sublocotenent, îmi veni carte de-acasă. Dacă aveţi bunătate s-o citiţi...

Numai mie mi le încredinţează Troacă. Nu are încredere în nimeni. Ascultă cu un fel de evlavie rîndurile nevesti-sii, pe care ştiu că o cheamă Lisaveta. Că are un fecior, Ieremia, care a căzut rănit şi pe Ichimie. Desfac plicul.

„Auzi ghea Mandache îţi scriu eu muierea ta ca să te găsească rîndurile mele pe unde ăi fi şi tei găsi să te ajungă şi săţi dea viaţă lungă. Auzi Mandache că mie îmi scrise scrisoarea neica Ilarion tîrcovnicul şi el zice săţi zic sănătate şi din partea lui. Paci a plouat şi pormă dădu îngheţ aşa că se alese prafu de tot cei în pămînt. Paci saude că la muierile care au oamenii pă front li'să dă pămînt. Că venii ştire dela Bucureşti. Că alde Trică a lu Mititelu care lucrează pă maşină la fabrică ne zise că la ce mai stăm ? Că la ce nu intrarăm cu plugurile în pămînturile boiereşti ? Că zicea el că timpu lor a trecut şi a venit al nost şi că cei facem ?... Dăce nu miai scris de Ieremia că e rănit arzăiar focu săi arză. Că primii scrisoare dela el şi îmi scrie că e la spital şi că e bine. Auzi ghea Mandache da mata cum te

simțești pacolo ? Sămi scrii că arde inima în mine de dor și nu mai poci neam. Dumnezeu să te apere, Lisaveta."

Scrisoarea Lisavetei către bărbatu-său mi-a adus un suflu de liniște și de pace. Închid ochii și zăresc ograda necunoscută mie. Un cocoș cîrîie meditativ cu un picior rămas în aer. Mugetul vacii cu ugerul burdușit de lapte care își cheamă vițelul. Cerga cu grîu pe ea... O clipă sufletul mi-a fugit din corpul rămas ca o stîncă. Rămas aici, bun pentru rafalele mitralierelor, pentru proiectilele de tun, pentru a primi baioneta dușmană... Ce știu eu în afară de „Salt înainte", „Puneți baioneta", „Dacă îți iese dușmanul în față omoară-l imediat" ! Ce știu eu decît să mă tîrăsc ca rîma ? Să adulmec duhoarea hoiturilor, să-mi umplu plămînii cu aerul acela împuțit de mortăciune ? Aici trecerea de la viață la moarte nu are pauze, nici întîrzieri. Nici măcar posibilitatea surprizei, a lacrimei. Aici se trăiește scurt, se moare urgent...

Îmi privesc oamenii cu durere. Somnorosu' șade în fund rezemat de un perete. Parcă așteaptă ceva. Îl văd mișcîndu-și buzele. Sau poate că vorbește cu cineva nevăzut. Filosoful scrie niște cărți poștale. Din cînd în cînd ridică privirea ca și cum ar căuta ceva. Alifie, cu chipul lui de fată pistruiată, pe umărul căruia arma atîrnă întotdeauna foarte greu. „Foametea lumii", țăran cu ochii rotunzi, veșnic mirat, veșnic înfometat. Îi privesc pe toți cu întrebarea care îmi flutură pe buze : Cît îi mai vezi ? Sau, mai bine spus : Cît îi mai vezi vii ?

Pepenel îmi spune că ai noștri vor porni curînd ofensiva. Nu mai vreau să-l cred. M-am obișnuit cu liniștea. Și totuși niște semne mă fac să-i dau dreptate. Nu mai sosesc scrisori, nu se mai dă nici un fel de permisie. Telefoanele de la Comandament se întețesc. Naiba știe ce-o mai fi ! În orice caz, fasciștii trebuie zdrobiți, dacă lumea mai vrea să existe.

Mă trezesc în zori cu căpitanul Pepenel. Vine și inspectează hambarul. „Palatul de iarnă" nu-l prea mulțumește. Se abține să facă vreo observație. Sublocotenentul Walter îi dă raportul în felul lui milităros. La plutonul meu inspecția e mai amănunțită. Oamenii au uniformele murdare, armele sînt necurățate, bocancii nefăcuți. Pepenel pleacă foarte nemulțumit, după ce îmi face semn să vin la

el la raport. Îmi privesc plutonul cu niște ochi plini de amenințare.

— Bine, bre, Adrian, mi se adresează el mie cu amărăciune, nu-i păcat ca un ofițer viteaz și priceput ca matale să fie așa de dezordonat ?...

Nu răspund nimic. Căpitanul are dreptate.

— Mata, continuă el, ai mentalitate de civil. Adică, dacă fac treabă bună, e de-ajuns. Ei, află mata, că nu-i de-ajuns ! Ai să te întorci în țară cu muzici, învingător, că nu se poate altfel, și fetele de pe trotuare care ți-or arunca flori, vor vedea soldații nebărbieriți, cum îl ai pe ăla cu barba de popă... — se gîndea desigur la Ghiță Filosoful — răpănoși, cu armele necurățate și nu le-a veni a crede că armata aiasta i-a învins pe nemți ! Îți place ?...

De ce îi ardea lui Pepenel ! De fetele care vor arunca cu flori...

După ce îmi spune toate astea, mă ciupește de obraz, așa cum se ciupesc obrajii copiilor, și își cere scuze pentru observația pe care a fost nevoit să mi-o facă. Lipesc călcîile și salut milităros ca să-l îmbunez. Cum naiba să nu iubești un astfel de om !

Mă întorc la pluton cu gîndurile cele mai negre. Acolo, „Foametea lumii" se certa cu Iftode bucătarul.

— Ne lași să ne ghiorăie mațele ? Hai ?

— Așa e ! îi ținea isonul și ceilalți. Unde-i haleala ?

— Ho, nemîncaților, că v-o aduc !

În vreme ce eu primesc observație pentru lenea lor și pentru slăbiciunea mea, dumnealor le arde de mîncare ! Îi văd pe cei din plutonul lui Walter și îmi vine să turbez de necaz. Curați, bărbieriți, ordonați, cu armele sclipind de curățenie...

— Vă e foame, pluton trei ? îi întreb eu mocnind.

— Daaa !

Disting vocea groasă și gîfîită a lui Troacă.

— Și ați spus să vă aducă masa ?

Le vorbesc mieros, stăpînindu-mă.

— Daaa !

— Pluton trei, afară, fuga marș ! urlu la ei din tot pieptul.

După clipa de buimăceală, ies cu toții din hambar. S-a lăsat și un frig umed și lipicios.

— 'Napoi, fuga marş ! Nu le dau răgaz să se întoarcă. La mine fuga marş ! Drepţi ! Culcat ! Drepţi ! Stînga'mprejur ! Puturoşi nevoie mare ! Slabă mişcare ! zbier eu. 'Napoi, fuga marş ! Drepţi ! Culcat ! La mine, fuga marş !...

Îi frec aşa vreo trei sferturi de oră, pînă cînd îi văd că se mişcă repede ca spîrnelul. Cei din plutonul lui Walter mănîncă liniştiţi. Li s-a adus mîncarea. Rîd de ai mei. Lasă-i să rîdă. Aşa le trebuie ! „Foametea lumii" e numai cu ochii la gamelele lor. Înghite în sec. Îl chem pe bucătar şi îi ordon să nu servească masa plutonului trei pînă cînd nu-i voi spune eu. „Foametea lumii" se uită la mine gata să mă înghită.

— Cei nebărbieriţi, în cinci minute să fiţi cu obraz cum e crapul pe burtă. S-a înţeles ?...

— Daaaaa !

— Dumneata ce stai ? îl întreb eu pe Filosof văzîndu-l.

— Şi eu ?...

— Şi dumneata !

— Domnule sublocotenent, începe el să pledeze pentru barbă.

— Nu s-a înţeles, sergent Pantea ? Ordon !

— Să trăiţi, am înţeles ! răspunde afanisit. Făcînd stînga împrejur, dispare în hambar.

Pe ceilalţi îi pun la curăţitul armamentului şi lustruitul bocancilor. După ce au terminat şi le-am făcut inspecţia, îi trimit să facă ordine şi în hambar. Se mişcă încet.

— La mine, fuga marş ! Înapoi, fuga marş ! În hambar, fuga marş !

Dispar din faţa mea ca ieşiţi din puşcă. Mă trezesc cu un sergent cu ochelari de care nu-mi amintesc.

— Ce doreşti, sergent ?

— Să trăiţi, domnule sublocotenent, salută el luînd poziţia de drepţi, sînt sergentul Pantea Gheorghe... Raportez că am executat ordinul dumneavoastră.

— Bine. Treci în front ! Mă întorc cu spatele fiindcă îmi vine să rîd. Filosoful pare un căţel jumulit. Mă întorc iar cu faţa. Aşa, vezi ? Îţi stă mult mai bine decît cu bidineaua aia sub bărbie...

Adevărul e că arăta îngrozitor. Soldaţii se stăpînesc să nu pufnească. Bietul Ghiţă ! De azi înainte îl voi lăsa cu barbă. Prea e urît ! Îşi saltă mereu ochelarii care îi alunecă

pe nasul lung ce stă să-i intre în gură. În aceeași zi, Pepenel face a doua inspecție. E mulțumit. Se vede de la o poștă. Se joacă cu un bețișor cu care se lovește peste cizme.

— Ai văzut, bre Adrian, că se poate să fim și ordonați ? zice foarte încîntat.

Mă iau după el și îl întreb dacă a auzit ceva de ofensiva despre care se tot vorbește. Îmi spune că n-are habar. Nu-mi vine să cred. Probabil că nu vrea să intre teama în noi, gîndindu-se la ce-o să fie. Mai ales că nemții dispun de teren bun, în vreme ce noi avem de urcat munții.

Plutonul trei ia masa de prînz spre seară. Bine și atunci !

Uităm și de ofensivă și de atacuri, de tot. Asta pînă în ziua de doisprezece ianuarie. O ploaie măruntă și rece pătrunde prin echipamentul oamenilor. Ceața deasă ne micșorează vizibilitatea. Comandanții de plutoane sînt chemați la căpitan. Adică eu și Walter. Pepenel ne face cunoscut că ofensiva a început și că vom porni și noi. Mă uit la ceas. Opt și patruzeci de minute. E liniște. Nu trec nici cîteva clipe și începe un bombardament îngrozitor. Artileria română și rusă își încep partitura. Vreme de patruzeci și trei de minute, nemții primesc sute de tone de proiectile...

Plutoanele sînt strînse de comandanți. Privesc munții unde se văd exploziile artileriei noastre. Acolo va trebui să mergem. De-aici nu pare prea mare distanța.

— Io cînd a fost să mă nervez pe Lisaveta, m-am nervat, povestește „Foametea lumii" lui Arsenie Degetelungi, un soldat bondoc și umflat.

O voce strigă de undeva din stînga :

— La arme !

Artileria noastră trage nebunește, fără întrerupere, proiectil după proiectil. Mergem zoriți, aplecați înainte, cu un vînt puternic în față, care ne taie pînă la oase. Trecem un fel de defileu și începem urcușul. Ceva mai departe atacă vînătorii de munte. Zgomotul împușcăturilor ne învăluie din toate părțile. Căpitanul mărește pasul și ne face semne. Urcăm și gîfîim al naibii. Vînătorii s-au încleștat cu inamicul. Îi văd cum trag, cum se feresc, cum fac saltul înainte.

— Haideţi, copii ! E rîndul nostru !

Vocea lui Pepenel mi se pare aspră. Îl văd cum ţine automatul. Parcă ar fi bagheta unui dirijor.

— Înainte ! ne îndeamnă el luînd-o la fugă.

Alergăm în urma lui înspre duşmanul nevăzut, ascuns pe după stînci. Picioarele ne alunecă, bucăţi de piatră se rostogolesc. Mai mult ne căţărăm decît urcăm. De sus, inamicul ne întîmpină cu un foc viu de arme automate. Fără de voie îmi arunc privirea în stînga mea. Văd plutonul lui Walter cum înaintează într-o ordine perfectă. Îl zăresc şi pe el. Merge drept, fără să se ferească. Plutonul lui Dantopol este comandat de subofiţerul Năstase. E în dreapta mea. Din cînd în cînd Pepenel se întoarce spre noi şi ne surîde. Lîngă mine zbîrnîie ceva. Mă uit şi văd o bucată de schijă cu dinţii tăioşi, ca de ferăstrău. N-am de lucru şi pun mîna pe ea, ca imediat să o arunc cît colo. Arde al dracului ! Vreo doi din plutonul lui Năstase alunecă şi se rostogolesc. În cădere caută să se agaţe de pietre sau rădăcini ieşite în afară Şi mai repede ! Şi mai repede ! parcă ne îndeamnă cineva. Alergăm ca să scăpăm de focul năprasnic al inamicului. Nici unul nu aruncă grenade. Parcă am fi vorbiţi. Le păstrăm pentru clipa cînd vom ajunge în poziţiile duşmane. Iată-ne aproape de creastă. Deodată, plesnind văzduhul, o perdea înspăimîntătoare de foc ne-desparte pe unii de alţii. Ne oprim, uluiţi de tunetele care se năpustesc asupră-ne din toate părţile. îngrămădindu-ne, risipindu-ne, apoi iar îngrămădindu-ne, ca într-o horă sinistră, în care cei ce nu mai au scăpare joacă pe jăratec şi flăcări. Sînt ghemuit după o stîncă. Lîngă mine se trîntește Filosoful. Cad niște soldaţi. De unde sînt ? Din ce companie ? Ne ridicăm şi alergăm mai departe. Bocancii strivesc piepturi, feţe, braţe şi nu auzim nici vaietele celor călcaţi în picioare, nici horcăiala celor ce mor. Văzduhul devine iad. Mirosul de pucioasă îmi intră în nări. Piatra măcinată de proiectile îmi scîrţîie între dinţi. Văd cazematele nemţilor, de unde se revarsă asupra noastră focul secerător. În stînga şi dreapta noastră sînt soldaţi din alte unităţi. Mă cuprinde o mare bucurie. Nu sîntem singuri. Sînt tot de-ai noştri. Îl zăresc pe căpitanul nostru scoţînd grenada. Lîngă mine s-a nimerit subofiţerul Năstase.

— E prăpăd, don'sublocotenent, îmi spune din mers. N-am vreme să-i răspund.

— Înainte ! Înainte !

Plutonul lui Walter mai are cîţiva oameni. Aleargă totuşi ţinîndu-se după comandant. Deodată Walter se lasă în genunchi de parcă s-ar ruga. Alerg spre el să-l ajut.

— Walter...

— S-a sfîrşit, Adrian ! şopteşte el şi îmi moare în braţe.

Unii fac nişte salturi ciudate, ca apoi să se ghemuiască la pămînt pentru vecie. Sărim peste răniţi, ferindu-ne să nu se prindă cu mîinile de picioarele noastre.

— Ajutor ! Nu mă lăsaţi fraţilor... ! strigă cineva în apropiere.

Mi se pare că e vocea lui Vucă. Nu e. Vucă aleargă aruncînd grenadă după grenadă. Mi se taie respiraţia din cauza oboselii şi a emoţiei. Mă opresc o clipă să-mi trag sufletul.

— Dacă n-ar fi porcăria asta, ar fi o nebunie să stai aici, în munţi, îmi spune Filosoful care nu-mi mai purta pică pentru barbă.

Îi zîmbesc cu tot sufletul. Cuvintele lui mi s-au părut un strop de pace în acest ocean de suferinţe.

— Haideţi băieţi, haideţi băieţi ! Nu mai e mult !

Vocea lui Pepenel e calmă ca de obicei. Arsenie Degetelungi, bondocul, a ajuns printr-o minune aproape de una din cazematele duşmane. Aruncă două grenade, una după alta, apoi se năpusteşte acoperind cu trupul ambrasura prin care trăgeau. Mitraliera îl ciuruie. Degetelungi se zguduie cuprins de fiori. Sîntem în urma lui Pepenel. Ne strîngem rîndurile în fugă. Mitralierele duşmane trag nebuneşte. Nu mai sîntem oameni. Ne ard ochii în cap şi ne clănţăne dinţii de turbare şi suferinţă. Mironescu, un bărbat înalt şi voinic din plutonul meu, cade în genunchi. Strigă ceva. Nu deslușesc. Se rostogoleşte din vîrful crestei şi plonjează în prăpastie ca un înotător. Alifie aruncă grenadele, apoi îşi scutură mîna ca şi cum şi-ar fi scrîntit-o. Iftode, cu care se certa veşnic „Foametea lumii", se opreşte brusc cu mîna la frunte. Casca îi cade alături. Rămîne crucificat pe pămînt. Somnorosu' trage cu o iuţeală care mă uimeşte. Şi trage bine. Cîţiva nemţi ies în fugă

din cazemată ca să se prăbușească sub gloanțele Somnorosului. Pepenel trage din fugă. Știe să se ferească și să se trîntească la pămînt cînd trebuie.

— Și'nc-o dată, măi copii ! ne îndeamnă el.

Fața îi strălucește de sudoare. E vesel. Se vede aproape de capătul luptei Deodată aruncă automatul cît colo. Își acoperă fața cu amîndouă mîinile. Parcă are o mască roșie. Mă reped la el, îl prind în brațe. Îmi vine să înnebunesc. Din ceața de sînge doar ochii aceia calzi și buni se văd sticlind a moarte. Un soldat mă ajută să-l așez ușor la pămînt. Nu se vaită.

— Domnule căpitan...

Vreau să-i spun ceva, dar mă înecă plînsul. Mă mulțumesc să-l sărut pe frunte. Simt în gură gustul sîngelui. Cineva strigă în locul lui Pepenel :

— Înainte !

E subofițerul Năstase.

Mă plec peste căpitanul meu care se pregătește de marele drum. Deschide ochii și îmi zîmbește. M-a recunoscut. Vrea să spună ceva. Limba îi e roșie, năclăită de sînge. Mîna mă apucă de guler.

— Cum se spune cînd vrei să te ierte toată lumea ? șoptește el. Nu știu să mă exprim !...

Îmi strînge spasmodic gulerul de care și-a încleștat mîna. Apoi se destinde încet și cade inertă. Îl trag după o ridicătură de piatră ca să nu-l mai lovească nimic. Aud țăcănitul mitralierei care l-a doborît. Peste puțin timp, ne încăierăm cu nemții. Corp la corp. Baionetele înjunghie, paturile de armă sfărîmă țeste, urletele și vaietele se împletesc cu rafalele de arme automate. Cazematele sînt cucerite una după alta. Limbosu' aleargă cu arma în stînga și baioneta în dreapta. E descompus la față. Un rănit i se prinde de picior. Limbosu' se dă peste cap. Se ridică înjurînd. Un roi de gloanțe sar în jurul meu. Cei ce sînt loviți se reped înainte învălătucindu-se cu moartea care alege după bunul ei plac. Cum a făcut Somnorosu' de a reușit să azvîrle grenada în cazemată, nu știu. Aud explozia și strigătele celor răniți. Ghiță Filosoful se încaieră cu un subofițer neamț pe care îl răstoarnă. Baioneta sclipește o dată, de două ori în aer. Sînt grozavi băieții mei ! Vucă se preface că se ferește de lovitura dușmanului și îl poc-

neşte cu patul armei în cap. „Foametea lumii" strigă şi înjură, învîrtind arma ca pe ciomag. Neamţul din faţă a săltat mîinile strigînd „Kamerad".

Frontul duşman este întors şi dat peste cap. Ne instalăm în cazematele lor. Sîntem obosiţi. Abia mai respirăm. Prizonierii, murdari de sînge şi de noroi, stau cu mîinile ridicate privind îngroziţi la ai noştri. Se formează coloana. Sînt număraţi sub supravegherea unor soldaţi ce îi păzesc cu armele. Intru în prima cazemată. Căzut peste mitralieră, un neamţ pare că doarme. În jur, o mulţime de benzi întrebuinţate. Doi soldaţi scot cadavrul afară. Împart cu soldaţii conservele de carne. Pe unul din pereţi este prinsă fotografia lui Hitler. Somnorosu' îi desenează un cioc ascuţit, iar Limbosu' îi mîzgăleşte ceva pe lîngă gură greu de reprodus. Lîngă Hitler mai e fotografia unui neamţ blond, cu ochi albaştri. Un băiat frumuşel, cu gură şi surîs de femeie. E plăcut la vedere, dar surîsul ascunde ceva crud şi pervers. Fără să vreau îmi sprijin mîna de mitralieră. Degetele întîlnesc o umezeală vîscoasă. O senzaţie de greaţă mă cuprinde. Îmi retrag mîna fără să mă uit la ea. Nu am pe ce mi-o şterge. O trag pe chipul lui Hitler. Ioniţă Jumară, un concentrat de vreo patruzeci şi cinci de ani, a găsit o cască românească, găurită de glonţ drept în frunte. O şterge cu mîneca, şi-o pune pe cap. I se potriveşte perfect. O fi casca bietului Iftode.

Aud că ofensiva a reuşit şi că nemţii ar fi fost aruncaţi îndărăt. Îmi adun oamenii şi căutăm trupurile lui Pepenel şi al lui Walter. Plutonierul Năstase plînge ca un copil. Nu e singurul. Soldaţii aceştia, unii dintre ei oameni în vîrstă, veniţi ca voluntari, hotărîţi să-şi dea viaţa pentru neamul lor, tinerii, care nu-şi precupeţesc nici ei zilele, sînt cu ochii în lacrimi. Se sapă o groapă. Stînca e tare. Faţa căpitanului s-a înnegrit. Sîngele s-a uscat. Doar ochii au rămas, deschişi, cu lumini de paradis în ei. Îl învelim în foaie de cort şi îl coborîm în groapă. De undeva se aude mugetul tunurilor. Ne descoperim cu toţii. Cineva din plutonul lui Năstase scoate tricolorul nostru şi îl aşază peste căpitan.

Walter e secerat de la mijloc. Şira spinării îi este făcută ferfeniţă. Îl coborîm şi pe el. Am pierdut doisprezece oa-

meni. Nouă morți și trei răniți. Comandanții mei de grupă sînt teferi cu toții. Iau comanda companiei.

Am reușit să punem piciorul pe masivul Silicka Planina. Cota 542 ne face cu ochiul și nouă și nemților. Încercăm să ne ocupăm de răniți. Toți se vaită. Unul sîngerează ca o cișmea. Strigă întruna :

— Nu mă lăsați fraților !

Nu mai avem nici pansamente. Cîțiva își rup cămășile în fîșii. Rădoi, din plutonul meu, e pansat și zice că se simte mai bine.

— Cică n-ar fi grav, don'sublocotinent, spune împăcat și se lasă într-o parte pentru totdeauna.

În război viața și moartea se alătură fără să apuci măcar să bagi de seamă. Cei rămași se strîng în jurul meu ca oile lîngă păstor.

— Ce facem, don'sublocotenent ? mă întreabă Năstase.

— Mergem mai departe, plutonier. Trebuie să punem mîna pe cota 542...

Ne avîntăm înainte. Și e drum, nu jucărie ! Aflu că aripa mea dreaptă face legătura cu un regiment de infanterie. Nu dau soldaților o clipă de răgaz.

— De vom scăpa, ne vom odihni ! le spun eu ca să-i mai îmbărbătez puțin. Care nu scapă, iar se va odihni !

Mărșăluim cu greutate. Ajunși aproape de cotă, nu observ că aripa dreaptă este ruptă și că dușmanul s-a infiltrat, căzînd în spatele nostru. În față, nemții ne primesc cu o pînză de foc. Ei aveau de ținut această cotă, iar noi, de cucerit. Plutonierul Năstase se apropie de mine. E îngrozit.

— Don'sublocotenent, sîntem înconjurați !

Întorc capul și văd spre spaima mea ivindu-se dușmanii. Nu mai avem nici o șansă... Totuși... ar fi... Să luptăm pînă la unul. Dar noi n-avem de apărat sau de interzis vreo trecere. A doua posibilitate ar fi aceea de a cădea prizonieri. Nu-mi surîde. Compania este făcută ferfeniță. Oamenii nu mai știu unde să se adăpostească și de cine să se mai apere. Le văd privirile încrîncenate căutîndu-mă. Îmi dau seama că dacă nu iau o hotărîre rapidă, rămîn fără ei. Mă ridic în picioare și, descărcîndu-mi automatul la întîmplare, strig din tot pieptul :

— După mine, companie ! Decît să ne măcelărească sau să cădem în mîinile lor, mai bine ne dăm drumul în prăpastie. Care scapă, scapă.

Sînt primul care îmi dau drumul. Mă agăţ de cioturi şi de pietre. Caut să frînez căderea cu călcîiele, dar pămîntul e îngheţat tun. Peste mine vine dîndu-se de-a dura Ghiţă Filosoful. Vucă alunecă uşor ca o sanie şi îşi fereşte capul. Scăpăm cîţiva : eu, Vucă, Alifie, Ghiţă, Limbosu', plutonierul Năstase care sîngerează peste tot, Somnorosu' şi alţi cincisprezece oameni. Mă uit după „Foametea lumii". Întreb de el. Nu ştie nimeni nimic. De sus, după mult timp, nemţii ne vînează ca pe iepuri. Din fericire nu este nici unul din noi lovit. Ne strecurăm cum putem. Ne este foame, somn şi frig. Îi privesc. Sînt rupţi, murdari, cu obrajii scofîlciţi, parcă nu mai au vlagă în ei. De cîtă vreme mergem ? Şi încotro ?... La un moment dat, un soldat se lasă la pămînt şi nu mai vrea să meargă. Plutonierul Năstase încearcă să-l ridice, dar omul se opune.

— N-aveţi decît să mă împuşcaţi ! Mai departe nu mai merg !

Caut să-l conving că dacă rămîne aici, e sortit morţii, că va îngheţa. Soldatul îmi spune :

— Aşa e, dar eu nu mai fac un pas înainte.

Strig la el, îl ameninţ, îi bag ţeava revolverului sub nas. Nici nu tresare măcar. Fac semn unor băieţi, care îl ridică şi îl iau cu ei cu toată împotrivirea. Deodată devenim cu toţii atenţi. Auzim uruit de motoare. Parcă sînt motociclete. Ne ascundem după nişte tufişuri şi aşteptăm. Pe un drumeag îngust de munte trece o coloană germană. Nu sînt mulţi.

— Lăsaţi-i să se apropie, îi spun eu lui Năstase. Să nu tragă nimeni !

Ne alegem ţintele cu o mare precizie. Le vedem căştile cum lucesc şi mantăile cenuşii. Oamenii se uită la mine aşteptînd semnalul. Uneori şi oamenii se numesc moarte. Germanii vin liniştiţi, spre surprinderea mea, fără acoperire. Zăresc crucile negre cu marginile albe de pe camioane. Caut să văd dacă ar putea avea vreun refugiu. Nici unul. Sînt prinşi într-un defileu foarte îngust. Abia au loc camioanele.

— Cine mai are grenade ? îl întreb eu pe Năstase.

Oamenii au înțeles. S-au adunat vreo zece-douăsprezece bucăți. Vucă e nerăbdător. Ne încrucișăm privirile și îmi vine să zîmbesc, deși mă doare umărul de nu mai pot. Cred că mi l-am scrîntit în cădere.

Zăresc chipurile germanilor, grave, crude. Am senzația că seamănă cu niște lupi. Convoiul merge încet, foarte încet, ceea ce ne permite să-i luăm la ochi perfect. Ne ținem respirația. Acum. Ridic mîna. O grindină de foc se năpustește asupra lor. Motocicletele se răstoarnă, grenadele fac să explodeze camioanele. Încearcă să se adăpostească, să facă față atacului. Trag la nimereală. Urlă defileul de explozii. Trag soldații mai cu sete, neiertîndu-i. Răzbunăm moartea lui Pepenel, a lui Walter și a celorlalți.

Totul se termină în cîteva minute. Ne adunăm și pornim la drum. Mergem cu prudență, fără să vorbim, de parcă am intra în poziție. Spre norocul nostru întîlnim două regimente de infanterie care urcau spre cota 542 pe care nu o putusem cuceri noi. Un maior ascultă cu atenție toată povestea pe care i-o spun. La început sînt suspicioși. Vor să știe din ce unitate facem parte, cine este comandantul, ce s-a întîmplat cu noi. Cînd lucrurile se lămuresc, maiorul devine mai prietenos. Ne dau ceai fierbinte și pîine. N-am mîncat de mult. Oamenii primesc tutun și muniție. Este o unitate nouă care nu a prea avut ocazie să dea piept cu dușmanul. Soldații sînt veseli și optimiști. Iau totul în rîs. Ai mei sînt mai rezervați. Se vede de la o poștă că au fost încercați de viață și hărțuiala cu ea i-a obosit. Par niște dulăi ciobănești care n-au chef de hîrjoneală.

După atacuri și contraatacuri, cota blestemată, care trecea dintr-o mînă în alta, este cucerită. În sfîrșit. Ne batem nebunește. De ce ? Fiindcă pe-aici trec două poteci de munte de-a lungul cărora trupele noastre își pot continua ofensiva în adîncime. L-am găsit pe „Foametea lumii". Nu-mi venea să cred că acest mort împietrit de frig ar putea fi veselul, veșnic flămîndul Mandache Troacă. Adunăm ce-am găsit din el și, așezînd bucățile într-o foaie de cort, îl îngropăm acolo, sus. Limbosu' și Vucă plîngeau.

Aveam să aflu de la un rănit cum s-a prăpădit „Foametea lumii". Văzînd el că sîntem încolţiţi, a vrut să-i întîrzie pe germanii care ne urmăreau. După ce a isprăvit gloanţele din încărcător, a desfăcut grenadele pe care le-a băgat în centură. Cînd au tăbărît pe el, Troacă a explodat ca o bombă făcîndu-i puzderii pe toţi. Acoperise, cu preţul vieţii, retragerea noastră. După moartea lui s-a întors Ieremia, fiu-său. Cînd a aflat de moartea tatălui a amuţit. Nu-i venea să creadă. Nu i-a scris maică-sii nici un rînd ca să n-o amărască.

Seara, povestea soldaţilor despre tot ce se întîmplă în ţară. Ţăranii intraseră cu plugurile în pămînturile moşierilor. Începuse împărţeala. La oraş, muncitorii se ciondăneau cu partidele istorice. A umblat ca să ne dea de urmă...

Azi ne-a sosit înlocuitorul căpitanului Pepenel. E căpitan şi se numeşte Victor Eliade. Compania mea e trimisă în alt sector de luptă. Mă bucură faptul că nu mai sînt eu comandantul companiei. Noul comandant nu-mi place de la bun început.

— Nu-mi place mutra noului comandant, îmi spune şi Filosoful.

Caut să-i explic că n-are dreptate, că am auzit de la Năstase că e un om bun, totuşi, mă bucur că nu-l simpatizează nimeni. Aşa că nu insist să-l conving pe Ghiţă de contrariu. Spun şi eu cîteva vorbe de formă şi îmi văd de treabă.

Îmi cere situaţia pe oameni, apoi îmi ordonă să-i prezint compania. Dacă rămăşiţele astea se mai pot numi companie ! Oamenii se adună obosiţi şi fără chef. Vreau să-i dau raportul, dar refuză să-l primească. Începe să-i controleze pe soldaţi. Ăla e neras, ălălalt n-are nasture la manta, ăsta e aşa, ălălalt pe dincolo. Filosoful nu ştie să ia poziţia de drepţi, sergentul Arapi Victor nu ştie să se prezinte, Somnorosu' stă plecat de parcă e gata-gata să cadă... În dreptul fiecăruia se opreşte şi găseşte vreo observaţie de făcut. Soldaţii mei, oameni vechi de front, sînt foarte nemulţumiţi. Căpitanul se face că nu bagă în seamă. Trînteşte compania cu burta de pămînt, o adună, iar o aleargă, o împrăştie şi iar o adună, după care îmi

ordonă să-i prezint compania din nou. Execut ordinul fără nici o tragere de inimă. În vreme ce îi prezint raportul, mă privește cu ochii aceia metalici, verzui în care citesc flăcăruia ironiei.

După alte zile mă pune să fac instrucție cu toată compania. Mă uit la el aiurit și nu înțeleg nimic. Instrucție acum ? Parcă am fi la regiment în București.

— Nu sînt mulțumit, sublocotenente, îmi spune el după ce asistă la cîteva mișcări. Oamenii n-au nici cea mai mică pregătire.

— Permiteți să raportez, domnule căpitan...

— Raportează !

— Compania domnului căpitan Manoliu s-a ocupat mai mult de război decît de instrucție de front.

Eliade mă privește fără să tresară. Se uită la mine cu aceeași răceală dușmănoasă — așa mi se pare — fără să spună o vorbă. După masă, un soldat îmi spune să mă prezint la domnul căpitan Eliade...

— Stai jos, îmi ordonă el fără să mă privească.

Mă fac că nu aud și rămîn în picioare. Mă stăpînesc pe cît mi-e posibil.

— Mi se pare că nu-ți sînt simpatic, spune el.

— Domnule căpitan, sîntem pe front și aici nu încap nici simpatia, nici antipatia. Sîntem chemați cu toții să ne facem datoria...

— Te înșeli, zice Eliade, numai pe front, în închisori și internate se leagă cele mai strînse prietenii, se nasc cele mai vii simpatii și cele mai puternice antipatii...

Se oprește și mă privește rînjind.

— Mai aveți să-mi ordonați ceva ?

Nu răspunde imediat. Pare că se gîndește la altceva și că a uitat de mine.

— Să știi, sublocotenente, că ai încurcat-o cu mine, îmi spune jucîndu-se distrat cu nasturele de la manta. Dar dacă vrei, pot vorbi la divizie să te mute la altă companie...

— N-am solicitat mutarea, domnule căpitan !

Sînt atît de furios încît îmi ard obrajii. Adică vine un ofițeraș din ăsta care nici n-a văzut frontul și mă învață pe mine, vechi luptător, cum să-mi instruiesc oamenii călîți pe cîmpurile de luptă.

— Dacă nu soliciți mutarea, atunci vei executa ordinele mele !

— Atîta vreme cît sînt în uniforma militară...

— Firește. Nu pretind să mă saluți sau să mă recunoști cînd ești în civil.

Plec de la el întors pe dos. Vucă se apropie de mine. Mă vede prost dispus și încearcă să mă consoleze.

— Nu face purici unul ca ăsta, don' sublocotenent, îmi spune el.

— De unde a venit ? mă întreabă Somnorosu'.

Nici nu-i reped, nici nu-i încurajez. Tac și mocnesc. Într-o zi îl văd bruftuluindu-mi un soldat din pluton, pe Sandu telefonistul.

— Ce ordin am dat eu, soldat ? îl întreabă Eliade.

— Să vă fac legătura cu divizia, răspunde telefonistul.

— Și dumneata ce făceai ?

— Scriam o scrisoare acasă.

— Știi ce înseamnă neexecutarea ordinului pe front ? Sandu tace încremenit. Să-i spui subofițerului Năstase să te scoată deseară la raport.

— Să trăiți, am înțeles, domnule căpitan.

Eliade îi întoarce spatele. Trece pe lîngă mine făcîndu-se că nu mă vede.

— Permiteți să raportez, domnule căpitan...

— Ce dorești, sublocotenente ?

Se înfige drept în fața mea, privindu-mă cu aceeași lumină ironică din ochi. Îi susțin privirea cu impertinență ostentativă.

— Raportez că soldatul Sandu este unul din cei mai buni soldați din plutonul meu. Și-a făcut datoria pe toate cîmpurile de luptă...

— Și ?...

— Eu i-am dat voie să scrie acasă...

— Ordinele le dau eu, nu dumneata, sublocotenente ! Cînd lipsesc eu, atunci comanzi dumneata. M-ai înțeles ?...

Renunț să răspund. Salut și dau să plec. Îmi fac nervi de pomană.

— Nu ți-am permis să pleci, sublocotenente !

— Ordonați ?...

Mă întorc și rămîn într-o poziție de drepți perfectă.

— Nu-mi plac oamenii care mă înfruntă fără să se bazeze pe ceva temeinic, îmi spune examinîndu-mi ținuta.

— Am înțeles, domnule căpitan !

— Du-te !

Fac stînga împrejur cu senzația că am primit două perechi de palme. Totul s-a petrecut în fața soldaților.

— Să trăiți, domnule căpitan, divizia la telefon.

Eliade se îndreaptă liniștit spre telefonul de campanie. Îi urmăresc mersul bolovănos și fără să vreau fac comparație între el și căpitanul Pepenel. Diferență ca de la cer la pămînt...

— Căpitanul Eliade Victor la telefon. Ordonați !... Am înțeles... Raportez situația : Am ajuns la liziera pădurii care mărginește punctul Sliac. N-am întîlnit nici o rezistență. Ordonați ? Ar fi undeva un punct de reper. O construcție masivă cu vreo trei etaje. E foarte vizibilă. Am înțeles, domnule colonel, voi acționa potrivit situației...

Se oprește un moment. Îi cercetez chipul. O mască pe care nu se poate citi nimic.

— Protestez, domnule colonel ! strigă el în pîlnia aparatului. Știți doar ce misiune primejdioasă mi-ați încredințat ! De ce la compania mea ?... Înțeleg, dar ce să fac eu cu niște ageamii încorporați peste noapte ?... Ordonați ?... Și ce dacă-i nepotul domnului general ? Eu sînt soldat și nu dădacă pentru „domnișori" dornici de senzații tari ! Astfel de oameni mai mult mă încurcă... Mă rog ! Dacă e ordin... Am înțeles ! Am onoarea să vă salut !

Trîntește furios receptorul. Pare grozav de nemulțumit.

— Ai îngropat bine cablul pînă aici ? îl întreabă el pe Sandu telefonistul.

— Da, domnule căpitan.

— Cîte bobine de rezervă mai ai ?

— Două.

— Ne vor ajunge la clădirea aceea ?

— Ajung, domnule căpitan.

Se întoarce și dă cu ochii de mine. Nu-mi acordă nici o atenție. M-a mirat felul lui de a vorbi cu comandantul. Prea sigur de el, prea voluntar și înfipt. Cred că e cineva mare care îl susține.

— Ai oamenii pregătiți, sublocotenente ?

— Pregătiți pentru ce, domnule căpitan ?

— Peste cîteva ore vom porni spre obiectivul din fața noastră. Clădirea de pe înălțimea aceea. Se vede ?...

— Domnule căpitan...

— Compania va fi împărțită în două grupe, vorbește el mai departe de parcă nici nu m-ar fi auzit. O grupă de pistolari și o grupă de pușcași. Nu dispunem de oameni ca să mergem pe plutoane. Vei înainta cu prima grupă, a doua urmează să rămînă în acoperire... Vei înainta prin salturi mici cu folosirea terenului...

— Domnule căpitan...

— Axul de înaintare va fi pe direcția clădirii din fața noastră, continuă el fără să țină seama că vreau să spun și eu ceva.

— Permiteți, domnule căpitan..., izbucnesc eu.

Îmi vine să-i arunc o grenadă în cap.

— Ce nu ți-e clar, sublocotenente ?

Îi văd chipul contractat. Își strînge fălcile și își duce mîinile la spate.

— Domnule căpitan, soldații sînt istoviți...

— Războiul nu-i un concediu și nici o plimbare într-o țară străină.

— Vă rog să vă gîndiți, domnule căpitan ! I-am dus într-o goană pînă aici...

— Nu mă interesează, sublocotenente. Înțelegi ?

— Trebuie să vă intereseze, domnule căpitan, răspund eu și îmi dau seama că nu mă mai pot stăpîni.

Eliade mă fixează cu ochii aceia metalici. Îi susțin privirea fără nici o teamă. Dimpotrivă.

— Ia seama, sublocotenente ! Vocea îi e aspră.

Cine l-o fi trimis pe capul meu, mă gîndesc eu. Pe dinaintea ochilor îmi trece făptura căpitanului nostru Pepenel. El spunea : „Lăsați, bre, oștenii să răsufle un pic că nu dau turcii !...“

— Domnule căpitan, lăsați ostașii să răsufle un pic ! mă trezesc repetînd cuvintele bunului nostru Pepenel.

— Vorbeşti ca un ageamiu, sublocotenente ! Iartă-mă, dar mă sileşti să-ţi spun aşa. Înaintarea a mii de oameni depinde de înaintarea şi informaţiile noastre. Dincolo de pădure se află trei localităţi ocupate de inamic. Divizia are misiunea să le elibereze. Pentru asta va trebui să ocupăm clădirea acum. Dacă lăsăm oamenii să se odihnească, acţiunea va fi întîrziată şi ne putem trezi că ne-o ia duşmanul înainte. Acum ai înţeles pentru ce nu pot da nici un răgaz soldaţilor ?

— Nu ştiam toate astea, domnule căpitan.

— N-avem timp să ne întindem cu burta la soare.

— N-am spus asta, domnule căpitan. Nefiind informat, mi-am închipuit că e doar un exces de zel.

— Mai întîi te informezi şi pe urmă, dacă e cazul, poţi face pe sentimentalul, mi-o retează el scurt. Vom crăpa cu toţii, dar de oprit nu ne putem opri. Clădirea asta poate fi mormîntul nostru sau reuşita înaintării trupelor noastre. Cred că ţi-am explicat destul, ca să înţelegi că nu fac exces de zel cum erai gata să crezi. Acum e clar ?

— E clar... că o să crăpăm cu toţii... mormăi eu.

— Ordinul se execută fără crîcnire, sublocotenente. Ştii asta ?

— Ştiu, domnule căpitan.

— Atunci... executarea !

— Dar mai ştiu şi altceva...

— Poftim ?...

Eliade e iritat. Faţa smolită i se congestionează.

— Ştiu că numai fasciştii se poartă aşa cu oamenii !

Am dat foc la fitil.

— Sublocotenente !...

Vocea lui Eliade sună ameninţător.

— Cei de la divizie puteau să dea acest ordin din vreme. Oamenii nu-s maşini. Plecăm cu ei epuizaţi gata!...

— Îţi ordon să taci, sublocotenente ! Nu ţi-e permis să comentezi ordinele. După terminarea misiunii, te voi trimite în stare de arest la comandament.

— Am înţeles.

Mă răsucesc pe călcîie şi plec fără să mai salut. Îi simt privirea în ceafă. Nu mă întorc şi nu sînt dispus la nici un compromis. Nu mă sperie nici ameninţarea lui că mă va trimite la comandament în stare de arest. Mă duc să-mi pregătesc oamenii. Merg furios şi mă lovesc piept în piept cu cineva. Sînt gata să înjur de toţi sfinţii, dar rămîn încremenit. În faţa mea stă Mişu Dobrescu, coleg de şcoală primară şi de liceu. Are grad de sergent T.R. Ne strîngem în braţe şi nu ne vine să credem.

— Adrian ! Tu aici ?...

— După cum vezi, Mişule. Dar tu ?... Cum ai nimerit peste noi ?

— Am cerut să fiu trimis în linia întîi...

— Nu înţeleg. De ce ?

— Sînt multe de spus, Adrian.

— Alţii fac pe dracu-n patru să scape şi tu...

— Eu, după cum vezi, pun pile să fiu trimis aici, rîde el.

Tocmai cînd stăteam de vorbă cu Mişu ţinîndu-l după umeri, trece pe lîngă noi căpitanul Eliade urmat de grăsunul Năstase. Mişu îl salută mai mult ca un civil decît ca un militar. Eliade se opreşte măsurîndu-l de sus pînă jos.

— Dumneata cine eşti ?

— Sînt sergentul T.R. Dobrescu Mihai...

— Mi se pare că n-ai nici un fel de pregătire militară.

— Am făcut şcoala de ofiţeri, răspunde Dobrescu.

— Nu ştii să te prezinţi în faţa superiorului. Ce eşti în viaţa civilă, sergent ?

— Să trăiţi, domnule căpitan, sînt avocat.

— Ai mai fost pe front ?

— Nu domnule căpitan.

— Ai venit voluntar ?

— Da, domnule căpitan, răspunde Dobrescu întunecîndu-se la faţă.

— Pentru ce ai venit aici, în prima linie ?

Dobrescu ezită să răspundă. Nu ştiu ce s-a întîmplat în viaţa lui.

— Am venit să lupt, spune fără nici un fel de aere eroice.

— Să lupți ? Să nu crezi, sergent, că aici te vei juca de-a hoții și vardiștii...

— Domnule căpitan, prietenul meu are niște circumstanțe speciale, intervin fără să mă mai pot stăpîni.

— Și dumneata ești avocat, sublocotenente ? Sau ești avocatul amicului dumitale ?

Ochii metalici ai lui Eliade rîdeau drăcește.

— Deci ai venit să lupți, sergent !

— Da, domnule căpitan.

— Bine. Poți fi mîndru că ai fost trimis într-o unitate de elită care va fi blagoslovită cu o mulțime de decorații... dacă va mai rămîne vreunul dintre noi în viață, zice Eliade cu o umbră de ironie în glas. Dobrescu se roșește la față.

— Să știți, domnule căpitan, că n-am venit aici pentru decorații !

— Nu mă interesează pentru ce ai venit aici, sergent ! Eliade răspunde scurt, veninos. Se întoarce pe călcîie și pleacă fără să spună o vorbă. Mișu își dă casca pe ceafă uitîndu-se lung după el.

— Comandantul tău își cam bate joc de mine, zice Mișu. Crede că am venit aici ca să-i spăl gamelele ?

Pe cînd încerc să-l liniștesc aud gălăgie. Între glasurile străine disting o voce pe care n-o voi uita în vecii vecilor ! Nu-mi vine să cred. Printre cei nou-veniți de la divizie — cel care m-a bătut de m-a înnebunit și care a ucis-o pe Ana. Comisarul Nelu Aghiosu. Fără să-mi dau seama duc mîna la revolver. Aș vrea să-l împușc pe loc. Mă stăpînesc și îmi iau o mutră indiferentă. Ăsta n-a venit de florile mărului aici și nici să lupte. Cred mai degrabă că vrea să fugă la nemți. Are el niște taine pe care le voi afla chiar de-ar fi să-mi pierd zilele. Mă fac că nu-l bag în seamă. Îmi vine să chiui de bucurie. Aghiosu e la doi pași de mine. În mîna mea. Trag cu coada ochiului. Nu mă mai ține mințe. Firesc. De atunci a trecut un timp bun. M-am schimbat. Și-apoi pe cîți n-a bătut ticălosul ăsta !... Dacă ar fi să-i țină minte pe toți...

— Cum te numești ? îl întreb pe primul.

— Să trăiți, don'sublocotinent, sînt soldatul Neacșu Marin, se prezintă el luînd poziția regulamentară.

— Dumneata ? trec la al doilea.

— Să trăiți, don'sublocotinent, sînt soldatul Știrbu Florea.

— Ai mai fost pe front ?

— Nu, să trăiți !

— Dumneata, cum te numești ? îl întreb pe al treilea care are o față de copil.

— Să trăiți, don' sublocotinent, sînt soldatul Manea Vasilică, se prezintă el și îmi zîmbește cu toată gura.

Pufnim și noi în rîs. Grăsunul de Năstase rîde cel mai cu poftă.

— Așa îți spune ție acasă ?

— Așa îmi spune maica, să trăiți ! Vasilică a mamii.

Un nou hohot de rîs izbucnește spre mirarea lui Vasilică „al mamei". Rîde și Aghiosu.

— Dumneata ? îl întreb pe Aghiosu oprindu-mă în fața lui.

— Să trăiți, don' sublocotenent, sînt soldatul Vintilă Ion...

Nu se poate. Să nu fie el ? Asemănarea cu bestia aia de comisar este izbitoare. Și-apoi privirea asta de ucigaș de profesie... Părul, fruntea îngustă, ochii vicleni și tulburi, surîsul slugarnic... Nu pot fi doi pe lume care să semene într-atît. Am jurat atunci că îl voi urmări pe ticălos și nu-mi voi găsi liniștea pînă nu-i voi pune mîna în gît. Și tocmai cînd îl am în fața mea să fie o simplă asemănare ? Nu se poate !

— Ce meserie ai în viața civilă ? îl întreb cu sufletul la gură.

— Plugar, să trăiți, don'sublocotenent.

În treacăt îi privesc mîinile. Sînt crăpate și muncite.

— De unde ești ?

— Să trăiți, don'sublocotenent, sînt originar din Măgura de Sus.

M-am liniștit. El e. Nici un plugar n-ar zice că e „originar", ci „sînt de fel". Îi surîd cu bunăvoință. Simt că-mi vine inima la loc.

Repartizez oamenii în cele două grupe. Pe Aghiosu îl iau în grupa mea. Să fie cît mai aproape, să-i pot observa

toate mișcările. Și mai ales va trebui să mi-l apropii. Cît mai mult.

Mișu Dobrescu îl face pe Eliade farsor și megaloman. E convins că sanatoriul din fața noastră, pe care am ordin să-l cucerim, este o clădire părăsită. Cercetașii trimiși de Eliade s-au întors raportînd că în clădire se află soldați germani. N-au tras nici un foc de armă. Nemții nu i-au observat. Va trebui să-i luăm prin surprindere.

Comand grupa întîi de pistolari. După ce mergem o bună bucată de drum, nu prea departe se vede sanatoriul. Așa au spus cercetașii. Că e un sanatoriu. Începem să ne tîrîm pe pămîntul pietros. Zăpada a început să se topească. Ne facem pe mantăi tot una de noroi. Sîntem aproape de înălțimea pe care se ridică sanatoriul. Lîngă mine se oprește Ghiță Filosoful.

— Da soldatul ăla de unde a apărut ? mă întreabă el arătîndu-mi-l pe Aghiosu.

— L-au trimis cei de la divizie. Îl cunoști ?

— Nu-l cunosc, mormăie el.

Nu știu de ce, am impresia că Filosoful îl cunoaște și îmi ascunde treaba asta. Nici mie nu-mi convine să-i spun ceva. Ne tîrîm mai departe.

— Nu ți-am spus eu că Eliade al tău este farsor și un lăudăros ? Poftim ! Nu se vede nimic. Sanatoriul e părăsit, iar cercetașii au spus că sînt soldați germani înăuntru ca să le crească acțiunile, îi turie gura lui Mișu.

Îl văd ridicîndu-se în picioare. De la ferestre pornește o grindină de gloanțe. Mișu Dobrescu se trîntește peste mine gata să mă strivească. Tremură și e galben la față. Îmi vine să-l plesnesc.

— Cine ți-a dat ordin să te ridici, gogomane ?

— N-am știut, bîlbîie el... Iartă-mă, Adrian, credeam că...

Se oprește continuînd să tremure. Mitralierele mătură pajiștea. Ne țin cu capetele la pămînt.

— A ordonat don'căpitan Eliade să ne retragem cum om ști, îmi comunică grăsunul Năstase. E făcut foc, adaugă el și se trage încet înapoi.

Are dreptate Eliade. Dacă n-ar fi fost găgăuță ăsta de Dobrescu care să facă pe viteazul poate am fi reușit să punem mîna pe clădire fără pierderi. Ne tărîm înapoi ca racul. Eliade ne acoperă retragerea cu pistoalele automate. Facem cîteva salturi bune. Inamicul dezlănțuie un tir infernal. Ne trîntim la pămînt. Spre norocul meu n-am nici un mort, nici un rănit. Căpitanul Eliade spumegă.

— Dacă îmi prăpădeai oamenii de pomană, te împușcam cu mîna mea, sublocotenente, îmi răcnește el în obraz.

Sînt calm și îl privesc liniștit. Nu catadicsesc să-i răspund, deși știu că are dreptate. Mai vrea să-mi spună ceva, dar se ivește Sandu telefonistul.

— Să trăiți, domnule căpitan, divizia la telefon.

Îl aud pe Eliade strigînd în telefon :

— Căpitan Eliade. Am onoarea să raportez : din greșeala mea nu am putut ocupa sanatoriul... deocamdată. Voi încerca din nou. Acum sau la noapte. Am înțeles ! Am onoarea să vă salut !

Închide telefonul. Mă apropii de el. Nu înțeleg pentru ce și-a asumat vina.

— Mulțumesc ! spun eu.

Se uită la mine fără să-mi răspundă. Pornim a doua oară. Ajungem la cîțiva zeci de metri. În față nici o mișcare. Mutenie de mormînt. Mai facem cîțiva pași. Aceeași liniște de prăpastie. O pasăre prinde a țopăi prin fața noastră. În nemișcarea așteptării, doar pasărea face dovada vieții. Alunecăm ca șerpii și iar ne oprim. Și iar așteptăm. Și tot așa. De dincolo nu se simte nimic. Apropierea de ei mi-i face ireali ca niște duhuri care îmi înspăimîntau copilăria. Îmi aud inima cum bate ciocan între coaste. Ce n-aș da să-i văd, să le aud strigătele și armele făcîndu-mă atent și arătîndu-mi unde să mă adăpostesc. Și dacă au fugit ? Mă uit la clădire. O fereastră a rămas deschisă. Se închide și se deschide bătută de vînt. Să fi părăsit clădirea fără nici o împotrivire ? De ce nu ? Au fost părăsite obiective mai importante. Cît mai e ? În curînd vom ieși la cîmp deschis. Nu vom avea unde să ne ascundem. Cînd eram copil, mă jucam cu alții de vîrsta mea în pod. Era întuneric. Mergeam pe dibuite și eram sigur că de undeva îmi va sări cineva în spate. Teama se împletea cu o plăcere ciudată.

— Don'sublocotinent, de ce nu trag în noi ? mă întreabă Vasilică al mamei, uitîndu-se la mine cu ochi mari de copil.

— Ne pîndesc, Vasilică ! Acum or să tragă în noi ca în iepuri !

Vasilică al mamei trece pe lîngă mine grăbindu-se parcă. Liniștea îmi cucerește sîngele strop cu strop. Nu mai avem mult. Vom ști dacă au fugit sau numai s-au ascuns. Am ieșit în cîmp deschis. Fac semn oamenilor și ne repezim într-o fugă nebună. Ne trîntim din nou la pămînt. Nu se aude nici un foc de armă. Începe să-mi pară rău. De ce să fugă ? Firesc ar fi fost să se împotrivească. Să lupte. Să ucidă. Încă un salt. Mai avem puțin. Porțile sînt larg deschise. De ne-am vedea odată sub zidul sanatoriului ! Nu avem nici o siguranță. Vasilică al mamei nu așteaptă din nou semnul meu. Se ridică fugind iepurește. Frica a dispărut. În locul ei își face apariția furia. Vasilică al mamei rămîne acolo unde l-a așezat moartea cu degete cuminți. Zvîcnim înainte trăgînd din fugă. Mitralierele din sanatoriu mătură totul în calea lor. Infern. Nu mai pot face un pas. Am pierderi serioase. Eliade oprește atacul. Reușim să ne strecurăm înapoi de unde am plecat. Ne vom odihni și vom porni la noapte. Îl ascult pe comandant care e galben la față ca un mort. Ordonă ca toată lumea să se odihnească.

Mișu Dobrescu se culcă lîngă mine. Nu pot dormi de frig. Cerul e plin de stele ca într-o noapte de august. Mișu se învîrtește cînd pe o parte, cînd pe alta. Mă enervează prezența lui.

— De ce ai venit aici ? îl întreb.

Mișu se saltă ușor, privindu-mă mirat.

— Te supără ? mă întreabă simțind în tonul meu o iritare ascunsă.

— De ce să mă supăr ? Te întreb așa, cu titlu informativ.

— Sînt multe de spus.

Se așază pe spate cu mîinile sub cap. Tăcem, temîndu-ne parcă unul de altul. Cînd și cînd se aude cîte un foc de armă.

— Și totuși ceva te-a mînat în iadul ăsta ! insist eu.

— Dar tu de ce-ai venit ?

— Eu am o răfuială cu ei, spun eu.

— Poate că și eu am o răfuială cu ei. Simplu, Adrian. Am venit să mor !

Mi se pare că Mișu joacă prost teatru. Ce motive l-au putut determina să vină aici cu gîndul să moară ? Face parte dintr-o familie avută care nu știe ce e grija zilei de mîine. Relații suficiente. Unchiu-său e general.

— Nu te înțeleg ! Pentru ce să mori ?

— Am trăit și eu una din tragediile războiului. Mă îndrăgostisem de o fată cu care dealtfel m-am și logodit...

— Deci o chestie amoroasă, spun înăbușindu-mi căscatul.

— Nu te repezi pînă nu știi despre ce e vorba. Cînd nemții au bombardat Bucureștiul, ne-am băgat într-un adăpost. Tremura toată. O țineam în brațe încercînd să o liniștesc. Adăpostul se cutremura cu noi. La un moment dat, s-a smucit luînd-o la fugă înspre ieșire. N-am mai apucat să o prind. O explozie îngrozitoare și o lumină crudă s-au năpustit peste noi. Trei luni m-am luptat cu moartea. Fata a murit. Cînd am aflat, m-am înrolat imediat, cu toate protestele familiei. Dorința de a ajunge pe front devenise obsesie. N-am venit să fac pe eroul, așa cum crede căpitanul Eliade, și nici să vînez decorații. Ca orice laș, n-am avut curajul să mă sinucid. M-am gîndit că pe front mor și aceia care știu să se ferească, darămite un ageamiu ca mine ? !...

Firește, toată povestea e tragică, dar nu mă mai emoționează. Mi se pare în firea lucrurilor. A ucide sau a muri a ajuns ceva atît de obișnuit, încît nici nu merită atenție. Și Ana a fost asasinată, dar eu n-am venit aici ca să mor ca un miel, ci să plătesc o poliță unui cămătar al morții : războiul. Nu-i vorbesc despre gîndurile mele. Le fierb de mult în minte.

— Ai greșit venind aici, Mișule. S-ar putea să scapi cu viață și infirm pentru tot restul zilelor. Sau s-ar putea, fiind mereu în preajma morții, să te îndrăgostești de viață.

— Fleacuri. Cînd ești dispus să renunți la viață, nu mai faci compromisuri cu ea.

— Dacă oamenii ăștia care sînt în jurul tău, ți-ar afla intențiile, s-ar prăpădi de rîs. Asta în cazul cel mai fericit.

— De ce trebuie să ne ascundem după degete ? M-ai întrebat pentru ce am venit aici. Ți-am răspuns sincer. Nu-mi place să fac paradă ca Eliade al tău sau ca alții.

Aluzia e directă. Mă doare că n-a înțeles nimic. Îmi e lehamite să-i spun pentru ce sîntem aici și eu și ceilalți. Că n-am venit să facem un război de operetă cu morți care se ridică de îndată ce a căzut cortina.

— Degeaba te superi, Adrian, îmi spune văzînd că tac.

Mă uit la el ca la un obiect. Îi văd chipul cu fruntea rotundă, cu ochi castanii, gura largă, bărbătească, senzuală, cu cele două cute de lîngă nasul puternic și drept. Îmi pare de o rigiditate neomenească. Numai chipurile celor ce au murit sînt atît de inerte. Îmi vorbește, apoi, mult despre toate prefacerile ce s-au petrecut cu el.

— Soarta unor oameni e cîteodată stupidă. Viața e un moft oribil, Adrian.

Nu-i răspund. Valul de indignare care m-a cuprins împotriva lui s-a retras. La urma urmei, fiecare vine cu un țel pe cîmpul de luptă, indiferent dacă e chemat sau voluntar. Viața pare ceva mai simplă. Și totuși omul nu trebuie să se sacrifice pentru niște lucruri mărunte. Nu trebuie să iubească o lume imaginară, ci pe cea reală. Toate astea i le-am spus cu o mare liniște. Nu știu dacă m-a auzit. Încet, încet, m-a cuprins somnul. Mă trezesc zgîlțîit zdravăn. Mă scol în capul oaselor, gata să trag o înjurătură celui ce m-a trezit. În fața mea stă căpitanul Eliade.

— Trebuie să pornim, îmi spune el.

Fac ochii mari. Atac de noapte ? Am crezut la început că glumește. Omul ăsta e nebun ?

— Permiteți-mi, domnule căpitan... Eu nu sînt de părere...

— Nu ți-am cerut părerea, îmi răspunde scurt.

— Nu vom putea răzbi, domnule căpitan. Avem pierderi serioase. Nemții bat din toate unghiurile...

— Ne vom tîrî pe sub pămînt, de va fi nevoie, zice cuprins de o încăpățînare nebunească.

— Asta înseamnă că mergem la moarte sigură.

— Tot ce se poate.

Pe Dobrescu l-a luat în grupa lui după ce, mai întîi, l-a întrebat dacă vrea să meargă. Mișu nu numai că a insistat să meargă cu Eliade, dar i-a și mulțumit.

— Domnule căpitan, intervin eu, cererea sergentului T.R. Dobrescu Mihai este o ofertă la sinucidere...

— Toți care sîntem aici facem aceeași ofertă, sublocotenente, îmi spune Eliade.

— Domnule căpitan, vă rog să mă credeți că Dobrescu nu se va feri. Și nici nu știe să se ferească !

— Cu atît mai rău pentru el. În orice caz, ca ostaș nu pot decît să-l prețuiesc.

— Totuși trebuie să ținem seama că oamenii noștri s-au împuținat. Că inamicul dispune de o mare putere de foc...

Mă zbat degeaba. Dobrescu este foarte încîntat. Îmi face impresia că în urma discuției avute cu mine nu mă mai poate suferi.

Îmi zvîcnesc tîmplele de enervare. Limba mi se usucă în gură.

— Vă rog să mă ascultați, domnule căpitan, insist eu. Sînt în stare de orice pentru a-l convinge.

— Nu sînt dispus să ascult părerile dumitale.

Hotărît lucru, omul ăsta e de nesuportat. Ce vrea ? Să ne lichideze pe toți ?

— Domnule căpitan...

— Să ne potrivim ceasurile, sublocotenente, mi-o retează scurt.

Îmi fierb creierii de furie. Ne potrivim ceasurile. Se întoarce brusc pe călcîie și se depărtează. Năstase se apropie de mine. N-am chef de nimeni și îmi vine să-l reped.

— E neînduplecat, don'sublocotenent. Degeaba stăruiți. Îl știu mai de mult.

— Îl știi ? întreb mirat, fiindcă Năstase nu-mi spusese prea multe despre Eliade.

— Cum să nu-l știu ? Am mai lucrat cu dumnealui. O vreme a dispărut fără să știe nimeni de ce. Zvonuri erau destule. Ba că ar fi demisionat din armată, ba că ar fi fugit, ba că ar fi fost închis... Care-i adevărul ?... Nu știu. Știu doar că e un ofițer straşnic, care se ia de piept și cu mai marii lui...

N-am vreme să-i răspund. În fața mea stă în poziție de drepți telefonistul Sandu.

— Ce-i, Sandule ?...

— Să trăiți, don'sublocotenent, e divizia la telefon. Cere efectivul de oameni rămas după ultimul atac...

— Raportează-i domnului căpitan.

— Iar o să dea o cifră neadevărată, mormăie Năstase.

— Ce-ai spus ? tresar eu.

— Domnul căpitan ascunde diviziei pierderile.

— În ce scop ?

— Dacă divizia ar ști că am rămas cu un sfert din efectiv ne-ar retrage imediat, trimițîndu-ne în refacere. Apoi adaugă confidențial : Să nu mă spuneți, că m-a luat dracu' !

— Care este efectivul ? îl întreb eu.

Năstase mi-l dă. Mă îndrept spre telefon urmat de Sandu. De data asta nu voi tăcea. Subofițerul Năstase îmi iese înainte. E tras la față.

— Unde vă duceți, don'sublocotenent ?

— Vorbesc eu cu divizia.

— Mă nenorociți, don'sublocotenent. Cine dracu m-a pus să trăncănesc ?...

Nu-i mai ascult văicărelile. Comunic efectivul exact. Apoi îl trimit pe Sandu să-l cheme pe Eliade la telefon. Ies afară și îl las să vorbească. Nu aud ce spune.

— Ai raportat efectivul, domnule sublocotenent ? mă întreabă el după ce a închis telefonul. Chipul îi e posomorît.

— Ce era să fac, răspund cu o candoare bine jucată.

— Cine ți-a permis asta ? se răstește sfredelindu-mă cu privirea.

— Cum adică ? Nu trebuia să răspund la întrebările diviziei ?

— Despre toată chestia asta vom mai sta noi de vorbă, sublocotenente.

Vocea îi este amenințătoare. Pleacă. Nu mă sinchisesc. Se apropie tiptil subofițerul Năstase. E speriat. Tremură ca o piftie. Îmi vine să rîd.

— Ce e, Năstase ?

— Ce-ați făcut, don'sublocotenent ? O să se supere foc pe dumneavoastră... Tocmai acum în preajma atacului de la noapte...

— Liniștește-te, Năstase !

Nu mă pot abține și încep să rîd.

— Dumneavoastră vă vine să rîdeți...

— Ba nu-mi vine. Rîd chiar !

— O să vă dușmănească, don'sublocotenent ! Să știți că e necruțător atunci cînd... Ssst ! Uitați-l că vine. Mai aveți să-mi ordonați ceva ?

— Nu, Năstase. Și nu mai tremura așa, că nu ești muiere !

— Am înțeles, don'sublocotenent. Nu mai tremur.

Bietul de el. Îi șiroiește sudoarea pe față din cauza emoției. Eliade se apropie de noi. Se vede de la o poștă că e furios.

— Trupa se poate odihni, îmi spune el. Subofițer !

— Ordonați, don'căpitan !...

— Fixezi un pichet de alarmă cu trasoare și rachete în fața dîmbului de colo !

— Am înțeles, să trăiți ! Și atacul ?... îndrăznește el.

— E clar ce-am spus eu ?

— E clar, don'căpitan.

— Atunci, executarea !

Năstase se depărtează în grabă. Eliade mai rămîne o vreme lîngă mine făcîndu-se că nu mă vede. Aș vrea să plec, dar nu știu ce mă reține. Chipul lui Eliade are o tristețe dezarmantă.

— Domnule căpitan...

Vreau să-i spun cîteva cuvinte omenești.

— N-am să-ți iert asta, sublocotenente.

— Îmi pare rău, domnule căpitan. N-am vrut să vă răstorn planul... dumneavoastră.

— Știu. Ai vrut să-mi demonstrezi cît ești de abil.

— Nicidecum. Ca ofițer răspund alături de dumneavoastră de viețile acestor oameni. Trebuie să recunoașteți. Compania este afectată grav... Și-apoi, vă rog să mă iertați, nu înțeleg pentru ce ascundeți treaba asta diviziei ?...

— Să zicem că o fac din motive personale sau din alte motive de alt ordin. Pentru ce te amesteci ? Urmăreşti să intri în graţiile comandamentului ?

În timp ce-mi vorbeşte mă priveşte dintr-o parte. Iar nu mă mai pot stăpîni.

— Cred că nu folosiţi limbajul cel mai potrivit, domnule căpitan.

— Mă abţin să-l folosesc pe acela care ţi se cuvine. În orice caz, cu asemenea isprăvi vei ajunge la decoraţiile pe care le vînezi...

— Nu ştiu ce v-a făcut să credeţi că sînt vînător de decoraţii, dar vă asigur că nu le voi obţine sacrificîndu-i pe alţii de dragul orgoliului meu !

— E o aluzie ? mă întreabă el şi bărbia îi tremură de enervare.

— E o remarcă, domnule căpitan. Ca militar sînt sub ordinele dumneavoastră. Mi le daţi, iar eu sînt obligat să le execut. Ca om depind de propria mea conştiinţă şi nu pot să tac atunci cînd mi se pare ceva greşit.

— Să ne oprim aici, sublocotenente.

— De acord.

— Inspectezi posturile de santinelă.

— Am înţeles.

— Bună seara.

— Să trăiţi !

Eliade se depărtează. Îi urmăresc mersul. Mi se pare că nu mai are nimic din trufia lui. Că nu e decît un om obosit şi mîhnit. Sau poate că nu vrea decît să se apere. Cine poate şti ce se petrece în laboratorul sufletesc al fiecăruia dintre noi ?

Inspectez santinelele şi apoi oamenii. Nu dorm. Parcă aşteaptă ceva de la mine. Vorbesc despre pămînt. Ieremia povesteşte ce au făcut ţăranii. Ceilalţi ascultă fără să scoată o vorbă. Mă întind şi eu. Glasurile mi se topesc în urechi, se sting. Cît oi fi dormit ? Mă trezesc cu o senzaţie de singurătate şi de teamă. Ceilalţi soldaţi sînt lîngă mine şi mă liniştesc. Îl văd pe Aghiosu umblînd ca un om care caută ceva.

— Unde umbli, Vintilă ? îl întreb eu.

Tresare şi se opreşte mut dinaintea mea.

— Trăiți, don'sublocotenent, mi-am făcut nevoile.

Se duce să se culce. Nu credea că sînt treaz. Lîngă mine stă subofițerul Năstase.

— Nu dormi ? îl întreb.

— Tare l-ați mai supărat.

— Ce mă tot bați la cap, Năstase ? izbucnesc eu.

— Nu-l cunoașteți, don'sublocotenent...

— Ba îl cunosc foarte bine ! E un ambițios căpitanul dumitale. Și ca toți ambițioșii este și încăpățînat...

— Iertați-mă, don'sublocotenent, dar greșiți...

— Nu greșesc defel. Am mai văzut eu comandanți din ăștia care pentru ambițiile lor personale nu se dau în lături să-și jertfească oamenii pînă la unul...

— Don'căpitan Eliade nu face parte din categoria de care vorbiți, îi ia Năstase apărarea. Are sufletul bolnav...

— Prostii !

— E vorba de mușcătura viperei...

— Care viperă ? întreb mirat.

— Vipera căreia noi ăștia mai fără de carte îi zicem soartă.

— Ce-are soarta cu firea lui imposibilă ?...

— L-a lovit rău, don'sublocotenent. I-a luat tot ce avea și l-a lăsat sărac și pustiit. Atunci i s-a umplut sufletul cu fiere și s-a încrîncenat...

— Ei, dar văd că îl cunoști bine ! Sau îmi spui toate astea din anumite socoteli ?

Năstase nu răspunde. Îi surprind în privire o sclipire de milă pentru neînțelegerea mea.

— Fiecare avem necazuri, spune ca un fel de scuză pentru cuvintele rostite mai înainte.

— Cîteodată, cînd credea că nu-l vede nimeni, se uita la niște fotografii... Rămînea dus pe gînduri și nemișcat ca o stană de piatră...

— Toți avem pe cineva de care ne aducem aminte cu drag. Mai ales cînd sîntem atît de departe de ei, răspund convins fiind că e vorba de cei de-acasă.

— Nu e vorba doar de dorul de cei dragi... Soția și cele două fetițe ale dumnealui erau refugiate într-o comună de lîngă Arad. În retragere, nemții au luat ostateci din rîndurile populației civile... Soția și fetițele erau printre ei.

— Și...

— Ca să-și acopere retragerea au împins ostatecii sub focul unităților noastre de urmărire... Așa au pierit. Și să mai știți că nu-și caută moartea deloc. Dimpotrivă. În luptă se ferește ca un diavol. Se tîrăște ca șarpele, folosind fiecare cută de teren. Îl plîng pe cel care intră în bătaia automatului său.

— Îmi pare rău de tot ce mi-ai spus, Năstase !

Fără să vreau îmi amintesc de Ana. Ca imediat să-mi apară în minte figura ucigașului. Da, dar acesta e aici, lîngă mine, pe cînd cei ce i-au ucis soția și copilele sînt toți fasciștii din lume ! Și cei din sanatoriu, și ceilalți care opun rezistența îndrăcită. E o diferență.

— La ce vă gîndiți, don'sublocotenent ?

— Totuși, pentru suferințele tale nu ai voie să expui viețile altora la nesfîrșit. La asta mă gîndesc.

Nu știu cînd mi-au ieșit aceste vorbe din gură. În orice caz nu am vrut să le rostesc. Năstase mă privește cu tristețe. Noaptea crește ca o iazmă fantastică.

O liniște nefirească se întinde peste toată regiunea. Nu se aude nici un foc de armă. Nici mugetul tunului, nici uruitul șenilelor. Nu cumva Germania fascistă a capitulat, s-a încheiat pacea, iar noi nu știm nimic ? Încep să-mi imaginez tot felul de lucruri, ca atunci cînd eram mic. Visez cu ochii deschiși. Aud aparatele de radio din întreaga lume. Toate anunță printr-o frenetică explozie de fericire pacea ! Mă gîndesc cîte sînt de făcut și de refăcut după acest război nimicitor. Ochii mi se umplu de lacrimi. Slăbiciune nervoasă. Nu voi mai fi nevoit să mă feresc și nici să mă trîntesc la pămînt, tîrîndu-mă ca reptilele la fiecare șuierătură. Voi putea umbla cu capul gol, fără cască. În sfîrșit, se va termina cu moartea amară care m-a pîndit luni de zile din toate părțile, cu mii și mii de ochi roșii, ca o flacără de rug mistuitoare. Mă trezesc, fără să fi ațipit o clipă. Oamenii dorm somn adînc, retrași parcă într-o cetate în care nu poate pătrunde nimeni. În lumina palidă a lunii, sanatoriul pare o fantasmă uriașă, încremenită pentru vecie, gata să ne înghită. Aștept să ridice brațe albe de ceață vîscoasă pentru a ne înlănțui. Simt brațele acelea cum mă înconjoară cu umezeala lor mucegăită, cum îmi pipăie gru-

mazul pentru a mă sugruma. O sudoare rece mi se prelinge pe față.

Umblu printre oamenii adormiți. Toți păstrează cumințenia odihnei. Mă întorc și rămîn cu ochii fixați la clădirea sanatoriului. Cineva semnalizează luminos. Jocul durează o bună bucată de vreme. Lumina se aprinde, apoi se stinge și iar se aprinde. Am impresia că văd acum niște cercuri de lumină. Nu mai stau pe gînduri. Intru la Eliade. Nu doarme. Stă cu mîinile sub cap, privind un cer nevăzut. Întoarce capul spre mine cu încetineala omului care se gîndește departe, foarte departe. Nici măcar nu pare surprins de apariția mea.

— Ce-i, sublocotenente ? Ți-ai adus aminte că mai ai ceva de spus în legătură cu soldații pe care dumneata îi feresti, în vreme ce eu îi expun ca un monstru ?...

Este pentru prima oară cînd în cuvintele lui șerpuiește și o undă de glumă palidă. Sau poate că mi se pare. Am impresia că e chiar mulțumit de prezența mea, care îl dezleagă de o singurătate dureroasă.

— Domnule căpitan, în sanatoriu se întîmplă ceva !

Eliade își întoarce capul privind mai departe la cerul văzut doar de el. Nu mă întreabă nimic. Pare cuprins de apatie.

— Cineva face niște semne luminoase...

Într-o secundă sare în picioare. Ieșim afară. Nu se vede nimic. Nici o lumină. Eliade mă privește lung, ușor batjocoritor.

— Le-am văzut, domnule căpitan, spun eu ca un fel de scuză.

Semnalele reapar. Îl privesc așa cum m-a privit el cu cîteva clipe mai devreme.

— Interesant, mormăie el. După focul ucigător cu care ne-au primit, înseamnă că sanatoriul este plin de nemți. Cineva semnalizează ! În ce scop ?

— Mi se pare a fi o chemare în ajutor, îmi dau eu părerea.

— În cazul ăsta nu poate semnaliza unul dintre ocupanți.

— Poate fi vorba de prizonieri.

— Sau de o cursă perfidă... În treburile astea sînt neîntrecuți. În orice caz să pregătim oamenii. Poate să fie și o chemare, cum spui dumneata...

În cîteva minute sîntem gata de drum. Eliade privește trupa fără să scoată o vorbă. Cineva îi aduce automatul. Îl ia și îi cercetează încărcătorul.

— Vă e teamă ? întreabă el și rînjește.

Dinții albi și puternici îi lucesc. Se întoarce spre mine.

— Grupele vor înainta așa cum am hotărît eu, sublocotenente !

— Am înțeles, răspund și nu mă clintesc din loc.

— Atunci ce stai ? Răsfiră-ți oamenii fără distanță mare între ei. E noapte. Trebuie să știți unul de altul.

Eu tot nu mă mișc. Mă privește mirat.

— Domnule căpitan, am o mare rugăminte, îi spun aproape șoptit.

— Am s-o ascult după atac, sublocotenente. Bineînțeles, dacă voi mai fi în viață.

— După atac nu va mai fi nevoie, domnule căpitan.

— Despre ce este vorba ? se înduplecă el văzînd că m-am încruntat.

— Este vorba de sergentul T. R. Dobrescu Mihai. Vă rog să-l treceți în grupa mea.

— Pentru ce ?

— Vreau să-l împiedic să facă vreo prostie.

— Singura prostie de care nu te poți feri este glonțul inamicului. Așa că lasă-ți amicul acolo unde e. Dacă are zile...

— V-ar fi totuși foarte ușor...

— Nu-mi plac insistențele, sublocotenente, și nici să trec peste hotărîrile mele nu-mi place, îmi răspunde tăios. Apoi întorcîndu-se către soldați : Să nu vă împingă dracu să faceți zgomot, că nu știu ce se întîmplă.

Rînjește din nou. Se vede cît de colo că e mai mult decît mulțumit. Îmi mai verific o dată oamenii. Din grupa mea lipsește Vintilă Ion, Aghiosu. Îl zăresc în grupa lui Eliade.

— Ce cauți acolo, soldat ?

În suflet mi se strecoară teama că m-a recunoscut. Intervine subofițerul Năstase.

— Să trăiți, don'sublocotenent, eu l-am mutat că mă tot hîrîia la cap...

— Domnule căpitan, soldatul Vintilă Ion este în grupa mea... A trecut în grupa dumneavoastră fără să-mi raporteze...

— E tot unul dintre aceia care vrea să moară și pe care dumneata ai nobila misiune de a-l ocroti ?...

— Nu-mi place indisciplina, domnule căpitan, mint eu.

— Bine ! Ia-l, salvatorule de naufragiați morali, îmi răspunde mai bine dispus ca niciodată.

— Soldat Vintilă Ion, treci în grupa dumitale, îi ordon eu.

— Să trăiți, am înțeles !

— Și altă dată, subofițer, să nu mai iei hotărîri fără să mă întrebi.

— Am înțeles, don'sublocotenent, zice grăsunul după ce îi aruncă o privire dușmănoasă lui Aghiosu, care e amărît rău de tot.

Nu sînt în stare să descopăr rostul mutării lui Aghiosu în grupa cealaltă.

Pornim. Lîngă mine vine Filosoful.

— L-ai nenorocit, îmi șoptește el.

— Pe cine ?

— Pe Vintilă.

Zîmbește. Sînt sigur că îl cunoaște pe Aghiosu. Atunci de ce se ascunde de mine ? Doar sîntem prieteni vechi !

— Dacă în locul lui Vintilă ar fi fost altul, tot așa îmi spuneai ? îl întreb pe Ghiță.

— Ce-am spus ? se miră el.

— Că l-am nenorocit cînd l-am adus înapoi în grupa mea.

— Am glumit, răspunde el cu un aer foarte serios.

— Ascultă, Ghiță...

— Nu zău ! Prea ești și tu suspicios.

Eliade e în stînga mea. Îi urmăresc mișcările. Sînt ușoare ca ale unei pisici. Se strecoară încet, fără să facă cel mai mic zgomot. Nu vorbește nimeni. Pe lîngă mine trece Aghiosu. Îi surprind privirea furioasă. Drumul mi se pare lung.

— Cred că sîntem aproape, îmi zice Năstase.

— Nu se simte nici o mișcare, remarc eu cu ochii țintă la sanatoriu.

Casca lui Năstase lucește în bătaia lunii.

— Priviți, don'sublocotenent, îmi atrage atenția Năstase.

Mă uit atent. Semnalele au reînceput. Mi se par mai grăbite, mai nervoase. Am mai mers noaptea spre un obiectiv, dar parcă nu era atît de obositor. Se apropie o umbră. Gîfîie. Nu-i deslușesc bine fața. Acum o văd. E Mișu Dobrescu.

— Ce cauți aici ? șoptesc cu răceală în glas.

Nu-i iert faptul că la gestul meu de prietenie a răspuns prin plecarea în grupa lui Eliade.

— M-a trimis comandantul să-ți comunic ca nu cumva să deschizi focul pînă nu depășim terenul din fața sanatoriului.

— Observ că nu-i spune „Eliade" și nici „ăla".

— Asta o știe orice ageamiu. Pentru ce ați rămas în urmă ?

— Ca să acoperim cu foc eventuala ta retragere.

Zîmbesc fără de voie. Iată-l pe Mișu Dobrescu mare strateg.

— Au reînceput semnalele, don'sublocotenent. Parcă vin de la ultimul etaj, mă face atent subofițerul.

Liniștea nopții este sfîșiată de țipetele unei femei. Dobrescu tremură din tot corpul. N-apuc să-l opresc. Se ridică. Își descarcă arma. Am înghețat. Îl prind de guler și îl trîntesc la pămînt. Prea tîrziu. Asupra noastră se revarsă tirul armelor automate. Îmi vine să turbez. Tocmai cînd mai aveam puțin pînă în fața porții. Dobrescu își prinde capul în mîini, legănîndu-l disperat. Eliade se apropie în salturi mari de noi. Automatul îi lucește în mîna dreaptă.

— Cine a tras ? întrebă gîfîind.

N-am vreme să-i răspund.

— Eu, domnule căpitan, se repede Dobrescu. N-am mai fost stăpîn pe nervi... Țipetele acelea... Așa a țipat cînd cădeau bombele...

— Dobitocule ! îl înjură Eliade scrîșnit.

— Domnule căpitan, încearcă Dobrescu să se apere.

Îmi dau seama că țipetele femeii au trezit ceva în sufletul lui Mișu. Ceva ce începuse să adoarmă.

— Ești de capul tău aici ? Spune ! Ești de capul tău ? răcnește Eliade. Ar trebui să te împușc ca pe un cîine ! Tîmpenia ta mi-a descoperit oamenii...

Abia în clipa asta grea încep să-mi dau seama că Eliade își iubește oamenii din tot sufletul. Din sanatoriu, gloanțele trasoare punctează cerul cu linii de foc întrerupte.

— Ce stai, sublocotenente ? Nu vezi că aici ne omoară? Înainte !

O iau la fugă după Eliade. Nu știu unde a rămas Dobrescu.

— Înainte, înainte ! aud vocile soldaților care zvîcnesc ca ogarii.

Aproape de poarta sanatoriului, un jet de gloanțe mătură drumul. Tragem la întîmplare după care ne aruncăm la pămînt. Nu mai am aer. Peste mine sare cineva împleticindu-se. Iese fum din uniformă. Ce dracu ! Cu ce au tras ăia ? Cade aproape. Mă tîrăsc lîngă el. E un soldat de-al meu, Cătuneanu. Îi desfac haina la piept. Are o gaură de poți să bagi pumnul. Nu mai am ce să-i fac. Somnorosu' a ajuns la poartă. Lasă să se rostogolească grenada încet și se trage mult înapoi, lipindu-se de pămînt. Explozia îmi aduce dogoarea în obraji. Vucă ochește sus. O rafală scurtă. Patru-cinci gloanțe. Un neamț se prăbușește cu brațele întinse. Cineva sparge ușa de la intrare cu patul armei. Ne repezim pe scări. Somnorosu' e lîngă mine. Fața îi lucește de sudoare.

O zbughește pe scări. O parte din oameni curăță camerele de la parter mai mult cu baioneta și cu patul armei. În față îmi apare un neamț tînăr și voinic. Se repede la mine. Ridic brațele și mă azvîrl la pămînt ca și cum aș fi secerat de gloanțe. Neamțul descumpănit se întoarce. Îl lovesc cu baioneta de două ori. Moare repede. Eliade țintește o mitralieră de la etaj. Lîngă mine fumegă o grenadă germană cu coadă. Nu mai am vreme să fug. Mă adăpostesc după o ușă. Explozia trîntește ușa care la rîndul ei mă lipește de perete. Cel puțin am scăpat cu zile. Ies și încep să urc scările spre etajul doi. Cineva urlă de durere. Călinaș Barbu strigă îngropîndu-și obrazul în palme :

— Sînt orb, fraţilor ! Nu mai văd !

Călinaş se zbate, ţipă. Căpitanul îi vorbeşte ca unui copil. Îmi pregătesc grenada în faţa unei uşi închise. Fără voie ridic privirea. Un neamţ duce arma la ochi. Îl ochieşte pe Eliade. Arunc grenada înăuntru. Nu-i pentru cine se pregăteşte... Eliade se uită la mine, pleacă mai departe. Mi se pare că mi-a mulţumit din priviri. Din spatele sanatoriului răzbate uruit de motociclete şi maşini.

— Fug, don'sublocotenent ! spune Limbosu' şi aleargă într-acolo. Maşinile se depărtează în goană.

— Au fugitără, paştile lor ! înjură un soldat. Faţa îi e murdară de noroi.

Aghiosu apare şi el. Cred că a stat ascuns pe undeva pînă cînd s-au liniştit lucrurile. Îmi spune cum a luptat. Cum a golit singur o cameră de nemţi. Îmi vine să-l pocnesc. Parcă n-aş şti ce-i poate pielea aia ticăloasă ! Mă mulţumesc să-i surîd şi, sincer vorbind, sînt fericit că nu l-a atins vreun glonţ. Ţin la el din nevoia de a-i plăti pentru moartea Anei şi pentru bătăile pe care le-am primit. După fiecare încăierare primul de care întreb este Aghiosu. Înconjurînd clădirea, dăm peste o ambulanţă germană. Uşile din faţă sînt deschise. Mă apropii luminînd-o cu lanterna. De ce n-o fi plecat ? O cercetez de-aproape. Ce rost avea să mai rămînă ?

— Nu vă apropiaţi, don'sublocotenent, îmi atrage atenţia Năstase. Să nu fie niscai explozibil legat de uşa din spate a dubei.

Nu ţin seama de cele spuse de Năstase şi apăs pe clanţă. Nu se întîmplă nimic. Năstase răsuflă uşurat. Priveşte cu cea mai mare atenţie în jur gata să se trîntească la pămînt la cel mai mic zgomot. Luminez cu lanterna. Culcat pe spate, un ofiţer de-al lor cu capul legat şi piciorul stîng bandajat. Îmi dau seama că e mort.

— De morţi n-are nimeni nevoie, mă trezesc vorbind singur.

Mă uit mai atent. E un ofiţer superior. Îl vom scoate din ambulanţă şi îl vom îngropa aici. Alifie îmi spune că soldaţii au găsit, la etajul al treilea, o femeie leşinată. Vucă şi Somnorosu' o aduc pe braţe. Îi luminez faţa. Mi se taie picioarele. Ana ! Asemănarea este cutremurătoare.

— Ana ! bîigui eu.

— Ordonați ? mă întreabă Vucă.

Fata s-a trezit de-a binelea. Se uită în jurul ei ca un om trezit dintr-un somn foarte greu.

— Știi românește ? o întreb cu ochii împăienjeniți.

Nu-mi răspunde. Poate că n-a înțeles sau încă nu s-a dezmeticit. E rănită la frunte. O leg cu un pansament pe care mi-l întinde Alifie. Atingerea pielii ei îmi dă o emoție violentă. O revăd pe Ana în clipa asta. Nu mai e o umbră care se face negură și dispare. E Ana în carne și oase. Caut să văd expresia lui Aghiosu. Mănîncă liniștit un pesmet. Pieptănătura fetei e altfel decît a Anei. Dar asta n-are nici o importanță. O clipă mă las înlănțuit de regretul că adevărata Ană nu mai este... O voce necunoscută îmi șoptește : „Nu te mai juca sub nici o formă cu durerea..." Unde am citit asta ?

— M-ați întrebat dacă știu românește ? îmi răspunde ea într-o românească distinctă. Sora mea este căsătorită cu un român, iar eu veneam înainte de război foarte des în România...

— Nu sînteți româncă, deci, spun, remarcînd accentul slav.

— Nu. Nu sînt româncă. Sînt cehă...

— Cine a țipat ? Dumneata ?

— Eu. Erau gata să mă omoare.

— Dumneata ai semnalizat ?

— Da.

— Știai că sîntem în apropiere ?

— Nu eram sigură, dar după atac am sperat că nu v-ați retras prea departe. Bănuiam că trebuie să fiți pe undeva pe la marginea pădurii.

— Cum te numești ?

— Slanca.

— Ești o fată curajoasă, Slanca.

Sînt atît de fericit, că uit toate primejdiile prin care am trecut și teama de cele viitoare a dispărut. Somnorosu' stă rezemat în armă și surîde văzîndu-mi chipul Își dă coate cu Vucă.

— De unde ești ?

— Din orășelul din vale. De la el și-a luat numele și sanatoriul : Sliac.

— Cum ai ajuns aici ?

— Eram șapte fete. După ce nemții au distrus orașul, ne-au adus cu forța la sanatoriu ca infirmiere. Cînd a început evacuarea răniților, le-au luat și pe colegele mele...

— Și dumneata cum ai rămas ?

— M-au silit să îngrijesc un ofițer superior. Un colonel.

— De ce nu l-au transportat și pe el cu ceilalți răniți ?

— A refuzat să părăsească postul de comandă.

— El era comandantul ?

— El.

— Colonelul dumitale a trecut de mult în lumea de veci.

Slanca se uită la mine dînd din cap. O ducem lîngă ambulanță.

— Aici s-a vîrît ! spune Slanca și cere să se lumineze interiorul mașinii.

Năstase își joacă lanterna prin dubă. Slanca se apropie. Are un surîs crud, inuman. Rostește în limba germană :

— E momentul să cobori, domnule colonel ! Jocul s-a sfîrșit !...

Sîntem toți foarte atenți. Colonelul continuă să rămînă nemișcat. Mi se pare că Slanca, datorită zdruncinării nervoase, aiurează. O iau de după umeri ca să o îndepărtez de ambulanță. Fata se smucește.

— Haide, domnule colonel, îl zorește ea. E rușinos pentru un ofițer cu atîtea decorații să folosească asemenea trucuri. Dați-mi revolverul, domnule sublocotenent, îmi spune și îmi face cu ochiul.

Cuvintele le-a rostit în germană ca să le înțeleagă și colonelul. Deodată, presupusul mort începe să miște, căznindu-se să iasă din ambulanță. Limbosu'. scuipă minunîndu-se. Somnorosu' face ochii mari, trăgîndu-i un cot lui Vucă. Colonelul coboară cu greu. Își oprește privirea asupra mea. Are fălci late și puternice, nasul turtit ca la boxeri, urechile mari și pleoștite. Ochii mici, albaștri, se

mișcă neliniștiți. Părul nu i-l pot vedea, pentru că tot capul îi e bandajat.

— Cine-i mai mare în grad dintre dumneavoastră ? mi se adresează el.

Îi răspund tot în germană. Își caută monoclul pe care și-l așază în orbită.

— Uite, mă, că are geam la ochi ! se miră Ieremia Troacă.

— Predați arma, îl somez.

Scoate din tocul de piele un pistolet pe care mi-l întinde. Filosoful n-are de lucru. Îmi propune să-l predăm rușilor, vecinii noștri de sector. Colonelul a înțeles și se albește la față.

— Ca rănit și prizonier, cer protecție și îngrijire medicală conform legilor internaționale...

Îl informez că orice încercare de semnalizare sau de a lua contact cu dușmanul va fi aspru pedepsită. Colonelul mă privește cu un ușor dispreț. La Slanca nici nu se uită. Îl dau în grija lui Năstase făcîndu-l răspunzător de viața lui.

— Va trebui să te prezint comandantului meu de companie, îi spun Slancăi.

Pornim în căutarea lui Eliade.

— S-a zvonit de cîtvea zile că unitățile românești înaintează chiar în sectorul acesta. Nemții au devenit nervoși, împachetau de zor, evacuau răniții... Între timp s-a primit un ordin secret care a provocat agitație. S-au făcut pregătiri pentru apărarea clădirii. S-au instalat mitraliere pe acoperiș. S-au fixat posturile... Nu mult după aceea ați atacat dumneavoastră...

— Nu am putut rezista focului dezlănțuit de nemți. Ar fi fost o nebunie să presăm...

Ne oprim ca să facem loc unor soldați care transportau niște baloturi. Profit de ocazie ca să o privesc mai bine. S-ar cădea să-l deconspir pe Aghiosu. Ba chiar sînt obligat. Ar putea face mare rău unității, fie semnalizînd, fie trădînd. Știu asta și totuși nu mă îndur să-l scap din mînă. Slanca vorbește întruna. Mă gîndesc că pierderea Anei m-a lovit crîncen, dar nu atîta încît să mă doboare. Poate că tăria asta se datorează războiului. Ne-am învățat cu

morții. Vorbim tare lîngă ei, rîdem, mîncăm, dormim ca lîngă niște tovarăși de luptă, care în loc să-și fi pus boneta, își așezau pe față niște măști. Așa ne păreau chipurile tovarășilor căzuți : niște măști tragice de carnaval.

Și Slanca vorbește... O văd dreaptă, cu mers frumos... Am impresia că o însoțesc pe Ana...

— Convinși că v-au pus pe fugă, nemții s-au așezat pe un chef strașnic, spune ea. Cînd s-a înserat, cei mai mulți erau beți turtă. Atunci mi-a venit ideea să semnalizez...

— Nu te-ai temut că te pot ucide ?

— Nu mă mai gîndeam la nimic. Din cînd în cînd coboram în salonul unde se afla colonelul rănit. Dealtfel el a fost singurul care a bănuit ceva suspect în acel du-te-vino al meu. Mi-am dat seama de asta mai tîrziu...

— Nu înțeleg pentru ce n-a fugit cu ambulanța și a preferat să rămînă și să facă pe mortul.

Fata zîmbește ușor.

— A fost o chestiune de o clipă. Am turnat zahăr în rezervorul mașinii.

— M-am lămurit.

— Era singura și ultima soluție ca să nu-mi scape.

— Cînd te-au prins ?

— Cînd am reluat semnalizările. Eram sigură că nu m-au simțit. Deodată ușa a zburat de perete și în salonul de la etajul trei au dat buzna trei soldați. N-am izbutit să mă depărtez de lîngă fereastră. S-au repezit asupra mea. M-au înșfăcat de păr și au început să mă izbească cu fruntea de pervaz. Atunci am țipat de durere. Cineva a tras cîteva gloanțe în direcția geamului. Rafala mi-a salvat viața. Cînd gloanțele au șuierat pe lîngă fereastră, nemții mi-au dat drumul, sărind înapoi. Unuia îi căzuse pistolul lîngă mine. L-am apucat și am tras asupra lor... Pe urmă nu mai știu nimic. Am leșinat...

O las să vorbească fără să o întrerup. Niște lucruri mi se par neclare. Pe nemți îi știam atît de bănuitori. Și să semnalizeze chiar sub nasul lor ? Și-apoi a tras cu pistolul... Focurile nu i-au alarmat ? Nu știu ce să cred. Mă pregătesc să o întreb ceva despre colonelul german, dar nu mai am timp. Eliade se apropie grăbit. Sînt sigur că a răscolit tot sanatoriul, fie verificînd dacă nemții n-au pus

explozibil, fie dacă nu cumva, prin saloane sau subsoluri, s-au ascuns cei care nu au putut să fugă. Treaba asta ar fi trebuit să o fac eu. Aştept să înceapă să strige la mine aşa cum îi e obiceiul. Nu o face. Se opreşte mirat văzînd-o pe Slanca.

— Dumneaei a semnalizat, îi spun eu prudent.

Nu mi-ar conveni să primesc observaţii în faţa fetei.

— Cum te numeşti ? o întreabă după ce îi aruncă o privire întunecată.

— Slanca Mocziz.

— Eşti partizană ?

— Nu.

— Dînsa ne-a dat pe mînă comandantul german care apăra staţiunea, intervin ca să-l îmbunez şi mai mult.

— Aşa, spune Eliade cuprins deodată de un viu interes. Faţa i se destinde într-un surîs pe care nu i l-am mai văzut pînă acum. Unde e comandantul de care mi-ai vorbit ? mă întreabă.

— L-am dat în paza subofiţerului Năstase. Dacă doriţi să-l vedeţi...

— Imediat.

— Poftiţi pe-aici.

— Bravo domnişoară, i se adresează el fetei, după care nu mai scoate nici un cuvînt.

Intrăm în clădire. Paşii noştri răsună puternic pe sălile sanatoriului. Străbatem un coridor lung. În stînga şi în dreapta sînt camere — odinioară saloane pentru bolnavi. Uşile sînt date de perete. Pretutindeni se văd urmele luptelor : oglinzi sparte, chiuvete trîntite, paturi răsturnate, aşternuturi răvăşite. Remarc totul din mers şi mi le imprim în minte şi în suflet ca o parafă a deznădejdii şi a suferinţei omeneşti.

Ajunşi în capătul coridorului, ne oprim în faţa unei uşi păzită de un soldat.

— Domnule căpitan, spun eu, domnişoara poate fi un bun translator. Ştie şi nemţeşte şi româneşte.

Mă feresc să spun că ştiu şi eu germana.

— Mulţumesc, mă descurc singur.

Intrăm cu toţii în încăpere. Năstase, care stătea pe un scaun lîngă fereastră, se ridică în picioare. Colonelul stă

întins pe pat și pare foarte abătut. Cînd ne vede, tresare. Se ridică în capul oaselor. Saltă mereu din umărul stîng și clipește.

— A spus ceva ? îl întreabă Eliade pe Năstase.

— Nimic, don'căpitan. Stă culcat tot timpul. Din cînd în cînd se uită la mine de parcă ar vrea să mă mănînce...

În timp ce Eliade discută cu Năstase, neamțul se uită cînd la unul, cînd la altul, convins că cei doi pun la cale soarta lui.

— Numele dumitale ? îl întreabă Eliade pe ofițer.

Rămîn surprins. Căpitanul vorbește germana perfect.

— Pentru ce ? se răstoiește celălalt.

— Domnule colonel, aici eu pun întrebări, nu dumneata. Numele.

— Sînt colonelul Alfred Wurm !

— Ați fost comandantul unității care ocupa localitatea ?

— Da.

— Ce unitate comandați ?...

— Refuz să răspund !...

Îi e rușine să se lase interogat de un ofițer român.

— Țin să vă atrag atenția, îi spune Eliade, că tăcerea nu vă îmbunătățește situația cîtuși de puțin.

— Sînt prizonier de război, precizează Wurm.

E din cale afară de agitat. Înalță gîtul și saltă umărul într-un ritm enervant. Eliade izbucnește în rîs sore stupefacția mea și a celorlalți. Nu l-a auzit nimeni pînă acum. E un rîs plin de cruzime.

— Și familia mea a fost luată ostatecă de către camarazii dumneavoastră. Și n-a beneficiat de nici o înțelegere. A fost masacrată fără nici o milă. Așa că nu contați pe bunăvoința mea ! Ce ordine speciale ați primit în ultimele patruzeci și opt de ore ?...

— Sînteți ofițer și îmi închipui că știți acest lucru elementar : odată căzut în mîinile inamicului, secretele militare nu se divulgă, îi răspunde Wurm după o pauză. Întîmplător, în cele patruzeci și opt de ore nu am primit nici un ordin, adaugă el.

Pe față îi citesc un dispreț nemăsurat. Slanca sare de lîngă mine, apropiindu-se de Eliade. N-am avut vreme să o opresc.

— Minte, domnule căpitan, spune ea uitîndu-se cu ură la Wurm.

Rămîn mai departe bănuitor. Nu știu dacă cei doi nu fac vreun joc. Și tare mi-ar părea rău să o văd căzînd sub gloanțele plutonului de execuție !

— O cunoașteți, domnule colonel ? îl întreabă Eliade pe Wurm arătîndu-i-o pe Slanca.

— E fosta mea infirmieră.

— V-a acuzat de minciună. N-aveți nimic de spus ?

— La obrăznicii nu răspund, zice Wurm pe un ton arogant.

— A primit ieri un ordin secret de mare importanță, după care a început evacuarea aparaturii medicale și a răniților...

— Auziți, domnule colonel ? Nici acum n-aveți nimic de adăugat ?

— Nimic.

— Care este conținutul acelui ordin ? insistă Eliade.

Wurm tace. Strînge spasmodic din fălcile late și puternice, cuprins de furie.

— Deci nu vreți să vorbiți !...

Wurm nu-l învrednicește pe Eliade nici măcar cu o privire.

— Sergent !

— Ordonați, domnule căpitan ! răspunde Mișu Dobrescu.

— Răspunzi de acest distins ofițer !...

Ochii metalici se opresc asupra lui Wurm cercetîndu-l ca pe o mortăciune. Ne îndreptăm toți spre ușă. Dobrescu își ia arma de pe umăr. Surprinzîndu-mi privirea surîde. Ne întoarcem pe același culoar fără de sfîrșit.

— Domnișoară, ce vă face să credeți că ordinul pe care l-a primit Wurm este atît de important ? o întreabă Eliade pe Slanca.

— Am surprins convorbirea dintre colonel și aghiotantul lui. N-am putut prinde mai mult de o frîntură de frază care suna cam așa : „Ni se cere să menținem cu orice preț sanatoriul pînă vineri la prînz"...

— Vineri la prînz, mormăie Eliade înciudat. De ce pînă vineri la prînz ? Ce importanță strategică prezintă pentru ei acest sanatoriu ?...

Eliade își pune întrebările cu glas tare.

— Și aghiotantul colonelului ?...

— I-am spus domnului sublocotenent, răspunde Slanca. Era unul dintre cei trei care m-au atacat și în care am tras...

— Mulțumesc domnișoară, zice Eliade cu vocea sa aspră. Am să vă rog să rămîneți la dispoziția mea. Dacă sînteți obosită vă puteți odihni.

— Nu sînt obosită, domnule căpitan. Sînt mai mult neliniștită.

— O fată care trage cu automatul nu are de ce să se teamă sau să fie neliniștită, spune el și surîde.

Nu-mi vine să cred. Să surîdă din nou în aceeași zi !

— Subofițer !

— Ordonați domnule căpitan, răspunde Năstase foarte vioi.

— Spune-i lui Sandu să-mi facă legătura cu divizia.

— Am înțeles, să trăiți !

Compania e în plină acțiune administrativă. Pare un locatar nou, grăbit să facă ordine și curățenie în locul celui dinainte. Nimeni nu stă măcar cîteva minute să se odihnească. Se scot cioburile, se aruncă tot ce este nefolositor, se așază santinelele. Este un du-te vino nervos de parcă s-ar aștepta inspecția generalului. Năstase vine în fugă. Îi zăresc de departe picioarele scurte pe care e așezat corpul bondoc.

— Domnule căpitan, nu se mai poate face legătura cu divizia.

— Cum adică ? ·

— Aparatul lui Sandu nu mai e bun de nimic. Trebuie înlocuite niște piese.

— Foarte rău, mormăie ca pentru el căpitanul. Înseamnă că sîntem izolați, fără nici un mijloc de comunicare. Asta e foarte rău... foarte rău !

Soarele se ridică deasupra munților. Eliade merge drept, țeapăn ca un manechin. Abia ne ținem după el. În treacăt își aruncă și el ochii la minunăția asta de răsărit de soare. Sînt sigur că îi place. În priviri i se citește îngrijorarea. Slanca a rămas mult în urmă. Ba chiar s-a oprit pe loc. Nici unul nu ne-am mai gîndit la ea. Eliade îmi ordonă

să aşez oameni în punctele cele mai periculoase şi mai uşor de atacat. Căpitanul pleacă mai departe. Bănuiesc că se pregăteşte pentru apărare.

După ce termin cu toate, mănînc puţin. Dealtfel nici nu mi-e foame. Mă sprijin de pervazul unei ferestre de pe coridorul cel lung. Admir liniştit munţii acoperiţi cu zăpadă. Unul seamănă grozav cu un uriaş. Dintr-o cameră aud vocea Limbosului :

— Aici îmi instalez garsoniera. Cu vedere la munţi.

Şi vocea Somnorosului care răspunde :

— Adevăr grăieşti, puiule !.

Cuvintele lor îmi dau senzaţia că nu mai sînt soldat, ci un turist oarecare rătăcit prin munţii frumoşi ai Cehoslovaciei. De la etajul întîi coboară tacticos Vintilă Ion, alias Aghiosu. Nu mă vede. Mi se strînge inima. Bestia asta a lovit-o pe Ana. Bestia asta i-a smuls rochia batjocorind-o şi nu s-a trezit decît la horcăitul muribundei... Mîna mîngîie nostalgic automatul. Ana a vrut să scape nişte oameni de la închisoare. I-a adăpostit cîteva nopţi. S-a făcut un denunţ. Cineva care voia să cumpere casa părinţilor şi care s-a răzbunat. Agenţii au dat buzna .Cei ascunşi dormeau în camera Anei. Ea i-a întîmpinat pe agenţi cu strigăte ca să audă cei din odaie. Au fugit pe fereastră. Singura fereastră unde siguranţa nu a pus pază. Agenţii n-au mai găsit nimic...

Soarele şi liniştea mi-au amintit de Ana. Slanca mi-a amintit de Ana. Vintilă Ion mi-a amintit de Ana. Vintilă Ion... Vintilă Ion... Spre seară, Dobrescu a fost schimbat cu subofiţerul Năstase. La rugămintea lui Eliade — prima oară cînd mă roagă — pe Năstase o să-l schimb eu. Îl voi păzi pe Wurm toată noaptea. Foarte bine. Nu mi-e somn deloc. Nu mă tem că ar putea fugi pe fereastră. Drevele sînt solide. Îmi aşez scaunul lîngă uşa lui Wurm. E trecut de miezul nopţii. Stau învăluit în tristeţile mele. Pe coridor aud paşi uşori. Nu pot fi de bărbat. Instinctiv îmi pregătesc automatul. Zăresc silueta frumoasă a Slancăi. O las să se apropie. În minte mi se cuibăresc toate bănuielile posibile.

— Nu te-ai culcat ? o întreb eu după ce ajunge lîngă mine. Îmi vine greu să o somez.

— Nu mi-e somn. Am venit să stăm de vorbă. Zîmbesc fără să fiu în stare să scot o vorbă. N-am să uit niciodată că românii mi-au salvat viaţa.

— Dacă n-ai fi semnalizat, poate că n-am fi astăzi aici şi... bineînţeles... nu ne-am fi întîlnit niciodată, îi spun mai în glumă, mai în serios.

E stupid s-o bănuiesc, mă gîndesc eu. Dacă ar fi fost ceva, n-ar fi semnalizat sau ne-ar fi atras în cursă.

— Te uiţi la mine de parcă în clipa asta m-ai vedea pentru prima dată, îmi spune.

Pînă şi gesturile sînt ale Anei. Mîna dreaptă, cu palma întoarsă în sus, rîsul din priviri.

— Semeni cu cineva cunoscut, domnişoară, îi spun şi continuu să o privesc.

Văzduhul negru pare încremenit. De nicăieri, nici un zgomot. Aud cum îmi bate inima în piept. Mă cutremur cuprins de spaima singurătăţii mele. Cît îmi este de frig ! Aprind ţigara şi fumez însetat, fără gînduri. La capătul culoarului cineva a uitat o fereastră deschisă. Cocoşii din Sliac cîntă pentru ultima oară. O întreb pe Slanca dacă populaţia civilă este în localitate. Mă priveşte mirată. Credea că ştiu. Localitatea a fost lichidată. Şi totuşi eu am auzit cîntatul cocoşilor... Slanca mă priveşte adînc în ochi.

— Semeni cu cineva, repet eu.

— O iubeşti mult, nu-i aşa ? mă întreabă ghicind că e vorba de o femeie.

— A murit, îi spun mai mult în şoaptă.

— Iartă-mă, zice fata cu o tristeţe sinceră. Războiul a îndoliat multă lume.

Cîteva minute tăcem amîndoi.

— Ai să uiţi, reîncepe ea. Într-o zi ai să uiţi. Noi, oamenii, avem această nemărginită şansă : uităm. Sau avem puterea să uităm. Naiba ştie dacă uitarea vine de undeva sau se găseşte în noi.

— Am să-ţi spun ceva stupid, foarte stupid. Unii dintre camarazii mei au venit pe front ca să moară — mă gîndeam la Mişu Dobrescu — sau să se răzbune — sînt cu gîndul la Eliade...

— Şi dumneata tot de asta ai venit pe front ?

Simt o nuanţă ironică în glasul ei.

— Nu. Întotdeauna am desconsiderat sinuciderea. Mi s-a părut refugiul lașilor. Nici n-am ridicat-o la rangul speranței, adică, aici, pe front, se va găsi un glonte rătăcit să mă lichideze. (Așa îmi spusese Dobrescu în noaptea aceea de chinuită așteptare.) Sînt luptător ca fiecare om care a simțit pe grumazul lui călcîiul dușmanului...

— Ești comunist ? mă întreabă ea.

— Nu. Și o spun cu o certă părere de rău. Poate, după război, dacă...

Restul cuvintelor rămîn suspendate în mintea mea.

— Cum te cheamă ? mă întreabă ea.

— Adrian.

Răspund cuminte ca la școală.

— Îmi permiți să-ți spun și eu așa ?

O căldură binefăcătoare îmi învăluie sufletul.

— Să nu te mire purtarea mea, continuă Slanca. În vreme de război oamenii se împrietenesc repede...

— Și tot atît de repede se despart, zic eu cu sentimentul că nu greșesc.

Slanca îmi apucă mîna. Îi simt pielea catifelată și fierbinte.

— Ești dezorientat, Adrian. Ca un copil fugărit care nu știe unde să se ascundă.

— Slanca, cine ești tu ?

— Sînt o fată tot atît de necăjită ca altele. Arsă, pustiită de scîrbă și de ură...

Îi văd ochii lucind și mă înfior.

— S-a întîmplat ceva cu viața ta, nu-i așa ?

Nu răspunde imediat. Parcă își adună gîndurile. Aștept.

— Mi-ai spus că semăn cu cineva care a murit...

— Da. Înspăimîntătoare asemănare...

— Dacă te rog ceva... grav, teribil pentru tine și pentru înțelegerea ta, mă refuzi ?...

Ochii îi lucesc a moarte.

— Nu știu... nu pot să-ți făgăduiesc... Despre ce e vorba ?

— În amintirea ei, te rog nu mă refuza.

— Ce vrei ? Nu știu ce vrei !

— Adrian, din clipa asta ai să faci absolut tot ce te voi ruga eu. Chipul ei nu mai are nimic din drăgălășenia de mai înainte. Va trebui să fii un martor mut, pasiv. Și

cu cît te vei agita mai puțin și vei renunța la orice împotrivire, cu atît îți voi fi mai recunoscătoare...

— Ce vrei să faci ? Nu mai înțeleg nimic.

— Lasă-mă să intru în camera asta, îmi poruncește ea.

— Nu se poate, Slanca. Colonelul german este în paza mea. Răspund de el...

Slanca mă privește cu o fixitate de nebun. Chipul i s-a contractat. Ochii îi sînt plini de ură. Atent la ea, nici n-am băgat de seamă cînd a scos revolverul.

— Îmi pare rău, Adrian ! Tu m-ai silit !...

Vocea îi tremură. Ține revolverul îndreptat spre mine. Îmi vine să-mi trag palme ! O clipă mă consolez cu gîndul că nu numai eu am fost idiot. Și Eliade, și Năstase, și ceilalți. Nu e decît o spioană. La naiba cu povestea zahărului turnat în rezervor ! Încerc să apuc automatul. Țeava revolverului din mîna ei se apleacă spre inima mea. Asta-i bună ! Scap din atîtea lupte, ca să-mi găsesc moartea de glontele unei prefăcute !

— Nu-ți dai seama ce faci ? încerc să-i deschid ochii. Sînteți în mîinile noastre. Nu înțelegi ?

Nici că-i pasă ! Mă silește să mă dau de-o parte și să deschid ușa. Intru în cameră înainte. Îmi vine să înnebunesc ! Cum am putut crede povestea îndrugată ? Cum am putut să-l influențez și pe Eliade, în loc să-i pun mîna în ceafă și să o interoghez așa cum trebuie interogat orice civil găsit în linia întîi.

Îmi frămînt mintea cum să fac să-i anunț pe ceilalți. De mișcat nu mă pot mișca. Îmi dau seama că e decisă să tragă fără nici o șovăire.

— Dezleagă-i mîinile, îmi ordonă ea.

Năstase, spre a fi mai sigur, îi legase mîinile.

— Dracu să te ia, înțelege... Vreau să o fac să priceapă că încercarea ei este zadarnică. Soldații noștri vă vor curăța pe amîndoi.

Ah ! Ce minune ar fi să apară în clipa asta Vucă, sau Filosoful, sau Alifie...

— Hai, repede ! Mai repede ! mă zorește ea.

Îmi dau seama că totul este inutil. Nu vor putea fugi. Parșiva ! E iubita acestei brute. Îl dezleg în silă. Simt arma în spate. Neamțul își freacă mîinile cu un oftat de ușurare.

— Treci lîngă perete, îmi ordonă ea.

Și mă supun fiindcă mă cuprinde teama de o moarte ridicolă, absurdă. Wurm îi mulțumește și o întreabă mirat :

— Ai veni să mă scapi ?...

— Sigur că am venit să te scap, îi spune Slanca, dar vocea are ceva înghețat, nefiresc. Mișcă-ți brațele, domnule colonel ! Dezmorțește-te ! Vei avea de parcurs un drum lung !

Neamțul spune :

— Ja, ja ! și rîde.

Vrea să se apropie de ea, dar fata îl oprește întinzînd pistolul. Nu pot înțelege nimic din jocul lor. Ce-ar fi dacă aș sări asupra ei și aș dezarma-o ! Parcă mi-a ghicit gîndul. Se întoarce spre mine cu pistolul întins.

— Să nu faci vreo prostie, Adrian.

În glas licărește un început de rugă dureroasă.

— E mai bine dezlegat, nu-i așa, domnule colonel ? Mult mai bine decît legat, adaugă.

Și privirile îi lucesc. Ce se întîmplă cu nebuna asta ? Wurm nu mai rîde. Stă țeapăn. Parcă ar aștepta ceva.

— Eu eram legată în ziua aceea, nu-i așa, domnule colonel ?

Wurm nu răspunde. Tace îngîndurat și fața i se întunecă.

— Mă așteptai în camera dumitale de la etaj...

Fata vorbește cu greutatea unor aduceri aminte. Pare să se gîndească bine spre a nu uita nimic. Wurm se așază pe pat cu mîinile între genunchi. A pierdut orice nădejde.

— Ai ordonat să-mi lege mîinile, continuă ea cu aceeași greutate, după care aghiotantul dumitale mi-a sfîșiat bluza...

Încep să înțeleg. E vorba de o răfuială personală. Dar de ce n-a făcut-o pînă acum ? Sau cînd Wurm se afla în ambulanță. Poate voia să-și savureze răzbunarea fără grabă, pe îndelete. Îi mulțumesc în gînd că nu e complicea lui. Totuși nici răfuiala asta nu-mi convine. Slanca nu-i în măsură să-și facă dreptate singură. Și-apoi Wurm este prizonier de război. Deține niște secrete militare. Poate reușim să ni-l facem util. Dacă îl împușcă, Eliade mă strînge de gît. Îl privesc pe Wurm. Gușa îi atîrnă flască. Aroganța i-a dispărut. Pare doborît nu de vreo mustrare

de conștiință, ci de teama că femeia îl poate împușca. Aș vrea s-o opresc pe Slanca, dar în furia ei nu s-ar da înapoi să mă cureţe şi pe mine.

— Cum îţi spuneam, Adrian, am fost şapte fete luate cu forţa din casele părinţilor şi aduse aici ca infirmiere. Șase au fost violate de ofiţerii domnului colonel... Nu-i aşa, Wurm ?...

Îi place să-i spună pe nume şi să-l bruscheze pe cel care a fost spaima localităţii. Colonelul are o mică tresărire.

— Pe mine m-a oprit pentru el. Porcul ăsta pe care îl vezi...

— Ce înseamnă toată mascarada asta ? protestează Wurm. Nu permit să fiu insultat...

— Lasă tonul obraznic, îi spune Slanca. Revolverul din mîna mea este un Mauser veritabil ; german ca şi dumneata. Cu el îţi voi găuri pielea. Nu înainte de a mai sta puţin de vorbă ca între oamenii care au împărţit acelaşi pat..., chiar cu sila.

— Domnule ofiţer, mi se adresează Wurm. Sînt prizonier de război. Ceea ce face această femeie sub ochii dumitale este un act banditesc...

Încerc să mă apropii de fată. Va trebui totuşi să o dezarmez. Dar pistolul din mîna ei mă avertizează din nou.

— Ce fac eu nu este un act banditesc, bestie ! îl repede Slanca. Săvîrşesc un act de dreptate trimiţînd pe lumea cealaltă un monstru. M-ai bătut cu cravaşa fiindcă am îndrăznit să mă împotrivesc. De cîte ori a şuierat cravaşa prin aer ? De zece ori ? De cincizeci de ori ?... Înţelegi, Adrian ? Canalia asta nu-mi putea ierta faptul că nu i-am cedat de la prima tentativă. Atunci m-a legat şi a pus cravaşa în funcţie...

— Dumnezeule !

— Dumnezeu n-are ce căuta în toată povestea asta, Adrian. Atunci am răguşit strigînd şi Dumnezeu nu m-a auzit ! Ştiu doar că înainte de a leşina, în clipa cînd se apleca rînjind asupra mea, am jurat să-l omor...

— E nebună, domnule ofiţer, strigă Wurm. O biată nebună. O isterică bolnavă care poate săvîrşi o nenorocire nefiind oprită de nimeni. Uciderea unui prizonier fără apărare...

— Dar eu ce apărare am avut ? sare Slanca. Crezi că uciderea sufletului nu se pedepseşte ? Există legi nescrise şi pentru astfel de asasinate. Te voi ucide şi îmi voi savura răzbunarea aşa cum ţi-ai savurat şi tu ruşinoasa victorie de atunci împotriva unui om lipsit de apărare...

— Domnule ofiţer ! Faceţi ceva, luaţi o măsură. Nu pot fi lăsat faţă în faţă cu o paranoică !...

— Domnul ofiţer nu se va mişca de-aici, răspunde Slanca. Nu se va mişca pentru simplul motiv că jocul acesta se joacă numai între noi doi, Wurm. Al treilea nu are ce căuta. Dar poate că ţi se pare caraghioasă discuţia asta prelungită. Să ştii că o prelungesc cu bună ştiinţă, fiindcă aştept clipa cînd vei începe să tremuri...

Wurm îşi pierde stăpînirea de sine. Ticul umărului săltat se repetă din ce în ce mai des.

— Slanca, intervin eu, nu are rost. Ceea ce vrei să faci, nu se potriveşte cu ţinuta poporului din care te-ai născut. Drumul prizonieratului pe care îl va lua domnul colonel nu va fi o călătorie plăcută, te asigur...

— Nu interveni, Adrian. Tu nu ştii...

— Ştiu, Slanca, dar noi nu avem voie să ne facem dreptate singuri.

— Asta e mentalitate de rob.

Afară începe să se lumineze. Întunericul se dă la o parte uşor, ca o cortină. O văd pe Slanca ridicînd revolverul. Nu pot interveni sub nici o formă. Sînt sigur că îl va ucide şi sînt sigur că puţin îi pasă ce se va întîmpla după aceea.

— Să terminăm, Wurm. Nu vreau ca zorile zilei care vine să te mai găsească în viaţă. Ai simulat moartea o dată. Acum nu o vei mai simula !

— Domnule ofiţer !

Wurm strigă disperat. În faţa revolverului întins cu hotărîre, nu s-a mai putut stăpîni.

— Ai început să-ţi pierzi calmul, Wurm, spune Slanca fără a-şi ascunde nuanţa de batjocură din glas. În curînd ai să urli, ai să te rogi... Dacă va mai fi un „curînd" pentru tine...

Aud declicul revolverului. Văd braţul cum se ridică, o văd ochind. Strig la ea poruncitor pentru a o speria. O clipă se opreşte, uitîndu-se lung la mine de parcă aş fi intrat în cameră stingherind-o de la o treabă foarte importantă.

Wurm se ridică în picioare. Mîinile îi tremură. De-afară se aud paşi ce vin în fugă. Slavă domnului ! Uşa se izbeşte de perete. Eliade intră ca o furtună.

— Ce se petrece aici, sublocotenente ? mă întreabă văzîndu-mă dezarmat şi pe Slanca albă la faţă, cu revolverul în mînă.

— Cer protecţia legilor militare ! strigă Wurm luîndu-şi din nou o înfăţişare arogantă.

Eliade încearcă să se apropie de colonel. Revolverul fetei se îndreaptă ameninţător către el.

— Ce înseamnă asta, domnişoară ? întreabă Eliade uluit de îndrăzneala sau mai degrabă de nebunia ei.

— Nu vă apropiaţi, domnule căpitan ! Nu mă va împiedica nimeni. E o socoteală între mine şi acest ofiţer german.

— Protestez ! sare Wurm cu gura. Convenţiile internaţionale interzic uciderea prizonierilor !...

Eliade îi face semn să tacă.

— Ţi-ai amintit subit de convenţiile internaţionale ? strigă Slanca şi începe să tremure de indignare. Dar de masacrarea ostatecilor nu pomenesc nimic aceste convenţii internaţionale ?

— Pentru ce vorbeşti, domnişoară, despre masacrarea ostatecilor ? o întreabă Eliade şi faţa i se posomorăşte.

— Pentru ce vorbesc ? Se sabotase un tren cu muniţie. Auziţi, domnule căpitan ? Şi tu, Adrian... Eliade aruncă o privire întrebătoare. I se pare nelalocul lui faptul că Slanca mă tutuia. Drept pedeapsă, continuă fata, acest om pe care îl vedeţi tremurînd ca o pisică jigărită, a ordonat să fie executaţi şaizeci de localnici luaţi la nimereală. Printre ei erau tatăl şi frătele meu. Cînd am aflat, am alergat la el, l-am implorat, i-am căzut în genunchi, am plîns... Fratele meu a reuşit să fugă.

Se opri puţin obosită. Ochii lui Eliade ardeau.

Mi-am amintit de partizanul ceh descoperit de Troacă.

— Era o acţiune de sabotaj, caută Wurm să se scuze. Printre cei executaţi erau şi sabotori.

— Minţi ! strigă Slanca. Nu a existat nici o probă împotriva lor. Ştiţi în ce fel s-a făcut execuţia, domnule căpitan ?...

— Nu mai e nevoie, domnişoară să povestiţi, încercă Eliade s-o oprească.

Simţeam că suferă cumplit.

— De ce, domnule căpitan ? E bine să ştiţi pe cine vreau să împuşc ! Ascultaţi ! L-a găsit pe cel mai fricos dintre ei. L-a înarmat cu un pistol cu un singur glonte, punîndu-l să tragă în fratele său. I-a făgăduit libertatea. Nenorocitul şi-a ucis fratele cu gîndul că va fi iertat. Bestia asta se distra. Dar ca hazul să fie mai mare, l-a acuzat pe ucigaş de fratricid şi l-a condamnat la moarte. Ce zici, Wurm ? De actele astea criminale convenţiile internaţionale nu pomenesc nimic ?...

— Totuşi, n-avem dreptul să omorîm un prizonier, intervin eu ca viitor jurist.

— Nu te amesteca, sublocotenente ! se răsteşte Eliade la mine.

— Regulamentul interzice..., stărui.

— Iar eu îţi interzic să te amesteci.

La urma urmei, căpitanul va răspunde de moartea colonelului german. Nu pot face nimic. În ura lui feroce împotriva fasciştilor, Eliade nu-şi mai dă seama de nimic. Are acelaşi caracter impulsiv ca Slanca.

— L-aş fi putut împuşca de cînd făcea pe mortul în ambulanţă. M-am gîndit însă că lăsîndu-l în viaţă veţi obţine informaţii preţioase. Acum nu mai am nici un motiv să-l cruţ... N-are decît să-şi ducă secretele militare în mormînt.

Slanca trage. Glonţul se înfige în perete. Mă uit la Eliade. Rămîne impasibil. Parcă nu s-a întîmplat nimic. Wurm e livid la faţă. Buzele i s-au uscat de teamă.

— Domnule căpitan, Slanca, să nu fim tot atît de sălbatici ca ei, spun nervos, încă sub impresia împuşcăturii.

— Taci, Adrian. Trebuie să înţelegi că sînt suferinţe mai mari şi mai sfîşietoare decît ale tale ! Explicaţi-i, domnule căpitan, subalternului dumneavoastră că mila nu face parte din vocabularul acestor lupi.

— Pentru actele mele răspund în faţa unui tribunal militar dacă va fi cazul, spune Wurm cu faţa şiroind de sudoare. Vă rog să vă faceţi datoria, domnule comandant, i se adresează el lui Eliade.

— Asta şi fac, răspunde Eliade privindu-l cu dispreţ.

Slanca ridică revolverul pentru a doua oară. N-o pot opri. Nici Eliade nu intervine.

— Opriți-o ! Vă rog, opriți-o ! urlă Wurm.

— Vă temeți de moarte, domnule colonel ? Sînteți obișnuit numai să ucideți. Nu știți să muriți...

— Domnule comandant, garantați-mi viața și...

Wurm se oprește îngrozit. Pălește. La urma urmei ce mai avea de pierdut ?...

— Și ?... insistă Eliade. Vă ascult, domnule colonel.

— Vă interesează ordinul de operațiuni, nu-i așa ?

Îi tremură mîinile. Mi se face greață. N-aș fi crezut.

— Firește, îi răspunde Eliade. Doar n-o să mă intereseze, de pildă, cu ce lamă te bărbierești dumneata.

În spatele meu, Năstase, care se strecurase în cameră îndată ce a auzit împușcătura, strînge pumnii revoltat. E foarte emoționat.

— Domnișoară, sînt de acord cu dumneata, îi spune Eliade fetei, că acest ofițer superior nu merită mai mult decît un glonte, dar, după cum vezi, interese superioare mă obligă să încheiu un tîrg. E vorba de atîtea vieți omenești. E clar, domnișoară ?

— E clar, domnule căpitan, răspunde Slanca sfîrșită.

Pentru a doua oară îl aud pe Eliade vorbind de viețile omenești cu îngrijorare.

Slanca întinde arma fără să spună o vorbă. Toată scena îmi dă senzația amară a tîrguielii sufletelor. La început mi-a făcut impresia că Slanca joacă o dramă sentimentală care m-a indispus prin banalitate. Judecînd lucrurile cu atenție, totul se schimbă într-o tragedie. Poate că judecasem mai înainte cu mintea luptătorului de linia întîi, șobolan de tranșee. De ce am privit gestul Slancăi atît de simplist ? Mie nu-mi sîngerează inima după Ana ? Asasinarea ei nu era asasinarea viitorului meu ? A căminului meu ? Nu era cumva moartea mea spirituală ? Pentru ce nu-l denunț pe Aghiosu ? Pentru ce îl păstrez lîngă mine ? Nu cumva ca să am satisfacția răfuielii ? Mă trezește vocea metalică a lui Eliade. E ironică.

— Vă garantez viața, domnule colonel ! V-ascult !...

— Am cuvîntul dumneavoastră de ofițer ? încearcă să se asigure Wurm.

Nu știu în ce măsură cred ei în acest cuvînt de onoare ! Ei care nu l-au respectat niciodată.

— Mă rog ! Dacă vă liniștește formula... Aveți cuvîntul meu !...

Cuvintele lui Eliade sînt tăioase și reci ca gheața.

Nu-mi mai displace ca la început. Poate că nu sînt obișnuit cu acest om de cremene care nu știe să rîdă. Mi se pare o combinație foarte bizară între iuțeli de felină și încetineli de urs. Multă vreme mi-a trebuit ca să-mi dau seama că Eliade nu era nici încăpățînat, nici imbecil. Ducea o politică nouă, cu care nu eram încă familiarizat. Nu de puține ori îi chema pe Ghiță și pe Limbosu' la el. La întrebările mele, amîndoi răspundeau în doi peri și niciodată adevărat, deși Ghiță îmi era prieten vechi și coleg. Mi se părea ceva ciudat în faptul că după ce ieșeau de la Eliade, stăteau de vorbă cu oamenii, așa, ca din întîmplare. Se vorbea mult despre reforma agrară. Unii credeau, alții, dimpotrivă, făceau haz.

— Acolo mă rugam să mă lovească vreun glonte și să se termine, îmi spunea Cioae din Stoicănești. Acu s-au schimbatără trăbile ! Să dă pămînt !

— O să vă dea pă dracu, sărea cu gura Tutunaru, gospodar așezat. Să muncească fiește care și să-și facă, nu să aștepte pomană de la stat.

Dacă a văzut cum merg lucrurile, că le aflam din ziare, pe care avea grijă să le primim aproape cu regularitate, căpitanul Eliade a lăsat-o mai moale :

— Știu eu ? De dat ar fi drept să se dea... Că pămîntul e al ăluia de-l muncește !

Cu gîndul la Eliade abia am prins declarația lui Wurm. Trupele germane vor veni pînă vineri să întărească această mică garnizoană, sanatoriul fiind un principal punct de observație. Trecînd nestingheriți rîul Hron, vor ajunge în spatele trupelor române. Un fel de tăiere a frontului.

A isprăvit tot ce avea de spus. Wurm e pămîntiu.

— Sper că acum nu mi se va întîmpla nimic, se asigură el.

— Nimic, domnule colonel, îi răspunde Eliade cu o scîrbă profundă.

Năstase subofițerul scuipă țărănește și își face cruce. Pentru o singură moarte să vinzi atîtea vieți !

Wurm e din nou sub pază. Ne pregătim pentru cei ce vor veni şi nu au habar că unul de-ai lor i-a vîndut spre a-şi salva zilele netrebnice. Slanca mă însoţeşte. Mă prinde de mînă. Îi simt sîngele fierbinte ca al Anei. Un moment mi se pare că nu mai e război, că sîntem doi pierde-vară care se caţără pe munţi. Sus, pe crestele înzăpezite, soarele face să sticlească zăpada. De undeva se aude un foc de armă vuind prin văi. Mi se pare că cineva a tras în clipa mea frumoasă de pace şi a ucis-o. Cred că şi Slanca trăieşte aceeaşi senzaţie, fiindcă imediat îmi eliberează mîna şi se depărtează.

Tăcem amîndoi ca nişte vietăţi înspăimîntate. Aş fi vrut să mai stăm împreună, dar subofiţerul Năstase îmi face semne cu mîna. Slanca rămîne pe loc, iar eu grăbesc pasul. Eliade mă aştepta. Pare calm. Şi totuşi, în privirile lui citesc neliniştea.

— Ordonaţi, domnule căpitan !

— Aş vrea să-ţi fac cunoscut că nu vom părăsi acest punct strategic sub nici o formă. După mărturisirile lui Wurm, germanii vor încerca să treacă rîul Hron ca să poată cădea în spatele armatei noastre. Nu avem nici o posibilitate de a comunica telefonic sau prin alt sistem cu divizia. Dealtfel nici nu ştiu unde se află acum. Cred că înţelegi situaţia...

— Înţeleg, domnule căpitan. Se pare că fără voie vom fi un detaşament de sacrificiu...

— Nouăzeci şi nouă la sută. Mai există un unu la sută. Divizia să vină în ajutorul nostru sau să ştie planul de operaţiuni pe care ni l-a dezvăluit Wurm. Cum nu cred... Subofiţer !

— Ordonaţi, domnule căpitan !

— Cîţi copii ai ?

— Trei, să trăiţi !

Eliade îl priveşte distrat.

— Mai ai familişti cu mulţi copii, sublocotenente ?

— Am, domnule căpitan. De ce ?

— Pentru că nu e neapărată nevoie să facem pe eroii, îmi răspunde Eliade privindu-mă tot atît de distrat cum l-a privit pe Năstase care a înlemnit în poziţia de drepţi.

— Încerc să vă înţeleg, domnule căpitan.

— Nici celor ce se tem nu trebuie să le fie ruşine. Înţeleg toate stările omului, tot ce ţine de fiinţa noastră. Mai înţeleg că oamenii nu pot fi mînaţi la moarte fără asentimentul lor şi că viaţa trebuie să sfîrşească undeva sus de tot, la înălţimea celor ce ştiu să se dăruiască fără nici un strop de şovăială...

Se opreşte o clipă. Parcă şi-ar aduna cuvintele. Eliade vorbeşte în faţa a doi oameni cu aceeaşi seriozitate cu care ar vorbi în faţa a douăzeci de mii ! Îl ascult. Pare un fruct cu coajă urîtă, ţepoasă şi veninoasă, al cărui miez este dulce ca mierea. Nu ştiu ce se întîmplă cu el sau mai bine spus nu ştiu ce se întîmplă cu mine. Mă întreb de ce nu l-am putut înţelege de atîta vreme, de cînd sîntem împreună, pe acelaşi front de luptă...

— Aici sîntem noi. Ceva mai departe e Ţara. Să căutăm s-o servim fiecare după puterile noastre.

Îmi tremură sufletul de emoţie.

— Aici sîntem foarte bine adăpostiţi. Apărarea noastră nu necesită soldaţi mulţi, ci puţini şi hotăriţi !... Prin spatele sanatoriului se poate pleca... Sublocotenente, dacă vrei...

Se opreşte foarte tulburat. Faţa măslinie i se roşeşte. Parcă ar fi spus un lucru de mare ruşine. Mi se uită în ochi şi aşteaptă răspunsul meu.

— Nu înţeleg, domnule căpitan ! Nu vă înţeleg !

— Dacă vrei să pleci...

Se opreşte iar.

— Domnule căpitan, dumneavoastră mă îndemnaţi la acte de trădare.

— Ai înţeles greşit, sublocotenente. Pleci cu asentimentul meu. Deci nu e nici o trădare. Dacă vrei o poţi lua şi pe fata aceea care ne-a făcut atîtea servicii... N-are rost să vă încheiaţi viaţa aici !... Nu de morţile voastre am nevoie, înţelegi, sublocotenente ?

Nu, fiindcă nu i-am dat niciodată ocazia să mă consider un laş.

— Un pluton îmi este de-ajuns, continuă.

Mă gîndesc dacă n-ar fi bine să-i întorc spatele.

— Subofiţer !

— Ordonaţi, domnule căpitan ?

— Te poți retrage. Și, adaugă el zîmbind, caută de mai slăbește. Du-te !

— Și dumneavoastră ? îl întreabă Năstase.

— Nu mai e vreme de pierdut. Executarea ! ordonă el. Redevine de cremene. Ai plecat ?

— Să trăiți, domnule căpitan, nu plec, răspunde Năstase înfipt.

— Domnule căpitan..., intervin eu.

— Ce-i, sublocotenente ? Și dumneata vrei să rămîi din sentimentalism sau vrei să te asiguri că m-am curățat și ai scăpat de mine ? zice zîmbind. Ți-am spus că nu am nevoie de oameni mulți.

— Ordinul de a lupta împotriva fascismului este un ordin general, domnule căpitan.

— Vasăzică de dumneata nu scap oricît m-aș strădui ! glumește Eliade.

— Numai dacă mă trăsnește un glonte, domnule căpitan, răspund glumind la rîndul meu.

— Întotdeauna ți-a plăcut dumitale să te contrazici. Mă rog, dacă ești dispus să-ți lași oasele pe-aici, te privește !... Apoi se întoarce și dă cu ochii de Năstase. N-ai plecat, subofițer ?

— Nu, domnule căpitan.

— Credeam că ai și ajuns acasă !

Îl privește pe Năstase pe sub cască fără să mai spună ceva. Îmi face impresia că e foarte mulțumit.

— Domnule căpitan, mai aveți să-mi ordonați ceva ? îl întreb cu grăbit să dispar din fața lui pînă nu-i mai vin alte idei.

— Adună toți oamenii, sublocotenente, îmi ordonă.

Adun compania în cîteva minute în curtea sanatoriului. Eliade se plimbă prin fața lor cu mîinile la spate. Refuză să-i dau raportul. Apoi se îndreaptă de spate și începe să le vorbească. Se interesează de fiecare caz în parte. Le face aceleași propuneri. Cine vrea să plece, e liber s-o facă. Se adresează în special celor cu mulți copii sau cu greutăți mari în familie.

— Să iasă în față cine vrea să plece ! ordonă Eliade.

Nu mișcă nimeni. Repetă ordinul de două ori. A treia oară iese în fața frontului, cam șovăielnic, Tutunaru. Rămîne în poziția de drepți. Mi se strînge inima. La urma

urmei se mai găsesc și din ăștia. Mă uit la Aghiosu cu sufletul la gură. Nu cumva... ? Nu. Nici pomeneală. Stă liniștit la locul lui. Respir ușurat. Cred că dacă ar fi ieșit, l-aș fi apucat de gît. A mai ieșit unul, Cotîlbaș, negustor din Alexandria. Și... spre mirarea mea, Mișu Dobrescu. Eliade îl vede și surîde. Mie îmi vine să-l scuip.

— Mai vrea cineva să plece ? întreabă iar.

Nimeni. Eliade le explică celor trei pe unde o pot lua. Nici Tutunaru, nici Cotîlbaș, nici Dobrescu n-au copii. Teama. Asta e altă treabă.

După ce s-au împrăștiat toți, Eliade o roagă pe Slanca să stea cu el puțin de vorbă. Îmi face acum impresia unui părinte pe care l-a ajuns moartea și care își sfătuiește fiecare copil ce să facă.

— Domnișoară, i se adresează căpitanul, v-ați făcut datoria față de poporul dumneavoastră și față de noi cu prisosință. E bine să plecați. Nu are rost să vă prăpădiți. Sînteți tînără și toate relele se vor șterge ca un vis urît. Mai aveți pe cineva în viață ? se interesează el.

— Mama și o soră. Nu știu dacă nemții nu le-au băgat într-un lagăr. Despre fratele meu nu știu nimic.

— În orice caz e mai ușor să aflați cercetînd, decît stînd aici. E bine să ne despărțim. Timpul e foarte scurt, domnișoară Slanca, zice Eliade și îi întinde mîna.

O văd pe fată liniștită, întinzîndu-i la rîndu-i mîna. Deci va pleca. În definitiv, ce rost are ea aici ?

Eliade îi întoarce spatele și începe să-și așeze oamenii. Nu-mi dă nici un ordin. Mă ignoră complet. Trece pe lîngă mine și îl aud fluierînd ușor. Pare foarte bine dispus.

— Pleci, Slanca ? o întreb cînd ajunge în dreptul meu.

Glasul meu, probabil, e încărcat cu mult regret, fiindcă o văd pe Slanca zîmbind.

— Dar tu, Adrian, vrei să plec ?

— Și da și nu. Da, pentru că n-aș vrea să treci prin momente grele și nu, fiindcă.. Nu-mi vine să mai continuu.

— Și nu ?... insistă.

Nu-i răspund. Privesc spre acoperișul terasă al sanatoriului unde Năstase a și postat un cuib de mitralieră.

— Cînd pleci, Slanca ? schimb eu vorba ca să nu fiu obligat să-i răspund.

— Imediat, spune pe un ton înțepat și îmi întoarce spatele.

Vreau să alerg după ea, dar mi-e rușine de soldați. Mișu Dobrescu se apropie de mine. Strig un soldat la întîmplare ca să creadă că sînt ocupat și să mă lase în pace.

— Adrian, știu că ești supărat pe mine...

— Ce rost are ? Fiecare stă singur în fața conștiinței lui. Nimeni nu-i vine în ajutor. Nici chiar dacă are în familie generali de stat major.

Dobrescu se albește la față. A simțit aluzia mea grosolană.

— N-am crezut că îmi va fi frică, se scuză el.

Mi-e milă de el.

— Altădată, îi spun cu același venin în glas, cumpănește bine situația. Cînd nu-ți reușește ceva sau ți se întîmplă vreun neajuns, nu te mai repezi pe front. Nu e de tine. Cere-i mamei bani de cinema și pe urmă du-te la o cofetărie... O să-ți treacă paraponul.

Știu pentru ce îmi vărs furia pe bietul Mișu. Din cauza plecării Slancăi. Biciul vorbelor mele l-a plesnit în plin. Fața îi arde și ochii îi joacă în lacrimi. Rămîne pe loc de parcă e bătut în cuie.

— Mai ai ceva să-mi spui ?

— Să trăiți, domnule sublocotenent, mă salută el.

Îi întind totuși mîna. Se face că nu o vede și îmi întoarce spatele. Zîmbesc. Are și Mișu cîteodată micile lui eroisme. Îi urmăresc mersul și uniforma bine croită. Ajuns în țară, va umple Bucureștiul cu faptele lui brave. Vucă și Somnorosu' vorbesc despre cu totul altceva decît de cazul celor trei care au plecat. Nici pe Slanca nu o mai zăresc. Alifie își curăță bocancii. Nu mă vede. Ghiță Filosoful stă singur și pare indispus.

— Ghiță, tu de ce n-ai ieșit în fața frontului ca să pleci ? îl întreb eu zgîndărindu-l.

— Da tu de ce n-ai plecat ?

— Pentru că prefer să mă aflu acolo unde nimeni nu întoarce capul după mine privindu-mă cu dezgust..., îi răspund cu arțag.

— Uite ce e, Adrian, cred că ne cunoaștem destul, că sîntem edificați unul asupra celuilalt, că ne știm gîndurile și cum am proceda fiecare în anumite situații...

— Am glumit, Ghiță ! Tu știi că am glumit. Că n-am pus la îndoială nimic... Am o stare de nervi !...

— Mă bucur, Adrian. Cît despre purtarea ta față de Dobrescu, nu mi-a plăcut. Înainte de a pleca mi-a istorisit toată discuția voastră.

— Nu-mi plac oamenii care vin mînați de himere.

— Nu poți accepta cu brațele încrucișate moartea. Dacă se ivește vreo ocazie ca aceea de azi... Atunci, de ce nu ? Și eu în locul lui Eliade aș fi procedat la fel. Dacă nu am nevoie de prea mulți oameni, de ce să-i sacrifici ? Îmi opresc cîți îmi trebuie și... noroc bun !

Vucă, Somnorosu' și Limbosu' ascultau discuția fără să intervină.

— Ba eu n-aș fi procedat așa, zice Vucă într-un tîrziu. Dacă plecam toți ? La toți ne e teamă. Cine spune că nu se teme cînd aude lătratul mitralierei care îl caută, minte.

— Adevăr grăiești, puiule ! îl cinstește Somnorosu' cu vorba lui preferată.

— Și dacă ne repezeam cu toții să o ștergem ?

— N-aveți grijă că vă oprea Eliade, spune Ghiță.

— Mie mi-a plăcut atunci cînd ne-a zis : „Să știți că nu ni se vor ridica statui ! Gîndiți-vă, fiindcă după asta orice regret este zadarnic !", repetă Somnorosu' cuvintele lui Eliade.

— Pentru cîtă frică de moarte există în om, prea puțini au fost aceia care au ieșit în fața frontului mărturisind sincer, prin tăcerea lor, că le este frică, spune Ghiță.

Limbosu' se joacă întruna cu un cuțitaș. Îl apucă de lamă și îl dă peste cap în așa fel ca lama să se înfigă în pămînt.

— Căpitanul a procedat cu foarte mult tact, spune Limbosu' continuînd să se joace cu cuțitașul. El miza de la bun început pe faptul că nu vor pleca prea mulți. Ca om și-a făcut datoria. Și ca militar și-a făcut datoria.

— Într-adevăr, recunosc și eu, avem o poziție cam greu de cucerit. La ce bun atîția oameni ?... Nu le va fi ușor nemților să atace fortăreața asta.

— Nici nouă nu ne-a fost ușor, don'sub', spune Vucă. Au pierit cîțiva oameni...

— Adevăr grăiești, puiule, zice Somnorosu'.

Îmi las comandanții de grupă și intru în sanatoriu. N-am nici un pic de liniște. Văd saloanele unde se adăpostește muniția. Benzile de mitralieră cu vîrfurile ascuțite ale gloanțelor. Soldatul care le aranjează dă drumul unei benzi pe jos. Se aude un sunet metalic neplăcut. Ferestrele sînt ocupate de soldați. Doi vin în pas alergător, cărînd unul de o parte și celălalt de altă parte o ladă cu muniție de tunuri anticar. În garajul sanatoriului au mai descoperit un tun anticar. Eliade își freacă mîinile mulțumit. Pare un negustor care și-a vîndut toată marfa. Nici că se poate mai bine !

Urc scările etajului întîi gîndindu-mă la tot ce are să ne aștepte. Văd o ușă deschisă și mă uit înăuntru. Încremenesc. Slanca, în fața unui ciob de oglindă, se piaptănă.

— Slanca !

Bucuria de a o vedea îmi umple pieptul. Îmi face semn să tac ducînd degetul arătător la buze. Intru în cameră și mă stăpînesc să n-o îmbrățișez.

— Adrian, nu voi pleca de-aici, îmi spune ea foarte serios. Pe căpitan nu l-am contrazis ca să nu se supere și să ia cine știe ce măsuri. Dar de la bun început am fost hotărîtă să rămîn. Pot fi o infirmieră foarte bună și la nevoie un luptător în plus. Voi mai sta aici, și dacă va da peste mine, îi voi spune că m-am răzgîndit și m-am întors... Ce să-mi facă ? zice ea și întoarce palmele în sus.

Gestul Anei.

Plec din cameră la rugămintea ei. Sînt vesel din cale-afară. Trec pe lîngă Vucă și, dacă nu-i auzeam vocea, nu l-aș fi recunoscut.

— După cît s-aude, ne așteaptă lucruri mari ! Rezistență îndelungată, zice și își curăță tacticos arma mai departe.

Plec fără să-i răspund. Presupun că mă urmărește cu privirea și bodogăne.

Somnorosu' a găsit o cameră cu șase paturi... Întregi.

Wurm e păzit ziua și noaptea. Oamenii puși de Năstase nu-l slăbesc o clipă. Adormim tîrziu cu urechea ciulită și cu un ochi deschis, cum se spune ! Vremea este încă rece și umedă. Dis-de-dimineață ne trezim cu cei trei

înapoi : Tutunaru, Dobrescu și Cotîlbaș. Nu mai vor să plece. Rămîn aici. Eliade îi privește pe sub sprîncene.

— De ce v-ați întors ?

— Să trăiți, domnule căpitan, cînd ne-am cercetat bine inimile, am constatat că plecarea noastră, chiar cu asentimentul dumneavoastră, tot un fel de dezertare se cheamă, răspunde Mișu în locul celorlalți, care au încremenit în poziția de drepți.

Se anunță o zi frumoasă. Vom uita că sîntem soldați măcar pentru minunea asta de zi ? Sau vor avea grijă cei ce ne pîndesc să ne amintească acest lucru ? Cerul este de un albastru sublim. Ceva între carte poștală de reclamă și realitate. În curtea sanatoriului au început să-și arate capetele florile de munte. Cu binoclul, priveliștea este mirifică. Muntele din față are pădurea de pe el pe jumătate ciuntită. Cîndva, bănuiesc că era de o rară frumusețe. Dar tunurile n-au ținut cont, au bușit-o, răsturnîndu-i copacii, pisîndu-i și arzîndu-i. Au mai rămas doar cioturi putrezite cu schijele ascunse în trupurile de lemn. Tăcerea devine aproape nefirească. Îți vine să tragi un foc de armă așa, ca atmosferă. Rotesc binoclul să descopăr vreo linie, tranșee, corturi, dar nu se vede nimic. În dimineața asta, nereal de frumoasă, cu cer albastru și tăcere suspectă, se aud deodată bubuituri de tun. O baterie își reglează tirul. O fi a lor ? O fi a noastră ? Munții vibrează de hăuitul prăbușirilor în văgăuni. Norii de fum se risipesc repede, împrăștiați de vînt. De undeva răspunde o altă lovitură de tun. Oamenii caută unii la alții cu priviri neliniștite, cu urechea atentă. După un timp, din nou tăcere. Oamenii s-au rezemat cu spatele de zidul sanatoriului, cu genunchii la gură. Tac și fumează. Înăuntru, la o fereastră, Eliade se bărbierește. Îmi rotesc privirile cu lăcomie peste tot. Pe unde vor veni ? Prin spatele sanatoriului ? Din dreapta ? Din față ? Din stînga nu vor putea veni. Acolo se zărește masivul Javorina. Probabil că vor veni pe cursul mijlociu al rîului Hron, la vest de orașul Svolen... Să nu contăm pe nici un ajutor, spunea Eliade. Asta înseamnă că sîntem sacrificați. Mă uit la fețele oamenilor și nu citesc îngrijorare. Alifie a găsit un dulap cu medicamente și cotrobăie prin el. Scoate borcănașele, le sortează, le miroase, le întoarce pe o parte

şi pe alta... E fericit. Somnorosu' se trînteşte pe fiecare pat ca să vadă care e mai moale. Limbosu' scrie o scrisoare. Din cînd în cînd se opreşte cu creionul în aer şi cu limba afară, gînditor. Mă vede şi surîde ca pentru a se scuza.

— Le scriu şi ălora să mai afle şi ei cîte ceva de mine. Nu ştiu dacă merge poşta...

— Ce să-i spun ? Că pentru noi nu mai există nici o poştă ? Că sîntem două lumi distincte ? Cei ce pot dormi noaptea fără spaima vegherilor lîncede şi obositoare şi noi, cei de-aici. Nu, Limbosule ! Există o lume nouă pe care o avem de păzit. O lume care va renunţa la arme ca mijloc de convingere... Mă întreb ce ne mai aşteaptă dincolo de noapte ?

Dobrescu mă priveşte parcă şi-ar cere voie să se apropie de mine.

— Mai eşti supărat, Adrian ?

— Nu am fost supărat pe tine, Mişule. Nu am fost de acord doar cu gestul tău copilăresc. Dar de vreme ce te-ai întors, toate sînt ca mai înainte.

Îmi arunc ochii în sus, pe terasă. Văd un soldat scrutînd depărtarea.

— Nemţii ! strigă el.

Într-o clipă toată lumea şi-a reluat locurile fixate de Eliade. Îl văd pe căpitan urcînd cîte trei trepte. Alerg după el. De pe terasă se vede totul ca în palmă. Îi zărim prin binoclu. Se apropie liniştiţi, în pas de voie, cu automatele ţinute alandala, ca nişte oameni fără nici o grijă. Căştile lucesc în soare. Probabil sînt aduşi cu camioanele pînă la un punct, de unde vin pe jos. Poate n-au aflat nimic despre sanatoriu, deşi cei care au fugit cu maşinile atunci, la venirea noastră, i-ar fi putut anunţa. Eliade ordonă tuturor să se camufleze cît mai bine şi să nu tragă nimeni nici un foc de armă fără ordinul lui. Coborînd, se întîlneşte faţă în faţă cu Slanca.

— Pentru ce n-ai plecat, domnişoară ?

Vocea îi e aspră şi neprietenoasă.

— M-am întors, domnule căpitan, răspunde Slanca cu un chip spăşit.

— Minţi, domnişoară ! N-ai plecat defel.

— Aşa e, domnule căpitan. N-am plecat pentru că mă consider şi eu de folos aici la locul luptei...

— Ajunge, domnișoară ! o oprește Eliade. După ce se va termina, dacă vom scăpa, pleci imediat. Nu-mi trebuie bătaie de cap și țipete de femeie...

— Domnule căpitan...

— S-a înțeles ?... Caută de te ferește ! Ascunde-te pe undeva, să nu fii zărită !

Îl urmez. Slanca are o figură atît de nenorocită, încît îmi vine să las totul ca să o împac. Un soldat îi întinde căpitanului pistolul automat.

Urmează liniștea aceea de care se teme oricine pe front. Nu știu cît vom sta nemișcați. Simt că înțepenesc în poziția în care mă aflu.

Filosoful vrea să-și aprindă pipa, dar renunță. O scoate din gură și o bagă în buzunar. Începem să le auzim vocile. Rîd, vorbesc tare. S-a zis cu ei ! Încep să apară. Gura este uscată ca iasca. Obrajii îmi ard ca focul. Toți sîntem atenți la semnalul comandantului. Secundele au devenit ore, minutele, zile. Dobrescu își ține arma lipită de obraz. Vrea să se răcorească. Sanatoriul are aspectul unei clădiri părăsite. Iată-i ajunși la cîțiva metri de poarta principală. Unul dintre ei își scoate casca ștergîndu-și fruntea de sudoare. Are părul blond, aproape platinat.

Comandantul lor le face semn să înainteze mai repede. Și el e tînăr. Se uită în curte, apoi se întoarce către ai săi :

— Niemand !

Eliade deschide un foc nimicitor. Comandantul se frînge în două. Ceilalți sar fiecare încercînd să se adăpostească. Mitraliera de pe terasă seceră fără încetare. Trag, lungiți la pămînt. Împușcăturile lor n-au nici un efect. Un soldat își scoate de la brîu grenada. Se pregătește să o arunce. Se ridică în mîna stîngă și în genunchi. De unde sînt ascuns, trimit o rafală de gloanțe. Recade pe burtă, fără nici un țipăt. Grenada explodează la un pas de el. Cred că i-a rănit pe cei din jur, fiindcă aud țipete și înjurături. Cîțiva încearcă să fugă, dar sînt nimiciți de focurile trase de Vucă și Limbosu'. Eliade întinde mîna așteptînd ca soldatul să-i dea un încărcător nou. Scutură mîna impacientat. Soldatul de lîngă el stă cu capul într-o parte, lipit de pămînt. Căpitanul se trage îndărăt, își ia singur încărcătoarele din mîna celui mort. Somnorosu' stă

după fereastră. Din cînd în cînd scoate țeava și trage. Un german se ridică drept în fața lui, fără să-l vadă. Tremură din tot corpul. Spune ceva. Somnorosu' mormăie un „Adevăr grăiești, puiule" și îl ciuruie. O vînătoare sinistră! Caută să scape, se rostogolesc, strigă ca apoi să încremenească pe burtă, pe spate, ori într-o parte, așa cum i-a surprins moartea.

Ce se întîmplă acum, aici, pe cîțiva metri pătrați, se întîmplă peste tot, pe mii de kilometri. Oamenii se așteaptă, se pîndesc și se ucid. Cad unii peste alții, tocați de focul năprasnic al mitralierelor, pisați de tunuri, mereu, mereu alții și alții.

O lovitură îmi zguduie capul. Lîngă cască, găsesc glonțele fierbinte. Trag îndîrjit. Un neamț își ține automatul deasupra capului. Se tîrăște pe burtă încercînd să scape. Ochesc. Sare în picioare și, după ce aruncă arma, se răsucește de vreo două ori, ca să cadă cu brațele întinse. Mi se strînge stomacul și îmi vine să vărs. Fără să vreau ridic privirea. Văd același decor, pe care ieri îl admiram. Acum mi se pare dezolant. Brazii, rupți de la mijloc. Așchiile lor par degete încremenite într-o implorare mută. Alții par coloane prăbușite dintr-un templu păgîn. Fără să vreau mă descopăr. Văd doi ochi fixîndu-mă. Neamțul descarcă foc după foc. În dreapta mea, Vucă l-a zărit. Are o eleganță a mișcărilor de neînchipuit. Își trece arma în stînga pieptului de parcă s-ar feri de ceva cu care este gata să se ciocnească. Aud strigătul neamțului care mă privea cu atîta dușmănie și mă bucur. Vucă întoarce capul spre mine. Îi văd dinții albi, dezveliți de rîs. Se poate rîde și cînd omori. „Nu trebuie să scape nici unul", ne-a spus Eliade.

Acum zac în fața sanatoriului și în preajma lui, împrăștiați, cu fața în jos sau pe spate. Unii se vaită o vreme, apoi tac pentru totdeauna. Cîte unul, cuprins de febra morții, strigă un nume, pe dumnezeu, sau cuvinte de neînțeles.

— Ce spune, don' sublocotenent? mă întreabă Vucă auzind un neamț în agonie.

— Cine să-l înțeleagă? Nu știu nici eu ce spune.

După vreo oră și ceva de așteptare, Eliade iese în curtea sanatoriului. Trebuie să-i îngropăm. Și pămîntul e

tare ca piatra. Ieşim toţi din ascunzători cu armele ţinute vînătoreşte. Trecem printre ei şi ne cuprinde sila. Îl văd pe neamţul blond, cu părul aproape platinat. Tunica îi e plină de sînge. Somnorosu' îl întoarce cu piciorul. Limbosu' aude un geamăt. Se lasă în genunchi. Neamţul deschide ochii mari, speriat.

— Nu-ţi fie frică, neamţule, îi spune Limbosu' şi scoate bidonul de la cingătoare.

Rănitul îi urmăreşte toate mişcările. Limbosu' îi bagă mîna sub cap spre a-l ridica puţin. Nimeni n-a văzut cînd neamţul a tras cuţitul. Toni încearcă să se ridice. Cade alături. Eliade tremură de furie. Ochii îi lucesc în lacrimi. Trage fără milă. Limbosu' suflă greu, cu bulbuci de sînge. Eliade vine la căpătîiul lui. Numai privirile vorbesc. Ieremia Troacă şi încă trei soldaţi îl cară în sanatoriu pe o foaie de cort. Vreau să o strig pe Slanca, dar fata e la intrare. În mîini are pansamente. Soldaţii au isprăvit de săpat o groapă mare, cît toate zilele. Se trage pămîntul peste ei. Căştile germane sînt aşezate în jurul gropii, ca un fel de chenar.

Ne întoarcem la Limbosu'. L-au aşezat pe un pat curat. Stă cu ochii închişi şi respiră foarte greu. Eliade vrea să pună mîna, să-i îndrepte pansamentul. Mişcarea este stîngace. Slanca îl dă de-o parte uşor brutală. Aştept ca Eliade să reacţioneze în felul lui. Dar nu ! De data asta tace. Rănitul deschide ochii ca să-i reînchidă.

Către seară face febră mare. Se agită şi vrea să-şi rupă pansamentul. Slanca şi doi soldaţi abia îl pot ţine. Cred că nu mai are scăpare. Poate doar o minune !...

Stăm strînşi la căpătîiul lui. Eliade vine şi pleacă. Şi iar vine, şi iar pleacă.

Deodată auzim zgomotul unei arme de calibru mic. Eliade este primul care o ia la goană spre camera unde era ţinut sub pază colonelul Wurm. Uşa e dată de perete. Soldatul care îl păzea, stă aplecat deasupra lui, tremură din tot corpul şi înjură. Pistolul din mîna lui Wurm a căzut lîngă pat.

— Trăieşte, soldat ? îl întreabă Eliade.

— Nu mai suflă, să trăiţi ! răspunde soldatul alb la faţă.

Cine i-a dat pistoletul cu care s-a sinucis văzînd masacrul camarazilor săi, cînd știa bine că el i-a trădat ? Trădase din dorința de a scăpa cu viață ca acum să renunțe ros de remușcări ?

— Îndată ce vom isprăvi, voi face o anchetă, spune Eliade și ordonă ca ofițerul german să fie îngropat imediat.

Doi soldați îl cară ținîndu-l de picioare și de mîini. Slanca era în pragul camerei. Nu văd pe chipul ei nici o tresărire. Nici de bucurie, nici de surpriză.

Starea lui Toni Limbosu' este staționară. Slanca nu se desprinde de lîngă patul lui. Eliade nu o mai ceartă. Mormăie cîteva cuvinte de mulțumire, iar cînd Slanca îl silește să iasă din cameră, se supune fără murmur. Fata a găsit o trusă medicală, aparat de tensiune, garouri, calmante, o mulțime de medicamente pe care le întrebuințează cu multă pricepere sub privirea admirativă a lui Eliade. Am început să sperăm că Limbosu' se va face bine. Firește, pericolul nu a trecut.

Tot armamentul, muniția și alimentele nemților au fost adunate din ordinul lui Eliade. Cine știe ce se mai poate ivi ?

Îi cer voie Slancăi să mă lase în cameră. Limbosu' a deschis ochii. Calmantele au făcut minuni. Cere apă. Slanca îi dă să bea, apoi îi șterge buzele ude cu tifon curat. Tîrziu vine și Eliade. Îl văd cum ia mîna bolnavului uitîndu-se la Slanca să vadă dacă îi dă voie. Noaptea, veghează la căpătîiul lui Ghiță, deși Slanca a cerut să rămînă în continuare. Eliade n-a lăsat-o. E foarte obosită. Acceptă să fie înlocuită cu condiția să se odihnească pe celălalt pat. Aproape de ora unu, Limbosu' începe să se zbuciume. Fata a simțit. Pune mîna pe fruntea rănitului. Febră mare. Pulsul crescut. Respiră precipitat. Ochii i se deschid și se închid la scurte intervale. Îl anunț pe Eliade. Vine în două minute. Privirea căpitanului se încrucișează cu a Slancăi. S-a produs o nouă hemoragie. Foarte puternică. Respirația lui Toni devine șuierătoare. Se înecă și tușește. Îl vede pe Eliade lîngă el. Vrea să-i spună ceva. Eliade se apleacă.

— Îmi pare rău că vă las singuri, șoptește Limbosu'.

Eliade îi face semn să tacă. Ghiță se agită. La ce se gîndește Eliade în clipa asta ? Deodată Toni își bombează

pieptul și apucă strîns mîna căpitanului de parcă ar vrea să-și ia rămas bun. Încearcă să spună ceva. Nu are putere. Buzele se mișcă. Eliade își lipește urechea de ele. Nu înțelege nimic. Cînd se ridică, fața lui Toni e galbenă ca ceara. Broboane de sudoare, ca niște nasturi mici, i-au apărut pe frunte. Ochii sînt pe jumătate deschiși. Mîna a căzut inertă. Căpitanul îi închide ochii și iese foarte grăbit din cameră. Poate că îi e rușine să-l vadă cineva plîngînd. Slanca a rămas lîngă fereastră cu spatele întors la noi.

Trec zile de liniște. De liniște adevărată. Sanatoriul și-a schimbat aspectul. Nu mai e ciupit de gloanțe. Cățui Ion, zugrav în civilie, a netezit la ordinul lui Eliade obrazul de var al clădirii. Material de lucru a găsit în subsol.

Slanca adună flori sălbatece de munte și le pune în niște eprubete largi, pe care le așază la paturile soldaților. E veselă și prietenoasă cu toți. Și toți o iubesc, inclusiv eu, care nu îndrăznesc să-i mărturisesc nimic. În sala mare a sanatoriului s-a improvizat și o mică scenă. Seara, după ce mîncăm cîte o conservă, ne adunăm cu toții acolo. La deschiderea sălii de „spectacole" a vorbit Eliade, frumos, cu pauze elegante, ca bunii oratori. A urmat un program îngrijit. Nimeni n-a făcut repetiții. A spus fiecare ce știa. Cînd s-a înserat, am urmărit programul pe întuneric. Pe scenă a apărut Alifie. Oamenii l-au întîmpinat cu aplauze și rîsete. Pantalonii prea largi și bocancii uriași, cu vîrfurile întoarse, erau de hazul lumii ! Cu mișcări liniștite, Alifie și-a scos vioara și a început să cînte. Vocile au amuțit. Nu se auzea decît arcușul vrăjit al băiatului cu gît subțire de fată și priviri nostalgice. La sfîrșit, l-am aplaudat prelung :

— Bravo, Alifie ! Să ne trăiești, Alifie !

Și Alifie se înclina cu vioara într-o mînă și arcușul într-alta, mulțumind.

A urmat Slanca. Nu i se ghicea decît silueta pe scenă. Spre minunarea noastră a recitat versuri din Eminescu. Oamenii au răsplătit-o cu aplauze călduroase. Gavriliu

ne-a oferit un spectacol de umbre, pentru care Eliade a permis aprinderea unei lămpi cu gaz. Tot felul de pozne, una mai năstrușnică decît alta, au provocat un rîs molipsitor. Eliade stătea pe un scaun în fundul sălii. Rîdea și el.

Din ordinul căpitanului ziua facem instrucție de luptă. Nu mi se mai pare o absurditate. Acum două seri am avut bal. Biata Slanca ! A trebuit să danseze aproape cu întreaga companie. Alifie a început muzica de dans cîntînd la vioară „Tangoul clasic" al lui Albéniz. Aghiosu stătea de-o parte, mustăcea ca un gîndac. Apoi a cîntat Trotușan din fluier. Un soldat i-a cerut voie lui Eliade să încingă o horă d-aia ca „la mama ei". Nici n-a apucat căpitanul să aprobe, că toți s-au și prins la joc. Și dă-i, strigături !

Unde e războiul cu grozăviile lui ? De la ciocnirea în care cele două plutoane dușmane au căzut în ambuscadă, nu s-a mai întîmplat nimic. Dar nu ne putem aștepta la nimic bun. Germanii n-au venit pînă aici doar ca să se plimbe. Dispariția lor nu putea să nu dea de gîndit comandamentului german. Și nici nu-mi vine a crede că nu sînt informați de ocuparea sanatoriului. Acest punct strategic îi interesează și pe ei ca și pe noi foarte mult. Mai ales că ordinul de operațiuni de care ne-a vorbit Wurm prevedea menținerea lui pînă vineri la prînz. Termenul trecuse de aproape o săptămînă. Rîul Hron nu putea fi traversat doar de două plutoane care au avut ghinionul să cadă în mîinile noastre. Sîntem gata de apărare în orice clipă. Și totuși găsim timp și pentru exerciții de înviorare, dimineața, și pentru micile noastre „spectacole", seara, și pentru instrucția de luptă... Cum s-ar spune „dansăm pe un butoi cu pulbere !"

Ora cinci după-amiază. S-a terminat curățatul și verificarea armamentului. Soldații sînt liberi. Stau cu Slanca la fereastra ce dă spre masivul muntos. Soarele coboară ușor în văile adînci. Sîntem singuri, cu gîndurile noastre.

— Ce vîrstă poate avea Eliade ? mă întreabă Slanca.

— Nu știu. Mi se pare că omul ăsta n-are vîrstă. Adică viața lui nu e delimitată de timp.

Fata chicotește ușor. Nu o întreb nici de ce rîde, nici de ce m-a întrebat de vîrsta lui Eliade. Nu mai scot o vorbă. Slanca pleacă în camera ei. Nu încerc să o opresc. Probabil că vrea să fie lăsată în pace. Îmi trece cheful de a mai privi asfințitul soarelui în munți. Străbat culoarul. Ușa de la camera Slancăi este închisă. Mi se pare că o aud plîngînd. Pun mîna pe clanță, dar mă opresc. Trec mai departe. În altă încăpere, Pițigoi joacă un fel de joc de cărți.

— Lasă valetele că ți-l iau eu cu riga, îi spune unui fruntaș pe care nu știu cum îl cheamă.

Riga ! „Riga Crypto și Lapona Enigel". Versurile baladei lui Ion Barbu îmi joacă în minte.

„Mult, îndărătnic menestrel
Un cîntec larg tot mai încearcă,
Zi-mi de lapona Enigel
Și Crypto regele ciupearcă..."

Ce departe sînt „Riga Crypto și a lui laponă Enigel" ! Pentru ce mi-am amintit balada pe care tinerețea mea o îndrăgise la nebunie ? Și parcul în care mă plimbam seara cu Ana, și certurile care începuseră de cînd eram mici, de la alviță, pînă la suferințele arzătoare ale dragostei de adolescent. Toate îmi defilează pe dinaintea ochilor. Nu. Slanca nu seamănă cu Ana. Nici pe departe. De ce n-a plecat ? De ce a vrut să rămînă trecînd peste ordinul lui Eliade ? De ce m-am bucurat că a rămas ? „Ce vîrstă are Eliade ?" Diferență între ele ca de la cer la pămînt ! „Ce vîrstă are Eliade ?" Pașii mă poartă mai departe. Un soldat ia poziția de drepți și mă salută. Ce rost are ? M-a mai văzut, sînt sigur, și nu m-a salutat. „Ce vîrstă are Eliade ?" Sînt sigur că dacă întorc capul îl surprind rîzînd pe înfundate. În camera treizeci și doi, Ghiță stă de vorbă cu Somnorosu'. Sînt întinși pe pat.

— Ce-mi cînți mie, puiule, de viață ? spune Somnorosu'. Cine ucide tinerețea ? Viața sau moartea ? Cine îți scofîlcește obrazul, cîndva ca piersica ? Viața sau moartea ? Cine îți dă bătrînețea hîdă și neputincioasă ? Viața sau moartea ?... Moartea te cosește așa cum ai cosi lucerna. Și gata ! S-a sfîrșit. Pe cînd viața te chinuiește. Pentru cele cîteva bunuri pe care ți le dă, și pe acelea cu zgîrcenie, îți macină trupul și îți mănîncă sufletul. Ce mi-a dat mie viața ? Sînt funcționar de ani de zile. Vin la birou, scriu adrese, bat ștampile. Mă întorc acasă, înghit ceva și dorm... Somnul, refugiul meu !

— Asta e o abdicare, îi răspunde Ghiță. Nu-mi poate place moartea. O putreziciune puturoasă și inestetică.

Stau în ușă și îi ascult. Nu mă vede nici unul.

— Viața e fermecătoare, zice Ghiță, dacă, bineînțeles, știi să o faci să fie fermecătoare... Îți dă posibilitatea deșteptării de a doua zi, soarele îți dăruiește răsăritul lui, dragostea te-nlănțuie cu brațe de catifea, munca îți limpezește ființa, nopțile cu lună îți ametesc tinerețea, după care, firesc, vine și bătrînețea care îți dăruiește înțelepciunea...

— Fleacuri, puiule, îi răspunde Somnorosu'. Sînt sătul de bazaconii învățate din carte. Viața îți cere sacrificii și renunțări uriașe... Pentru cine ?

— Nu exiști numai tu pe pămîntul ăsta. Dacă iubești moartea atît de mult, de ce nu-ți zbori creierii ca să ajungi în brațele ei ? îl întreabă Ghiță.

— Fiindcă, deocamdată, mă simt bine și așa, răspunde Somnorosu'. Cînd n-o să-mi fie bine, voi urma îndemnul tău curtenitor. Pînă atunci, puiule, suportă-mă așa cum sînt !...

Nu aud răspunsul lui Ghiță. Mă îndepărtez. Pentru ce am ascultat toată discuția ? Fiecare cu ideile și gîndurile lui. Din altă cameră aud vocea lui Ieremia. Vorbește cu țăranii lui despre pămînt. Unii sînt sceptici, alții entuziaști, unii visează, alții sînt cu picioarele pe pămînt. Ieremia îi trage cu „comuniștii" care vor veni în curînd la putere.

Altul, nu-i recunosc vocea, răspunde că atîta vreme cît vor fi țărăniștii și liberalii, nici vorbă de comuniști.

— Boierii sînt tari, măi Troacă, și îi mai ajută și chiaburoii din sat !

— Lasă-mă, Cioae, că sînt ace pentru cojoace, zice Ieremia. Căzu el Antonescu care era mai mare decît ghinărării, d-apoi...

Peste două ore, în sala de spectacole, ascult înfiorat balada lui Ciprian Porumbescu. Cîntă blestematul de Alifie dumnezeiește. Soldații, bărbați trecuți prin atîtea suferințe, vibrează din toată ființa. Lîngă mine se așază Slanca. Mă fac că nu bag de seamă, deși sufletul îmi tresare de bucurie. Trag cu coada ochiului la Eliade. Stă sprijinit cu bărbia în pumn, absent. Privirile sînt duse undeva spre nemărginire... Simt mîna caldă a Slancăi pe mîna mea. Nu ne uităm unul la altul. Rămînem așa. Aplauzele zguduie sala. Eliade aplaudă în picioare. Alifie se înclină. La ieșire, Ghiță spune Somnorosului :

— Ce zici, Năică, moartea îți dă această uriașă satisfacție care e muzica, sau viața ?...

Își continuau discuția.

Deși e liniște perfectă, nu pot închide ochii. Mă zvîrcolesc în așternut. Dormim îmbrăcați. Fel de fel de gînduri mă chinuie. Văd chipurile Anei și al Slancăi. Se contopesc apoi într-unul singur. Îl văd pe Eliade întinzînd brațele spre cineva nevăzut. Fața îi rîde ca niciodată. Se apropie de mine neamțul acela blond, cu părul aproape platinat. E plin de sînge și valsează. Nu visez deloc. Limbosu' mă roagă să-i scot cuțitul ucigaș. În vreme ce mă căznesc, aud vocea Somnorosului :

— Numai viața ucide tinerețea ! S-o știi de la mine, puiule !

Mă răsucesc în patul de fier vopsit în alb. Numai o țigară mă poate liniști. Caut în buzunar și găsesc pachetul. Cam puține. Ce mă fac cînd se vor termina ? Umblu în vîrful picioarelor ca să nu fac zgomot. Străbat coridorul care pare să nu se mai termine. În dreptul scării întîl-

nesc santinela. E soldatul Răgăciune din plutonul meu. Un băiat tînăr, cuminte ca o fată. Mă salută şi nu mă opreşte.

— Nu mă somezi, măi Răgăciune ? îl întreb eu.

Soldatul rîde.

— Cum să vă somez, don'sublocotenent, dacă vă cunosc ?...

— N-are importanţă ! Somezi pe toată lumea. Dacă vreau să fug la nemţi... ?

— Văleu, doamne ! se minunează Răgăciune. Cum să faceţi dumneavoastră o ruşine ca asta ?

— Tu auzi ce-ţi spun eu, Răgăciune ?

— Aud, don'sublocotenent.

La fereastră, cînd îmi duc ţigara la gură, văd o umbră. Slanca.

— Nu dormi ? o întreb eu.

— Nu pot să dorm.

— De ce ? N-ai aflat vîrsta lui Eliade ?...

Sînt răutăcios.

— Nu ştiu. Am o stare de neliniște. În fine, ceva neplăcut. Sau poate neliniştea mea se datorează faptului că ai venit la fereastră să fumezi, îmi spune, plătindu-mi poliţa cu Eliade. Ai şi pentru mine o ţigară ?...

— Parcă tu nu fumai ?

— Da. Nu fumam. Nu ştiu ce mi-a venit ! Poate aşa, să mă aflu în treabă.

Înlocuim vorbitul cu pretextul fumatului. Îi zăresc ochii aprinşi de o lumină ciudată. O lumină care mă răscoleşte, transmiţîndu-mi şi mie o stare de neliniște. Ana moare treptat în mine. Pentru a doua oară. Ne sărutăm într-o clădire ocupată de trupe româneşti, în vreme de război, cînd nu există în jur decît oroare, gemete, hărţuială. În faţa morţii, Eliade a aşezat „Boleroul" lui Ravel prin arcuşul măiestrit al lui Alifie. În faţa suferinţei, snoavele soldaţilor, în faţa gloanţelor, jocul umbrelor. Oare nu sîntem şi noi umbre ?... Sau am devenit umbre ? Cineva se joacă liniştit cu vieţile noastre, cu trupurile noastre, pe un cearşaf uriaş, luminat cînd de lună, cînd de soare. Pe

urmă căluşarii-soldaţi sînt puşi de Eliade să joace dansul soarelui... Bietele noastre suflete !

Mi se pare că sînt într-o pădure. Acolo întîlnesc ochii Slancăi. Sînt din jar şi miere. Îi urmăresc umbra care se pierde printre copaci, destrămîndu-se în ceaţă. Mi-e teamă de noaptea care ne aşteaptă, mistuindu-ne în singurătate. O ţin în braţe şi o mîngîi. Se înfioară. Vreau să o asigur că nu e decît un joc. Un joc nevinovat care ne face să ne amintim de viaţă. Aud un strigăt ca dintr-un gîtlej de fiară. Privesc în toate părţile ca şi cum aş căuta cărarea într-o pădure deasă şi locul unde să mă ascund. Cerul a devenit alburiu. După strigătul de moarte, de jur împrejur s-a lăsat tăcere adîncă.

— Ai auzit ? şopteşte fata înspăimîntată.

— Vreunul din soldaţi a visat urît, răspund eu.

O ţin mai departe în braţe. De data asta cu senzaţia fricii de a nu o pierde. O căldură ciudată îmi străbate trupul ca o beţie istovitoare. Închid ochii şi revăd pădurea. Slanca respiră omeneşte, carnal. Din toate părţile năvălesc aburi de trup gol, căci toată pădurea este din mesteceni-trupuri goale, perechi înlănţuite. Mă trag de-o parte cuprins de silă. Slanca mă priveşte mirată. Ne sărutăm uşor, în vîrful buzelor. Un sărut calm. Ne despărţim fără să ne mai îmbrăţişăm. Ne este teamă. În urechi îmi răsună încă strigătul acela de moarte mişelească. Mă uit la ceasul fosforescent. E trecut de miezul nopţii. În apropiere de scară, soldatul Răgăciune mă somează să stau... Îmi cere parola.

— Răgăciune, ai auzit ?

Soldatul mă priveşte ameţit de somn. Nu-mi răspunde.

— Ai auzit ? repet eu întrebarea.

— Am auzit, să trăiţi ! E o pasăre de noapte, don'sublocotenent ! spune Răgăciune simplu.

Mai controlez o dată posturile. Toţi au auzit şi toţi îmi spun că nu-i decît o pasăre de noapte. Mă întorc la mine. În cîteva clipe adorm. Ne deşteptăm odată cu apariţia zorilor. Desfacem conservele şi mîncăm. N-apuc să bag furculiţa de două ori în gură că mă trezesc cu Holdiş, un soldat din grupa lui Vucă.

— Vin, să trăiți, don'sublocotenent !

E alb la față. Într-o clipă îl înștiințez pe Eliade. Se dă imediat alarma. În cîteva minute soldații sînt gata de luptă. Privesc prin binoclu. Vin din munte, de unde e încă zăpadă. Pe albul imaculat par un soi de gîndaci negri ce se tîrăsc pe zidul unei bucătării proaspăt zugrăvite. La ferestre așezăm trăgătorii buni și aruncătorii cu grenada. În afară de cîțiva, foarte emoționați, ceilalți sînt liniștiți, parcă obișnuiți. Vucă își curăță unghiile după ce și-a luat locul de tragere. Cînd îi vede, cască. La altă fereastră stă Alifie. Îmi surîde sfios ca o fată. Trec pe lîngă el și îi mîngîi obrazul. Casca e prea mare pentru capul lui. Pare o oală cu fundul în sus. Mă uit peste umărul lui. Îi văd venind. Nu mi se par mulți. Merg agale, de parcă ar fi siguri că, odată ajunși, sanatoriul îi așteaptă cu porțile deschise.

— Atenție la muniție, ne spune Eliade.

Filosoful aleargă pe scări în sus. Patul armei lovește grilajul, scoțînd un sunet metalic.

Somnorosu' vine lîngă mine.

— Lăsați-mă lîngă dumneavoastră, don'sublocotenent.

— Unde-i Vucă ? îl întreb eu.

— Jos, la intrare. Cică nu-i plac înălțimile !

La a treia fereastră e Slanca. S-a postat acolo cu un automat german în mînă. Nu am vreme să mă mir. Gloanțele au început să țiuie. Parcă sîntem vorbiți. De la noi nu trage nimeni. Acum îi văd bine. Vin din toate părțile. Sînt mulți. Se apropie pipăind cu gloanțele pereții sanatoriului. Degeaba i-a dres Cățui Ion, zugravul. Degeaba a vindecat zidul mîncat ca de vărsat de vînt. Geamurile, cîte au mai rămas, încep să cadă țăndări. Îmi iau fereastra în primire. Aud pușca lui Alifie. Are chipul palid și buzele vinete. A tras, și acum se dă la o parte, în stînga ferestrei. Îi văd pe cei atinși de gloanțele lui. Se zvîrcolesc la pămînt. Mîinile nervoase ale lui Alifie sînt încleștate pe trăgaciul armei. Sînt aceleași mîini care, cu o seară înainte, ne-au încîntat cu „Boleroul" lui Ravel. Acum împrăștie moartea.

De jos se dezlănțuie un foc concentrat. Trag ai noștri al naibii de bine! În bătaia automatului meu intră trei fasciști. Apăs pe trăgaci. Se aruncă la pămînt și trag la nimereală. Încep să se tîrască. Sanatoriul devine un fel de arici de foc. Se trage de peste tot. Curios. Nu aruncă nimeni cu grenada. Zăresc spatele firav al Slancăi. Ochește, trage, se ferește. Asta să fie ființa tandră care stătea aseară în brațele mele? În dreapta sanatoriului cîțiva nemți reușesc să instaleze o mitralieră. De pe terasă cineva aruncă două grenade. Explozie puternică. Zăngăne cioburi de geam. Mitraliera zace răsturnată. Servanții și trăgătorul sînt morți. Cobor scările în fugă. Slanca mă vede și strigă:

— Ești rănit, Adrian? Îi fac semn că nu și alerg spre ieșire.

Vucă, trîntit pe o parte, țintește cu o precizie uimitoare.

— Zurük! strigă un ofițer german înspăimîntat.

Aud vocea Somnorosului:

— Adevăr grăiești, puiule.

Dușmanul se retrage aproape în fugă. În jur, morți și răniți. Eliade coboară de undeva de sus. Nu știu de unde. De la etajul trei sau de pe terasă... E tot atît de liniștit ca la începutul luptei.

— Au fugit, domnule căpitan, îi spune Năstase foarte vesel.

— Se vor întoarce, mîrîie Eliade. Ne vor ataca pînă cînd nu vom mai avea muniție.

— Cine le-o fi aruncat grenadele în cap celor ce se strecurară cu mitraliera în dreapta sanatoriului? îl întreb pe Eliade curios.

— Eu, răspunde el simplu, fără altă explicație.

Din jurul sanatoriului se aud gemetele răniților. Vreau să merg să văd care-i situația. Eliade nu-mi dă voie. Îi cunoaște pe nemți bine. Le știe trucurile. Slanca face și ea un apel, rugîndu-l pe căpitan să-i permită să meargă însoțită de doi soldați. Vucă îi propune lui Eliade ca răniții să fie împușcați. Căpitanul se uită la el de parcă ar sta să-l mănînce.

— De la cine ai luat aceste lecţii de umanitate, sergent ?

— Păi n-aţi văzut ce prăpăd au făcut, mama lor de banditi ? Vin să ne omoare şi noi să le dăm asistenţă medicală ? Aţi văzut ce scump a plătit bietul Limbosu' bunătatea de a-şi ajuta semenul.

— Deseară să ieşi la raport, sergent !

— Am înţeles, să trăiţi !

Cînd Eliade se îndepărtează se strîmbă în spatele lui. Nu mă vede. Mă apropii de el.

— La cine te strîmbi, sergent ? îl întreb eu serios.

— Să trăiţi, don'sublocotenent, nu m-am strîmbat. M-am lovit în cot...

Slanca se întoarce. E murdară de sînge pe haine. E obosită şi tristă. Se prezintă în faţa lui Eliade.

— Domnule căpitan, răniţii necesită ajutoare... Nu pot fi lăsaţi pe pămîntul gol. Sînt oameni.

Eliade tace, privind-o întunecat. Nu ştie ce să facă. Slanca are şi ea dreptate. Dar cum să-i aduci aici ? Cine îi îngrijeşte ? De unde hrană ? E o nebunie curată. În cele din urmă se decide. Ordonă unor băieţi să iasă cu un fel de tărgi improvizate. În clipa aceea, un glonte vîjîie pe la urechea lui Eliade. Al doilea atac începe.

— La arme ! strigă căpitanul.

— Aţi văzut, don'sublocotenent ? mă întreabă Vucă pregătindu-se să tragă. Să-i vindecăm ca să ne poată omorî !

Germanii se apropie prudenţi. Lupta începe imediat. Soldaţii lor se ridică, aleargă cîţiva paşi, ca să se arunce din nou la pămînt. Din sanatoriu se trage nebuneşte. Cobor la parter. Îmi fixez automatul la şold. Lîngă mine trage cineva. Nu-i văd faţa. Înjură ca un birjar. După voce e Mişu Dobrescu. Întorc capul să mă conving. El e.

— Trage, Mişule ! strig eu la el.

— Trag, mama lor de hoţi !

Fără să vreau ating ţeava armei. Frige. Deodată Dobrescu se opreşte icnind. Se îndoaie ca o păpuşă din care au curs tărîţele, ţinîndu-se cu amîndouă mîinile de burtă.

— Unde ești rănit ? îl întreb și mă reped să-l ajut.

— Nu știu. Cred că în stomac... M-au făcut ciur !

Îl trag la o parte. Mîinile mi s-au umplut de sînge. N-am timp să mă ocup de el.

— Stai liniștit, Mișule.

Mă întorc la locul de tragere. Am în fața mea un lanț scurt de trăgători inamici. Cinci-șase... Arma zvîcnește ritmic, furios. N-au vreme să se ferească. Revin la Mișu. Respiră greu. Casca i-a căzut alături. Clatină capul gemînd. Încearcă să-și șteargă sudoarea de pe frunte. Nu reușește.

— Mor, Adriane, horcăie el.

— Nu te teme. Ai să scapi !

Spun și eu niște cuvinte goale, ca să mă aflu în treabă. Aș vrea să fac ceva, să-i vin în ajutor. Îmi dau seama cît sînt de neputincios în fața morții. Citesc în ochii lui Mișu speranța salvării care nu poate veni decît de la mine. Îi aud șoapta :

— Nu mă lăsa !

Sufletul mi se strînge. Licărul luminos al vieții se stinge. Văd în sticlozitatea ochiului o fîșie de cer și o fărîmă de munte. Îi închid ochii și îl așez lîngă zid. Din el continuă să șiroiască sîngele ca un izvoraș roșu. Mă postez iar la una din ferestre. Prin fața mea se tîrăște un soldat neamț. Își dă casca puțin spre ceafă privind într-un punct cu atenția încordată. Cred că e de vîrsta mea. Habar n-are că sînt lîngă el. Nu mă grăbesc. Intind automatul și trag. Cling ! Încărcătorul s-a golit. Neamțul aude sunetul sec și scoate un strigăt ușor de spaimă. Trage spre locul de unde i s-a părut că a venit sunetul. Bag un încărcător nou. Sînt decis că nu-l scap. Focul lui a încetat. Mă pîndește. Aud un țipăt ca de femeie și mă bucur. Un dușman mai puțin. Descarc automatul la întîmplare plimbîndu-l pe marginea ferestrei. Mor oamenii ! Fie că mă uit, fie că nu mă uit. Totul durează de o veșnicie. Privirea îmi cade pe neamțul ucis de curînd. Mi se pare că mișcă. Sînt gata să trag. Dar nu. Vîntul îi răsfiră părul. Un păr lung și negru. Mult n-am să mai scap nici eu. Îmi tremură mușchii, toată car-

nea. Nici nu pot scapa mereu ! Am să zac ca ăsta din fața mea și tot așa o să mă privească cel ce mă va dobori și se va teme de moartea mea așa cum mă tem eu. Și va încerca să tragă din nou în bietul meu trup, cînd vîntul îmi va răsfira părul....

Ascult cu urechea ciulită orice mișcare. Orice scrîșnet de pietriș strivit sub talpă, orice răsuflare. De ce m-a cuprins teama asta îngrozitoare care nu-mi dă pace ? Ar fi trebuit să fac dragoste cu Slanca, nu să aștept moartea veștedă ca un copac bătrîn...

— Din cauza voastră ! mă trezesc vorbind cu cadavrul neamțului. Ce mai vreți de la biata lume ? Ați rupt-o în bucăți, ați sfîșiat bucuria și rîsul, ați despărțit mama de copii, soțul de soție. Ați umplut lumea de morminte și de gropi.

Îmi vine să urlu. Vîntul se joacă în părul neamțului. Ce naiba ? S-a terminat ? Au fugit ? Nu mai trage nimeni. Dar nici nu văd pe nimeni. Aud pași grei pe scări. Plutonierul Năstase vine spre mine rîzînd.

— Au fugit, don'sublocotenent !

Burta îi tresaltă de rîs. Are rîsul celui care a scăpat de moarte. Rîs nervos, crispat, de om care n-a ieșit încă din ghearele spaimei.

— Unde sînt ceilalți ? îl întreb eu simțindu-mă deodată foarte singur.

— Prin toate părțile, don'sublocotenent.

— Dacă sînt prin toate părțile, e bine ! mă trezesc spunînd foarte satisfăcut.

Și încep să rîd. Același rîs ca al lui Năstase. Mi se face rușine... Nervii îmi sînt încordați la maximum. Îmi vine să plîng în hohote. Poate că și moartea lui Mișu m-a făcut să nu mai fiu stăpîn pe mine.

— Acu, dacă ne lăsară în pace, o să mîncăm și noi ceva, aud vocea lui Năstase.

De sus încep să coboare ai noștri. Eliade vorbește aprins cu Ghiță Filosoful. Vucă vine ținîndu-l pe după gît pe Somnoros. Cînd naiba a urcat Vucă treptele ?

— Avem ceva răniți, Vucă ? mă reped înaintea lui.

— A căzut Ieremia Troacă, îmi spune el calm, și Cotîlbaș... Îi îngrijește domnișoara Slanca !

Eliade le arată ceva oamenilor. Urcă cîte două trepte deodată. Mă iau după el. Se oprește o clipă în fața camerei unde sînt Troacă și Cotîlbaș. Intră scoțîndu-și casca. Pe jos, cioburi. Un dulăpior cu medicamente este sfărîmat.

— Scap, domnișoară ? o întreabă Cotîlbaș pe Slanca.

E lovit la cap. Un glonte i-a rupt o bucățică de os. I se vede creierul pulsînd. Slanca îl pansează fără să-i răspundă. E preocupată de munca pe care o face.

— Că dacă scap, reîncepe Cotîlbaș, are cine vă spune snoave, da dacă mor nu mai aveți pe nimeni...

— Ai să scapi, îi răspunde Slanca, rana nu-i chiar așa de gravă.

— Să nu mă lași, domnișoară, o roagă Cotîlbaș.

— N-am să te las, fii pe pace !

Ieremia Troacă e lovit în plămîn. La apropierea căpitanului deschide ochii.

— Cum îți mai e, Ieremio ? îl întreabă Eliade.

— Cum să-mi fie, don'căpitan ? Ca omu găurit ! Se caută prin buzunare.

— Ce vrei, Ieremio ? îl întreb eu. Spune-mi mie...

— Țigările, don'sublocotenent.

— Ești nebun ? mă scandalizez eu și mă uit la Eliade.

— Lasă-l, sublocotenente, să fumeze...

— Păi, domnule căpitan,..

Eliade îi aprinde țigara. Fumul iese prin gaura făcută de glonț. Surprind privirea Slancăi. O întreb din ochi dacă poate fuma sau nu. Slanca îmi face semn că da. Înseamnă că nu mai scapă. A murit tatăl ca un brav, acum fiul.

Spre seara se stinge. Fără să se vaite. A mai cerut o țigară, dar n-a apucat să tragă din ea. A încercat să spună ceva, dar l-a podidit sîngele pe gură.

Eliade vine cu pasul lui rar și liniștit. Se apleacă deasupra mortului de parcă ar vrea să-l sărute. Pleacă strîngînd pumnii. Sînt momente cînd nu mai ești stăpîn pe nervii tăi. Cînd îți vine să-ți iei cîmpii ! Vucă se apropie

de mine fixîndu-mă cu ochii lui de smoală. Tot spatele îi este plin de var.

— Aștia nu ne iartă pînă nu ne pun jos pe toți, mormăie el.

Vechiul lui sistem. Trîntește cîte una, doar-doar o afla ceva mai mult de la mine. M-a găsit și în toane bune !

— Ascultă, sergent. Telefon nu avem, bloc Morse nu avem, radio nu avem ca să afli dumneata știrile și noutățile zilei. Legătura cu divizia e ruptă...

Dă din cap aprobîndu-mi tacit fiecare vorbă. Simt cum mi se urcă sîngele la cap. Vucă nu se clintește din loc. Așteaptă ceva. Ce ? Nu știu.

— Ce mai vrei ? urlu la el. Să fugim ? Să ne predăm ? Să ne sinucidem ? Dacă vezi că te lasă puterile, du-te... și nu mă mai bate la cap !...

— Am înțeles, să trăiți !

Se depărtează cu tristețea cîinelui credincios certat de stăpîn. M-am descărcat. În clipa aceea aș fi răcnit la oricine. Chiar și la Eliade !... Hmm ! Mă întorc să plec și mă ciocnesc de Ghiță Filosoful. E întunecat la față și nemulțumit.

— Ascultă, Adrian....

— Aici sînt „domnule sublocotenent", nu Adrian. Ai înțeles ?

Nu știu ce m-a apucat. Ghiță nici nu se sinchisește.

— E păcat, continuă el după ce m-a lăsat să zbier, să-ți descarci nervii pe niște oameni care luptă de atîta vreme lîngă tine. Nu uita că mulți dintre noi am venit voluntari... Îți spun toate astea pentru că am impresia că ai uitat.

— Dacă nu știi să respecți gradele, te fac eu să le respecți...

Ghiță mă privește cu un aer batjocoritor, amestecat cu milă.

— Comandă ofițerul, dar mai există o comuniune între noi toți, tovarășii de luptă... Cea pe care ai iubit-o nu ți-ar fi îngăduit să te răstești la oameni în felul ăsta, adaugă el.

Nu mă mai stăpînesc şi îl lovesc. La o distanţă respectuoasă stăteau soldaţii. Le-am surprins privirile mirate, triste, nemulţumite. Ghiţă nu schiţează nici cel mai mic gest de apărare. Mă priveşte lung. Apoi dispare. Mă cuprinde ruşinea. Trag cu coada ochiului. Soldaţii îşi caută de lucru. Unul îşi şterge arma. Altul îşi leagă şiretul de la bocanc, unul îşi curăţă pantalonul de noroi. Sînt sigur că toţi mă privesc pe furiş. Îl găsesc pe Eliade în faţa cadavrului lui Mişu Dobrescu.

— Altă dată dacă ai nervi de domnişoară nesatisfăcută nu ţi-i vărsa pe nişte oameni care luptă de bunăvoie jertfindu-se, îmi spune fără să se întoarcă. Şi nici să-i pălmuieşti nu ai voie, adaugă el vorbind foarte liniştit. Am venit aici, lîngă prietenul dumitale care a murit, pentru a-i cere scuze. L-am crezut un maimuţoi laş, şi a fost un erou.

— Domnule căpitan, în privinţa sergentului Arapi...

— Dacă se mai repetă o scenă penibilă ca aceea de azi, te sancţionez, mi-o retează el.

— Îmi pare rău, domnule căpitan ! mormăi eu.

Nu mă scuz de teamă sau din fandoseală. Îmi pare rău sincer. Un prieten a murit lîngă mine, pe altul l-am pălmuit. Urc treptele foarte abătut. O întîlnesc pe Slanca. Tocmai ieşea din salonul unde zăcea Cotîlbaş. Este atît de îngîndurată, încît nici nu mă vede. O strig.

— Ce-i cu tine ? o întreb văzînd-o abătută.

— Nu pot să fac nimic. Cred că moare...

Am uitat de Cotîlbaş.

— Rănitul cu ţeasta sfărîmată. Nu pot să fac nimic.

Renunţ să-i mai spun ceva. Nervii mei sînt nişte fleacuri pe lîngă moartea care abia aşteaptă să-l înhaţe pe nenorocitul de Cotîlbaş.

Peste vreo oră sînt chemat la căpitan. Eu, Năstase, sergenţii, comandanţii de grupe din întreaga companie. Ne adunăm la parter, în prima cameră din stînga culoarului. Eliade ne primeşte în picioare. Ne aliniem în faţa lui şi aşteptăm. Căpitanul stă cu spatele la noi şi se uită pe fereastră.

Se întoarce, privindu-ne absent. După cîteva clipe își revine.

— V-am chemat ca să vă pun în vedere cîteva lucruri. Să nu-și închipuie nici unul dintre dumneavoastră că jocul s-a terminat. Dimpotrivă. Este mai încordat ca oricînd. Trupele lor vor încerca să treacă Hronul. Și nu vor fi doar două-trei plutoane... A muri pentru patrie înseamnă a trăi veșnic în inima neamului nostru. Nu există sacrificiu cînd lupți pentru țară, ci datorie... Tărim un moment greu, dar nu atît încît să nu mai știm ce avem de făcut. V-am mai spus. Cine vrea să plece înapoi la divizie e liber s-o facă. Nimeni nu va fi tras la răspundere, fiindcă a plecat cu învoirea mea. Nu încape nici o supărare. De ce vă spun toate astea ? Fiindcă am observat la unii stări de nervi care nu sînt îmbucurătoare. Vă pierdeți calmul și asta nu-i o treabă bună...

Aluzia este directă. Îi susțin privirea. Nu protestez, pentru că are dreptate.

— Nu știu cît vom mai avea de trăit, continuă Eliade, dar știu că sîntem obligați să luptăm atîta vreme cît vrăjmașul nu este doborît. Ca să trăim trebuie să știm să ne ferim și să luptăm. Avem în fața noastră un adversar de temut...

Apoi ne întreabă dacă avem ceva de raportat. Subofițerul Năstase îi amintește că muniția s-a împuținat. Eliade îndeamnă la economie. Să se ochească bine. Să nu se tragă ca la nuntă. Un sergent din plutonul întîi semnalează faptul că stăm prost cu apa și alimentele. Există ceva mai în jos de sanatoriu o fîntînă. S-ar putea lua apă de-acolo. În clădire nu mai curge apa. Probabil că era prin apropiere vreo stație de pompare care deservea sanatoriul și pe care nemții au distrus-o. Cît despre alimente, în afară de conserve și pesmeți nu se poate conta pe nimic. Cam asta e situația. Eliade ascultă calm, ca întotdeauna.

Ne întoarcem la treburile noastre. Va trebui să ne facem rezerve de apă. Fiecare pluton trimite cîte cinci oameni, cu găleți găsite în sanatoriu. Drumul pînă la fîntînă

este presărat cu cadavre. Un iz dulceag de mortăciune ne umple nările. Depozităm apa în ce găsim : chiuvete care au rămas nesparte, două butoaie mari de lemn găsite în bucătărie..., crătiți, ulcele... Ne facem o provizie bună de apă.

Spre dimineață, Cotîlbaș își dă sfîrșitul. Slanca l-a păzit toată noaptea. Am găsit-o plîngînd. Ce ușor mor oamenii !

Seara, sîntem atenți cu o ureche la „Serenada" lui Tosseli și cealaltă la ce se petrece afară. Mîncăm puțin. Noaptea — o insomnie. Stau totuși lungit, cu ochii în tavan, cu mîinile sub cap. Slanca trebuie să fie ruptă de oboseală. Altfel ar fi venit și am mai fi stat de vorbă. Geamurile sînt toate sparte și pe coridoare este un curent nebun. Ici-colo sînt acoperite cu pături. Degeaba. Ușile se trîntesc, canaturile ferestrelor scîrțîie. Nu se prea poate dormi. Vucă se apropie de patul unui soldat din plutonul doi. Îl trezește să intre în schimbul de santinelă. Omul se scoală cu greu, căscă, se întinde, apoi își ia arma îndreptîndu-se spre ieșire. Îl chem pe Vucă în șoaptă :

— Ordonați, don'sublocotenent ?

— Vucă... nu știu ce naiba a fost cu mine..., îi spun ca o scuză.

— Nu face nimic, don'sublocotenent ! Cîteodată se mai supără și domnii ofițeri...

Reține ușoara ironie din glasul lui.

Simt că între mine și sergentul Victor Arapi s-a săpat un gol. Mi-a trecut somnul de tot. Trec pe lîngă patul lui Ghiță. E treaz. Se face că nu mă vede. Cum am putut să-l pălmuiesc ? Nici nu-mi vine să cred că eu am făcut-o. Gîndul că vom pieri aici, într-o depărtare rece, că divizia poate a uitat de noi, că, în cel mai bun caz, vom lua drumul prizonieratului, mă face să-mi pierd cumpătul. Nici nu am cui s-o spun. Eliade nu se teme nici de moarte, nici de prizonierat. Somnorosului puțin îi pasă de poveștile astea, Alifie e cu gîndul la concerte. Singurul care îmi era apropiat era Ghiță... Slanca ? O ființă izolată aici prin forța lucrurilor... Bătrînii nu mai știu nimic de mine.

Nici dacă trăiesc, nici dacă mă aflu în vreun spital... Poate se așteaptă și ei să vină vreun coleg și să le spună, pe ocolite, că am rămas în munții Cehoslovaciei pentru totdeauna. N-am făcut și eu așa cu bietul Sese ?...

— Dormi, Ghiță ? șoptesc cu voce rugătoare.

— Dorm, îmi răspunde fără să se miște.

— Ghiță aș vrea să-ți vorbesc...

— Dacă ordonați...

Se scoală în capul oaselor.

— Nu-i vorba de ordin...

— Dacă nu-i vorba de ordin, vă rog să mă lăsați să dorm !

Se întinde iar pe pat cu mîinile sub cap. Aș vrea să-l rog să mă ierte, dar o rușine idioată nu-mi permite. Am impresia că mă înjosesc. Am devenit foarte mitităros. Plec cu convingerea că prietenia noastră s-a încheiat. Îmi pare nespus de rău. Bat în ușa Slancăi. Nu-mi răspunde nimeni. Deschid. Camera e goală. Ca un fulger îmi vine în minte întrebarea Slancăi : „Ce vîrstă are Eliade ?". Cobor treptele în fugă, oprindu-mă la cabinetul medical. Deschid fără să bat. Nu poate fi nimeni aici, la ora asta. Dar Slanca stă pe un scaun, cu bărbia rezemată în pumn. Cînd mă vede tresare.

— Nu dormi ? mă întreabă.

— Nu. Am crezut că vii să stăm de vorbă.

Nu-mi răspunde. Ce se petrece în mintea ei ? La ce se gîndește ?

— Pot să stau lîngă tine ? o întreb.

— Du-te, Adrian..., culcă-te, mă îndeamnă ea blînd.

— Aveam atîtea să-ți spun...

— Ce crezi tu că sînt eu ? Seif de confidențe ?

Mă întorc să plec. Aproape de ușă mă strigă.

— Ce mai vrei, Slanca ? Simt cum mi se bat tîmplele. Am înțeles, nu ești seiful meu de confidențe, n-ai chef de prezența mea, ești obosită...

— Stai jos, zice, drept răspuns la izbucnirea mea.

Ciudată ființă. Mă așez alături și tac ca un imbecil. Pistolul automat e pe dulăpiorul cu medicamente. Sin-

gurul obiect care îmi aminteşte brusc că sîntem în război, că ne luptăm cu disperare pentru a-i nimici pe aceşti barbari moderni şi că nu-i pot face Slancăi nici un fel de mărturisire sau declaraţie de dragoste. N-a găsit un loc mai bun pentru blestematul ăsta de pistol ?... Pentru a-mi învinge prejudecata tîmpită că dacă sîntem în război nu mai avem nimic cu sufletele, cu dorinţele noastre, o îmbrăţişez fără să-i spun o vorbă. Întîi caută să mă depărteze cu blîndeţe. Nu-i dau drumul. O sărut pătimaş. Se apără încet, fără grabă, mai răspunzînd, mai ferindu-se, pînă cînd vocea îi devine şuierătoare şi parcă mai groasă:

— Lasă-mă ! Du-te ! Lasă-mă !...

Mă ţine cu mîinile încleştate după gît, în vreme ce cuvintele ei mă gonesc. Nu e vorba de o dorinţă carnală, plină de banalitatea firească a acestui act, ci de o nevoie imperioasă de întoarcere la acei ani cînd teama nu-şi cucerise locul în fiinţa mea...

Părăsesc încăperea ca după o beţie amară. Îmi dau seama că am iubit în fiinţa Slancăi amintirea Anei, că moartea cu care sînt atît de obişnuit a ajuns să fie mai puternică decît viaţa, că mă ţine strîns în ghearele ei osoase, de care eu nu mă mai tem. Trec pe coridorul pe care am venit. Sforăitul soldaţilor îmi face bine. Santinela mă salută. Nu-i fac nici un fel de observaţii. Îl întreb dacă nu vrea o ţigară. Refuză. Ştiu de ce refuză. Ca nu cumva să fie o cursă : fumează ţigara, după care eu îl pedepsesc fiindcă a luat-o în timp ce era de santinelă. Zîmbesc şi mă întorc lîngă ai mei...

Ghiţă e întors cu faţa la perete. Mă aşez pe pat cu gîndurile împrăştiate. Nu ştiu cînd am adormit. Visez lucruri îngrozitoare. Parcă e Ana în faţa mea. Îi ciupesc carnea care se rupe de pe oasele ei mici rămînîndu-mi între degete. Şi Ana rîde. O lopată, care nu este altceva decît o mînă, o mătură din faţa ochilor mei. Sînt acasă, în camera mea. Pereţii încep să se clatine. Se năruie peste mine. Tunete înspăimîntătoare. Luminile se sting. Oraşul intră într-o beznă de nepătruns. Cineva mă zgîlţîie strigînd :

— Don'sublocotenent ! Don'sublocotenent !

Mă trezesc și sar în picioare. Vucă trăgea de mine. Sanatoriul se cutremură din temelii. Exploziile se țin lanț. Nemții trag cu artileria. Alergăm cu toții, căutîndu-ne un adăpost. Fugim spre subsol. La parter îl găsim pe Eliade. Este calm ca de obicei. Îi liniștește pe soldați. Exploziile luminează cerul. Etajul de sus este lovit în plin. Totul vibrează. Ne învăluie fumul și praful. Pereții se clatină, balustrada dispare. Ajung la cabinetul medical. Ușa e zvîrlită la perete. În lumina exploziilor, Slanca stă împietrită de groază. O trag de mînă. Alergăm pe coridor ca să mai putem prinde scara.

— Slanca, nu e nimic, nu e nimic, îi spun în neștire. Mă trezesc aruncat peste ceva moale și cald. Încerc să-mi adun mințile. Unde mă aflu ? Mă pipăi ca să-mi dau seama dacă nu sînt rănit. Mă doare tot corpul. Praful îmi scîrțîie între dinți și plutește ca o ceață. Aud ordinele lui Eliade. Slanca trebuie să fie și ea pe undeva pe aici. Sper că n-a pățit nimic. Ne tremură mîinile. Ghiță își freacă piciorul. Somnorosu' are o vînătaie pe față cît toate zilele.

— Din senin, puiule ! Din sfîntul senin, se jeluiește el. Simt că ochii mi-au ieșit din orbite. Și mă dor. Ne împiedicăm de cărămizi. Paturile sînt aruncate pe coridor ca de o mînă nevăzută. Sub picioare ne scîrțîie cioburi de sticlă.

Exploziile se răresc, după care încetează. Ieșim în curte. Sanatoriul este un fel de ruină. Eliade întreabă dacă e cineva rănit. Nu știe nimeni. Nici nu se vaită nimeni. Întreabă și de Slanca. Fata apare. Are fața murdară de praf, părul răvășit.

— Ce să-ți fac, domnișoară ? Dacă n-ai vrut să pleci !... Ți-am spus doar că aici nu-i de glumă.

— Știam și fără să-mi spuneți dumneavoastră, îi răspunde ea puțin înțepată.

— Nu avem ce face, adaugă Eliade. Fiecare se ferește cum poate.

— E de la sine înțeles, domnule căpitan. Nu am cerut regim special și nici o gardă de onoare. Dealtfel, eu m-am oferit să rămîn aici și să îngrijesc soldații români...

— Domnișoară, admir sacrificiul dumitale, dar regret faptul că nu te pot apăra sub nici o formă. În clipa de față nimeni nu mai e sigur de viața lui. Apoi adresîndu-se oamenilor : Inamicul se va repezi asupra noastră cu mai multă furie... Cît de curînd ! Fiți gata să-i răspundem așa cum merită !...

La ivirea zorilor îi zărim. Vin agale. Ordinul lui Eliade sună precis :

— Nu trage nimeni pînă cînd inamicul nu ajunge la douăzeci și cinci de metri. Multă economie la muniție.

Ne adăpostim fiecare pe unde putem. Trag întruna. Sînt mulți... mulți de tot ! Privirile ne sînt neliniștite, atenția încordată, mîinile reci ca gheața. Îl caut cu privirea pe Aghiosu. Nu-l văd nicăieri. Stau lîngă Ghiță Filosoful. Ne uităm unul la altul. Sînt primul care îi surîd. Surîde și el.

— Ghiță, să știi că n-am vrut, îi spun eu.

— Lasă. Ne răfuim noi în civilie.

E un băiat admirabil. Mi-a suportat întotdeauna hachițele. Rîd la gîndul răfuielii noastre cînd totul se va termina cu bine. Cine știe ! De afară se aud împușcături. Trag orbește. Semn că au muniție berechet. Pe cînd noi... Economie mare... Dacă se poate, cîte un glonț pe cap de neamț... Gloanțele lor se înfig în ziduri scoțînd sunete ascuțite. Unul din ele a intrat în capul unui soldat de lîngă mine, ca un pietroi aruncat într-o bucată de lut moale. Se reazemă de zid cu amîndouă mîinile. Parcă s-ar ruga. Alunecă ușor. Un fir de sînge subțire ca o ață i se prelinge pe frunte și pe nas. La noi nici o mișcare. Nu trage nimeni. Îi vedem bine. Nu mai trag decît focuri răzlețe. Sînt foarte aproape. O voce aspră, metalică, vocea lui Eliade, răsună în toată clădirea.

— Acum !

Pornește o grindină de gloanțe. Nemții se aruncă la pămînt. Somnorosu' ochește scurt și trage. Un inamic se împleticește, scapă automatul și încearcă să prindă aerul cu mîinile. Un hău îngrozitor, sufletul pustiit. Ne facem din fiecare piatră o apărătoare. Oamenii sar peste cei căzuți,

îi ocolesc sau îi calcă. Și vin mereu ca un puhoi. Grenadele înalță între noi și ei o perdea de fum. Vucă și Somnorosu' se aruncă în mijlocul unui grup dușman cu baionetele la armă. Aud țăcănitul sec al armei nealimentate. Schimb încărcătorul. Mă trîntesc printre dărîmături. Urc scara care duce la etajul superior. E lovită de bombardament, dar rezistă încă. Unde o fi Slanca ? Găsesc un loc de unde se vede perfect și se poate trage cu precizie. Nemții viermuiesc prin fața sanatoriului fără să poată pătrunde în el. Fără să vreau îmi arunc ochii asupra unuia dintre paturile rămase întregi. Sub pat nu e un mort. A mișcat piciorul. Strig la el să iasă afară. Aghiosu !

— Te-ai ascuns, porcule ? Îl scutur apucîndu-l de gît.

Tremură din tot corpul. Vrea să spună ceva, dar nu reușește să articuleze decît :

— Don'sublocotenent ! Don'sublocotenent !

— Marș înainte, bestie ! Ți-e frică, hai ?

— Don'sublocotenent... E alb la față, aproape livid.

— Crezi că nu te cunosc, criminalule ? Știu cine ești. Știu și de ce ai venit aici. Ca să fugi ! Nu mai nenorocești oamenii ?

Urlu la el cu spume la gură. Zgomotul a devenit infernal....

— Mă mai cunoști, Aghiosule ? îl întreb eu punîndu-i pistolul automat în piept.

Este atît de îngrozit încît deschide gura să spună ceva și nu reușește. Îl întorc ca pe o păpușă și îl duc din urmă. De undeva intră ceva negru pe gura afumată a ferestrei. Îi aud foșnetul de parcă s-ar scutura niște frunze moarte. Mă feresc și instinctiv lovesc grenada cu patul armei. Norocul meu ! Grenada trimisă înapoi explodează în aer. Mă întorc. Aghiosu și-a îndreptat arma asupra mea. O rafală lungă, nesfîrșită ciuruie fereastra cu fluierături ascuțite. Abia am vreme să mă trîntesc la pămînt. Aghiosu strigă de durere și își duce mîna la gît. Mîna îi e plină de sînge. Mă tîrăsc pînă la el. Din prudență îi împing arma cu piciorul. Cine știe de ce mai e în stare.

— Te-au împușcat ai tăi, îi spun eu descheindu-i vestonul la gît.

Mă privește îngrozit urmărindu-mi mișcările.

— Poți să mergi ? îl întreb eu deși nu prea cred că se mai poate face ceva.

— Nu pot, scînceşte el.

Începe să plîngă cu hohote. Urlu la el să tacă. Încetează să mai plîngă.

— Lucrai la Siguranță... Mă privește ca din altă lume. Nu te mai preface, canalie ! Ai vrut să tragi în mine, noroc că te-au curățat „aliații"...

— Eu, domnule sublocotenent ?

— Mai ții minte cum m-ai bătut de m-au luat cu cearșaful din biroul tău... ?

— Eu, don'sublocotenent ?...

— Da, tu. Nu mai face pe tîmpitul cu mine. De Ana Tîrnă îți amintești ? Mă privește fără să răspundă. Îți amintești ? Sau te ajut eu să-ți amintești ?

— Vag, don'sublocotenent...

— Pentru ce ai ucis-o ?

— N-am omorît-o eu ! S-a aruncat de la etaj.

— Minți, fiară ! Ai siluit-o și pe urmă ai aruncat-o de la etaj...

— Mor, don'sublocotenent, geme el.

— Nu cumva crezi că o să te plîng. Dealtfel, dacă nu te împușcau ei, te lichidam eu. Știu că ai vrut să fugi...

Nu mai neagă. Nu mai are nici putere. Ochii îi clipesc des fără să și-i întoarcă de la mine. Înghite, în vreme ce sîngele i se scurge pe guler.

— Scăpați-mă, don'sublocotenent, mă roagă făcînd un efort disperat să vorbească. Se îneacă. Plînge și lacrimile i se zbicesc pe obraz.

— Spune-mi, de ce ai venit aici ?

Tace și întoarce capul spre perete. Fața-i devine din ce în ce mai palidă. A pierdut sînge mult. Îi întorc capul spre mine. Ochii sînt deschiși, fără viață. Nu mai are nevoie de ajutor. Revin lîngă fereastră. Focurile au încetat.

Nu văd decît morţii. Cobor în grabă. Năstase mă vede şi aleargă ca un urs înspre mine. Îmi face semne pe care nu le înţeleg. Plici ! De undeva a plecat un glonte. Unul singur, pe care cu siguranţă era scris numele lui Năstase. Se prăbuşeşte cu piciorul stîng sub el şi cu mîinile larg deschise în cruce. Ajung tîrziu. Murise. Eliade vine în fugă. Îngenunchează lîngă subofiţer şi îi apucă mîna. De după un zid care abia se mai ţine în picioare, apare Slanca. Deschide ochii celui căzut, apoi lasă pleoapele să se închidă la loc.

— Nu mai e nimic de făcut, domnule căpitan, spune ea. Eliade rămîne lîngă Năstase uitîndu-se la faţa care a început să ia aspect de cadavru.

Bombardamentul ăsta năprasnic ne-a distrus, din păcate, toată rezerva de apă. Chiuvetele şi vasele în care ţineam apa sînt sparte. Spre seară, cînd vedem că totul s-a potolit, trimitem cîţiva oameni cu găleţile la fîntînă. Mai avem un singur butoi cu apă. Celălalt a fost spart de o schijă. Şi cum avem toţi gîturile uscate de emoţie şi de sete, bem apa din butoiul rămas. Aşteptăm să se întoarcă cei trimişi. Revin după puţin timp cu găleţile goale. Fîntîna a fost distrusă de bombardamentul german. Vestea asta ne cam întoarce pe dos. Fără mîncare se poate rezista o bună bucată de timp, dar fără apă ?... Oamenii sînt îngrijoraţi din cale afară. Slanca îmi arată pe fereastră un fel de dîmb după care ar fi o comună. Nu ştie dacă e ocupată de nemţi sau nu. Poate că ar fi bine să plece cineva în cercetare. Nu prea mai dispunem de oameni. Vîntul ne aduce duhoare de mort. Ni se întoarce stomacul pe dos. Mulţi dintre oameni, din cei mai tineri, care nu sînt obişnuiţi, nu mănîncă.

Seara adun compania care numai companie nu este. Mai degrabă un pluton. Eliade ne vorbeşte despre şansele pe care le avem. Apoi scoate în faţa frontului trei soldaţi : Trotuşan Constantin, Topliţă Mihai şi Dumitru Dumbravă. Fuseseră văzuţi umblînd printre morţii germani şi luîndu-le ţigările, cutiile de conserve, batoanele de ciocolată. Cuvintele căpitanului sînt neiertătoare.

Sînt solicitați voluntari care să se ducă în recunoaștere. Poate se mai pot găsi alimente și apă, mai ales apă, în comunele dimprejur. Se oferă soldatul Trotușan. Toate lămuririle i le dă Slanca. Eliade menționează că sarcina încredințată este de mare importanță, fiind vorba de viețile camarazilor săi. Îl urmărim cu toții. Trece printre morți și întinde pasul. Începe să se întunece. Poate era mai bine să-l fi trimis mîine, în zori. Deși Trotușan este un oltean destul de descurcăreț... În tăcerea înserării auzim răsunetul unui glonț. Încă unul și încă unul, apoi rafală. Din nou tăcere. Avem convingerea că l-au lichidat pe Trotușan. Îi cer amănunte Slancăi despre comuna de peste dîmbul din fața noastră. Vreau să știu cam ce distanță poate fi pînă acolo. Mai mult de o jumătate de oră dus și o jumătate întors nu e. Eliade se plimbă nervos printre dărîmături. Sîntem cu toții în curtea sanatoriului. Doamne ! Puțini am mai rămas ! Cu muniția am mai rezolvat-o. S-au strîns armele și muniția găsită la cei căzuți în jurul sanatoriului. S-au găsit încărcătoare pline, automate în perfectă stare, grenade, benzi de mitralieră, două piese de mitralieră ușoare. Ai noștri au culeș tot. Tunul anticar, cu cele două lăzi cu muniție, stătea în curte ca o piesă inutilă.

— Domnule căpitan, îi spun eu, ar trebui să punem și tunul ăsta în bătaie.

— N-ar fi rău, dar cine se pricepe ? mă întreabă el.

— Am comandat un pluton de tunuri anticar...

— Așa ?... Atunci e foarte bine, sublocotenente.

Îl strig pe Vucă. Și el a fost la tunuri anticar. În cîteva minute îl punem în bătaie. Eliade și ceilalți se strîng în jurul nostru.

— Vă rog, domnule căpitan, să-mi dați un încărcător pentru tun, îi cer lui Eliade foarte serios.

— Alege pe cine dorești dumneata, sublocotenente.

Mă apropii de Slanca și o prind de braț.

— Am găsit, domnule căpitan. O iau pe domnișoara.

— Nu se poate ! îmi răspunde Eliade luînd propunerea mea în serios.

Nici Slanca nu știe ce să creadă. Șiretul de Vucă a înțeles, se face că meștерește ceva la tun, după care îi spune fetei să aducă un proiectil. Pînă la urmă își dau toți seama că am făcut o glumă, ca să destind atmosfera. Soldații rîd cu poftă. Eliade se întoarce cu spatele. Slanca e cea mai bine dispusă. Mă uit la ceas pe furiș. Trotușan ar fi trebuit să se întoarcă. Căpitanul îmi face semn să vin la el.

— Mi-a plăcut, sublocotenente ! îmi spune el.

— Ce anume, domnule căpitan ?

— Că ai risipit puțin starea de încordare care domnește între soldați. O glumă, puțin rîs fac minuni în situații de genul ăsta.

— Nu sînteți dispus să cedați inamicului.

— Nici nu mă gîndesc. Dumneata ce-ai face în locul meu ?

— Același lucru pe care l-ați făcut și dumneavoastră.

Mă privește foarte mulțumit. Sîntem în raporturi bune.

— Dumneata, sublocotenente, ai putea fi un foarte bun comandant dacă n-ai fi atît de încăpățînat și de nestăpînit, îmi spune prietenește.

Cred că nenorocitul de Trotușan a fost prins. Soldații au recăzut în starea de apatie. Vorbesc de apă.

Stînd așa, în așteptarea unui sfîrșit, văd deodată o umbră care se apropie, greoi. Eliade își ia automatul. Ne face semn cu mîna stîngă să nu tragem. Umbra se apropie mai mult. Cînd e la doi pași de intrarea sanatoriului, Eliade îl somează să stea. Vocea de bas a lui Trotușan ne ia o piatră de pe inimă.

— Nu trageți, don'căpitan, că eu sînt. Soldatul Trotușan Constantin. I-a recunoscut vocea lui Eliade.

Ne repezim toți la el. Și... rămînem surprinși. Trotușan trage după el ditamai porcul mistreț. Dihania are burta tăiată și măruntaiele scoase. Văzîndu-ne chipurile, ne dă explicații.

— Făcui și puțină vînătoare, că mă gîndii așa că tot nu avem prea multe... Și dacă îmi ieși godacul ăsta în cale, măcar să-l pun bine...

— Bine, măi Trotușene, ție îți ardea de vînătoare ? îl întreabă Eliade.

— Să trăiți, don'căpitan, dacă îmi ieși în cale... Ce era să fac ?...

— Deci tu ai tras de răsunau munții ?

— Eu trăsei, don'căpitan, să trăiți ! După ce împușcai dihania, o lăsai într-un tufăniș și îmi văzui mai departe de drum, cu gînd s-o iau la întoarcere...

— Și dacă nu te mai întorceai, măi Trotușene ? îl întreb eu în hazul celorlalți.

— Măiculiță ! Cum să nu mă întorc ? Nu să există una ca asta, don'sublocotinent !

— Povestește, Trotușene, îl îndeamnă Eliade.

— Iaca spun, don'căpitan... Comuna de care mi-a zis domnișoara noastră fosgăie de nemți... Vrusăi eu să iau pe un Friț cu mine, da cu ce îl mai hrăneam și pă el ?... Așa că îl pusei bine și mă întorsei de unde plecai ca să-mi iau purcelul... Ce-i mai rău e că apă n-avem de unde lua...

— Să trăiți, domnule căpitan, se bagă Vucă în vorbă, o putem scoate la capăt dacă ordonați la cîțiva oameni să se ducă cu gălețile sus. pe munte, să ia zăpadă. Nu e drum lung și...

— E bună ideea ta, sergent, spune Eliade. Foarte bună. Mîine în zori să plece patru oameni cu gălețile.... ordonă căpitanul.

— Și cu porcul ăsta ce fac ? întreabă Trotușan.

— Mîine dimineață, Trotușene. Dacă facem focul acum noaptea... îți dai seama ce poate ieși !

— Îmi dau seama, don'căpitan, mama lor de neispăviți !

— În orice caz, ai făcut treabă bună, îi spune căpitanul și îl bate peste piept.

Deodată se oprește mirat. Trotușan nu mai suflă.

— Ce-ai acolo, soldat ?

— Să trăiți, don'căpitan..., se oprește și înghite în sec.

— Ia scoate ce ai la piept.

Sîntem numai ochi. Trotușan scoate cu mare părere de rău o sticlă plată, plină cu coniac. Și mai scoate una. Și încă una. Scotea de prin toate buzunarele.

— Ce-i cu astea, Trotușan ? întreabă Eliade foarte serios.

— Să trăiți, don'căpitan, nu vă spusei că îl pusei bine pă Frit ?...

— Și pe urmă le-ai băgat în buzunar..., zice Eliade gata să izbucnească în rîs.

— Nu să există, don'căpitan ! El mi le-a dat... că am nimerit la popota lor... Da eu nu le luai...

Nu ne mai putem abține. Se rîde cum nu s-a mai rîs de mult. Trotușan rîde prudent, cu ochii la căpitan. Pentru prima dată căpitanul hohotește, fără să se întoarcă cu spatele.

Noaptea a trecut relativ ușor. Oamenii s-au culcat pe unde s-a nimerit, puțin mai destinși decît în zilele precedente. Dimineața am făcut un foc zdravăn printre ruine și am fript mistrețul. L-am împărțit în bucăți cu cuțitele. Abia îți puteai înfige dinții în carnea lui. Trotușan și-a luat, cum s-ar zice, partea leului. Nimeni n-a cîrtit. După masa copioasă luată dis-de-dimineață, ne-a tratat pe toți cu cîte o gură zdravănă de coniac. Eliade a luat parte la ospăț fără să refuze nimic. Slanca s-a amețit puțin, dar atît cît să-i stea bine.

Acum mai merge. Savurăm în tihnă îndestularea. Trotușan îmi dă un pachet de țigări nemțești. Mană cerească. Celorlalți le oferă cîte o țigară. Apa din butoi s-a isprăvit. Eliade soarbe puțin din ea. Cu restul din cota lui se bărbierește. Somnorosu' se lungește cît e de lung cu fața la soare. De undeva, vîntul ne aduce sunete de armonică. Ciulim urechile și apucăm armele. E un cîntec nemțesc plin de tristețe. Vucă n-are de lucru și îl îndeamnă pe Alifie să tragă și el o cîntare.

— Să vadă domnii nemți că și noi avem oameni plini de talent, explică Vucă.

Alifie nu așteaptă să fie invitat de două ori. Gura aia de coniac i-a cam pus sîngele în mișcare. Ascultă melodia nemților cîntată la armonică și după cîteva minute o reproduce la vioară. Și cîntă Alifie al nostru, și cîntă neamțul lor de iese un duet sfîșietor.

Slanca stă cu ochii închiși și ascultă. Nu mai vorbește, nu mai rîde nimeni. Cîntecul a încetat. Alifie și-a strîns vioara cu părere de rău. Neavînd unde s-o lase, o poartă cu el. A legat cutia cu sfoară. Vucă își ia cinci oameni cu gălețile pe care le avem și o pornește încet spre munții cu zăpezi strălucitoare. Îi urmăresc din priviri împreună cu Eliade. Merg în șir indian...

— Greu să dispară un popor cu oameni ca ăștia, spune Eliade.

Mă uit și eu prin binoclu. Și-au scos vestoanele. Sînt numai în cămăși. Se văd ca niște nuferi care urcă plutind pe apă. Nu pot să le disting chipurile. Îmi aprind țigara. Mă simt nespus de bine. Adie un vînt ușor care se joacă cu părul Slancăi. Fata stă rezemată de un rest de perete și se uită țintă la mine. După război poate mă voi întoarce prin locurile astea. Și poate că Slanca va voi să mă însoțească. Surîd la gîndurile mele copilărești și trag din țigară cu nesaț. Eliade lasă binoclul jos. Vreau să-l întreb ceva. Deodată aud răpăitul mitralierei și carnea se strînge pe mine. Zgomotul hăuie prin văi, amplificîndu-se.

— Trebuia să mă gîndesc, mormăie căpitanul, că nemții nu-s atît de imbecili încît să nu-și închipuie că alimentele și apa se vor termina, și că vom fi nevoiți să ne predăm ori să riscăm !

Din cei șase nu se mai ridică decît patru. Îmi tremură sufletul pentru toți, dar mai ales pentru Vucă.

— Nu mai e nici o șansă de scăpare, spun eu fără să iau binoclul de la ochi.

Răpăitul mitralierei îi face pe cei patru să se trîntească din nou la pămînt. Apoi se ridică alergînd. Răpăie mitraliera și încă doi rămîn încremeniți. Ceilalți se tîrăsc unul spre dreapta și altul spre stînga. A mai rămas unul.

Obosit probabil de urcuş şi de tîrît pe pămînt, zvîcneşte înainte. Mitraliera răpăie din nou. Îl vedem cum se dă peste cap şi rămîne lungit. S-a isprăvit ! Mă gîndesc la Vucă şi îmi sîngerează sufletul. Somnorosu' scrutează depărtarea cu mîna streaşină la ochi. Mă mai uit o dată. Ce-i asta ? Cel presupus mort face un salt spectaculos. Ăsta nu poate fi decît Vucă. Numai el e atît de maestru. Somnorosu' sare pe loc de cîteva ori şi bate din palme strigînd :

— Hai tu, Vucă ! Nu te lăsa, puiule ! Ăsta e Vucă, don' sublocotenent ! Numai el e în stare să-i ducă pe nemţi şi să-i înnebunească ! Să mor eu dacă nu-i aşa !

Ne uităm la jocul ăsta cumplit de-a viaţa şi de-a moartea, şi mie, cel puţin, mi se furnică toată carnea. Din nou un salt nebun înainte. Nemţii se pretează la jocul ăsta chinuitor. Trag, apoi aşteaptă, şi ei ca şi noi. Numai că noi aşteptăm cu sufletul la gură de durere, pe cînd ei stau ca la concurs. Vucă a săltat braţele şi a căzut pe spate. Aud suflarea grea a Slancăi. L-au atins. Stă nemişcat. Un minut, două, trei... S-a terminat ! L-au omorît. Nici nu se putea altfel. Eliade îşi ia binoclul de la ochi. E întunecat la faţă. Parcă s-a rupt ceva în mine. Eliade mă urmăreşte.

— Domnule căpitan...

Atît pot să spun. Eliade priveşte iar prin binoclu. Somnorosu' strigă :

— Aşa, puiule !

Vucă a mai făcut un salt, elegant, ca o balerină. Mitraliera nu s-a auzit imediat. Nici nemţii nu se mai aşteptau, ca şi noi, ca diavolul ăsta de Vucă să scape cu viaţă. Cînd au tras, Vucă era de mult la pămînt.

— Nu v-am spus eu, don'sublocotenent ? jubilează Somnorosu'.

Se ridică. Mi se opreşte respiraţia. Rafala nemţilor l-a izbit în plin. Îmi acopăr faţa cu mîinile şi încep să plîng. Prea de tot ! Să asist la uciderea unuia dintre cei mai buni sergenţi şi să nu pot face nimic. Ne împrăştiem. Din cînd în cînd duc binoclul la ochi. Vucă a rămas în aceeaşi poziţie.

— Mama ei de viaţă ! înjură Somnorosu'.

Priveliştea zbaterii sergentului m-a epuizat. Parcă sînt beat. Eliade tace încrîncenat. Se gîndeşte ca şi mine la cei şase care şi-au dat viaţa ca să ne salveze pe noi. Nu mai avem un strop de apă.

— Trebuia să ne gîndim că nemţii vor renunţa să-şi mai toace oamenii. Vor renunţa, da, repetă căpitanul. Ne vor constrînge prin izolare să ne predăm. Acum totul depinde de un dram de noroc. Deşi nu vor putea aştepta la nesfîrşit. Sovieticii şi ai noştri îşi vor da mîna foarte curînd. Nemţii vor fi nevoiţi, deci, să ne atace din nou.

Eliade vorbeşte tare. Soldaţii îl ascultă strînşi în jurul lui. Căpitanul vorbeşte deschis, fără ocolişuri, fără menajamente. Spune ce ne poate aştepta şi ce aşteaptă el de la noi. Sîntem foarte puţini. Am mai rămas vreo optsprezece. Unul dintre soldaţi îi raportează căpitanului că nu mai sînt ţigări. Cere voie să scotocească morţii. Măcar o ţigară, două... După ce şovăie puţin Eliade acceptă.

Se întorc cu biscuiţi, ciocolată şi ţigări. Biscuiţii şi ţigările put de te trăsnesc. Iau şi eu una de la Ghiţă. Simt cum mi se întorc maţele de scîrbă. Unii au buzele umflate. Setea ne chinuie îngrozitor. Ca să mai uit, stau de vorbă cu Alifie. Ne amintim de Vucă. Discutăm de muzică şi de cai, marile lui pasiuni. Somnorosu' rade cu baioneta nişte biscuiţi mucegăiţi. Vorbim de Pepenel, de „Foametea lumii" şi de alţii care au căzut...

Seara surprind un soldat urinînd în cască. Ochii îi sînt tulburi, lipsiţi de expresie. Îşi trece mereu limba peste buzele umflate şi uscate. Şi eu îmi simt buzele la fel de umflate şi de uscate. Altul începe să delireze. Îi raportez lui Eliade situaţia. Mă întreabă de cîteva ori :

— Ce zici ? Ce zici ?

Parcă nu mai aude bine. Pe cel care delira cerînd apă, îl prind de mînă Ghiţă şi Somnorosu'. Voia să fugă spre munţi. Într-acolo privesc toţi. O caut pe Slanca îngrijorat. Stă rezemată de rama unei ferestre. E albă la faţă. Mîinile şi picioarele îi tremură.

— Slanca, îi spun, luînd-o în braţe. Mai rabdă puţin. Vom găsi apă. Am trimis cîţiva soldaţi..., mint eu.

— O să-i împuşte şi pe ei.

Respiră foarte greu. Începe să bată puţin vîntul. Oamenii deschid gurile ca să prindă aerul rece. Un soldat linge iarba care abia a încolţit. O crede umedă. Filosoful stă cu mîinile sub cap, uitîndu-se la cer.

— La ce te gîndeşti, Ghiţă ? îl întreb eu.

— Mă gîndesc că uneori chinurile sînt nesfîrşite.

Tîrziu, noaptea, se întoarce Vucă. Credeam că-i o stafie. Nu mă pot opri să nu-l îmbrăţişez. Aduce o găleată cu zăpadă. Nici lui Eliade nu-i vine să creadă. Nu doarme nimeni. Eliade cere oamenilor să-şi ude buzele în zăpada topită, ca să facă faţă şi mîine. Îi dau Slancăi să bea şi începe să se mai învioreze. Vucă ne spune cum a scăpat, cum a stat aproape o oră culcat în poziţia în care l-am văzut noi, cum s-au prăpădit ceilalţi. Ziua nu se poate ajunge la zonele înzăpezite. Nemţii pîndesc din toate părţile. Ne uităm la căldarea cu apă sălcie şi murdară ca la o minune. Filosoful propune să se pună o santinelă care să facă de pază în jurul căldării. Somnorosu' n-are încredere în santinelă.

— Dacă o bea, puiule ? ! Ce ne facem ?

Dimineaţa găsim doi oameni morţi. Îi comunic situaţia lui Eliade. Va trebui să capitulăm. Nici nu vrea să audă. Parcă e nebun. Îi arăt soldaţii morţi. Slanca îi spune că au făcut uremie. Dă din cap şi începe să-şi roadă unghiile.

— Este inutil, domnule căpitan. Murim de pomană. Nu avem nici o ieşire. Oamenii sînt deshidrataţi.

— Sublocotenente, dacă mai propui un asemenea lucru, te împuşc pe loc !

Strigăm unul la altul. Nu-i mai respect nici gradul, nici vîrsta. Mi se pare că am greşit considerîndu-l om. Nu-i decît o fiară căreia puţin îi pasă ce se întîmplă cu noi toţi. Îi arăt oamenii cu mîinile şi picioarele umflate. Nu mai merg. Se tîrăsc. Sînt nemîncaţi, cu ochii în fundul capului. Nişte arătări. Unul dintre ei, nu-l mai recunosc, sapă cu

lopata de campanie, apoi își lipește buzele de pămîntul umed. Mă înfig din nou în fața lui Eliade.

— Cît o să mai stăm așa ? îl întreb disperat.

Nu-mi răspunde. Trece mai departe să vadă soldații care abia se ridică în picioare. Nici nu-l mai salută. Au căzut încă doi. Slanca are ochii aprinși de febră. Nu țin seama și îi spun că Eliade a înnebunit. Nu mă aude. Vorbește aiurea. Știu că va muri. Din cauza încăpățînării lui Eliade va muri. Și eu, și ceilalți. Mă trec sudori reci ca după o intoxicație cu alcool și nicotină. Tremură carnea pe mine de slăbiciune și de enervare. O așez pe Slanca într-un pat improvizat. Fața i s-a învinețit, respirația a devenit șuierătoare. Deschide ochii o clipă și mă recunoaște. Îmi zîmbește șters, apoi îi închide din nou.

Și nu se întîmplă nimic. Nu se aude nici un foc de armă. Nu atacă nimeni. Să se isprăvească odată așteptarea asta istovitoare ! Moartea vine greu. Mă uit la cei care au mai rămas. Îi văd ca printr-o ceață. Țăranii sînt liniștiți, răbdători ca întotdeauna. Ghiță cu Eliade stau în mijlocul oamenilor.

— Trebuie, băieți, trebuie, spune căpitanul.

Ceilalți nu răspund. Aud strigătul Slancăi și mă reped printre dărîmăturile unde i-am așezat patul. O cuprind în brațe, o scutur, o strig cu cea mai disperată dragoste. Simt cum se răcește în brațele mele. Mai am puterea să-i închid ochii. Mîna cuiva apasă pe umărul meu. Caldă, prietenoasă, liniștitoare. Mă întorc. Căpitanul Eliade.

— A... murit ! bîigui ca un idiot.

Nu ne mai suspectăm, nu-l mai cred un monstru. Un om care a înțeles mai mult ca mine. Și mai adînc. Mă trage ușor de la patul moartei, iar eu mă las dus fără să întorc capul. Fără împotrivire. Printre dărîmături, cerul pare un balon de sticlă albastră.

Orele unsprezece și treizeci de minute. Văile mugesc de bubuitul tunurilor. Ne trezim cu toții din apatie. În sfîrșit. Proiectilul a căzut în spatele sanatoriului. Zidu-

rile care au mai rămas în picioare se cutremură. Fugim afară. Alte trei proiectile explodează în jurul sanatoriului.

— Ne caută, spune Ghiță și își verifică automatul.

— Căuta-i-ar moartea să-i caute ! îi răspunde Vucă și se așază lîngă tunul anticar.

Sar bucăți de zid și de piatră în toate părțile. Fumul exploziilor ne înăbușă. Auzim cum trosnește ceva în sanatoriu. Probabil vreo scară care s-a rupt. Un nor de praf ne învăluie, intrîndu-ne în nări și în gură. Încerc să scuip, dar nu mai am salivă. Mai vine un proiectil. Îi auzim fîlfîitul sinistru și ne lipim de pămînt, gata să intrăm în el. Trotușan face o săritură demnă de un acrobat. O clipă este învăluit în fum. Bate aerul cu mîinile, pipăind ca un orb, apoi se prăbușește. Continuăm să stăm nemișcați. Așteptăm. Tunurile au încetat.

— Au considerat că e destul pentru noi, zice Eliade.

Drept răspuns i-l arăt pe Trotușan. Vucă întoarce capul. E alb la față.

— A vrut să vină lîngă mine, spun eu.

Eliade ridică din umeri. De undeva răsare și Somnorosu'. E cu Alifie.

— Vin ! strigă Somnorosu'.

Îi vedem cum înaintează gheboșați, ferindu-se.

— Vucă, arde-le o bomboană din tunul ăla ! propune Somnorosu'.

— Că bine zici, răspunde Vucă și se uită la Eliade care încuviințează tăcut.

Mă apropii de tun. Vucă bagă proiectilul. Iau bine cătarea și îi prind în crucea gradată. Explodează în mijlocul lor.

— Așa, puiule, spune Somnorosu'. Mai trimite-le o pastilă.

Ochesc. Și trag. Razant. Ceilalți își descarcă automatele de după ziduri. Ghiță Filosoful trage de lîngă tunul meu. Nu se ferește. Eliade trage din genunchi. Somnorosu' aruncă o grenadă care face un zgomot asurzitor.

— Serviți, puilor ! le strigă el, apoi își șterge mîinile pe veston.

Focurile nemților s-au mai răzlețit. Alifie stă ca la vînătoare. Își descarcă arma numai cînd vede ceva. Deodată îl aud pe Ghiță Filosoful :

— Ce porcărie !

Cade alături. Încercăm să-i dăm ajutor. Zadarnic. Un mic semn în dreptul inimii. O schijă, bănuiesc, cît o unghie a degetului mic. E întins pe spate. Ochelarii i s-au spart în cădere. Nu mai am încărcător. Îl iau pe al lui Ghiță. Alifie s-a așezat pe burtă lîngă Ghiță. Trage și din cînd în cînd îl privește pe mort. Îi șiroiesc lacrimile. Se ridică în picioare alergînd spre poartă și trăgînd din mers. Urlu la el și eu și Eliade. Parcă și-a pierdut mințile. Deschide brațele larg și azvîrle automatul. Casca îi cade. Se prăbușește cu fața în jos, peste cutia cu vioara de care nu se despărțea. Mă tîrăsc lîngă el și îl aduc înapoi. Eliade se apropie. Alifie deschide ochii mari și mă întreabă :

— Unde m-au lovit ? Vioara, domnule căpitan, a pățit ceva ?

Căpitanul îl mîngîie pe obraz și îl asigură că e în bună stare. Moare cu zîmbetul pe buze. Eliade îi închide ochii. Îi trèmură mîinile pe pleoapele lui Alifie. Vucă mai trage cîteva proiectile de tun anticar. Apoi se face liniște. Nu se aud decît vaietele răniților și șuieratul vîntului. Eliade a îngenuncheat lîngă Ghiță. Îl sărută pe obraz și îi ia actele din buzunar. Și lui Limbosu' i le-a luat.

Nu știu cît a trecut ! Un ceas, două, trei... Vîntul ne aduce zgomot de voci. Nu tresare nimeni. Nu mai avem decît foarte puțină muniție. Eliade aruncă automatul și scoate revolverul. Încep să rîd ca un om care și-a pierdut mințile. Cu ce ne mai apărăm ? Somnorosu' mai are două grenade, Vucă, un încărcător și jumătate, plin, plus proiectilele de tun anticar. Dealtfel nu mai sîntem decît vreo șapte oameni. Îmi scot revolverul și pornesc împleticindu-mă. Vreau să o mai văd o dată pe Slanca. Mă opresc îngrozit. Bombardamentul o pulverizase. Un rest din părul ei, o bucată de rochie... nimic. Mă întorc cu spatele și vărs. Mă sprijin de ziduri ca un om bolnav.

Ceilalți, cu Eliade în frunte, își caută locurile de tragere. Vucă a rămas lîngă tun. Ochii lui Eliade strălucesc ca de febră. „Ce nebun!" mă gîndesc eu fără să găsesc în mine nici o urmă de împotrivire... Mă apropii cu revolverul în mînă. I-am imitat gestul. Se uită la mine și surîde.

— Ai fost un executant bun, sublocotenente, îmi spune el.

Nu-i răspund nimic. „Ai fost". De fapt, am fost. Sîntem niște oameni care au murit. Și el a fost, și soldații au fost, și Ghiță a fost, și Slanca, și Alifie... Am fost!

De pe dîmbul peste care a trecut Trotușan cînd l-am trimis noi după apă, se ițesc căștile lor. Ne uităm bine. Deodată tresărim cuprinși de fiori. Uniformele sînt kaki. Nemții n-au uniforme kaki. Ne frecăm la ochi și nu ne vine să credem. Acum îi vedem bine. Sînt români. Românii noștri! Un soldat nu-și poate stăpîni plînsul nervos. Își prinde fața în mîini și hohotește ca un copil. Mie mi se taie respirația. Vucă este atît de năucit, încît mă întreabă ca un idiot:

— Ce facem, don' sublocotenent? Ce facem?

Nu pleacă de lîngă tun. Parcă nu are încredere. Vin spre noi. În fruntea lor merge un ofițer cu mustață.

— Și sînt într-un hal fără de hal... nebărbierit, murdar..., șoptește Eliade, scuzîndu-se parcă.

Nu știu ce să fac! Să rîd? Să plîng?... Să urlu? Da. Sînt momente cînd îți vine să urli. Așa, ca un animal. Fie de bucurie, fie de durere, fie de furie...

Stăm totuși cu armele în mîini. Tremurăm din tot corpul. Îi vedem bine. Sînt ostași tineri, sănătoși... Noi semănăm cu niște fantome ieșite dintre dărîmături. Mă trezește vocea aspră a lui Eliade. Și-a revenit.

— Companiee, drepți! Companie, pentru onor... înainte! Domnule colonel, compania a treia cu un efectiv de doi ofițeri, doi sergenți și patru soldați este gata și așteaptă ordinele dumneavoastră!

Stăm în poziție de drepți. Duc mîna dreaptă la cască, salutînd. În cealaltă am revolverul. Nu am mai avut vreme

să-l bag în toc. Colonelul ne priveşte la rîndul lui. Citesc în privirile soldaţilor o milă şi o admiraţie dureroase.

— Domnule căpitan... Domnule căpitan, spune colonelul şi îl îmbrăţişează pe Eliade. Nu se poate, domnule căpitan, este de necrezut !

— Nu ne-am făcut decît datoria ! răspunde Eliade.

Auzim răpăitul armelor care ne dau onorul. Cuvintele colonelului trec peste noi :

— Patria... în veci... recunoscătoare... Eroii aceştia...

Ni-e sete, ni-e sete, ni-e sete !...

Bucureşti, 1978

Redactor : VIORICA LOGHIN
Tehnoredactor : MARIA NICOLAE

Bun de tipar 22.10.1979. Apărut 1979. Tiraj 32.100 exemplare. Coli tipar 12½. B. 158.

Tiparul executat sub comanda nr. 90461
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"
Piața Scînteii nr. 1 — București
Republica Socialistă România

EDITURA MILITARĂ

Lei 5,25